

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN 2009-2016 DÖNEMİ
CAMELS DERECELENDİRME SİSTEMİ İLE PERFORMANS
ANALİZİ**

Hazırlayan

Seda ERDOĞAN

İşletme Anabilim Dalı

Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Süleyman Serdar KARACA

TOKAT – 2018

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Süleyman Serdar KARACA Danışmanlığında hazırlamış olduğum "*Türk Bankacılık Sektörünün 2009-2016 Dönemi CAMELS Derecelendirme Sistemi İle Performans Analizi*" adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

... / ... / ...

Seda ERDOĞAN

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN 2009 – 2016 DÖNEMİ CAMELS
DERECELENDİRME SİSTEMİ İLE PERFORMANS ANALİZİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 28 / 06 / 2018

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Doç. Dr. Süleyman Serdar KARACA

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Tuba Derya BASKAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜL

İmzası

S. Karaca
.....
Tuba Derya Başkan
.....
Mustafa Gül
.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 18/06/2018 tarih ve 21 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK

TEŞEKKÜR

Tezin hazırlanması aşamasında desteklerini benden esirgemeyen, motivasyonumu sürekli yüksek tutan çok değerli aileme, özellikle babam İhsan ERDOĞAN'a, annem İkramiye ERDOĞAN'a ve kardeşlerime; düşünce ve önerileriyle yardımlarını gördüğüm sayın danışman hocam Doç. Dr. Süleyman Serdar KARACA'ya; bu konuyu çalışmamda vesile olan, tezin yazılma aşamasında yardımlarını ve desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Türker ŞİMŞEK'e teşekkür ederim.

Seda ERDOĞAN

ÖZET

Bankacılık sektörünün finansal sistem içerisindeki yeri ve önemi büyüktür. Bankalar, fona ihtiyacı olanlar ile fon fazlası olanları bir araya getiren finansal kurumlardır. Bankalar fon aktarma, hizmet, kaydi para yaratma ve ekonomi ve maliye politikalarına yardım etme gibi fonksiyonlarının yanı sıra ülkedeki istihdama da doğrudan katkıda bulunmaktadır. Bankacılık sisteminin düzgün ve sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi ekonomik sistemdeki herkesi yakından ilgilendirmektedir. Çünkü bankacılık sektöründe yaşanabilecek olası risklerin etkisi doğrudan ekonomiye yansımaktadır. Dolayısıyla bankacılık sektörünün etkin bir şekilde işleyebilmesi bireyler, kurumlar ve devletleri yakından ilgilendirmektedir. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında bankacılık sektörü ciddi risklere maruz kalabilmektedir. Bu risklerin önlenmesi ve en aza indirilebilmesi için denetim otoriteleri tarafından çeşitli yöntemler geliştirilmektedir. ABD’de denetim otoriteleri tarafından geliştirilen CAMELS Derecelendirme Sistemi bankaların risk bazlı denetimlerini ve performanslarını uzaktan gözetim ve denetim sistemiyle analiz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ve BIST’e kayıtlı olan 11 mevduat bankasının 2009-2016 yıllarını kapsayan 8 yıllık dönem içerisinde göstermiş oldukları finansal performanslarını CAMELS derecelendirme sistemi ile analiz etmektir. Çalışmada analizler hem grup bazlı hem de banka bazında değerlendirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kamu sermayeli mevduat bankaları sermaye yeterliliği, yönetim kalitesi, kârlılık, piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından, özel sermayeli mevduat bankaları, aktif kalitesi bileşeni açısından, yabancı sermayeli mevduat bankaları ise likidite bileşeni açısından en iyi performans değerine sahip olan banka grupları olmuştur. Banka bazındaki analiz sonucunda, Akbank sektördeki en yüksek performans değerine sahip olan banka olurken, ICBC Turkey Bank en düşük performans değerine sahip olan banka olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Mevduat Bankaları, Performans Analizi, CAMELS Derecelendirme Sistemi

ABSTRACT

Banking system has a key importance and place in financial system. Banks are financial institutions which bring together those with funding need and those having surplus funds. Along with functions like transferring funds, creating money in the form of deposits, and supporting economic and fiscal policies, banks also contribute directly to the employment in the country. That banking systems operate properly is of particular concern to all in the economic system since possible risks in the banking sector have direct effects on economy. Therefore, proper operation of banking sector concerns individuals, institutions and governments. In accordance with globalization and technological advancements, banking system may be exposed to serious risks. Various methods are developed by the audit authorities in order to avoid and minimize these risks. The CAMELS rating system developed by the supervisory authorities in USA analyzes the risk based audits and performances with a remote surveillance and inspection system.

This study aims to analyze the 8 year-period (between 2009 and 2016) performance of 11 deposit banks operating in Turkish banking sector and registered in BIST using the CAMELS rating system. The analyses in the study were evaluated on the basis of groups and banks. According to the results of the analysis, public deposit banks is the bank group with the best performance in terms of capital adequacy, quality of management, profitability and the sensitivity component to market risk; private deposit banks in terms of active quality component; foreign deposit banks in terms of liquidity component. According to the results on the basis of banks, Akbank has the highest performance rate and ICBC Turkey Bank has the lowest performance rate.

Key Words: Banking, Deposit Banks, Performance Analysis, CAMELS Rating System

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar	x
ŞEKİLLER.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: FİNANSAL SİSTEM VE BANKACILIK.....	4
1.1. FİNANSAL SİSTEM, UNSURLARI VE FONKSİYONLARI	4
1.2. BANKACILIK KAVRAMI VE FİNANSAL SİSTEMDEKİ FONKSİYONLARI	6
1.3. BANKACILIK SİSTEMİNİN FAALİYET KONULARI.....	8
1.4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YER ALAN BANKA TÜRLERİ	9
1.4.1. Mevduat Bankaları (Ticari Bankalar).....	9
1.4.1.1. Kamu Sermayeli Bankalar	10
1.4.1.2. Özel Sermayeli Bankalar	11
1.4.1.3. Yabancı Sermayeli Bankalar	11
1.4.1.4. TMSF Bünyesindeki Bankalar.....	11
1.4.2. Katılım Bankaları	12
1.4.3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları.....	12
1.4.3.1. Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13
1.4.3.2. Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13
1.4.3.3. Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13

1.5. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ.....	13
1.5.1. Cumhuriyet Öncesi Bankacılık Sektörü	14
1.5.2. Cumhuriyet Sonrası Bankacılık Sektörü	14
1.6. BASEL KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ. 19	
2. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PERFORMANS	
DEĞERLENDİRME SÜRECİ.....	28
2.1. PERFORMANS KAVRAMI, TANIMLARI VE TÜRLERİ	28
2.1.1. Performans Kavramı ve Tanımları	28
2.1.2. Performans Türleri.....	29
2.1.2.1. Mutlak-Nispi Performans	29
2.1.2.2. Formüle Dayalı-Sübjektif Performans.....	30
2.1.2.3. Finansal-Finansal Olmayan Performans	30
2.1.2.4. Dar Anlamda-Geniş Anlamda Performans	32
2.2. PERFORMANS DEĞERLENDİRME SÜRECİ.....	33
2.2.1. Performansın Planlanması	35
2.2.2. Performansın Ölçülmesi	36
2.2.3. Performansın Değerlendirilmesi ve Geri Bildirim	36
2.3. PERFORMANS DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN TEMEL	
KAVRAMLAR.....	37
2.3.1. Kârlılık.....	37
2.3.2. Verimlilik	39
2.3.3. Etkinlik	41
2.3.4. Ekonomiklik	42
2.4. PERFORMANS ÖLÇÜMÜNÜN BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ AMACI	
VE ÖNEMİ.....	42
3. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PERFORMANS	
DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ.....	44

3.1. PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ	44
3.1.1. Oran Analizi Yöntemi	45
3.1.2. Parametrik Yöntemler	47
3.1.2.1. Stokastik Sınır Yaklaşımı (Stochastic Frontier Approach-SFA).....	47
3.1.2.2. Serbest Dağılım Yaklaşımı (Distribution-Free Approach-DFA).....	48
3.1.2.3. Kalın Sınır Yaklaşımı (Thick Frontier Approach-TFA).....	48
3.1.3. Parametrik Olmayan Yöntemler.....	50
3.1.3.1. Veri Zarflama Analizi (Data Envelopment Analysis-DEA)	51
3.1.3.2. Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi (Free Disposal Hull-FDH).....	53
3.2. PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİNİN	
KARŞILAŞTIRILMASI.....	54
3.3. DENETİM KURUMLARININ BANKALARI DENETLEME AMAÇLI	
KULLANDIĞI SİSTEMLER.....	56
3.3.1. PATROL Derecelendirme Sistemi (Capital Adequacy, Profitability, Credit	
Quality, Organization and Liquidity).....	59
3.3.2. BOPEC Derecelendirme Sistemi (Bank Subsidiaries Covered By The Bank	
Deposit Insurance Fund, Other Subsidiaries, Parent Company, Earnings and	
Capital).....	60
3.3.3. ORAP Derecelendirme Sistemi (Organization and Reinforcement of	
Preventive Action)	60
3.3.4. GIRAFE Derecelendirme Sistemi (Governance and Decision Making	
Processes, Information and Management Tools, Risks Analysis and Control	
Activities and Loan Portfolio Funding: Equity and Liabilities Efficiency and	
Liability).....	61
3.3.5. PEARLS Derecelendirme Sistemi (Protection, Effective Financial Structure,	
Asset Quality, Rates of Return and Costs, and Liquidity and Signs	
of	
Growth)	62

3.3.6. CAMEL Derecelendirme Sistemi (Capital Adequacy, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity)	62
3.3.7. CAMELS Derecelendirme Sistemi Capital Adequacy, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity To Market Risk).....	63
3.3.7.1. CAMELS Derecelendirme Sisteminin Bileşenleri	67
3.3.7.1.1. Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy).....	68
3.3.7.1.2. Akif Kalitesi-A (Asset Quality)	71
3.3.7.1.3. Yönetim Kalitesi (Management Quality).....	74
3.3.7.1.4. Kârlılık (Earnings)	76
3.3.7.1.5. Likidite Durumu (Liquidity)	78
3.3.7.1.6. Piyasa Riskine Duyarlılık (Sensitivity To Market Risk).....	80
3.4. LİTERATÜR TARAMASI.....	82
3.4.1. Uluslararası Literatür Taraması.....	82
3.4.2. Ulusal Literatür Taraması.....	84
4. BÖLÜM: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN 2009-2016 DÖNEMİ CAMELS DERECELENDİRME SİSTEMİ İLE PERFORMANS ANALİZİ.....	93
4.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	93
4.2. ÇALIŞMANIN KISITLARI	94
4.3. ÇALIŞMANIN VERİ SETİ VE YÖNTEMİ	95
4.4. ÇALIŞMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	99
4.4.1. Banka Grupları Bazında CAMELS Bileşik Değerlerinin Değerlendirilmesi.....	108
4.4.2. Banka Bazında CAMELS Bileşik Değerlerinin Değerlendirilmesi	123
4.4.2.1. Akbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi.....	123
4.4.2.2. Denizbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	126
4.4.2.3. Finansbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	128
4.4.2.4. Garanti Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi..	131

4.4.2.5. Halk Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	133
4.4.2.6. ICBC Turkey Bank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	136
4.4.2.7. İş Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi.....	138
4.4.2.8. Şekerbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi.....	141
4.4.2.9. Türkiye Ekonomi Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	143
4.4.2.10. Vakıflar Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	145
4.4.2.11. Yapı ve Kredi Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi	148
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	151
KAYNAKLAR	164
ÖZGEÇMİŞ	179

TABLOLAR

Tablo 1: Basel-1 ve Basel-2 Kararlarının Karşılaştırılması	24
Tablo 2: Basel-2 ve Basel-3 Kararlarının Karşılaştırılması	27
Tablo 3: Kârlılık Formüleri.....	38
Tablo 4: Bankacılık Sektöründe Verimlilik Ölçümünde Kullanılan Oranlar	40
Tablo 5: Performans Değerlendirme Yöntemlerinin Karşılaştırılması.....	54
Tablo 6: Bazı Gelişmiş Ülkelerin Belirlediği Risk belirlene ve Erken Uyarı Sistemleri	58
Tablo 7: CAMELS Değerlendirme Notları ve Açıklamaları	66
Tablo 8: Çalışmada Performans Analizi Yapılan Bankalar	95
Tablo 9: CAMELS Bileşenleri, Belirlenen Rasyolar ve Ağırlık Değerleri	97
Tablo 10: 2009-2016 Yılları İçin Hesaplanan Referans Değerleri	100
Tablo 11: 2009 Yılı Kamu Bankalarının CAMELS Birleşik Değeri.....	103
Tablo 12: Bankaların 2009 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	104
Tablo 13: Bankaların 2010 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	104
Tablo 14: Bankaların 2011 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	105
Tablo 15: Bankaların 2012 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	105
Tablo 16: Bankaların 2013 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	106
Tablo 17: Bankaların 2014 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	106
Tablo 18: Bankaların 2015 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	107
Tablo 19: Bankaların 2016 Yılı Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri	107
Tablo 20: 2009-2016 Yılları İtibariyle Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri.....	108
Tablo 21: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Sermaye Yeterliliği Bileşen Değerleri.....	110
Tablo 22: Grup Bazında Sermaye Yeterlilik Rasyoları	111
Tablo 23: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Aktif Kalitesi Bileşen Değerleri	113
Tablo 24: Grup Bazında Aktif Kalitesi Rasyoları	113
Tablo 25: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Yönetim Kalitesi Bileşen Değerleri.....	115
Tablo 26: Grup Bazında Yönetim Kalitesi Rasyoları	115
Tablo 27: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Kârlılık Bileşen Değerleri.....	117
Tablo 28: Grup Bazında Kârlılık Rasyoları	117
Tablo 29: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Likidite Bileşen Değerleri	119
Tablo 30: Grup Bazında Likidite Rasyoları.....	119

Tablo 31: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşen Değerleri	121
Tablo 32: Grup Bazında Piyasa Riskine Duyarlılık Rasyoları	121
Tablo 33: 2009-2016 Dönemi Banka Bazında CAMELS Bileşik Değerleri.....	123
Tablo 34: Akbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri.....	124
Tablo 35: Denizbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri	126
Tablo 36: Finansbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri.....	129
Tablo 37: Garanti Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri	131
Tablo 38: Halk Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri.....	134
Tablo 39: ICBC Turkey Bank'ın CAMELS Bileşen Değerleri	136
Tablo 40: İş Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri	139
Tablo 41: Şekerbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri	141
Tablo 42: Türkiye Ekonomi Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri	143
Tablo 43: Vakıflar Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri	146
Tablo 44: Yapı ve Kredi Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri.....	148

ŞEKİLLER

Şekil 1: Finansal Sistem Unsurları.....	5
Şekil 2: Türk Bankacılık Sektörünün Sınıflandırılması.....	9
Şekil 3: Deming Sürekli İyileştirme Modeli.....	34
Şekil 4: Performans Değerlendirme Süreci	35
Şekil 5: Performans Değerlendirme Yöntemleri	44
Şekil 6: Bankanın Başarı Durumunun Ekonomik Durum ve Risk Yönetimi İle Değerlendirilmesi	65

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIST	: Borsa İstanbul
FED	: Central Bank of the United States (Amerikan Merkez Bankası)
GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülkeler
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GÜ	: Gelişmiş Ülkeler
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
KSMB	: Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları
MB	: Merkez Bankası
OPEC	: Organization of Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Ülkeler)
ÖSMB	: Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
YSMB	: Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları

GİRİŞ

Bankalar sunmuş oldukları finansal hizmetler ve ekonomik sistem içerisinde üstlendikleri görevler ile finansal sistemin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bankacılık sektöründe oluşacak olumlu ya da olumsuz olaylar ekonomiye doğrudan etki edecektir. Bu yüzden bankacılık sektörü sürekli bir şekilde denetlenmesi ve incelenmesi gereken bir faaliyet alanıdır. En önemli görevi kredi kullandırmak olan bankaların, bütün ülkelerde çok küçük sorunlarla bile gündeme gelip ekonomiye yön vermesi, bankalara hayatımızda ne kadar çok değer verildiğinin bir göstergesidir. Özellikle günümüzde küreselleşme ve teknolojinin getirdikleri dünya üzerinde finansal piyasa sınırlarını ortadan kaldırmış ve bankaları finansal sistemin en önemli ögesi olma konumuna getirmiştir. Ayrıca bankalar artık sadece kendi ülkelerinin ekonomik sistemini ve piyasasını değil diğer ülkelerin piyasalarını ve ekonomisini de etkilediği için denetim otoriteleri tarafından bankaları sürekli gözetim ve denetim altında tutmak amacıyla çeşitli yöntemler geliştirmektedirler.

Bankaların taşıdıkları riskler, mali durumları ve performansları objektif ve gerçeği yansıtacak şekilde belirlenmeli ve ekonomik birimler, bankaların finansal yapıları hakkında doğru ve güvenilir bir şekilde bilgilendirilmelidir. Bütün sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de var olan rekabet anlayışı, bankalarda performans ölçümünü zorunlu kılan bir olgudur. Bankalar performans ölçümlerine bakarak mali durum değerlendirmesi, risk faktörlerinin belirlenmesi, kâr- zarar durumlarının öngörülmesi gibi faaliyetlerinin değerlendirmesini yapabilmektedir. ABD’de geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuş olan CAMELS Derecelendirme Sistemi bankaların sermaye yeterliliğini, aktif kalitesini, yönetim yeterliliğini, kârlılığını, likidite durumlarını ve piyasa risklerine olan duyarlılıklarını analiz ederek performans ölçümünü yapmaktadır.

TBB Mayıs ayı 2018 yılı verilerine göre, Türk Bankacılık sektöründe 2017 yılı sonu itibariyle faaliyet gösteren banka sayısı 52’dir. Mevduat bankalarının sayısı 34, kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı 13 ve katılım bankalarının sayısı 5’tir. 2017 yılı sonunda bankacılık sektöründe çalışan kişi sayısının 208 bin olması, bankaların istihdama doğrudan katkı sağladığının önemli bir göstergesidir. Sektör içerisinde

mevduat bankalarının aktif payı %90 iken, kalkınma ve yatırım bankalarının %5 ve katılım bankalarının %5'tir. Bankacılık sektöründe varlıkların %65'ini krediler, %15'ini kilit aktifler, %12'sini menkul değerler, %2'sini ise iştirak ve sabit kıymetler oluşturmaktadır. Kaynaklarının ise, %53'ünü mevduatlar, %28'ini mevduat dışı kaynaklar, %11'ini ise özkaynaklar oluşturmaktadır. Finansal piyasalarda önemli bir yeri olan bankaların uyguladıkları politikaların takip edilmesi, ilgili finansal oranlara bakılarak finansal durumlarının analiz edilmesi ve denetlenmesi finansal piyasalarda meydana gelebilecek olası risklere karşı zamanında önlem alınması, bankalar için önem arz eden bir konudur. Çalışmada da finansal sistem ve bankacılık sektörünün değerlendirilmesinde kullanılan finansal oranlar hakkında bilgi verilerek analiz yapılması amaçlanmış ve politika karar vericilere ışık tutmak isteğiyle CAMELS Derecelendirme yöntemine başvurulmuştur. CAMELS Derecelendirme Sistemi bankaların finansal sağlık derecelerini değerlendirmek amacıyla kullanılan ve birçok ülke ve denetim kuruluşu tarafından genel kabul görmüş denetim sistemidir.

Çalışmanın birinci bölümünde finansal sistem hakkında genel bilgilere, bankacılık sistemi ve fonksiyonlarına, Türk bankacılık sistemindeki banka türlerine, Türk bankacılık sektörünün tarihi gelişimine ve son olarak Basel Kriterleri çerçevesinde Türk bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması hususuna değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde performans türleri, performans değerlendirme süreci ve değerlendirmede kullanılan temel kavramlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca bölümün son kısmında performans ölçümünün bankacılık sektöründeki amacı ve önemine değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümde bankacılık sektöründe performans değerlendirme yöntemleri olan oran analizi yöntemi, parametrik ve parametrik olmayan yöntemlere değinilmiştir. Ayrıca denetim kurumlarının bankaları denetleme amaçlı kullandığı yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Bölümün son kısmında ise ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ve BIST'e kayıtlı 11 mevduat bankasının 2009-2016 yılları performans ölçümü

ve değerlendirmesi CAMELS derecelendirme sistemi ve finansal oranlar yardımıyla analiz edilmiştir.

1. BÖLÜM: FİNANSAL SİSTEM VE BANKACILIK

Ekonomik sistemin en temel yapı taşlarından olan finansal sistem sürekli olarak incelenen bir faaliyet alanı olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde, finansal sistem hakkında genel bilgilere, bankacılık sistemi ve fonksiyonlarına, Türk bankacılık sistemindeki banka türlerine, Türk bankacılık sektörünün tarihi gelişimine ve son olarak Basel Kriterleri çerçevesinde Türk bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması hususuna değinilecektir.

1.1. FİNANSAL SİSTEM, UNSURLARI VE FONKSİYONLARI

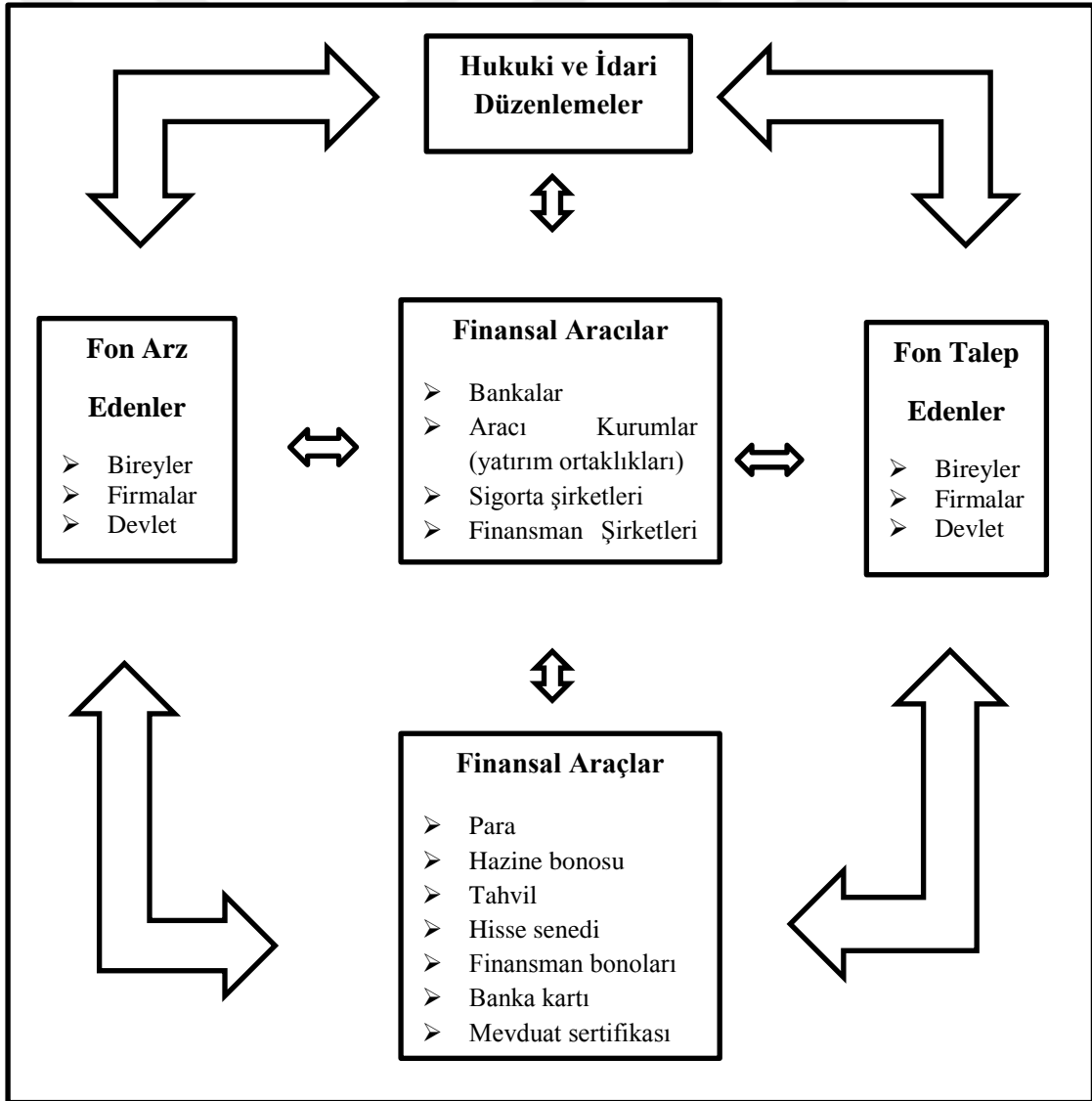
Bir ekonomide finansal sistem iyi bir şekilde işlediği müddetçe, ekonomide üretkenlik sağlayan yatırım projeleri ile bireylerden bireylere, firmalara ve devlete fon aktarımı olacaktır. Örneğin; firmalar tüketime yönelik yeni bir ürün sunmak istediklerinde, çalışana ve fabrikaya ihtiyaç duyacaklardır. Fabrika kurmak için gerekli olan finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla bankaya başvuracak ve kredi alacaklardır. Finansal sistem ekonomik verimliliği artırarak ekonomik büyümeyi sağlayacak ve böylece ülke vatandaşlarının yaşam standartlarında artış meydana gelecektir (Ball, 2011: 1).

Finansal sistem, ekonomide fon arz edenler ile fon talep edenleri, organize ve organize olmayan piyasalarda belli bir bedel karşılığında bir araya getiren, fon (faiz, fiyat) ve finansal enstrüman (hazine bonusu, hisse senedi vb.) transferi sağlayan sistemdir (Aslan, 2014: 4).

Beş temel öge üzerine kurulu olan finansal sistemin işleyişi şu şekildedir: Tasarruf sahiplerini (fon arz edenler) ve tasarruf açığı olanları (fon talep edenler) bir araya getirerek, bu iki taraf arasında fon akışı sağlayan finansal aracı kurumlar (banka) bulunmaktadır. Finansal aracılar taraflar arasındaki finansal işlemleri gerçekleştirirken çeşitli finansal araçların (para) kullanılmasına aracılık ederler. Ayrıca ilgili taraflar arasında sağlıklı ilişkiler kurulması için gerekli olan hukuki ve idari birtakım düzenlemelerde bulunur (Yazıcı, 2011: 17).

Finansal sistemde, tasarruf sahipleri ile tasarruf açığı olanlar arasındaki fon akışı iki şekilde gerçekleşmektedir. Fon arz edenler ile fon talep edenlerin fon ihtiyaçlarının finansal araçlar vasıtasıyla sağlanmasına *dolaylı finansman* denilmektedir. Finansal araçlar finansal piyasalarda aracılık faaliyetlerini çeşitli hukuki ve idari düzenlemelerle sürdürmek zorundadır. Hukuki ve idari düzenlemeler ekonominin sağlıklı işleyebilmesi için gerekli olan unsurlardır. Tasarruf açığı olanlar finansal araçlar olmadan da tasarruf sahipleri ile karşılıklı fon aktarımı yapabilirler. Buna da *doğrudan finansman* denir (İlgin, 2013: 3-4; Güteryüz, 2005: 4). Finansal sistemin unsurları Şekil 1’de gösterildiği gibidir (Toprak ve Coşkun, 2012: 4):

Şekil 1: Finansal Sistem Unsurları

Kaynak: Toprak ve Coşkun, 2012: 4

Ekonomi içerisinde yatırımların yapılması için gerekli fonların sağlanması, bu fonlarının zaman içinde hacimlerinin ve etkinliklerinin artırılması finansal sistemle mümkün olmaktadır. Finansal piyasaların etkili ve sağlıklı işleyebilmesi için finansal sistemin çeşitli fonksiyonları bulunmaktadır. Bu fonksiyonlar (Özgür, 2007: 5-6):

- **Ödeme aracı olma fonksiyonu**, mal ve hizmetlerin alınıp satılması sırasında para, kredi kartı ve çek gibi varlıklarla ödeme kolaylığı sağlar.
- **Tasarruf hacmini artırma fonksiyonu**, tasarruf sahiplerinin fonlarını daha az riskli alanlara yönlendirerek daha fazla tasarruf elde etmelerini sağlar.
- **Likidite sağlama fonksiyonu** sayesinde sahibi için ödeme aracı olmayan bir varlığın finansal araçlar sayesinde likit hale getirilmesini kolaylaştırır.
- **Kredi kullandırma fonksiyonu**, finansal araçların sağladıkları kredi imkânlarıyla çeşitli yatırımların ve ihtiyaçların finansmanı sağlar.
- **Servet birikimi sağlama fonksiyonu** tasarruf sahiplerinin ellerindeki fonların tahvil, hisse senedi gibi çeşitli finansal varlıklara dönüştürülerek yatırımlarının dolayısıyla servetlerinin artmasını sağlar.
- **Politika oluşturma fonksiyonu**, devletin hedeflediği amaçlara ulaşması için ekonomiye gerektiğinde, döviz kurları ve faiz oranları gibi değişkenlerle; finansal sisteme sermaye piyasası kanunu, bankacılık kanunu gibi yasal düzenlemelerle müdahale edip politika oluşturabilmesidir.

1.2. BANKACILIK KAVRAMI VE FİNANSAL SİSTEMDEKİ FONKSİYONLARI

Banka kelimesi Türkçe'ye İtalyanca'dan geçmiş olan "banco" kelimesinden girmiştir. Banco sözcüğü ise sözlük anlamı itibariyle tezgâh ya da masa anlamına gelmektedir. Bankacılık işlemlerini gerçekleştirmek için Yahudilerin pazar yerlerine kurdukları tezgâhlar nedeniyle bu terimin kullanılmaya başlandığı düşünülmektedir. Banco terimi günümüzde halen bankacılık sisteminde şube işlemlerinin gerçekleştiği yer anlamında kullanılmaya devam etmektedir (Yazıcı, 2011: 1).

Tasarruf sahiplerinin ellerinde bulunan fonlar bankalar tarafından mevduat ismiyle toplanır. Bu fonları talep eden kişilere veya kuruluşlara kredi olarak kullandırılır. Yani elinde fon fazlası olan kişi ve kuruluşları, fon ihtiyacı olan kişi ve

kuruluşlarla bir araya getiren kuruluşlar banka olarak ifade edilir. Görüldüğü gibi bankaların mevduat toplama ve topladıkları mevduatları kredi olarak kullandırma faaliyetleri bulunmaktadır (Toprak ve Coşkun, 2012: 25). Bankalar kâr elde etmek amacıyla kurulan ticari işletmelerdir. Ancak bankaların bu amacının yanında ekonomide çeşitli fonksiyonları bulunmaktadır (Kayhan, 2009: 57):

- **Fon Aktarma Fonksiyonu:** Bankaların birincil görevi tasarruf sahibi olanlardan fonları toplayıp fon ihtiyacı olan kişilere ve firmalara uygun bir şekilde aktarmaktır. Bankalar yaptıkları bu aracılık faaliyetleri sonucunda faiz ve komisyon geliri elde etmektedirler. Bankalar bu aktarımı yaparken kaynakları en etkin şekilde kullanacak ve sağlanan kredinin geri ödenmesini gerçekleştirebilecek kişi ve kurumları seçerler. Bankalar ayrıca gelir dağılımının düzenlenmesi ve refahın artırılması konularına da katkı yaparlar.
- **Hizmet Fonksiyonu:** Bankaların mevduat toplaması ve kredi vermesi görevlerinin yanı sıra müşterilerine çeşitli hizmetleri sunma görevleri de bulunmaktadır. Bunlar; çek, havale, türev ürünler aracılığıyla müşterilerinin karşılaşılabilecekleri riskleri sigorta etmek, dış ticaret işlemlerinde aracılık faaliyeti sunmak, fatura ödemesi gerçekleştirmek, vergi ve harçların tahsilatını yapmak gibi hizmetlerdir. Bankalar tüm bu sundukları hizmetlerden komisyon geliri elde ederler.
- **Kaydi Para Yaratma Fonksiyonu:** Kişiler ve kurumlar elde fazla para tutmanın maliyetli olmasından kaynaklı paralarını bankaların mevduat hesaplarında tutmaktadırlar. Paralarını banka hesaplarında tutmayı tercih eden kişi ve kurumlar para kullanmadan çek, hesaptan hesaba para aktarımı veya kredi kartları yardımıyla çeşitli işlemlerini gerçekleştirirler. İşte kişilerin ve kurumların bankadaki mevduat hesaplarına karşılık bu ödeme araçlarını kullanmalarıyla ekonomide kaydi para yaratılmış olur. Bankalar topladıkları bu mevduatların belli oranını zorunlu karşılık olarak ayırmasından sonra kalan tutarı kredi olarak kullandırır. Kullandırılan kredi, mevduat şeklinde bankacılık sistemine tekrardan dönüş yapacaktır. Böylece kaydi para kullandırılan kredi tutarı kadar artmış olacaktır.

- **Ekonomi ve Maliye Politikalarına Yardım Fonksiyonu:** Enflasyon, faiz, gelir dağılımı, vergi gelirlerinin denetimi, kayıt dışı ekonomi gibi ekonomideki sorunlar ancak finansal sistemin içindeki bankalar yardımıyla yönetilebilir.

1.3. BANKACILIK SİSTEMİNİN FAALİYET KONULARI

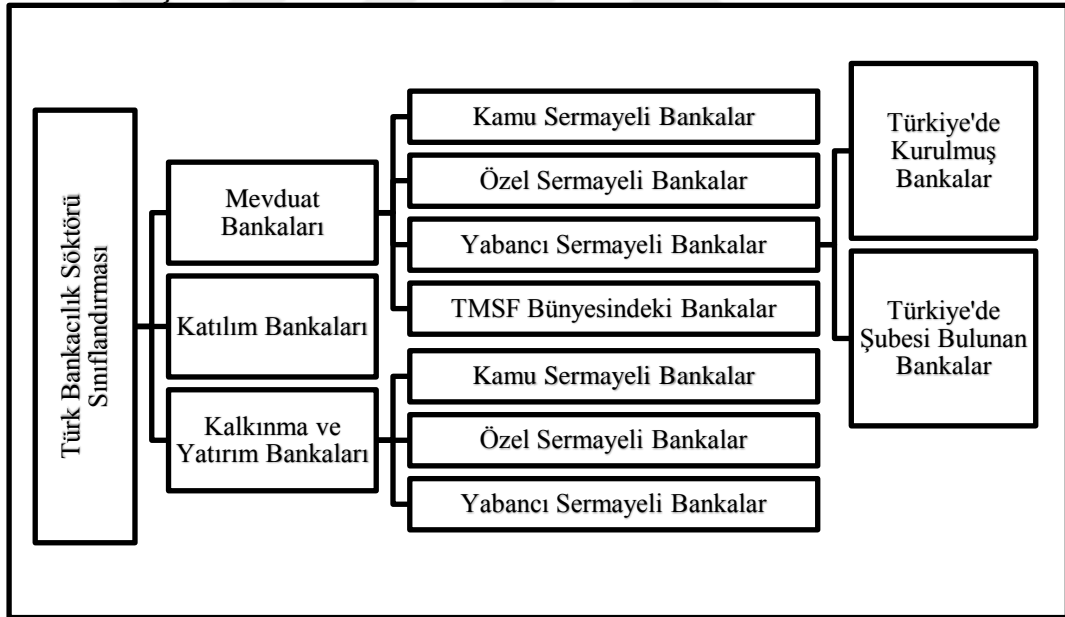
Bankalar günümüzde mevduat toplama, kredi verme gibi hemen hemen bütün finansal işlemleri gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla niteliklerini anlatacak kapsamlı bir tanım vermek oldukça güçtür. Bankaların genel olarak yürüttükleri faaliyetler sıralanacak olursa ekonomideki işlevlerinin de ne olduğu daha kolay anlaşılacaktır. Bankalar (Bankacılık Kanunu, 2005: 9539);

- a. Tasarruf sahiplerinden mevduat toplar, bunları ihtiyaç sahiplerine kredi olarak kullanır,
- b. Hükümetlerin hedefledikleri kredi ve para politikalarının yürütülmesi konusunda yardımcı olur.
- c. Finansal aracılık faaliyetleri yapar,
- d. Borsa faaliyetlerine bizzat katılır,
- e. Kişilere özel kiralık kasa tesis ederek menkul kıymetlerini korur,
- f. Yatırım ve sanayi faaliyetlerini hem destekler hem de bizzat iştirak eder,
- g. Kişilerin ve kurumlarının günlük finansal işlemlerini gerçekleştirme konusunda yardımcı olur,
- h. Çeşitli ödemeler konusunda bireylere ATM, kredi kartı gibi kolaylıklar sunar,
- i. Ülke kalkınmasında önemli roller üstlenir.
- j. Nakdî, gayri nakdî olmak üzere her türlü kredi verir,
- k. Katılım fonu kabul eder,
- l. Çek, bono, poliçe gibi kambiyo senetlerinin alım satım işlemlerini yapar,
- m. Bankaların kendi aralarındaki para alımı ve satımı gibi finansal işlemlere aracılık eder,
- n. Sigorta temsilciliği, özel emeklilik gibi aracılık hizmetleri sunar.

1.4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YER ALAN BANKA TÜRLERİ

Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre Türk bankacılık sektöründe 2018 Mayıs ayı itibariyle faaliyet gösteren 34 tane mevduat, 13 tane kalkınma ve yatırım, 5 tane katılım bankası olmak üzere toplam 52 banka bulunmaktadır (TBB, 2018: 5). 5411 Sayılı Bankacılık Kanununa göre bankalar 3 ana grup altında sınıflandırılmıştır. Bankalar Birliği' nin de esas aldığı gruplandırmaya göre bankalar; mevduat bankaları, katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankaları olarak sınıflandırılmıştır. Bankaların sınıflandırılması literatürde farklı şekillerde yapılmasına karşılık hem 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hem de Bankalar Birliği'nin sınıflandırılması dikkate alınarak çalışmada Şekil 2'deki sınıflandırma kullanılmıştır.

Şekil 2: Türk Bankacılık Sektörünün Sınıflandırılması

Kaynak: TBB, 2018: 6

1.4.1. Mevduat Bankaları (Ticari Bankalar)

Mevduat bankaları 5411 Sayılı Bankacılık Kanununa göre, şahsı adına ve hesabına mevduat kabul eden ve kredi kullanarak temel faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulmuş olan bu niteliğe sahip kuruluşların Türkiye'de faaliyet gösteren şubelerini ifade etmektedir. Bankalar Birliği Mayıs 2018 verilerine göre Türkiye'de 3 adedi kamusal sermayeli, 9 adedi özel sermayeli, 21 adedi yabancı

sermayeli ve 1 adedi TMSF bünyesinde olmak üzere toplam 34 adet Mevduat Bankası bulunmaktadır (TBB, 2018: 6).

Genellikle bankacılık sektöründe en çok karşılaşılan banka türü mevduat bankalarıdır. Mevduat bankaları birçok finansal işlemi gerçekleştirmektedir. Örneğin, tasarruf sahiplerinden fon toplamakta, yatırımcılara fon sağlamakta, çek senet gibi ödeme işlemlerini gerçekleştirmektedir. Ticari bankalarının kuruluş amaçları kâr elde etmektir. Bunu yaparken de mevduat sahiplerinden fon toplar ve bu fonları çeşitli yatırımlara kanalize etmek için fon ihtiyacı olan kişi ve kuruluşlara ulaştırır. Diğer bir ifadeyle, mevduat bankaları borç alıp borç vererek ekonomiyi sürekli canlı tutarlar. Mevduat şeklinde aldıkları borçları yatırım yapacaklara veya fona ihtiyacı olan kişi ve kurumlara kredi şeklinde kullanırlar. Mevduat olarak alınan fonların belli oranını kanuni karşılık olarak ayırdıktan sonra kalanını kredi şeklinde kullandırmaları sayesinde kaydi para yaratırlar. Ticari bankaların başlıca fon kaynakları ise; mevduatlar, alınan krediler, ihraç edilen menkul kıymetler ve öz kaynaklarıdır (Güney, 2011: 34; Yazıcı 2011: 43).

Mevduat kabul yetkisi bulunan mevduat bankalarının ayrıcalığı, fon kaynakları arasında bulunan mevduatın belli bir miktarının güvence altına alınmasıdır. Diğer bir ifadeyle, banka kabul etmiş olduğu mevduatı herhangi bir nedenden dolayı geri ödeyemezse anapara ve faizin belli bir miktarını geri ödeneceğinin güvencesini verir (Toprak ve Coşkun, 2012: 28). Bir ülkede para politikasının etkin işlediğinin kanıtı bankacılık sisteminin gelişmişlik düzeyidir. Etkin bir bankacılık sistemi yatırımcılara güven verir ve yeni yatırımları ülkeye çeker. Etkin bir banka yapısının unsurlarından biri ise personel yapısıdır. Bir bankanın tüm çalışanları eğitilmiş, sürekli gelişime açık ve tam donanımlı olmalıdır.

1.4.1.1. Kamu Sermayeli Bankalar

Sermayesinin tamamı veya yarısından fazlası devlete ait olan, yönetimleri ve denetimleri hükümet tarafından seçilen temsilcilerden oluşan bankalardır. Bu bankaların faaliyet alanı devlet tarafından zorunlu görülen ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve özel bankalar tarafından kârlı ve işlevsel olarak görülmeyen alanlardaki faaliyetlerdir. Türkiye’de halen faaliyet gösteren Türkiye Cumhuriyeti

Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Vakıf Bankası kamu sermayeli mevduat bankalarıdır (TBB, 2018).

1.4.1.2. Özel Sermayeli Bankalar

Sermayesinin yarısından fazlasının kamu kurum ve kuruluşları dışındaki o ülkede bulunan yerleşik gerçek ve tüzel kişilere ait olan bankalardır. Adabank, Akbank, Anadolubank, Fibabank, Şekerbank, Türkiye İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, Turkishbank, Türk Ekonomi Bankası Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren özel sermayeli mevduat bankalarıdır (TBB, 2018).

1.4.1.3. Yabancı Sermayeli Bankalar

Sermayeleri yurtdışındaki gerçek ve tüzel kişilere ait olan bankalardır. Türkiye’de kurulan ve Türkiye’de şubesi bulunan olmak üzere iki tür yabancı sermayeli mevduat bankası vardır.

Türkiye’ de kurulan ve halen faaliyet gösteren yabancı sermayeli mevduat bankaları şunlardır; Alternatifbank, Citibank, Arap Türk Bankası, Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey, Bank of China Turkey, Burgan Bank, Denizbank, Finans Bank, HSBC Bank, ING Bank Deutsche Bank, ICBC Turkey Bank, Odea Bank, Rabobank, Turkland Bank, Türkiye Garanti Bankasıdır. Türkiye’de şubesi bulunan yabancı sermayeli mevduat bankaları; Bank Mellat, JPMorgan Chase Bank N.A, Habib Bank Limited, Société Générale ve Intesa Sanpaolo S.P.A.’dır. (TBB, 2018).

1.4.1.4. TMSF Bünyesindeki Bankalar

TMSF, tasarruf sahibi kişilerin haklarını korumak, bankacılık sektöründe güven ve istikrarı tesis etmek amacıyla katılım fonları ile tasarruf mevduatlarını güvence altına alarak kendisine devri gerçekleşen banka ve varlıklarını en uygun biçimde çözümleyen kamu tüzel kişiliğine haiz bir kurumdur. Birleşik Fon Bankası, Türk Bank ve Bank Asya TMSF’ ye devredilmiş bankalardır (TMSF,2018: 14).

1.4.2. Katılım Bankaları

Esas faaliyetler alanları, katılma ve özel cari hesaplar vasıtasıyla fon toplamak kredi kullandırmak olan kuruluşlar ile bu niteliğe sahip yurt dışında kurulmuş olan kuruluşların Türkiye’de faaliyet gösteren şubelerini ifade eden bankalardır (TBB, 2018: 5). Katılım bankacılığı, faizsiz sistem kurallarına uygun olarak çalışan, bu kurallar esas alınarak her çeşit bankacılık faaliyeti sunan, bankanın kârına ve zararına katılmak kaydıyla fon toplayan ve ortaklık, ticaret, finansal kiralama gibi usullerle fon kullandıran banka türüdür (TKBB, 2018: 8). Katılım bankaları, banka işlemlerinde faizi işe katmak istemeyen müşterilerine faizsiz bankacılık temeline dayalı olarak yeni bir takım finansal araçlar geliştirmek ve mevduat bankalarının aksine faizi esas almayıp, kâr payı olgusunu esas alan bankalardır (Doğan, 2013: 10).

Dini inanışları dolayısıyla fonlarını değerlendiremeyen tasarruf sahiplerinin hem fonlarını değerlendirmek hem de âtıl haldeki bu fonları ekonomiye katmak için oluşturulan katılım bankaları finans sisteminde faiz olmadan her türlü bankacılık faaliyeti sunmaktadır. Bankalar Birliği Eylül 2017 verilerine göre Türkiye’de halen faaliyet göstermekte olan 5 katılım bankası mevcuttur. Bunlar; Albaraka Türk Katılım, Kuveyt Türk Katılım, Türkiye Finans Katılım, Vakıf Katılım, Ziraat Katılım Bankası’dır (TBB, 2018).

1.4.3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’na göre; katılım fonu ile mevduat kabul işlemleri haricinde; müşterilerine kredi kullandırmak temel faaliyet alanları olmak üzere ve kendilerine özel kanunlarla verilen birtakım görevleri yerine getiren kuruluşlar ile bu nitelikteki işlemleri yurt dışında da kurulmuş olan kuruluşlarıyla yerine getiren bankalar yatırım ve kalkınma bankalarıdır. Yatırım ve kalkınma bankaları yatırımcılara orta ve uzun vadeli krediler sağlamaktadır. Mevduat bankaları gibi kaydi para yaratma fonksiyonları yoktur.

Kalkınma bankaları, kalkınmada öncelik verilen sektörler ve yöreler için gerekli olan finansman ihtiyacını sağlayan bankalardır. Bu bankacılık türü sermaye piyasasının gelişmediği ve sermaye yeterliliği kısıtlı olan ülkelerde ortaya çıkar. Kalkınma

bankalarının mevduat toplamak gibi yetkileri yoktur. Bu yüzden kaynakları hükümetlerin sağlamış olduğu yardımlar, uluslararası kurumların vermiş olduğu krediler ve borçlanarak çıkarmış oldukları tahvillerdir. Yatırım bankaları, sermaye piyasası gelişmiş ülkelerde fon arz edenlerle fon talep edenleri bir araya getirerek aracılık hizmeti sağlayan bankalardır. Yatırım bankalarının mevduat toplama yetkisi bulunmaz. Bu yüzden tahvil ihraç ederek, ulusal ve uluslararası kuruluşlardan kredi yardımı alarak kaynak elde eder (Güney, 2011: 5). Türkiye Bankalar Birliği'nin Eylül 2017 verilerine göre Türkiye'de 13 adet Kalkınma ve Yatırım Bankası mevcuttur.

1.4.3.1. Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Sermayelerinin tamamı ya da yarısından fazlası devlete ait olan kalkınma ve yatırım bankalarıdır. İller Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Türk Eximbank Türkiye'de faaliyet gösteren kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarıdır (TBB, 2018).

1.4.3.2. Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Sermayesinin tamamı ya da yarısından fazlası ülke sınırları içindeki gerçek ve tüzel kişilere ait olan bankalardır. Aktif Yatırım Bankası, İstanbul Takas ve Saklama Bankası, Nurol Yatırım Bankası, Diler Yatırım Bankası, GSD Yatırım Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Türkiye'deki özel sermayeli yatırım ve kalkınma bankalarıdır (TBB, 2018).

1.4.3.3. Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Sermayeleri yurtdışındaki gerçek ve tüzel kişilere ait olan bankalardır. Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası, Pasha Yatırım Bankası, Merrill Lynch Yatırım Bank, Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli yatırım ve kalkınma bankalarıdır (TBB, 2018).

1.5. TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

Türkiye'de bankacılık Batı'ya göre oldukça geç başlamıştır. Finansal araçlar ve türev araçların azlığından dolayı Türk finans sisteminde bankalar önemli bir yere

sahiptir. Çalışmada, Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönem olarak iki kısımda incelenmiştir.

1.5.1. Cumhuriyet Öncesi Bankacılık Sektörü

Tanzimat dönemine kadar Osmanlı'da bankacılık faaliyetlerini gayrimüslimler yönetmiştir. Türkler daha çok yöneticilik ve askerlik faaliyetleriyle ilgilendikleri ve İslamiyet'te faiz ve para ticaretinin yasak olmasından kaynaklı bankacılık faaliyetleri gayrimüslimlerin elinde olmuştur. Osmanlı'daki bankacılığın gelişmemesinin asıl ve önemli sebebi ise sanayi devrimine ayak uyduramamasıdır. Osmanlı'da bankacılık sistemine benzeyen işlemleri Galata civarında yaşayan Galata Bankerleri gerçekleştirmiştir (İlgin, 2013: 10; Gökçen, 2012: 30).

Osmanlı'daki ilk banka ise 1847 yılında hükümetinde yardımıyla iki gayrimüslim galata bankeri tarafından kurulmuştur. İstanbul Bankası adıyla kurulan bu banka 1852 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür. Gerçek anlamda bankacılık faaliyetleri ise; Osmanlı hükümeti ile yabancı sermaye arasındaki dış borç alımına aracılık etmesi için İngiliz sermayesi ile 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası (Bank-ı Osman-i Şahane) ile başlamıştır (Aslan, 2014: 19). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra 1924 ve 1925 sayılı sözleşmelerle bankanın yürütmüş olduğu bazı yetkiler elinden alınmıştır. Mithat Paşa tarafından çiftçilere uygun tarımsal kredi sağlanması amacıyla Memleket Sandıkları kurulmuştur. 1888 yılında Ziraat Bankasına dönüştürülen banka ilk milli sermayeli bankamızdır. Bunun dışında kurulan bankalar daha çok yabancı sermayeli veya yabancı ortaklı kurulmuştur (Şendoğdu, 2006: 17).

1.5.2. Cumhuriyet Sonrası Bankacılık Sektörü

İzmir İktisat Kongresinde, Türkiye ekonomisinin gelişmesi için ulusal bir bankanın kurulması gerektiği önemle vurgulanmıştır. Planlı ekonomiye geçiş sürecinde ilk olarak devlet destekli, sonrasında gerekli olan sermaye biriminin sağlanmasıyla özel sektör destekli bankalar kurulmaya başlanmıştır. Türk bankacılık sisteminin gelişim sürecinin kronolojik sıralaması kısaca şöyle olmuştur;

1923-1944 Dönemi Bankacılık Faaliyetleri: 1924 yılında devletinde desteğiyle ilk özel sermayeli bankamız olan İş Bankası kuruldu. İş Bankası her türlü ticari ve

sanayi alanındaki faaliyetlerle ilgilenecek ve bu işlerle ilgilenenlere kredi desteği sağlayacaktı. Ulusal sermaye ile Osmanlı döneminde kurulan Ziraat Bankasının sermayesi 1924 yılındaki birtakım düzenlemelerle artırılmış, sadece tarımsal faaliyetler konusunda değil tüm bankacılık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi konusunda görevler verilmiştir. Yine bu dönemde sanayi ve madencilik kuruluşlarını desteklemesi amacıyla 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. 1929-1930 yılları arasında yaşanan büyük buhran sonucunda ülkemizdeki birçok banka faaliyetini durdurmak zorunda kalmıştır. 1930 yılında ekonomiye milli kimlik katmak ve para politikasının yürütülmesi amacıyla T.C. Merkez Bankası kurulmuştur. Emlak bankası, Halk Bank, Ak Bank gibi bankalar yine bu dönemde kurulmuş olan bankalardır (TBB, 2008: 2-3).

1944-1961 Dönemi Bankacılık Faaliyetleri: 1940'lı yıllarda çok partili sisteme geçiş süreciyle iktisadi liberalizm sistemini benimseyen Demokrat Parti'nin başa geçmesi ve özel sektörün desteklenmesi ekonomide hızlı bir kalkınma süreci başlatmıştır. 1945 yılından sonra ulusal sermaye yoğunlaşması, ekonomide parasallaşma sürecinin hız kazanması, ticari faaliyetlerde etkinliğin artması ve sanayileşmenin canlanması ile birlikte bankacılık sektörü gelişmiştir. Sonuç olarak banka sayıları ile banka şube sayılarında artışlar meydana gelmiştir (Aslan, 2014: 22). 1945-1960 dönemlerinde 30 tane özel banka kurulmuştur. Yapı Kredi, Vakıf Bankası, Pamukbank, Şekerbank, Garanti Bankası bu dönemde kurulan bankalardır (TBB, 2008: 5-6).

1962-1980 Dönemi Bankacılık Faaliyetleri: Bu dönemde serbest ekonomi sistemi bırakılmış ve devletin ekonomiye müdahalesinin arttığı planlı dönem başlamıştır. İthal ikameci sanayileşme stratejisi benimsenerek uygulamaya konulmuş ve Türkiye' de dışa kapalı dönem başlamıştır. Sanayide gelişim sağlanması için düşük faiz politikası izlenmiştir. Yeni banka kurulması hususunda çeşitli sınırlamalar getirilmiştir. Özel sektör yatırımlarının hız kazanacağı gerekçesiyle özel mevduat (ticaret) bankalarının bazıları hükümet desteğiyle holding bankacılığına dönüştürülmüştür. Bu dönemde 15 bankanın varlığına son verilmiş ve bu bankalar tasfiye edilmiştir. Planlı dönem olarak da adlandırılan bu dönem boyunca devlet ekonomiye sürekli müdahalelerde bulunmuş ve banka kurulması hususuna sınırlamalar getirmiştir. Yine de

bu dönem itibariyle 5'i kalkınma bankası ve 2'si ticaret bankası olmak üzere 7 banka kurulmuştur (TBB, 2008: 11-12).

1980-1994 Dönemi Bankacılık Faaliyetleri: 24 Ocak kararları ile birlikte ekonomide rekabetçi politikaya tekrardan geçilmiştir. Bu alanda alınan ilk karar, Haziran 1980'de ticaret ve kredi faizlerinin serbest bırakılması ile olmuştur. Böylece bankacılık sektöründe rekabet arttırılmış, reel faiz kullanılarak yurtiçi tasarruflar üst seviyelere çekilmiş ve finans sektörüne derinlik kazandırılması hedeflenmiştir (Yağcılar, 2011: 99). 1982 döneminde bankerlerin iflasıyla birlikte bankerler krizi patlak vermiştir. Bankerler bankalar gibi fon arz edenlerle fon talep edenler arasındaki finansal aracılık işlemlerinden çok fon piyasaları ile bankalar arasında aracılık hizmeti sunmuştur. Banker kuruluşları arasındaki faiz rekabeti nedeniyle, borç alınan faizin ödenmesi için daha yüksek oranda faizle borçlanılmış ve bu durum sistemin çökmesine sebep olmuştur. 3182 sayılı Bankalar Kanunu 1985 yılında yürürlüğe konulmuştur. 1990'lı yıllara kadar bankacılık sektöründeki olumlu gelişmelere karşın bu dönemden sonra kamu borçlarının artması ve ekonomideki istikrarsızlık bankacılık sektörünü de olumsuz etkilemiştir. Bu durum bankalarda öz kaynak yetersizliği, sistem içinde kamu bankalarının payındaki yükseklik, dar ölçekli ve parçalı banka yapısı, aktif kalitesindeki zayıflık, piyasa risklerine karşı aşırı duyarlılık ve kırılgan yapı, iç kontrolün yetersizliği, saydamlıktaki eksiklikler gibi yapısal sorunlara yol açmıştır (BDDK, 2002: 4). 1991 yılında Körfez krizi ve erken seçim kararlarının etkisiyle piyasadan önemli miktarlarda TL ve döviz çıkışı olmuş ve bankalar likidite yetersizliği nedeniyle mali sıkıntılara girmiştir.

1994-2000 Dönemi Bankacılık Faaliyetleri: 1994 yılında kamu borçlarını düşürmek amacıyla kurlarda meydana gelen dalgalanma ve devalüasyon ile bankacılık sektöründen önemli miktarlarda mevduat çekilmiştir. Merkez Bankası'nın bu duruma zamanında müdahale edebilecek kadar yeterli rezervi olmamasından dolayı 1994 krizi meydana gelmiştir. 1994 krizi tasarruf mevduat hesaplarının tamamının güvence kapsamına tabi tutulması sonucunda aşılabılmıştır. Ancak sonrasında bu durum 1998-1999 döneminde yaşanan mali krizin oluşum nedenleri arasında gösterilmiştir (Gökçen, 2012: 35). 1999 yılında bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması amacıyla 4389 sayılı Bankalar Kanunu oluşturmuş ayrıca bankaların kuruluş ve denetimlerinin

sağlanması amacıyla BDDK kurulmuştur. Bu yıllar arasında bazı kamu bankaları özelleştirilmiştir. 1995'te Sümerbank, 1997'de Etibank, Denizbank ve Anadolu Bankası özelleştirilen bankalar olmuştur. 1999 yılında IMF ile yapılan görüşmeler sonucunda 1 Ocak 2000 yılında ekonomide yapısal değişimleri içeren bir politika uygulamaya konulmuştur. Ekonomi üzerinde kısa da olsa etkili olan program gecikmeli olarak uygulandığından, yüksek enflasyon oranı ve iç talebin bir türlü kontrol altına alınamamasından dolayı ekonomi sarsılmış ve finans sektörü Kasım 2000'de ağır darbe almıştır. Bankalar likidite sıkıntısı yaşadıkları için de 2001 yılında kriz meydana gelmiştir (TBB, 2008: 17-19).

2001-2008 Dönemi Bankacılık Faaliyetleri: 2000 yılı Kasım ve 2001 yılı Şubat aylarında yaşanan krizler Türkiye ekonomisine dolayısıyla bankacılık sektörüne olumsuz yönde yansımıştır. Türk Bankacılık sektörü 2000 yılındaki kriz sonucunda faiz riskiyle karşı karşıya kalırken, 2001 yılındaki kriz sonucunda ise döviz kuru riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun sonucunda bankaların bilançolarında büyük çapta zararlar meydana gelmiştir. Yaşanan krizler sonucunda büyük problemlerle karşı karşıya kalan bankacılık sistemine daha sağlam bir yapı kazandırmak ve sorunlarına köklü çözümler getirmek amacıyla, 2001 yılı mayıs ayında "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" uygulamaya konulmuştur (Bumin, 2009: 40). Bu programın amacı şu şekilde sıralanabilir (Parasız, 2007:180):

- Kamu bankalarını finansal sistem içerisindeki istikrarsızlık unsuru olma durumundan çıkarmak,
- Mali sistemde istikrarın sağlanması ve kamu maliyesine getirdikleri yükün azaltılması için TMSF bünyesine alınan bankaların karşılaştıkları sorunlara karşı en az sürede çözüm üretmek,
- Ekonomide meydana gelen krizlerden negatif şekilde etkilenmiş özel bankaların yapılarını güçlendirmek için gerekli olan düzenlemeleri uygulamaya koymak.

Bu amaçlar doğrultusunda kamu bankalarının sermayeleri güçlendirilerek, görev zararları Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan tahvillerle finanse edilmiştir. Etkin ve verimli çalışabilmeleri içinde personel ve şube sayıları düşürülmüştür. TMSF bünyesindeki bankaların bir kısmı satma bir kısmı ise birleşme yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir. Özel bankaların sağlam bir yapıya kavuşturulması için de sermayeleri

artırılmış, enflasyon muhasebesi uygulamasına gidilmiştir (Gökçen, 2012: 39; Parasız, 2007: 180; Aslan, 2014: 25).

2008 yılında ABD’de yaşanan finansal kriz Türk bankacılık sistemine de zarar vermiştir. Bu krizin temeli ABD bankalarının yanlış kredi dağıtması ve dağıtılan konut kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan sıkıntılardır. ABD’nin önemli yatırım bankalarından biri olan Lehman Brothers’ın iflası ve batması sonucunda dünya genelindeki finansal piyasalar olumsuz etkilenmiştir. Türkiye ekonomisi ise, 2008 küresel finansal krizinden kredi ve ticaret kanallarındaki küçülmeler yoluyla olumsuz etkilenmiştir. 2008 küresel finansal krizin Türk bankacılık sektörüne etkisi krediler yoluyla kâr oranlarında düşme olarak kendini göstermiştir (Göçer ve Özdemir, 2012: 192).

Son Dönem Bankacılık Faaliyetleri: Türk bankacılık sisteminde Eylül 2017 verilerine göre 33’ü mevduat, 13’ü kalkınma ve yatırım, 5’i ise katılım bankası olmak üzere toplamda 51 tane banka bulunmaktadır (TBB, 2018: 5). Bankalar Birliğinin 2017 Ocak ayında yayınladığı "Uluslararası Karşılaştırmalar İtibariyle Bankacılık Sektörü" temel bulguları şöyledir (TBB, 2017: 3-4):

- Çalışmada seçilen ülkeler, Fransa, Japonya, İngiltere, Almanya, İtalya, Meksika, Güney Afrika, Malezya, Brezilya, Hindistan, Polonya, Rusya ve Türkiye’dir.
- Türkiye’de banka aktiflerinin GSYİH’ya oranı gelişmekte olan ülke (GOÜ) ortalamasına yakın bir düzeyde iken, gelişmiş ülke (GÜ) ortalamasının altındadır.
- Türkiye’de, kredilerin mevduatlara oranı bakımından Brezilya’dan sonra en yüksek ülke konumundadır.
- Kredilerin toplam aktifteki payı yüksektir. Diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında, kredilerin toplam aktifteki payının Türk bankacılık sisteminde daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Mevduat dışı kaynaklarda borçlanma oranı yüksektir. Türk bankacılık sisteminde mevduat dışı kaynaklar için borçlanmaya gidilirken, menkul kıymetleştirme ve sermaye benzeri krediler için kaynak bulma konusunda gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin gerisinde kaldığı görülmüştür.

- Faaliyet dışı gelirler/faaliyet dışı giderler oranı ortalamaya yakın çıkmıştır. Türk bankacılık sisteminde net ücret ve komisyon gelirlerinin faaliyet giderlerini karşılama oranı ortalamanın biraz altında kalmıştır. Buna karşın gelişmekte olan ülkelere yakın bir seviyede çıkmıştır.
- Risk ağırlıklı varlıkların toplam varlıklara oranı seçilen ülkeler arasında en yüksek seviyededir.
- Aktif kalitesi yüksektir. Tahsili gecikmiş olan alacaklar ile takibe düşen krediler/toplam krediler oranı gelişmekte olan ülkelere göre ortalamanın altında bulunmuştur.
- Kârlılık düşüktür. Türk bankacılık sektörü öz sermaye kârlılığı ile kamu borçlanma kâğıdı getirileri arasında incelenen ülkelere göre, Rusya'dan sonra en düşük getiri farkına sahiptir.

1.6. BASEL KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ

Bankalar arası rekabetin artması, küreselleşme, sermayenin dolaşımının serbestleşmesi ve teknolojik gelişmeler bankacılık sektöründe risk olgusunu meydana getirmiştir. Bankaların klasik bankacılık hizmetlerinin yanı sıra yeni alanlarda da faaliyet göstermesi sonucunda kredi riski, operasyonel risk, likidite riskleri gibi çeşitli riskler meydana gelmiştir. Bu risklerin dağıtılması, sektörün denetim ve kontrolünün sağlanması amacıyla birçok düzenleme yapılmıştır. Finans uzmanları ve yöneticiler tarafından çeşitli kurumlar oluşturulmuş, birtakım standartlar ve denetim sistemleri geliştirilerek uygulamaya konulmuştur (TBB, 2018).

1973 Mart ayında Bretton Woods sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte sabit ayarlanabilir kur politikası terk edilmiştir. Bir yıl sonra 1974' de Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) petrolün fiyatını dört katına çıkarmıştır. Bunun sonucunda petrol krizi çıkmış, uluslararası döviz piyasaları ve bankacılık sisteminde önemli çapta dalgalanmalar meydana gelmiştir. Finansal piyasalarda meydana gelen bu sorunları ortaklaşa çözmek, tüm dünyada bankacılık sistemiyle ilgili düzenleyici ve denetleyici birtakım standartlar bulmak ve uygulanmasını sağlamak için 1974 yılında BASEL Komitesi kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır (Parasız, 2011: 135). Basel Denetim Komisyonu üyeleri Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, Japonya, Kanada,

Lüksemburg, İtalya, İspanya, İngiltere, İsveç, ABD ve İsviçre'nin içinde bulunduğu 13 ülkenin banka denetim yetkilileri ve merkez bankalarıdır. Bankacılık sektörü finansal hareketlerinin denetlenmesi ve ortak bir denetim sistemi oluşturulması amacıyla Uluslararası Ödemeler Bankasına bağlı Basel Denetim Komitesi tarafından belli düzenlemeler yapılmıştır. Basel Denetim Komitesinin yapmış olduğu çalışmalar şu şekilde sıralanabilir (Aslan, 2014: 27):

- Ülkeler arasında, banka mevzuatı ve denetimi hakkında, bilgi paylaşımı ve değişimini sağlamak,
- Bankacılık faaliyetlerinin uluslararası denetimi konusundaki etkinliğini yükseltmek,
- Bankalardaki denetim, gözetim ve düzenleme alanlarındaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla birtakım standartlar koymak.

Basel- I Kuralları ve Uyum Süreci: Basel komitesinin düzenlediği ilk kurallar Basel-I "Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı" olarak 1989 yılında yayınlanmıştır. Basel I-'in amacı dünya üzerindeki her bir ülkenin uyguladığı sermaye yeterliliği hesaplama metotlarını birbirlerine uygun bir hale getirmektir. Ayrıca bu hususta dünya genelinde uygulanacak asgari bir standart oluşturmak da Basel-I'in bir diğer amacıdır. Yani bankaların taşımış oldukları riskleri, herhangi bir zarar ile karşı karşıya kalınması durumunda bankanın zararını en aza indirebilmesi için bulundurması gereken asgari sermaye tutarının ne olması gerektiğini belirleyen bir kuraldır (Yayla ve Kaya, 2005: 2; Yazıcı, 2011: 164).

Basel-I bankalar için, ekonomide meydana gelen krizler ile finansal kırılganlıklar karşısında dayanıklılıklarını artırmak ve piyasalardaki finansal istikrarı temin etmek amacıyla uymaları gereken temel kuralları belirleyen bir düzenlemedir (Aslan, 2007: 51). Türkiye' de 1989 yılında 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na ilişkin 6 Nolu Tebliğ, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayınlanmıştır. 6 Nolu tebliğe göre, sermaye yeterlilik oranı 1989 yılı için %5, 1990 yılı için %6, 1991 yılı için %7, 1992 yılı için %8 olarak belirlenmiştir (Gökçen, 2012: 47). 1994, 1999- 2000 yıllarında yaşanan krizlerden sonra sermaye yeterlilik oranı düşürülmüştür. 2000 ve 2001 de yaşanan krizler sonucunda risk yönetimi konusunun gerekliliği anlaşılmış ve bu konuda 2001 yılında yönetmelik çıkarılmıştır. 2001 yılında yayınlanan "Bankaların

Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", kredi riskinin içeriğinde yapılan değişiklikleri ve önemli bir yenilik olarak piyasa riskini kapsamıştır (Gündoğdu, 2011: 72).

Basel- I düzenlemesiyle dünya genelinde bankacılık hizmetleri sunan bankaların riskli faaliyetleri ve bu risk için ellerinde tuttıkları sermaye arasındaki ilişkiyi açıklayan ve Cooke Rasyosu adı verilen sermaye yeterliliği oran formülü elde edilmiştir. Cooke Rasyosuna göre bankaların sermayelerinin risk ağırlıklı aktiflere oranının minimum %8 olması öngörülmüştür. Banka kaynağını herhangi bir kullanıma tahsis ederken, 100 birim tutarında kredi riski için 8 birim tutarında sermaye bulundurmaya zorundadır. Yani bir banka kredi verirken sermayesinin en fazla 12,5'i oranında risk alabilir (Parasız, 2011: 136).

$$\text{sermaye yeterliliği} = \frac{\text{toplam sermaye}}{\text{kredi riski}} = \text{en az \%8}$$

Sadece kredi riski ve piyasa riskini hesaplamada dikkate alması, türev piyasalar ile ikincil piyasalardaki değişim ve yenilikleri öngörmemesi, faaliyet alanları farklı olan bankalara aynı kuralları öngörmesi gibi sebeplerden ötürü eleştirilmiştir. Basel-I Kriterleri'nin yalnızca sermaye yeterliliği düzenlemesini içermesine rağmen bankaların sektör yapılarını güçlendirme konusunda etkili olmuştur. Ancak Basel-I kriterlerin bankacılık sisteminin artan gereksinimlerine yeterli düzeyde çözüm üretmemesi ve yaşanan ekonomik sıkıntılardan dolayı yeni bir düzenleyici standartta ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir (Külahi ve diğerleri, 2013: 189). Basel Komitesi bu ihtiyaca uygun olarak 2004 yılında Basel-2 Kriterlerinin yayınlamıştır.

Basel-II Kuralları ve Uyum Süreci: Sermaye hareketlerinde yoğunlaşma olması, bankaların kredi portföylerinde meydana gelen azalmalar, sermaye yeterlilik düzeyinin korunması ihtiyacı, bankacılık işlemlerinin artması dolayısıyla işlemlerin karmaşık bir hal alması, türev araçların ortaya çıkması gibi nedenlerden dolayı Basel-1 düzenlemesinin yetersiz olduğu görülmüştür. Komite, düzenlemelere yenilikler katarak Basel-II'yi yayınlamıştır (Ceylan ve Korkmaz, 2015: 406). Basel-II (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) bankaların sermaye yeterlilik düzeylerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından 2004 yılında yayımlanan belgedir (BDDK, 2010).

Basel-II, risklerin daha hassas ölçülmesini, her banka için ayrı ayrı olacak şekilde risk profilinin belirlenmesini, bankalarda üst yönetime verilen görev ve sorumlulukların artırılmasını ve hazırlanan mali tabloların bankaların gerçek durumu en doğru şekilde yansıtmasını ve açıklanmasını ayrıca finans sektöründeki oyuncular arasında oluşabilecek asimetrik bilginin minimuma indirilmesi sağlanarak istikrarlı, dayanıklı ve rekabetçi bir finans sektörüne erişilmesi amaçlanmaktadır (Elmas ve Öz, 2009: 393). Basel-2 kriterleri birbirini destekleyen 3 temel blok üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bloklar, asgari sermaye gereksinimi, sermaye denetim süreci ve etkili bir şekilde kullanılacak piyasa disiplini (Jones ve Spratt, 2001: 2). Bu 3 temel blok şu şekilde açıklanabilir:

- **Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Gereksinimi:** Piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risk dikkate alınarak bankalar için asgari sermaye gereksiniminin hesaplanmasını esas alan kriterdir. Sermaye gereksiniminin hesaplanmasında sisteme dahil edilen operasyonel risk, asgari sermaye gereksinimini artırıcı bir unsur olmuştur (Akgüç, 2011: 225). Risk ağırlıklı varlıklar ve sermaye temel alınarak hesaplanan Sermaye yeterlilik rasyosunun %8'in altına düşmemesi gerekir. (Basel, 2005: 12).

$$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8$$

BDDK 2005 yılında "Türk Bankacılık Sektörünün Basel-II'ye Geçişine İlişkin Yol Haritası"nı açıklamıştır. Bu yol haritası çeşitli planları içermektedir. Bankaların maruz kaldıkları risklerin ölçülebilmesi amacıyla mevcut iş kolları, çalışma faaliyetleri ve muhasebe kayıt sistemlerinin Basel-II'ye göre düzenlenmesi öngörülmüştür. Basel-II kapsamında bankalarının kredi notlarının değerlendirilmesinde derecelendirme kuruluşlarının verdiği notlar esas alınacağından ülkemizde de derecelendirme kuruluşu kurulmasına dair bir plan öngörülmüştür. Basel-II'ye geçiş sürecinde kamu ve reel sektörün, ilgili kuruluşların ve kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik planları içermektedir. 2017 Eylül ayında Türk Bankacılık Sektörü için sermaye yeterliliği oranı %17,20 olarak gerçekleşmiştir. Eylül 2017 itibarıyla Sermaye yeterlilik oranının hesaplamasında, risk oluşturan varlıkların kredi riskine esas olan tutarı %90,

operasyonel riske esas olan tutarı %8 ve piyasa riskine esas olan tutarı %2 olarak gerçekleşmiştir (BDDK, 2017: 20-22).

- **İkinci Yapısal Blok: Sermaye Yeterlilik Denetimi:** Denetim otoriteleri tarafından bankaların riski yönetim konusundaki tutum ve yaklaşımlarının incelendiği aşamadır. Bu blokta, bankalar hem meydana gelen riskler karşısında sermaye yeterliliğini hem de düzenleyici kurum tarafından bankadaki mevcut risk oluşumları değerlendirilerek gözden geçirmektedir. Birinci blokta hesaplanmış olan sermaye yeterlilik düzeyine bankaların daha fazla ihtiyacı olup olmadığını belirlenmektedir (Yayla ve Kaya, 2005: 11).
- **Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini:** Bankaların piyasalara ve kamuoyuna karşı açıklama yapması ve bilgi vermesi konusunda getirilen son bloktur. Basel-2 ile Basel Komitesi, bankalara kamuoyu bilgilendirme zorunluluğu getirerek piyasa disiplini gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir (Çelik ve Kızıl, 2008: 22). Bankaların, piyasalara ve kamuoyuna, risk yapıları ve sermaye yeterlilik oranları hakkında hem doğru hem de daha fazla bilgi sağlayabilmeleri şeffaf bir yapı edinmeleri halinde mümkün olacaktır. Piyasa disiplini, dünya bankacılık sistemine güvenilir, sağlam ve güçlü bir yapı kazandırmayı hedeflemektedir (Külahi, 2013: 196).

Basel-II'nin ilk iki yapısal bloğuyla bankacılık sektöründe; düzenlemeler, borçlu-kredi kalitesine verilen önemin artmasıyla birlikte zaman içinde kurallara uygun bir kredi kültürünün yerleşmesini hedeflemektedir. Üçüncü blok olan piyasa disiplini ise bankacılık sektörüne şeffaflık ve rekabet katacak böylelikle sistem daha etkin hale gelecektir (Özince, 2005: 20). Başka bir ifadeye göre, bu yeni uzlaşmayla bankalar rekabet halinde oldukları diğer bankalarla ve içinde buldukları ekonominin durumuna göre de risk alacaklar ve bu riskleri durum dâhilinde yöneteceklerdir.

Tablo 1: Basel-1 ve Basel-2 Kararlarının Karşılaştırılması

Basel- I	Basel- II
Sermaye yeterlilik oranı hesaplamasında sadece kredi ve piyasa riski dikkate alınmıştır.	Sermaye yeterlilik oranı hesaplamasında kredi riski daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilerek operasyonel riskte hesaplama dâhil edilmiştir.
Sermaye yükümlülüğünün ölçümü kredi riski açısından OECD ülkesi olup olmamasına göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur.	Sermaye yükümlülüğünün ölçümü kredi riski açısından denetim kuruluşlarının vereceği notlarla belirlenmektedir.
Bilgi paylaşımı konusu yer almamaktadır.	Sermaye yeterliliğine ilişkin detaylı bilgiler kamuoyuyla paylaşılmaktadır.
Risklerin ölçülmesi hususunda dış kredi derecelendirme kurumlarının vereceği dereceler esas kabul edilmiştir.	Kredi risklerinin ölçülmesi konusunda hem bankaların kendi yöntemlerini hem de komitenin belirlediği yöntemlerin kullanılması konusunda esneklik getirilmiştir.

Kaynak: (BDDK, 2007: 2) (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur).

ABD’de başlayan ve çok kısa bir zaman dilimi içerisinde tüm dünyayı etkileyen 2007 finansal krizi sonucunda birçok banka iflası meydana gelmiştir. Bankaların denetimleri, likidite yeterlilikleri ve risk ölçümleri konusunda Basel-II birçok kesim tarafından yetersiz bulunmuş ve eleştirilmiştir. Finansal krizin maliyetli ve sıkıntılı geçmesi bankacılık ve finans sisteminde gelecekte meydana gelebilecek olası krizlere karşı daha dirençli olunması gerektiğini göstermiştir. Bunun için sermaye ve likidite düzeyinin artırılması, ekonomik döngünün dikkate alınması gibi önemli reformların gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Krizin ortaya çıkarmış olduğu bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla Basel Komitesi tarafından yeni bir çalışma başlatılmıştır (BDDK, 2010: 4).

Basel- III Kriterleri ve Uyum Süreci: Basel-3’ün ortaya çıkış sebepleri; 2008 yılı Eylül ayında Lehman Brothers’ın iflas etmesi, ABD’nin bazı büyük yatırım bankalarını holding bankacılığına dönüştürmesi, İpotek şirketleri olan Fannie Mae ve Fredi Mac’ın ulusallaştırılması, AIG’nin (Amerikan Sigorta Şirketi) çöküş eşiğine gelmesi, Fortis’in parçalanması ve satılması, İzlanda’nın önemli bankalarından birinin iflas etmesi ve ülkedeki bankacılık sektörü çökmesiyle, birçok ülkenin bankalarına ciddi fonlar sağlanmasıdır. Bu durumlar ekonomik sistemde yeterli ölçüde önlem alınmadığını ve hali hazırda var olan sistemin eksikliklerini ortaya koymuştur (Karaaslan, 2015: 74;

BDDK, 2010: 4). Basel Komitesi, Basel-II kararlarının yetersiz yönlerini gidermek, ortaya çıkabilecek yeni krizleri engelleyebilmek ya da bu krizleri minimuma düşürmek amacıyla Basel-3'ü hazırlamıştır.

Küresel finansal kriz sonrasında bankacılık sisteminde, risk yönetimi ve oluşan risklerin denetimi ayrıca mali düzenlemelerin güçlendirilmesi için, Basel Bankacılık Denetim Komitesi yenilik önlemi olarak Basel- III Kriterlerini geliştirmiştir. Basel- III asgari sermayenin artırılması nicelik yönlü değişikliklerin nitelik hususunda yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca var olan uygulamaya ek olarak riske duyarız, yani muhasebe temelli bir asgari sermaye ölçütü getirilmesini, bulundurulması gerekli olan sermaye gereksiniminin ekonominin direnç dönemlerine göre artırılabilmesini veya azaltılabilmesini, likidite oranları dikkate alınarak düzenlemeler yapılması gibi bir takım yeni uygulamaları içermektedir. Belirtilen uygulamalara geçiş planı, kademeli olarak 2013'den 2019'a kadar ki süreci kapsamaktadır (BDDK, 2010: 1).

Basel- III'ün en temel amacı gelecekte meydana gelebilecek krizlere karşı bankacılık sektörünün dayanıklılığını artırmaktır (Altay, 2015: 145). Bu amaç göz önüne alınarak bankaların, likidite ve ekonomik konjonktürü daha dikkatli değerlendirip güçlü sermaye yapılarına ulaşmaları gerekmektedir. Basel-3 düzenlemeleriyle ulaşılmak istenen amaçlar şu şekilde sıralanmıştır (Sazak, 2015: 75-76);

- Riskin yönetilmesi ve denetlenmesi hususunda gerekli gelişmelerin sağlanması,
- Bankalarda şeffaflık konusunda sağlam bir sistem oluşturulması, yani kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik çalışmaların artırılması,
- Basel-2'nin iyileştirilmesi için, sermaye yeterlilik oranında birtakım hesaplama değişikliklerine gidilmesi,
- Karşı karşıya kalınan her türlü ekonomik ve finansal krizler karşısında bankacılık sisteminin dayanıklılık gücünün artırılması,

Bankalar finansal sistem içerisinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu yüzden ekonomide ortaya çıkabilecek her türlü risk ve krize karşı güçlü bir sermaye yapısına sahip olmalıdırlar. Sermaye, banka için ilk fon kaynağı olmasının yanı sıra bankanın piyasada finansal gücünün de göstergesidir. Tam da bu nokta da Basel-III kriterleri bankaların sermaye yeterliliklerini önemli ölçüde artırmasını istemektedir.

Basel- III düzenlemesiyle bankaların daha nitelikli sermaye yapılarına kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ana sermaye olarak ifade edilen sermayede en kaliteli sermaye kalemleri bırakılmış, diğer sermaye kalemleri indirim kalemi olarak gösterilmiştir. Olası finansal krizleri çabuk atlatabilmek veya bir daha yaşamamak için bankaların daha fazla sermayeye ihtiyacı vardır. Basel komitesi bu amaçla minimum ana sermaye gereksinimini %2'den %4,5 e çıkarmıştır. Ayrıca bankaların gelecekte riskli bir durumla karşı karşıya kalabilme ihtimallerine karşılık %2,5 oranında sermaye tamponu bulundurmaları gereğini ortaya koymuştur. Böylece bankaların bulundurmaları gereken ana sermaye gerekliliği %7 olmuştur (BDDK, 2010:2). Basel- III ile getirilen bir diğer yenilik, risk karşısında duyarsız olan kaldıraç oranıdır. Belirli çevirim rasyolarıyla hesaplanacak riske duyarsız asgari bir oran hazırlanması planlanmaktadır. Kaldıraç oranı %3,2 olarak belirlenmiş ve bu orana geçişin kademeli olması gerektiği belirtilmiştir. Likidite düzenlemeleriyle ilgili olarak da en düşük seviyeleri %100 olacak şekilde likidite karşılama oranı ile net istikrarlı fonlama oranı olmak üzere iki oran kullanması planlanmıştır (BDDK, 2010: 2-3).

Bankalar finansal krizlerle karşı karşıya kaldıklarında kredi arzlarını daraltarak hissedarlarına ve personeline daha az oranda kâr payı ödemesi yapmaktadır. Belirtilen bu durumu gidermek için Basel-III ile getirilen en önemli yenilik, “döngüsel sermaye tamponu” ve “sermaye koruma tamponu” konularıdır. Bu doğrultuda bakılacak olursa Basel-III ek sermaye ihtiyacına sebep olmaktadır. Bu durumun bankalarda öz kaynak karşılıklarını negatif yönde etkileyeceği öngörülebilir ama belirtilen bu iki tedbirin orta vadede ekonomik büyümeye pozitif etki edeceği düşünülmektedir. Ayrıca çok daha güçlü ve sağlam sermaye yapısına sahip bir bankacılık sistemi ekonomide makro anlamda daha etkin görevler üstlenecektir (Gürel ve diğerleri, 2012: 26). Basel-III'ün sermaye konusundaki önerileri oldukça yararlıdır. Herhangi bir kriz durumunda kaldıraç oranının tehlikeye düşmemesi için sermaye tamponu öneriliyor. Kriz döneminde kullanılan sermayenin, ekonominin iyi olduğu dönemde kâr payı ödemeleri, hisse senedi alım satım politikaları ve ikramiyeler gibi yöntemlerle geri ödeneceğini öngörülüyor (Wignall ve Atkinson, 2010: 20-21).

Tablo 2: Basel- II ve Basel- III Kararlarının Karşılaştırılması

Basel- II	Basel- III
Piyasa riski nedeniyle oluşabilecek üçüncü kuşak sermaye uygulaması bulunmuştur.	Sermayenin tanımı daraltılmış sadece katkı ve ana sermaye kısımları bırakılmıştır.
Karşı tarafın riski dışsal derecelendirme sistemiyle ölçülmüştür.	Dışsal derecelendirme sistemine ek olarak yeni düzenlemeler yapılmış ve içsel derecelendirme sistemlerine de yer verilmiştir.
Risk yönetimi için piyasa, operasyonel ve kredi riski olmak üzere geniş bir risk çeşidi sunmuştur.	Piyasa, kredi ve operasyonel riske ilave olarak likidite riskini de sisteme katmıştır. Ayrıca Basel-2 de belirlenen kredi riskinin değerlendirilmesi Basel-3 ile gerçekleştirilmiştir.

Kaynak: (Gültekin, 2016: 64-74; BDDK, 2010: 5-7) (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur).

Basel I, II ve III kriterleri uygulamada farklı düzenlemeler ve standartları içerse de her üç kriterde hızla küreselleşen dünyada bankacılık sektöründe meydana gelen risklerin ve krizlerin önlenmesi veya en aza indirilmesi için gerekli kuralları içermektedir.

2. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PERFORMANS DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Performans değerlendirmesi birçok sektörde olduğu gibi bankacılık sektöründe de önem arz eden bir konudur. Çalışmanın bu bölümünde performans türleri, performans değerlendirme süreci ve değerlendirmede kullanılan temel kavramlar hakkında genel bilgiler verilecektir. Bölümün son kısmında performans ölçümünün bankacılık sektöründeki amacı ve önemine değinilecektir.

2.1. PERFORMANS KAVRAMI, TANIMLARI VE TÜRLERİ

Varlıklarını devam ettirmek isteyen firmalar veya işletmeler rakipleriyle rekabet edebilme gücüne sahip olmalıdırlar. Rekabet edebilme potansiyelleri genel olarak performans ölçümü ve finansal analiz ile test edilmektedir. Bir işletme müşteri memnuniyeti, kâr veya zarar durumu, personel kalitesi, yönetimin aldığı kararların doğru olup olmadığını belirlemek gibi nedenlerden dolayı performansını ölçmek isteyebilir (Elitaş ve Ağca, 2006: 344; Beycan, 2007: 21).

2.1.1. Performans Kavramı ve Tanımları

Performans, Fransızca kökenli olup sözlük anlamı başarımlı olan ve verilen bir görevi ifa etmek olarak tanımlanan sözcüktür (TDK, 2018). Günlük hayatta oldukça sık kullanılan performans kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Literatürde yapılmış olan *performans tanımları* şu şekildedir:

- Performans, bir faaliyeti sürdüren birey, grup veya kuruluşun o faaliyetle amaçladığı hedeflere hangi ölçüde yaklaşabildiğinin nicel ve nitel olarak ifadesidir (Özer, 2009: 5).
- Performans, verilen görevin önceden belirlenmiş kriterlere uygun bir şekilde yerine getirilmesi, başka bir anlatımla amacın gerçekleştirilme derecesidir (Gülcü ve diğerleri, 2004: 90).
- Performans, birey ya da işletmenin nerede olduğunu, ne ölçüde iyi olabildiğini ve nerede olması gerektiği sorularına yanıt arayan bir kavramdır (Kutlar ve Kartal, 2004: 51).

- Performans, bir firmanın sahip olduğu bütün beşerî ve nesnel varlığını kullanarak belirlemiş olduğu amaçlara ulaşabildiğinin ve sahip olduğu gücü ne kadar etkili kullanabildiğinin tanımıdır (Arıçelik, 2010: 3-4).
- Performans, işletmenin hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla sarf etmiş olduğu çabaların bütünüdür (Dinçer, 2016: 57).
- Performans, bir kuruluşun kaynaklarını en etkili, verimli ve kazançlı bir şekilde değerlendirip, belirlediği hedeflere ulaşabilme kabiliyetidir (Daff, 2000: 12).

2.1.2. Performans Türleri

Performans türleri, performansın kişi veya firmalar için ifade ettiği amaç, performansın ölçülmesinde kullanılan metot ve ölçüm yapılırken kullanılan öğelere göre belirlenmektedir. Performans türleri şu şekilde sıralanabilir (İlgın, 2013: 32; Beycan, 2007: 30; Arıçelik, 2010: 8):

- Mutlak- Nispi Performans
- Formüle Dayalı- Sübjektif Performans
- Finansal ve Finansal Olmayan Performans
- Dar Anlamda- Geniş Anlamda Performans

2.1.2.1. Mutlak-Nispi Performans

Performansın, işletmedeki diğer birimlere, çalışanlara veya öteki firmaların performansına bağlı olmadan tanımlanmasına mutlak performans denir. Performansın; işletmedeki diğer birimleri, çalışanları veya öteki firmaların performanslarını da dikkate alıp, birlikte değerlendirmesi ise nispi performanstır (İlgın, 2013: 33).

Bir bankanın, şubesi için dönem başında kredi kullandırma konusunda standart oranlar ve hedefler belirlemesi mutlak performansa yönelik bir örnektir. Belirlenen hedef ve standart oranların dönem sonunda tüm şubeler nezdinde değerlendirilmesi ve banka tarafından belirlenen ortalamaların altında kalan şubelerin başarısız olarak görülmesi ise nispi performansa örnektir (Beycan, 2007: 31-32).

2.1.2.2. Formüle Dayalı-Sübjektif Performans

Bir işletme veya banka performansı değerlendirilirken genellikle sayısal ve formüllerden oluşan matematiksel ifadeler kullanılır. Matematiksel ifadelerle açıklanamayan veri ve durumlar söz konusu olduğunda ise sübjektif performans kullanılır. Bir bankanın personel sayısı, aktif büyüklüğü, likidite durumu, net kârlılık durumu, yurt içi ve yurtdışı şube sayısı, kullandırdığı kredi tutarı, mevduat durumu gibi rakamlarla ifade edilen göstergeler bankalar için birer performans ölçütüdür. Bankanın formüle dayalı performans ölçümünden beklediği sonucu alabilmesi için güvenilir, şeffaf ve doğru verilere ihtiyacı vardır. Sunulan bilgiler yöneticiler için olumlu olsa bile eksik ve yanlış verilen bilgiler bilgi kullanıcılarını yanıltmaya yönelik olacağından performansın değerlendirilmesi hususundaki amaç ile çatışacak dolayısıyla performans ölçümünden hedeflenen fayda sağlanamayacaktır (İlgin, 2013: 33; Arıçelik, 2010: 10).

Bankanın yönetimi, çalışanları, bankanın sunmuş olduğu hizmetler dolayısıyla müşterilerinde oluşturdukları iyi izlenim sübjektif performans ölçütüdür. Örneğin; bankanın incelenen dönemi itibariyle kredi verme miktarında düşüklük söz konusu olabilir. Ancak banka müşterilerine karşı iyi tutumunu koruduğu müddetçe bu durum bankanın sektördeki görünümüne ve performansına olumlu etki edecektir. Diğer bir ifadeyle, bankanın kredi satış performansı olumsuz olarak değerlendirilecek iken, bankanın müşterilerinin gözünde edindiği itibar sayesinde yani sübjektif değerlendirmeye banka pozitif görünüm kazanacaktır. Sübjektif performansın değerlendirilmesi ölçümünün, tam anlamıyla yapılması zor olacaktır (Arıçelik, 2010: 11; Beycan, 2007: 33). Formül yöntemiyle belirlenemeyen performans ölçümünün sübjektif yöntemle değerlendirilmesi bu yöntemin avantajıdır (Hilton ve diğerleri, 2003: 883). Banka performansının sadece formüle dayalı yöntemle ya da sübjektif yöntemle değerlendirilmesi sağlıklı sonuçlar vermeyebilir. Bankanın performansının en iyi şekilde değerlendirilip ilgili kişilere doğru bilgiler verilebilmesi için her iki yöntemin birlikte uygulanması gerekmektedir (İlgin, 2013: 34; Beycan, 2007: 34).

2.1.2.3. Finansal-Finansal Olmayan Performans

Banka veya firmaların belirlemiş oldukları finansal hedeflere ulaşma dereceleri finansal performans ile ölçülmektedir. Banka finansal tablolarının, finansal analiz

teknikleri kullanılarak yapılan analizler sonucunda mevcut durumunun değerlendirilmesi finansal performanstır. Bankaların hazırlamış oldukları finansal tablolar üçüncü kişilere bilgi sağlar. Bu kişiler finansal tablolar yardımıyla bankanın aktif kalitesi, kârlılığı, likidite durumu, sermaye yeterliliği, taşıdığı riskler gibi çeşitli konularda bilgi toplar. Finansal analiz teknikleriyle ölçülen bu konular banka performansını değerlendirme hususunda önemlidir (Akgüç, 2012: 43). Banka performansı finansal olarak ölçülürken kârlılık ve risk ölçütleri dikkate alınır. Kârlılık ve risk ölçütleri değerlendirilirken, likidite, sermaye yeterliliği, kârlılık, gelir-gider yapısı, aktif kalitesi, grup ve sektör payı olarak belirlenmiş kârlılık kriterleri ve sermaye riski, likidite riski, faiz oranı riski, kredi riski dikkate alınarak bankanın finansal performansı değerlendirilir (Albayrak ve Erkut, 2005: 52).

Finansal olmayan performans, para ile ifade edilmeyen daha çok finansal performansa etki eden bir performans ölçüm yöntemidir. Müşteri memnuniyeti, insan kaynakları yönetimi, örgütsel yönetim, iş, görev tanımı ve paylaşımı gibi konular finansal olmayan performansın ölçümünde kullanılan hususlardır (İlgin, 2013: 34; Beycan, 2007: 35). Finansal olmayan performans ölçümünde promosyon stratejisi, fiyatlandırma stratejisi, ürün boyutu ve hizmetin teslimi olarak sayılan kriterler kullanılabilir (Albayrak ve Erkut, 2005: 52).

Finansal göstergeler baz alınarak değerlendirilen performans ölçümlerinin yetersiz kaldığı gözlemlenmiş ve çok boyutlu performans değerlendirme yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Firma faaliyetlerini hemen hemen her açıdan değerlendiren bu yöntemler insan kaynakları, müşteri memnuniyeti, verimlilik, kârlılık, örgütsel yönetim gibi finansal olmayan performans yöntemleridir (Elitaş ve Ağca, 2006: 343). Örneğin; Ağdelen ve Erkut'un 2003 yılında yaptıkları çalışmada, firma performansı ile insan kaynakları arasında ilişki olup olmadığını araştırılmış, insan kaynakları faaliyetine önem veren firmaların, finansal performanslarını artırdıkları sonucuna ulaşmışlardır. Finansal ve finansal olmayan performans türü tek tek veya birlikte olmak üzere birçok firmada kullanılmaktadır. Firmalar ve bankalar için performans ölçümünden beklenen hedefler doğrultusunda her iki yönteminde belli bir uyum içinde uygulanması sağlıklı sonuçlar verecektir (Elitaş ve Ağca, 2006: 345; İlgin, 2013: 34).

2.1.2.4. Dar Anlamda-Geniş Anlamda Performans

Banka personelinin kendi kişisel performansı dar anlamda performans iken, bütün bankanın faaliyet performansı geniş anlamda performanstır. Bankalarda dar performans tanımından geniş performans tanımına göre şu şekilde bir sıralama yapılabilir (Beycan, 2007: 36):

- Personelin kişisel performansı
- Bölümlere ait performanslar
- Şube performansı
- Belirli bir bölge ya da müdürlük performansı
- Genel müdürlüğün içerisindeki bütün bankaların performansı

Bu şekilde dar anlamda performanstan geniş anlamda performansa doğru giden sıralama banka içinde bir rekabet ortamının oluşmasına sebep olacaktır. Eğer banka bu rekabet ortamını sağlıklı bir şekilde oluşturabilirse, banka performansı bu durumdan pozitif etkilenecektir. Sıralamada bireyden genel müdürlük kapsamındaki yapılanmaya doğru hem personel sayısında hem de görev konusunda bir artış olur. Dolayısıyla dar anlamdaki performanstan geniş anlamdaki performansa doğru gidildikçe ölçüm maliyetleri azalış gösterecektir. Genellikle bankaların performansı ölçülürken sayısal ifadelerden yararlanılmaktadır. Sayısal verilere ulaşmanın kolay ve zahmetsiz olmasından dolayı bankanın geniş anlamdaki performansının ölçümü daha az maliyetlidir. Kişisel performansların ve şube performanslarının değerlendirilmesi için bankanın kendi imkânları yetersiz kalırsa, ek iş gücüne ihtiyaç duyulacak dolayısıyla maliyetler artacaktır (Arıçelik, 2010; Ilgın 2013: 35; Beycan, 2007: 35-36).

Bankalar performans denetimi konusunda daha çok personel ve şube bazlı değerlendirmeler yapmaktadır. Uygulamada departman ya da genel müdürlük kapsamında performans değerlendirmesine pek rastlanmamaktadır (Beycan, 2007: 37). Bankalar ya da işletmelerde çalışan personellerin performanslarının değerlendirilmesi de performans ölçümünün konusunu oluşturur. Bireysel performansın ölçümü sayesinde çalışanlar kuruma ne kadar katkı sağladığını görebilir. Birey, kurumun kendisinden istenen görev ve sorumlulukların bilincinde olduğunda kendi kendine bir gelişim kaydedecektir (Yenice, 2006: 59). İşletme çalışanlarında performans kültürü

yerleştğinde, personel şahsi işlerinin yanı sıra kurumun başarısını da artıracak şekilde faaliyet gösterecek, böylelikle kurum performansına katkı sağlayacaklardır (Robson, 2005: 138). Çalışanın, firma tarafından performansı konusunda bilgilendirilmesi kendi gelişimine katkı sağlaması içindir. Çalışanların performanslarını geliştirmesi kurumun ve yönetimin başarısını da doğrudan etkileyecektir (Dilek, 2009: 46-47). Şube performansının değerlendirilmesi son yıllarda bankacılıkta özellikle kârlılığın değerlendirilmesi hususunda önem arz etmektedir. Şube performansının başarısı banka yöneticisinin başarısıyla ilişkilendirilmektedir. Doğru, güvenilir ve etkili bir şekilde yapılan şube performansı bankada yürütülecek faaliyetler hakkında yol gösterici olacaktır (Okur, 2010: 64).

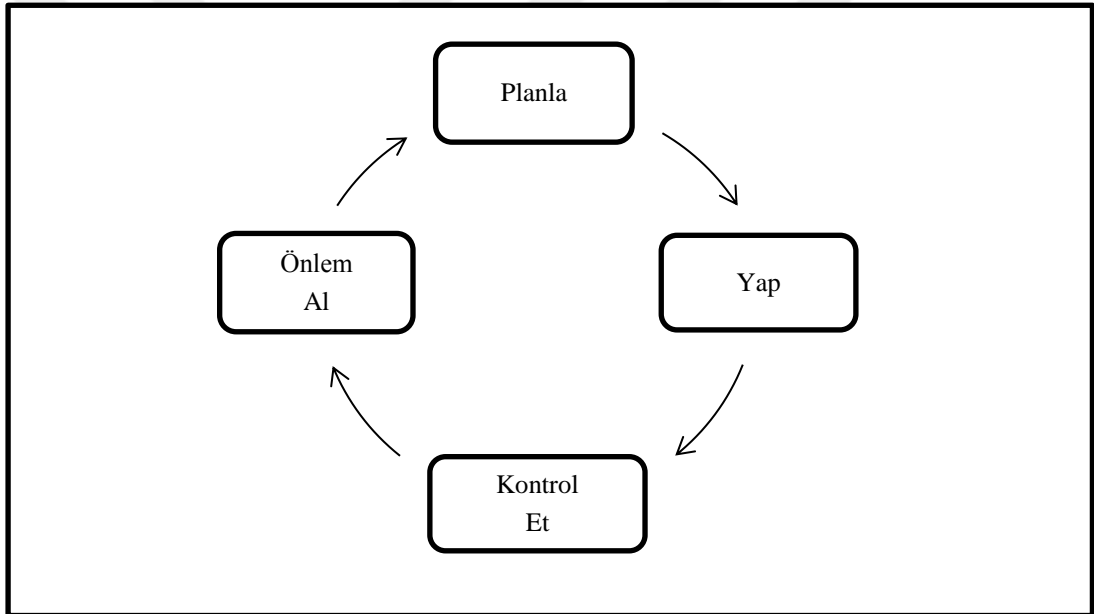
2.2. PERFORMANS DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Performans değerlendirme, işletmenin belirlemiş olduğu hedeflere ulaşabilme derecesinin ölçümüdür. Belirlenen hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, sunulan faaliyetlerin verimli ve etkin olup olmadığı, hedeflenen kârın tutturulup tutturulmadığı, personelin etkili bir şekilde çalışıp çalışmadığı gibi konuların işletme içinde ölçülmesi ve değerlendirilmesi önemli bir olgudur (İlgin, 2013: 36).

İşletmeler, hızla artan rekabet ortamında başarıyı yakalayabilmek için etkin ve verimli bir performans değerlendirme sistemine sahip olmak zorundadırlar. Bu yoğun rekabet ortamında bir işletme ekonomik sistem içerisinde varlığını devam ettirmek, rakiplerine karşı üstünlük kurabilmek için çeşitli stratejiler geliştirebilir ve bunları gerçekleştirmek için kendisine hedefler koyup sonrasında bu hedeflere ulaşmış ulaşmadığını ölçmektedir. (Ağca ve Tunçer, 2006: 175). Performans değerlendirmesiyle, birey ya da çalışanların işleriyle ilgili güçlü ve zayıf yönleri analiz edilir (Kıngır ve Taşkiran, 2006: 198). Bir çalışanın işiyle ilgili ulaşması gereken yetkinlik ve verimlilik durumunun ayrıca sergilemiş olduğu performansın ölçümünü sağlayan sistem performans değerlendirmesidir (Khalid ve Diane, 2002: 40). Performans değerlendirilmesiyle, bireyin sürdürmekte olduğu iş, görev ve sorumluluklarının ne kadarını yerine getirdiği; çalışanın kendine verilen görevleri belirlenen zaman dilimi içerisinde gerçekleştirip gerçekleştirmediği belirlenmeye çalışılır (Özçalar, 2010: 109-110).

İşletmelerdeki performans sistematik bir şekilde ölçülmeli ve değerlendirilmelidir. Performans ölçümünün yapılabilmesi için; ilk olarak hedeflerin, uygun performans göstergelerinin ve standartlarının karşılaştırma dayalı tarafsız bir değerlendirmeye olanak sağlayacak biçimde belirlenmesi, tüm bu sayılanlarla ilgili olan verilerin toplanması, sonrasında ise toplanılan verilerin ölçülmesi gerekir (Elitaş ve Ağca, 2006: 349). Performans değerlendirme süreci bir işletmede sürekli iyileşmeyi sağlamak için oluşturulan "Deming İyileştirme Süreci" ile ilişkilendirilmektedir. Deming İyileştirme Süreci, planlama, yapma, kontrol etme ve önlem alma süreçlerinden oluşmaktadır (İlgin, 2013: 37; Kabadayı, 2002: 71).

Şekil 3: Deming Sürekli İyileştirme Modeli

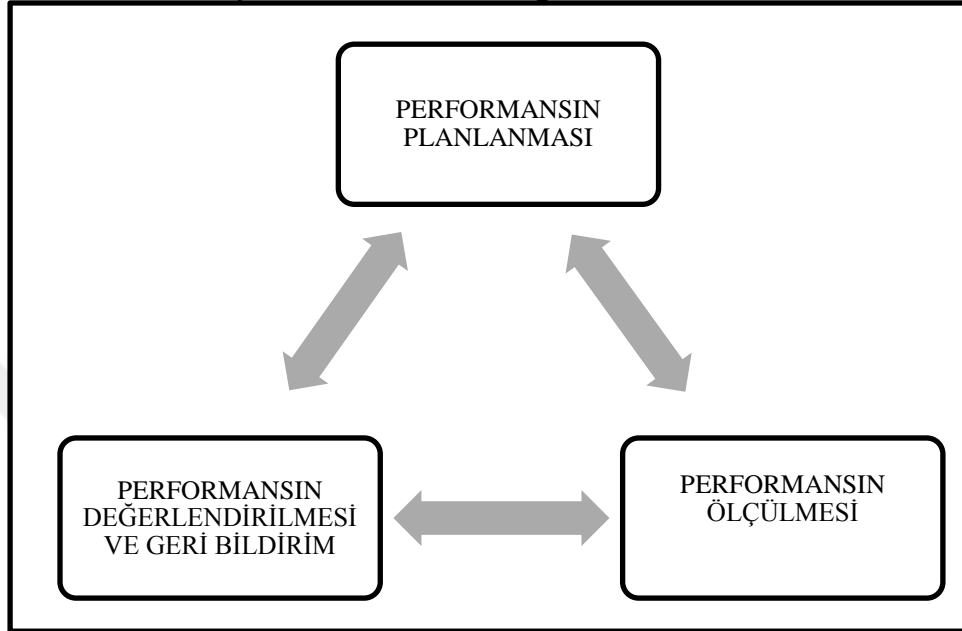

Kaynak: İlgin, 2013: 37; Kabadayı, 2002: 71

Performans değerlendirme sisteminin güvenilir ve tarafsız olarak belirlenmesi işletmede stratejik kararların alınması noktasında önemlidir. Bundan dolayı bu sürecin çok iyi programlanmış olması gerekmektedir (Kabakcı, 2014: 40). Performans değerlendirme sürecinin ilk aşaması performansın planlanmasıdır. Dönem başlarında şirketin misyonu, vizyonu ve stratejik planları doğrultusunda performans hedefleri belirlenir (Işığışık, 2008: 5). İkinci aşama performansın ölçülmesidir. Bu aşamada performans ölçüm kriterleri belirlenerek veriler toplanır ve analiz edilir. Son aşama ise performansın değerlendirilmesidir. İkinci aşamada yapılan analizler yorumlanır ve gerekli birimlere bilgiler verilir. Ayrıca bu aşamada şirketin belirlemiş olduğu hedeflere

ulaşma derecesi saptanmış olur. Performans değerlendirme sürecinin işleyişi Şekil 4’te verildiği gibidir.

Şekil 4: Performans Değerlendirme Süreci

Kaynak: Beycan, 2007: 26

2.2.1. Performansın Planlanması

Performans değerlendirme sürecinin en önemli aşaması performansın planlanmasıdır. Performansın değerlendirilmesinden istenilen faydanın sağlanması için sistematik bir plan yapılmalı ve izlenmelidir. Planlar, değerlendirmeden istenilen hedefler doğrultusunda hazırlanmalı ve işletme yöneticilerinin hazırlanan planlara güven duymaları bu aşama için ön koşuldur. Ayrıca planlar, işletme çalışanlarını bilgilendirici ve yol gösterici nitelikte olmalıdır (Dilek, 2009: 48).

Bu adımda performans değerlendirmesiyle ilgili amaçlar ve beklentiler belirlenir. Performans değerlendirmesinin, bir işletmeye katacağı değerler ve teorik çerçevesinin işletmeye nasıl uygulanacağı gibi hususlar üzerinde durulur. Ayrıca işletmede performansı değerlendirilirken, içinde bulunulan dönem ve hedefler doğrultusunda (statik) bir yol mu izleneceği yoksa geçmiş dönem verileri ve şirket rakiplerinin durumları (dinamik) dikkate alınacak şekilde bir yol mu izleneceği yine bu aşamada planlanmaktadır (İlgin, 2013: 38; Arıçelik, 2010: 22).

2.2.2. Performansın Ölçülmesi

Performans ölçümü işletmelerde performansın değerlendirilmesi amacıyla belirlenen stratejik planlar doğrultusunda yönetimin, çalışanların, birim ve departmanların yaptıkları iş sürecinde gösterdikleri çalışma verimliliklerinin belirlenip değerlendirildiği aşamadır (Işığışık, 2008: 3; Çakmak ve Ocaklı, 2006: 217). Performans ölçümü işletmede kaynak kullanımı konusunda etkinlik, verimlilik ve ekonomiklik durumunun değerlendirilmesi, ortaya çıkan sorunların belirlenip çözümlenmesi için gerekli önlemlerin alınmasını aşamasını oluşturur (Elitaş ve Ağca, 2006: 348-349).

Performansın ölçümü aşaması kendi içerisinde çeşitli adımlara ayrılarak bir sistem içerisinde işlemektedir. Bu adımlar şu şekilde sıralanmaktadır (Beycan, 2007: 27):

- Performans Ölçme ve Denetleme Sistemlerinin Tasarımı ve İşletilmesi
- Performans Alanları ve Boyutlarının Belirlenmesi
- Performans Göstergelerinin Seçilmesi ve Performans Standartlarının Belirlenmesi
- Ölçüm Modellerinin Tasarlanması
- Veri Toplama, Hesaplama ve Raporlama Süreci
- Sistemin İzlenmesi

2.2.3. Performansın Değerlendirilmesi ve Geri Bildirim

Gerekli veriler toplanıp performans ölçümü yapıldıktan sonra performans değerlendirilme sürecinin son aşaması olan performans değerlendirme ve geri bildirim aşamasına geçilir. Ölçüm sonuçları dönem başında hedeflenen kriterlerle kıyaslanır ve yorumlamalar yapılır. Performans değerlendirmesi, geri bildirim aşamasını devreye sokarak işletme ve bankalarda geleceğe yönelik planların değiştirilmesine veya düzeltilmesine olanak sağlar ve böylece süreç yeniden işlemeye başlar. Bu basamağın önemi, belirlenen hedeflerde sapmalar meydana gelirse performans ölçüm ve değerlendirme sisteminin tekrardan gözden geçirilmesi, yeni hedefler belirlenerek sistemin yeniden kurulmasıdır. Sonuç olarak performans değerlendirme sisteminde

etkinlik ve verimlik artırılarak süreç hem iyileştirilir hem de sağlaştırılır (Beycan, 2007: 27; Arıçelik, 2010: 22; Ilgın, 2013: 40).

2.3. PERFORMANS DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

Performans ölçümü bir işletmenin kaynaklarıyla ürettiği hizmetlerin etkin, verimli ve ekonomik kullanılıp kullanılmadığını analiz ederek raporlayan bir sistemdir. Yani bir kurumun belli bir zaman sonra, hedeflediği durumunun ne kadarını gerçekleştirdiği performans ölçümüyle belirlenir. Buna rağmen bir işletmenin performans ölçümüne bakarak başarılı ya da başarısız olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Bu noktadan itibaren işletmenin başarı veya başarısız olma durumu performans değerlendirmesiyle açığa kavuşacaktır. Başka bir ifadeyle performans değerlendirmesi, işletmenin sunmuş olduğu faaliyetlerin, dönem başında belirlemiş olduğu amaçların ne kadarına hizmet ettiğini belirlemek ve kaynaklarını en etkin şekilde kullanmak amacıyla yapılmaktadır (Elitaş ve Ağca, 2006: 346; Yenice, 2006: 59). Performansın birçok farklı tanımı, ölçümü ve değerlendirilmesi göz önüne alındığında performans değerlendirme ile alakalı farklı kavramlar ortaya çıkmıştır. Performans ölçümünü ve değerlendirmesini bu kavramlardan ayrı tutarak analizler ve yorumlamalar yapmak faydalı olmayacaktır.

Bankalar müşterilerine çeşitli hizmetler sunduklarından dolayı hizmet işletmeleri olarak bilinmektedir. Banka performansını ölçerken üretim aşamasında ortaya çıkan bazı kavramların bilinmesi gerekmektedir. Bu kavramlar kârlılık, verimlilik, etkinlik ve ekonomiktir. Özellikle etkinlik ve verimlilik çoğu zaman birbiri yerine kullanılsa da bu iki kavram birbirinden oldukça farklıdır. Örneğin; iki periyot arasında performans ölçümü yapıldığında, verimlilik artarken etkinlik azalabilir veya etkinlik artarken verimlilik azalabilir (Işık ve diğerleri, 2004: 43).

2.3.1. Kârlılık

İşletmelerin amaçlarından biri de kâr elde etmektir. En genel ifadeyle gelirlerin giderleri aşan kısmı kâr olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle kârlılık, kâr amaçlı kurulan işletmelerin kârlarının bilanço veya gelir tablosundaki sayısal değerlere

oranlanmasıyla bulunan sonuçtur (Alga, 2006: 8). Bankaların başarı göstergeleri arasında aktif kalitesi, sermaye yeterliliği, verimli çalışma ve kârlılık bulunmaktadır. Bu sebeple bankaların performans ölçümü ve değerlendirmesinde kârlılık önemli bir konudur. Kârlılık göstergesi, bir bankanın piyasadaki durumunun değerlendirilmesinde, ulusal ve uluslararası piyasalardan kaynak tesis edebilme hususunda ve rakipleriyle rekabeti konusunda önemli bir faktördür (Ulu, 2009: 4).

Bankaların kârlılığı çeşitli değişkenler aracılığıyla, kontrol edilebilen ve kontrol edilmeyen faktörlere bağlı olarak ölçülmektedir. Aktif kârlılığı, net faiz marjı, öz kaynak kârlılığı, ücretler ve komisyonlar, kredilerin kalitesi ve maliyetlerin denetimi gibi kontrol edilebilen faktörlerle kârlılık düzeyleri ölçülmektedir. Ekonominin genel durumu, faiz oranları ve rekabet gücü ise kontrol edilemeyen faktörlerdir. Bankaların performanslarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi genellikle kontrol edilebilen faktörlerle sağlanmaktadır (Akbalık, 2001: 8; Reis ve diğerleri, 2016: 22). Bankalar için kârlılık ölçümü en kolay performans ölçümüdür. Bankaların kârlılık performansları değerlendirilirken çok çeşitli ölçümler yapılabilmektedir. Tablo 3'te bankaların kârlılıklarını değerlendirme konusunda yapılan bazı kârlılık ölçüm formüllerine yer verilmiştir.

Tablo 3: Kârlılık Formülleri

KÂR ADLARI	FORMÜLLER
Satışların Kârlılığı	Net Kâr/Net Satışlar
Öz Sermaye Kârlılığı	Net Kâr/Öz Sermaye
Aktif Kârlılığı	Net Kâr/Toplam Aktifler
Maliyete Dayalı Kârlılık	Dönem Net Kârı/Toplam Maliyetler
Yatırım Kârlılığı	Yatırımdan Elde Edilen Kâr/Yatırım Maliyeti
Çalışan Başına Kâr Oranı	Net Kâr/ Ortalama Çalışan Sayısı
Yatırım Kârlılığı	Yatırımdan Elde Edilen Kâr/Yatırım Maliyeti

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

2.3.2. Verimlilik

Verimlilik, üretim sürecinde girdi olarak kullanılan türlü faktörlerle (girdiler) üretim süreci sonucunda elde edilen ürünler (çıktılar) arasındaki ilişkiyi ifade eden kavramdır. Kaynakları savurgan bir şekilde kullanmadan en iyi şekilde değerlendirerek üretimi gerçekleştirmektir. Başka bir ifade ile daha önceden kullanılan mal veya hizmetle daha fazla miktarda ürün elde etmek ya da daha az miktarda kaynak kullanmak yoluyla aynı miktarda ürün elde etmek verimlilik olarak tanımlanabilir (Yükçü ve Atağan, 2009: 4).

Bir işletmede verimlilik daha çok girdilerle yani tüketilen kaynaklarla ilgilidir. İşletmenin hedefleri ve amaçlarıyla değil araçlarıyla ilgilenir. İşletmede yapılan her iş boyutu ne olursa olsun doğru ve düzgün bir şekilde, kaynaklar en düşük maliyetle ve savurulmadan kullanılmalıdır (Alga, 2006: 9). Verimlilik, işletme kaynaklarının belirli bir zaman dönemi içerisinde nasıl tüketildiğini gösteren etkinliğin bir ölçüsüdür. Çıktılar üretimin gerçekleştiği zaman dönemi içerisinde üretilen mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Girdiler ise çıktıları üretmek amacıyla ihtiyaç duyulan kaynak miktarıdır. Verimliliğin artması, girdiye göre çıktıdaki değişim oranıdır (Akdeniz ve Durmaz, 1998: 87). Genellikle bu oran çıktı/girdi olarak formüle edilir (Demirci, 2005: 30). Bankaların girdi ve çıktılarının ölçümünde üretim, aracılık ve kâr yaklaşımı olmak üzere üç yaklaşım bulunmaktadır.

Üretim Yaklaşımı: Bu yaklaşımda, bankaların hizmet verdiği mevduat ve kredi hesaplarının sayısı dikkate alınır. Emek (iş gücü) ve fiziksel sermaye girdi olarak kabul edilirken, krediler, mevduatlar ve bilançodaki diğer değerler çıktı olarak kabul edilir (Işık ve Akçaoğlu, 2006: 13).

Aracılık Yaklaşımı: Bu yaklaşımda bankacılık sisteminin temel fonksiyonu; ödünç alınan fonlarla, ödünç verilen fonlar arasında aracılık faaliyeti yapmasıdır. Mevduat ve diğer kaynaklar bankaların girdisi, kredi ve diğer varlıklar ise bankaların çıktısı olarak kabul edilir (Beycan, 2009: 40).

Kâr Yaklaşımı: Bu yaklaşım bankaların esas amacının kârlarını maksimum etmeye çalışması noktasından hareketle ortaya çıkmıştır. Bankalar kârlarını maksimize

etmek için maliyetlerini düşürmeye ve gelirlerini artırmaya çalışmaktadır. Çıktı olarak faiz dışı gelirler ve net faiz gelirleri, girdi olarak ise faiz dışı giderler kullanılmaktadır (Beycan, 2009: 42).

Tablo 4: Bankacılık Sektöründe Verimlilik Ölçümünde Kullanılan Oranlar

YAKLAŞIMLAR	GİRDİLER	ÇIKTILAR
Üretim Yaklaşımı	1. Personel giderleri/ Toplam aktifler 2. Personel giderleri dışındaki faiz dışı giderler/Toplam aktifler 3. Şube başına personel sayısı	1. Toplam mevduat/ Toplam aktifler 2. Toplam krediler/ Toplam aktifler
Aracılık Yaklaşımı	1. Personel giderleri/ Toplam aktifler 2. Personel giderleri dışındaki faiz dışı giderler/Toplam aktifler	1. Faiz gelirleri/ Toplam aktifler 2. Faiz dışı gelirler/Toplam aktifler
Kâr Yaklaşımı	1. Mevduat/ Toplam aktifler 2. Mevduat dışı yabancı kaynaklar/ Toplam aktifler, 3. Faiz giderleri/ Toplam aktifler 4. Faiz dışı giderler/ Toplam aktifler	1. Toplam krediler/ Toplam aktifler 2. Faiz gelirleri/ Toplam aktifler

Kaynak: BDDK, 2006: 38

Banka kârlılığının artırılarak sektörde rekabet ortamının sağlanması ve bankanın birim maliyetlerini düşürmesi nedenlerinden dolayı verimlilik bankacılık sektörü için önemli bir kavramdır. Ama bankaların hizmet çeşitliliğinin fazlalığı ve para piyasalarının oldukça esnek ve değişken bir yapıda olması verimliliğin ölçümü noktasında bankaları zorlamaktadır (Ulu, 2009: 6). Verimliliğin ölçümünde karşılaşılan bir diğer sorun ise girdilerle çıktıların tam olarak belirlenememesidir. Girdi ve çıktıların belirlenememesinin üç durumu vardır (İnan, 2000: 86-87):

- Bankaların fiziki bir mal üretememesi yani hizmet üretmeleri dolayısıyla hizmetin ölçümü ve hesaplamasının zor olması,
- Çok sayıda girdi ve çıktının banka tarafından kullanımı,
- Bankaların esas işlevlerinin tanımlanması konusunda birtakım güçlükler olmasıdır.

2.3.3. Etkinlik

Belli miktarda girdi kullanılarak elde edilecek en yüksek çıktı miktarının, gerçekte elde edilmiş olan çıktı miktarına oranlanması veya belli miktardaki çıktıyı elde etmek amacıyla kullanılacak olan en düşük girdi miktarının, belirlenen çıktıyı elde etmek amacıyla gerçekte kullanılan girdi miktarına oranlanması etkinlik kavramıdır (Doğan, 2013: 34). En kısa ve basit tanımıyla etkinlik çıktının girdiye bölünmesidir (Cooper ve diğerleri, 2001: 22). Bankacılık sektörü için etkinlik, bankaların sermaye ve mevduat gibi girdileri kullanarak, faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler gibi çıktı üretebilme kabiliyetidir (Bektaş, 2013: 230). Bankalarda istenilen çıktuların elde edilmesi ve girdilerin ne derece etkili kullanıldığının belirlenmesi amacıyla etkinlik ve etkinlik analizleri önemli bir araçtır (Yayar ve Karaca, 2014: 1).

Şirketlerin belirlemiş oldukları amaçlara ulaşmak için gerçekleştirdikleri faaliyetleri sonucunda, amaçlarına ulaşma derecelerinin ölçümünü yapan sistem performans değerlendirme sistemidir. Diğer bir ifade ile, etkinlik amaca yöneliktir. Belirlenen amaçların gerçekleştirilme derecesini bankaların elde ettiği sonuçlarla ilişkilendirerek değerlendirmesi, etkinliği performans değerlendirme konusunda etkili faktör olarak göstermektedir (Alga, 2006: 12). Etkinliğin ölçümü konusunda birçok etkinlik türü bulunmaktadır. Bu etkinlik türlerinin tanımları kısaca şöyledir. (Ertuğrul ve Zaim: 56):

Teknik Etkinlik: İşletmenin mevcut girdilerini kullanarak en etkin şekilde maksimum çıktıyı üretme başarısıdır.

Fiyat Etkinliği: Girdi ve çıktı fiyatlarının dikkate alınarak en uygun girdi bileşimini seçme başarısıdır.

Ölçek Etkinliği: Üretimi uygun ölçekte gerçekleştirebilme başarısıdır.

Tahsis Etkinliği: Kaynakların dağıtımı konusunda iyi bir uygulama olması gerektiğini ifade eder.

Fonksiyonel Etkinlik: Yatırımların başarılı tasarruf kanallarıyla yapılabileceğini ifade eder.

Maliyet Etkinliği: Bir çıktının en düşük maliyetle üretilmesidir.

Hizmet Etkinliği: Bir uygulama ile ilgili amaca ne derecede ulaşıldığının belirlenmesidir.

2.3.4. Ekonomiklik

Ekonomiklik, mevcut kaynaklarla ulaşmak istenilen performans seviyesine minimum kaynakla ulaşılmasını hedefleyen ve gelirle gider veya üretim değeri ile maliyet arasındaki ilişkiyi ifade eden performans kavramıdır. Verimliğin artması ekonomikliği de arttıracaktır. Bir şirketin üretim performansı ekonomiklik göstergesidir. Üretim parasal karşılığının, girdilerin maliyetine oranlanması ekonomikliğin matematiksel ifadesidir (Beycan, 2007: 47-48; Doğan, 2013: 35-36).

Ekonomiklik, mal ve hizmetlerin en uygun şekilde üretilmesini gerektirir. Bu durum üretim kaynaklarından en yüksek ürün ve faydayı elde etmeye olanak sağlar (zer, 1997: 74). Ekonomiklik, harcama yapmamak veya harcamayı çok az yapmak anlamına gelmemektedir. Hedeflerin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç olandan fazlasını harcamamak demektir (Göküş ve diğerleri, 2014: 61).

2.4. PERFORMANS ÖLÜMÜNÜN BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ AMACI VE ÖNEMİ

Ölüm bireylere, kurumlara, yatırımcılara ve nc kişilere bilgi sağlama yoludur. Bankaların finansal sistemdeki işlevleri, sunmuş oldukları çeşitli hizmetler, ekonomik sistem içerisinde karşı karşıya kaldıkları riskler ve küreselleşme performanslarının llmesini, değerlendirilmesini ve yorumlanmasını gerekli kılmaktadır. Finans sistemi içerisinde en büyük alanı bankaların kapsaması ve bankacılık sektöründe meydana gelebilecek başarı veya başarısızlıkların ekonomiye direkt olarak etki etmesi, bankaların performans ölümündeki öneminin bir göstergesidir. Performans lmnn temel amacı; bankaların mevcut durumlarını, bulunmaları gerektiği noktayı ve erişebilecekleri en uygun noktayı hesaplamaktır. Performans ölünün amaçları şu şekildedir (Aktaş, 2017: 6):

- Kaynakların etkin dağıtılması ve kullanılması
- Personel motivasyonlarının incelenerek mükâfatlandırılması
- Personele zorunlu geri bildirim zamanında ve anında yapılması
- Şirket ortamında ve yapısında nesnellik oluşturulabilmesi
- Personele yardım edilmesi ve onların yetiştirilmesi
- Şirketin ne kadar başarılı olduğunun ölçülmesi
- Şirket performanslarının ve finansal performansın ölçülmesi
- Şirketin ve kişilerin amaçlarının durumu ve tarafların amaçlarına erişebilme düzeyi

Performansla alakalı ölçümler ve uygulamalar neticesinde hem yönetime ve işletmeye hem de personele ilişkin veriler toplanır. Toplanan verilerin olumlu doğrultuda kullanılması o işletmedeki performans yönetiminin de doğru ve iyi kullanılıyor olması ile yakından ilgilidir (Dişkaya, 2006: 18). Performans ölçümünün ilgi alanı yalnızca az kaynak tüketilmesi değil, bu kaynakların doğru alanlarda kullanılmasıdır. Diğer taraftan performans ölçümü programlı, planlı ve uzun dönemli bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda dayanma gücü yüksek, yaratıcı, çözümleyici yönü olan, grup çalışmasına ve iş birliğine yatkın, performans ölçümünü benimsemiş kişilere gereksinim duymaktadır. Ayrıca özenli bir çalışma neticesinde elde edilen verilerin güvenilir ve doğru kaynaklara dayandırılmasını gerekli kılmaktadır (Karaman, 2009: 415). Performans ölçümlerinin, düzenli olarak gerçekleştirilmesi rekabet üstünlüğü elde etme konusunda önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, stratejik planları ve performans ölçümleri arasında koordine bulunan işletmelerde buldukları sektör içerisinde rakiplerine göre daha başarılı oldukları görülmüştür (Bititçi, Carrie ve McDevitt, 1997: 46).

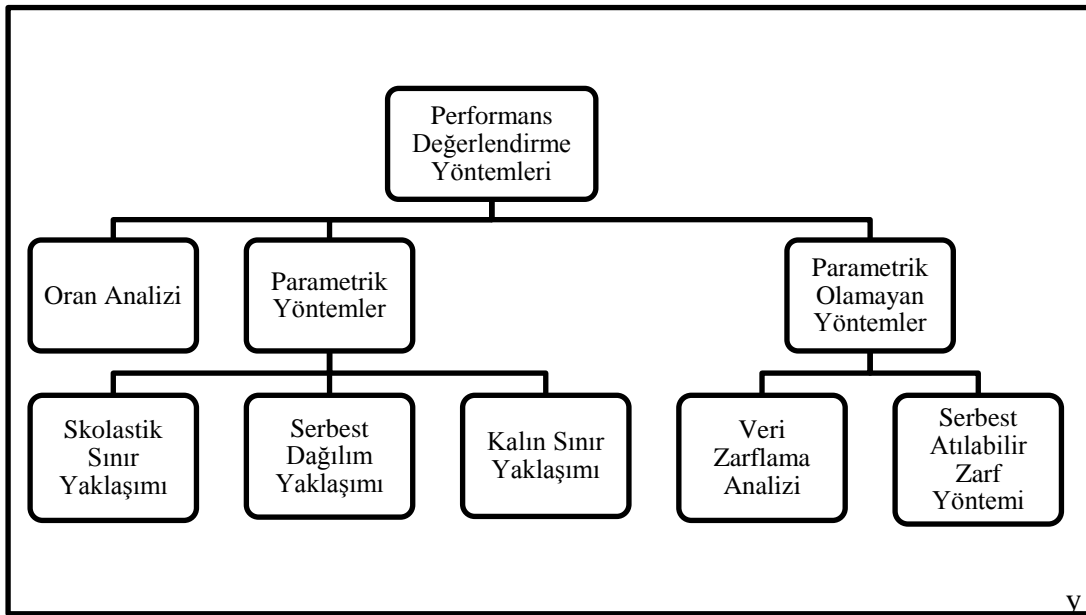
3. BÖLÜM: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

Bankaların performans değerlendirilmesi yapılırken birçok yöntemden yararlanılmaktadır. Çalışmanın bu bölümde bankacılık sektöründe performans değerlendirme yöntemleri olan oran analizi yöntemi, parametrik ve parametrik olmayan yöntemlere değinilmiştir. Ayrıca denetim kurumlarının bankaları denetleme amaçlı kullandığı yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Bölümün son kısmında ise uluslararası ve ulusal literatür taramasına yer verilmiştir.

3.1. PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

Bankacılık sektöründe performans değerlendirmesi, oran analizi, parametrik ve parametrik olmayan yöntemler olmak üzere, üç yöntem kullanılarak ölçülmektedir (İnan, 2000: 83). Oran analizlerinde çıktılar ile girdiler arasındaki tek boyutlu ilişkiler incelenmektedir. Sınır etkinliğine dayalı yöntemlerden olan parametrik ve parametrik olmayan yöntemler ise tespit edilen sınıra olan uzaklığa göre performans ölçümü yapmaktadır (Kale, 2009: 24).

Şekil 5: Performans Değerlendirme Yöntemleri

Kaynak: Kale, 2009: 25; Iğın, 2013: 50

3.1.1. Oran Analizi Yöntemi

Oran analizi, iki sayı arasındaki matematiksel ilişkiyi ifade eden oran veya yüzde olarak ifade edilen analiz biçimidir (Yaşa, 2008: 11). Banka finansal tabloları arasında yer alan hesaplar arasındaki sayısal ilişkiyi gösterir (Elmas, 2016: 202). Oran analizi kullanılarak, bankaların borçlarını ödeyebilme güçleri, aktiflerinin verimliliği, kârlılık durumları, piyasa değerleri, kaynaklarının bileşimi ve performansları ölçülür (Şamiloğlu ve Akgün, 2015: 425). Pratik olmasından dolayı oldukça sık kullanılan oran analizi, bankaların kendi içerisinde veya dönemleri arasındaki gelişimin izlenmesi amacıyla yapılabileceği gibi bankacılık sektöründeki diğer bankalarla durum kıyaslaması yapmak amacıyla da kullanılabilir (Özerol, 2013: 66). Oran analizi yapılırken, belirlenen bir oranın değeri ile yıllar içinde gösterdiği gelişiminin birlikte incelemesi, bankaların faaliyet gösterdikleri alanlar ile bankacılık sektöründeki hizmet çeşitleri ve banka büyüklükleri açısından benzeyen banka gruplarına göre bir kıyaslama yapılması gerekmektedir (Pehlivan, 2015: 32).

Banka performanslarının ölçülüp yorumlanmasında en çok kullanılan yöntem oran analizi yöntemidir. Oran analizinde, tek bir girdi ve çıktı kullanılarak ölçüm yapılmaktadır. Kolay uygulanabiliyor olması nedeniyle yaygın olarak kullanılan bu yöntemin çok sayıda girdi ve çıktısı olan bankacılık sektöründe kullanımı güç olabilmektedir. Tek bir orana bakarak bankanın etkin, verimli veya kârlı olduğunu söylemek doğru olmayacaktır (Kale, 2009: 26; Yaşa, 2008: 11). Bankanın performansını ölçmek için kullanılan finansal oranlar belli bir standardın altındaysa, bu durumun bankada sorunlara yol açtığı ileri sürülebilir. Yapılan analizler sonucunda oranların tek başına kullanılması, banka sorunlarının belirlenmesi konusunda yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Sadece bir orana bakarak banka hakkında karar vermek doğru olmayan sonuçlara yol açabilir (Sarıaslan ve Erol, 2008: 190). Bu olumsuzlukların giderilmesi için birçok oran aynı anda kullanılmaktadır. Analizlerin ve yorumlamaların anlamlı hale getirilmesi için oranlar gruplandırılarak incelenmelidir. Zaten karmaşık bir yapısı bulunan banka faaliyetlerinin, her oranda yalnızca bir yönü incelenmektedir. Oranların çok sayıda olması dolayısıyla genel performansın değerlendirilmesi için uygun olmayan yöntemin uygulanması, genellikle kafa karıştırıcı ve tutarsız sonuçlara neden olmaktadır. Benzer grupta aralığın üstünün belirlenememesi

ve birden fazla girdi ve çıktı ile hesaplamamanın yapılamaması nedeniyle oran analizi verimliliği ölçmek konusunda yetersizdir (Aslan ve Ergeç, 2010: 160). Finansal oranlar banka verimliliğini ölçme konusunda yararlı olmasına rağmen, verimsiz kaynakları veya iyileştirilmesi gereken noktaları değil de sadece verimlilik düzeyini ölçtüğü için eleştirilmektedir (Daley ve Matthews, 2009: 3).

Oran analizi yöntemiyle, girdilerin planlı bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı, girdiler ile çıktılar arasındaki en iyi bileşimin seçilip seçilmediği, optimal ölçekte bir faaliyet sürdürülüp sürdürülmediği belirlenemez. Bu sebeplerden dolayı literatürde daha çok sınır etkinliğine dayalı yöntemler kullanılmaktadır (Arıçelik, 2010: 33).

Bankacılık Sisteminde Kullanılan Oranların Bölümlendirilmesi

Bir bankanın kârlılık, likidite, piyasa değeri, sermaye yapısı, riskleri, aktif yapısı gibi değerleriyle ilgilenen kişi ve kurumlar için performans analizi ve analiz sonuçlarının değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu yüzden oranlar yanıt buldukları sorunlara ve değerlendirdikleri faaliyetlere göre bölümlendirilebilir (Akgüç, 2012: 457; Ilgın, 2013: 56). Aşağıda bankacılık sisteminin değerlendirilmesinde kullanılan oranlar verilmiştir. Bu oranlar CAMELS derecelendirme sistemi içerisinde sınıflandırıldığı için gerekli bilgiler bu bölümün son kısmında CAMELS bileşenleri adlı başlıkta verilmiştir. TBB kullanılan oranları şu şekilde sınıflandırmıştır (TBB, Seçilmiş Rasyolar, 2016):

- Sermaye Yeterlik Oranları,
- Aktif Kalitesi Oranları,
- Likidite Yeterlilik Oranları,
- Kârlılık Oranları,
- Gelir-Gider Yapısı Oranları,
- Grup Payları,
- Sektör Payları,
- Şube Oranları,
- Faaliyet Oranları

3.1.2. Parametrik Yöntemler

Parametrik yöntemler performans ölçümünde, genellikle regresyon teknikleri kullanılarak tahmin edilmektedir (Gülcü ve diğerleri, 2004: 93). Parametrik yöntemler, üretim veya maliyet fonksiyonlarının belirli bir biçimde olduğunu varsaymaktadır. Bu fonksiyon biçimine bağlı olarak etkinlikler hesaplanır. Sonuçların doğruluğu, belirlenen fonksiyon biçiminin gerçek durumla ilgili olup olmadığına bağlıdır (Kale, 2009: 29). Parametrik yöntemlerde, bir gözlem kümesi kullanılmaktadır. Gözlem kümesindeki en etkili performansın, etkinlik (regresyon sınırı) sınırının üstünde olduğu varsayılır, bu sınır çizgisinden sapma göstermeyen gözlemler etkin olarak kabul edilirken, sapma gösterenler ise etkinsiz olarak kabul edilir. Hatanın sıfır olduğu gözlemler ise tam etkin gözlemlerdir. Buna rağmen bazı gözlemlerin tam olarak uyuşmadığı bir etkinlik sınırı mutlaka bulunmaktadır. Sonuç olarak aynı çıktı seviyesiyle daha fazla maliyet ya da aynı girdi seviyesiyle daha az çıktı oluşacaktır. Bu sebeple yöntemde rassal bir hatanın meydana gelebileceği her zaman varsayılmaktadır (Cihangir, 2004: 169). Gözlemin etkinsiz olduğu kararı ise ancak ölçüm konusundaki yanlışlıkların giderilmesi sonrasında verilecektir (Bauer ve diğerleri, 1998: 2). Etkinsiz gözlem ve rassal hata etkinlik sınırından sapmaları ifade eden kavramlardır. Bu iki hatanın birbirinden ayırt edilebilmesi ve dağılımlarının nasıl yapıldığı ile ilgili varsayımlar neticesinde parametrik yöntemler üç gruba ayrılmıştır (İnan, 2000: 83).

3.1.2.1. Stokastik Sınır Yaklaşımı (*Stochastic Frontier Approach-SFA*)

Stokastik Sınır Yaklaşımı, *Ekonometrik Sınır Yaklaşımı* olarak da bilinmektedir. SFA ile maliyet, kâr ve üretim ile girdi, çıktı ve çevresel faktörler arasında işlevsel bir bağ kurulur ve sapmanın bir kısmının rassal olduğunu varsayılır (Berger ve Humphrey, 1997: 177). Fonksiyonda yapılan üretim etkin kabul edildiği için, etkinsizlik fonksiyondan sapmalarda aranmaktadır. Etkinsizlik fonksiyondan sapmanın tek nedeni olmamakla beraber bir başka neden ise, teknolojik gelişmelerden kaynaklı sapmalar ve rassal hatalardır. Dolayısıyla bahsi geçen hata faktörünün, etkinsizlik ve rassal hata olacak şekilde bir ayrıma tabi tutulması gerekir. Yapılan bir gözlemin göstermiş olduğu optimum durumdan sapmasının ne kadarının rassal hata ne kadarının etkin olmayan gözlem olduğu bilinmeden, elde edilen sonuçların sağlıklı ve güvenilir olmayacağı öngörülür. Etkin olmayan gözlemler ile rassal hataların farklı dağılım gösterdiği

varsayılmaktadır (Kale, 2009: 30). Modelin varsayımı; etkin olmayan gözlemlerin genellikle yarı normal asimetrik dağılım gösterdiği, rassal hataların ise standart normal dağılım göstermesidir. Bu durumun nedeni ise; etkinsizliklerin kesikli dağılım göstermeleri nedeniyle, negatif değer alamayacak olmalarındandır (Berger ve Humphrey, 1997: 178). Bu yönteme Skolastik Sınır Yaklaşımı denilmesinin nedeni, bankadan bankaya, işletmeden işletmeye etkin sınırın değişebilmesi ve gözlemlenmiş olan çıktının da rassal hatadan kaynaklı rassal olmasıdır (Arıçelik, 2010: 35; Kale, 2009: 30).

3.1.2.2. Serbest Dağılım Yaklaşımı (Distribution-Free Approach-DFA)

Stokastik yöntemde, etkinsizliklerin asimetrik dağılım ve rassal hataların standart normal dağılım göstermediğinin öngörülmesi sonucunda serbest dağılım yaklaşımı geliştirilmiştir. Serbest dağılım yaklaşımı da etkinsizlik sınırı için bir fonksiyon şekli önermiştir. Fakat etkinsizlikleri, rassal hatadan farklı bir şekilde ele almıştır. SFA'nın tersine DFA yaklaşımında rassal hatanın ve etkinsiz gözlemlerin dağılımı konusunda güçlü varsayımlar bulunmamaktadır. DFA yaklaşımında her firmanın etkinliğinin zaman içerisinde dengeli olduğu varsayılırken rassal hatanın ortalamasının zaman içerisinde sifıra çıkma eğilimi içinde olacağı varsayılır. DFA yaklaşımının varsayımları, panel veri kullanıldığı sürece ve etkinsizlik gözlemleri negatif değerler almadığı sürece geçerlidir. Bir bankada etkinlik, zamanla yasal düzenlemeler, teknolojik gelişmeler, faiz oranları veya diğer etkinlikler nedeniyle değişime uğruyorsa, DFA herhangi bir noktadaki etkinliği değil de optimum sınırdan ortalama ne kadar sapma olduğunu ölçer (Berger ve Humphrey, 1997: 178). Bankalarda bu yöntem uygulanırken çok yüksek ve çok düşük olan hata gözlem terimleri uygulamadan çıkarılır, bu işlemede kısaltma (truncation) adı verilir (İnan, 2000: 84).

3.1.2.3. Kalın Sınır Yaklaşımı (Thick Frontier Approach-TFA)

Bankacılık sektöründe Kalın Sınır Yaklaşımını, ilk kez kullanan Berger ve Humphrey olmuştur. Bu yaklaşımla sadece bir bankanın etkinliği ile en iyi bankanın etkin sınırının kıyaslaması yapılmaz. Performans ölçümü yapılan tüm bankaların etkinlik hesaplamaları yapılır. Bu yaklaşımda bankalar birim ortalama maliyet göre sıralanarak 4 gruba ayrılmaktadır. Üretim veya maliyet sınırının tam olarak

hesaplanması yerine, en yüksek ve en düşük ortalama maliyete sahip olan bankalara yönelik kalın sınırlı maliyet fonksiyonu hesaplanmaktadır. Belirlenmiş olan bu sınır tüm bankalar için maliyet sınırı olarak görülmektedir. En düşük ortalama maliyete sahip bankaların etkinliği, bütün bankalar ortalamasının yukarısında, en yüksek ortalama maliyete sahip bankaların etkinliği ise tüm bankaların ortalamasının aşağısında olacaktır. Fonksiyondaki hata terimleri arasındaki fark etkinsizlik ile ilgisi bulunmayan faktörler ve etkinsizlik ile ilgili faktörlerden meydana gelmektedir. İlk olarak bu iki farkın ayrımı yapılır. Sonrasında etkinsizlik ile ilgili olan faktörler kendi bileşenlerine ayrılır (Kale, 2009: 34; Berger ve Humphrey, 1997: 178).

Yukarıda anlatılan üç parametrik yaklaşımdan hangisinin diğerlerinden daha elverişli ya da daha iyi olduğu konusunda literatürde bir fikir birliği bulunmamaktadır. Araştırmalarda kalın sınır yaklaşımının en az kullanıldığı, skolastik sınır yaklaşımı ile dağılımdan bağımsız yaklaşımların daha fazla kullanıldığı hatta bu ikisi arasından da dağılımdan bağımsız sınır yaklaşımının ön planda olduğu görülmektedir. Ancak bu iki yöntemden hangisinin performansı ölçme konusunda daha iyi olduğu halen tartışma konusudur (İnan, 2000: 84).

Parametrik yöntemlerden hangisinin daha verimli bir yöntem olduğu konusunun belirlenememesinden dolayı bu yöntemlere yönelik çeşitli eleştiriler bulunmaktadır. Yöneltilen eleştiriler genel anlamda şu şekilde sıralanmaktadır (Arıçelik, 2010: 37; Kale, 2009: 42-43; Yaşa, 2008: 17-18):

- 1) Bu yaklaşımlar, kâr, üretim ve maliyet gibi açıklanan değişkenler ile çıktı, girdi ve çevresel faktörler gibi açıklayıcı değişkenler arasında bir bağ kurmaktadır. Bu bağın oluşabilmesi için de bazı varsayımlar kurulmaktadır. Kurulan varsayımların hatalı veya yanlış olması halinde elde edilen sonuçların güvenilirliği tartışmalı olacaktır.
- 2) SFA, DFA ve TFA yaklaşımlarında açıklayıcı değişkenler birden fazla olacak içimde kullanılacak iken yalnızca tek bir açıklanan değişken kullanılmaktadır. Buna rağmen bankalarda çok fazla çıktı kullanılmakta hatta çıktılarının ne olduğu konusunun bile belli olmadığı bu sektörde, ortaya koyulan bu yaklaşımların kullanımı, istenilen faydayı sağlamak konusunda yetersiz olacaktır.

- 3) Yaklaşımlar değişken varsayımlara dayandığı için hesaplanmış olan etkinlik düzeyleri güvenilir değildir.

3.1.3. Parametrik Olmayan Yöntemler

Parametrik olmayan yöntemler de parametrik yöntemler gibi üretim veya maliyet fonksiyonu ve sınır kavramlarını açıklamaktadır (Cihangir, 2004: 170). Bu yöntemler, etkinlik sınırına olan uzaklığın ölçümünü doğrusal programlamaya dayalı teknikleri (belirli kısıtlar gözetilerek optimizasyon) kullanarak ölçmeye çalışırlar. Parametrik olmayan yöntemler, parametrik yöntemler gibi üretim biriminin yapısına ilişkin davranışsal varsayımları göz önüne almak zorunda olmadıkları için, görece bir avantaja sahiptirler. İlâveten bu yöntemlerde, çok sayıda açıklayıcı ve açıklanan değişken kullanılabildiği için parametrik yöntemlere göre daha üstündürler. Bunlara rağmen ölçüm ve veri hatalarını veya diğer sebeplerle meydana gelen hataları, rassal hata terimi içermemelerinden kaynaklı bir şekilde modele aktaracak ve etkinlik sınırının yanlış tespit edilmesine neden olacaklardır (İnan, 2000: 85).

Parametrik olmayan yöntemler genellikle, girdilerin ve çıktılarının ölçüm birimlerinden bağımsızdır. Bu durum işletmede çok çeşitli boyutların eş zamanlı ölçümünü mümkün kılmaktadır. İşletmedeki bütün karar birimleri için göreceli etkinlik hesaplanırken aynı zamanda amaç fonksiyonları da tek tek optimize edilmekte ve bu karar birimleri için optimum küme belirlenmektedir. Ancak, parametrik yöntemler sektördeki bütün işletme gruplarını ele alarak ortalama etkinliğe göre bir ölçüm yapmaktadırlar. Bu yöntemlere göre gözlem kümesi, etkin olan ve etkin olmayan küme olmak üzere iki temel gruba ayrılmıştır. Etkin olmayan durumda bulunan karar birimlerinin etkin hale getirilmesi için, gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik bilgiler oluşturularak, işletme yöneticilerine bu konu hakkında yol gösterilmektedir (Kılıç, 2004: 17-18; Özgür, 2007: 123-127).

Parametrik olmayan yöntemlerde öncelikle işletmenin sahibi olduğu kaynaklar (girdiler) ve bu kaynaklarının kullanılması sonucunda oluşan çıktılar belirlenmektedir. Çıktıların girdilere oranlanmasıyla her birimin gösterdiği etkinlik hesaplanmaktadır. Etkin sınır temel alınarak yapılan değerlendirmelere göre, etkinlik sınırına göre daha yüksek değere sahip olan birimlerin etkin olduğu söylenebilir. Kullanmış olduğu

girdiler ile en iyi çıktıyı elde eden birimler, yani, etkinlik sınırı üzerinde yer alanlar, etkin sayılmaktadır (%100 performans göstergesi). Diğer birimler için ise, etkinlik sınırına olan uzaklıkları ne kadar iyi performans gösterdiklerini veya ne kadar etkin olmadıklarını göstermektedir (Kale, 2009: 39; Ilgın, 2013: 71).

Parametrik olmayan yöntemlerde yaygın olarak kullanılan iki yöntem bulunmaktadır. Bunlar, Veri Zarflama Analizi (Data Envelopment Analysis-DEA) ve Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi (Free Disposal Hull- FDH)'dir (Öztorul, 2011: 9).

3.1.3.1. Veri Zarflama Analizi (Data Envelopment Analysis-DEA)

Veri zarflama analizi hem kamu da hem de özel sektör işletmelerinde kullanılabilir bir yöntemdir. Ekonomik kuruluşlar ve işletmelerin kullandıkları girdileri çıktılara dönüştürme etkinliklerinin göreceli bir şekilde ölçülüp, bu konuda etkin olmayan işletmelerin başarısız ve zayıf yönlerinin ortaya koyulduğu, doğrusal programlama prensibine dayanan parametrik olmayan bir yöntemdir (Coelli, 1996: 2; Cihangir, 2004: 171). DEA, parametrik olmayan yöntemler arasında en fazla kullanılan yöntemdir. DEA ile doğrusal programlama sistemi kullanılarak en iyi performansı gösteren gözlemlerin etkinlik sınırları belirlenmekte ve bütün gözlemlerin belirlenen sınıra olan uzaklığının ölçümü yapılmaktadır. Sonuç olarak etkin olan birimler 1 değerini, etkin olmayan birimler ise 1'den küçük olan değerleri almaktadır. Etkinlik değeri 1 olan birim ile etkinlik değeri 1'den küçük olan birimlerin etkinlik durumları arasındaki farkın göstergesi, aynı miktarda çıktı ile söz konusu olan fark nispetinde daha az girdi kullanılarak elde edilebileceğini göstermektedir (Kaya ve Doğan, 2005: 4).

DEA, çok fazla girdi ve çıktıya sahip işletmelerin gerek girdilerinin gerekse çıktılarının objektif biçimde bir verimlilik göstergesi içerisinde değerlendirilemediği durumlarda göreceli verimlilik ölçümü için kullanılan bir yöntemdir. İşletmelerdeki, göreceli etkinliğin matematiksel olarak çıktı toplamalarının girdi toplamalarına oranının en iyi performansı belirlediği nokta DEA'dır (Bozdoğan ve diğerleri, 2010: 35). Homojen oldukları varsayılan üretim birimleri, DEA ile kendi aralarında karşılaştırılmaktadır. En iyi performans gösteren gözlem etkinlik sınırı olarak kabul görürken, sonrasında diğer gözlemler, en iyi performans gösteren gözleme göre değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Sonuç olarak, bu yöntemde etkinlik sınırı, varsayılan bir durum olmaktan

çıkmakta gerçekleşen bir gözlem olmaktadır. Etkinlik sınırının bu şekilde tespit edilmesinden kaynaklı, bu yöntemde rassal hata kullanılmamaktadır (Özgür, 2007: 125).

DEA, girdi ve çıktılarının belirlenmesi konusunda üretim ve aracılık yaklaşımı olmak üzere iki temel yaklaşımı kullanmaktadır. Üretim yaklaşımında, bankaların girdi olarak kullandığı kaynaklar işgücü ve sermayedir. Bu kaynaklar kullanarak mevduat ve krediler gibi çıktılar üretilmekte ve çıktılarının ölçümünde hesap sayıları temel alınmaktadır. Aracılık yaklaşımında bankalar, fon toplamakta ve bu fonları kredi ve diğer varlıklara dönüştürme konusunda aracılık işlevi gören finansal kuruluşlar olarak değerlendirilmektedir. Kullanılan girdi ve çıktılarının ölçümü ise para birimi ile yapılmaktadır. Üretim yaklaşımı genel olarak şube performans değerlendirmesinde ve diğer şubelerin performanslarının karşılaştırılmasında kullanılırken, aracılık yaklaşımı ise bütün bankacılık sektörünün performansı değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (İlgin, 2013: 72).

DEA, verimliliğin zaman içinde gösterdiği seyri ölçmesinden ve öncesinde uygulamaya dair bir sınır belirten hiçbir varsayımda bulunmadığı için diğer yaklaşımlara göre kıyaslandığında verilerin toplanması ve analiz edilmesi için daha iyi bir yöntemdir. DEA'nın önemli olan avantajlarından bir tanesi çok sayıda girdi ve çıktı kullanılarak analizlerin yapılabilmesidir. Özellikle bankalar gibi finansal kuruluşların girdilerinin ve çıktılarının çok sayıda ve farklı olmaları göz önüne alındığında DEA'nın bu özelliği ön plana çıkmaktadır (Kaderli ve Deniz, 2013: 70). Bankacılık sektörü için performansın ölçülmesi konusunda DEA'nın sağlamış olduğu diğer avantajlar ise şöyledir (İnan, 2000: 86-87; Doğan, 2013: 41):

- Girdiler ve çıktılar arasında parametrik yöntemlerdeki gibi bir fonksiyonel ilişki kurulması zorunlu değildir. Böyle bir ilişkiyi gerçek yaşamda tek bir çıktıya bağlı kalarak kurgulamak birtakım sorunlara neden olacaktır. Ayrıca bu ilişkinin yanlış kurulması bütün modeli olumsuz etkileyecektir.
- Aynı niteliğe sahip olan birimleri kendi aralarında karşılaştırmaya tabi tutar. Reel sektör için yapılan karşılaştırmalarda üretim birimlerinin homojenlik varsayımları tartışmalı olabilir ama bankacılık sektörü için bu varsayım görece anlamlıdır.

- Girdi ve çıktılar parasal büyüklük, fiziki üretim hatta rasyolar gibi çok farklı şekillerde ifade edilir.

DEA'nın avantajlarının yanı sıra dezavantajları da bulunmaktadır (İnan, 2000: 86; Doğan, 2013: 42; Yaşa, 2008: 47-48):

- DEA yönteminde rassal hataya yer yoktur. Bu yüzden ölçme yöntemleri ile verilerdeki gürültü (noise) ayıklanamamaktadır. Dolayısıyla verilerdeki problemler sonuçlara önemli ölçüde yansımaktadır.
- DEA yöntemi kullanılarak elde edilen verimlilik sonuçları göreceli olduğu için mutlak bir verimlilik ölçütü bulunmamaktadır. Bu sebeple veri setinin kapsayıcılığı önemli bir konudur.
- Parametrik olmayan bir yöntem olan DEA, istatistiki hipotezlerin test edilmesi konusunda uygun olan bir yöntem değildir. Bu sebeple modelin sonuçlarının test edilmesi parametrik olan yöntemlere göre daha sıkıntılı bir konudur.
- DEA, ölçüm hatasına karşı duyarlılığı oldukça yüksek olan bir yöntemdir.

3.1.3.2. Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi (Free Disposal Hull-FDH)

Serbest Atılabilir Zarf yöntemi (FDH), DEA'nın özel bir halidir. DEA analizinin aksine hata terimlerini de hesaplamalara dahil eder. FDH, DEA'nın köşelerini birleştiren kenarları, üretim kümesinin içine almaz. Üretim kümesi içerisinde bulunan alan, gözlem noktalarını kapsayan alandır. Gözlem noktalarını kapsayan bu alana serbest atılabilir zarf yöntemi denilmektedir. Sonuç olarak oluşturulan üretim kümesinin sınırı ile üretim kümesi elemanları arasındaki uzaklık her faaliyetin göreceli olarak ne kadar etkin olduğunu belirtmektedir. Etkinsiz üretim birimleri etkin olan üretim birimlerinin kontrolü altında bulunur (Cihangir, 2004: 171; Kılılı, 2004: 21).

3.2. PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Performans değerlendirmede kullanılan üç yöntemin birbirlerine göre zayıf ve güçlü yönleri bulunmaktadır. Özellikle parametrik ve parametrik olmayan yöntemler arasındaki farkın belirlenmesi gerekir. Çünkü bu iki yöntem etkinlikle ilgili olarak farklı dağılım ve sıralamalardan oluşmaktadır. Bu yöntemlerin ayrıldıkları noktalar genellikle; rassal hata, gözlemlenen optimum sınırla ilgili kısıtlamalar ve etkisizlik konusundaki varsayımlardır. Bu farklılıklardan kaynaklı olarak aynı işletmeye, farklı yöntemlerle yapılan performans analizi, farklı sonuçlar verecektir (Kale, 2009: 42; Karaemir, 2013: 18). Bahsedilen yöntemlerle ilgili halen birçok çalışma yürütülüyor olmasına rağmen, gerçek etkinlik seviyesinin belli olmamasından dolayı etkinlik sınırını, en iyi ölçen yöntem hakkında fikir birliğine varılamamıştır (Berger ve Humphrey, 1997: 177).

Tablo 5: Performans Değerlendirme Yöntemlerinin Karşılaştırılması

KARŞILAŞTIRMAYA YÖNELİK ÖLÇÜTLER	PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ		
	Oran Analizi	Parametrik Yöntemler	Parametrik Olmayan Yöntemler
Uygulanan Analiz Tekniği	Oranlamalar	Regresyon	Matematiksel Programlama
Kullanılan İçerik	Tek Girdi ve Tek Çıktı	Çok Girdi ve Tek Çıktı	Çok Girdi ve Çok Çıktı
Verilerin Temini	Basit	Basit	Detaylı
Uygulama	Kolay	Kolay	Kolay
Performans Ölçümüne Uygunluğu	Kısıtlı	Kısıtlı	Geniş

Kaynak: Karaemir, 2013: 19

Parametrik yöntemler ile etkinlik ölçümünde daha çok regresyon teknikleri kullanılırken, parametrik olmayan yöntemlerde genellikle matematiksel programlama teknikleri ve veri zarflama analizleri kullanılmaktadır. Regresyon yöntemi üretim

fonksiyonunu genellikle birçok girdi ve tek bir çıktı ile değerlendirmektedir. Daha çok veri zarflama analizi kullanılan parametrik olmayan yöntemlerde ise, çok fazla girdi ve çıktı kullanılarak değerlendirmeler yapılmaktadır.

Gerçekleşen gözlemler için, etkinlik sınırının belirlenebiliyor olmasından dolayı parametrik olmayan yöntemler rassal hata içermemektedirler. Bundan dolayı hata teriminin temsil ettiği ölçüm hatası, birimlerdeki performans değişkenliği, muhasebe standartlarındaki değişimin tesiri gibi unsurlar dikkate alınmamaktadır. Ancak birden fazla girdi ve çıktının kullanımına olanak vermesi ve belirli bir fonksiyonel şekil oluşturma zorunluluğu getirmemesi bu yöntemi parametrik olan yöntemlere göre avantajlı hale getirmektedir (Kaya ve Doğan, 2005: 4).

Parametrik ve parametrik olmayan yöntemlerde bir üretim fonksiyonunun veya etkinlik sınırının belirlenmesi gerekir. Üretim fonksiyonu, parametrik yöntemlerde önceden belirleneceği gibi ekonometrik olarak da tahmin edilmektedir. Yine bu yöntemlerde ise, gözlemlenen en iyi noktaların oluşturduğu etkinlik sınırı bulunmaktadır. Parametrik olmayan yöntemlerde, etkinlik ölçümlerinin ve sonuçlarının bir fonksiyona bağlı olmamasının sebebi, üretim için belli bir fonksiyonun öngörülmemesidir. Aksine parametrik yöntemlerde elde edilen sonuçların doğruluğu seçilmiş olan fonksiyonun gerçek durumunu gösterip göstermemesi ile yakından ilişkilidir. Parametrik olan yöntemlerin parametrik olmayan yöntemlere göre zayıf yönü etkinlik sınırı için bir fonksiyon bulundurması zorunluluğudur. Rassal hatayı yöntemde dahil edip ölçüm hatalarının etkisizlik sayılma olasılıklarının azaltılması, parametrik olan yöntemin bir avantajıdır (Kale, 2009: 42).

Berger ve Humphrey 1997 yılında yaptıkları çalışmada her iki yöntemin dezavantajlarının giderilmesi amacıyla bir takım çözüm yolları önermişlerdir. Buna göre parametrik yöntemler için yöntemde daha fazla esneklik kazandırılması gerektiği, parametrik olmayan yöntemlere ise, hata teriminin eklenmesi gerektiği önerilmiştir.

3.3. DENETİM KURUMLARININ BANKALARI DENETLEME AMAÇLI KULLANDIĞI SİSTEMLER

Bankacılık sektörü devamlı olarak denetlenmesi gereken bir faaliyet alanıdır. Dünyadaki bütün ülke ekonomileri için kredi aracısı olan bankaların, çok küçük sorunlar da bile gündeme gelebilmeleri, ekonomik sistem içerisinde bankaların önemliliklerinin bir göstergesidir. Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin sonucu olarak finansal piyasaların sınırları kalkmış dolayısıyla bankalar finansal piyasaların önemli bir ögesi olma konumuna gelmiştir. Bankalar, günümüzde yalnız kendi ülkelerinin makroekonomik değişim ve gelişmelerinde değil, aynı zamanda uluslararası finansal gelişmelerde de önemli bir role sahiptir. Finansal sistem içerisinde önemli bir yeri olan bu kuruluşların gözetimi ve denetimi için çeşitli yöntemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (Gündoğdu, 2017; 26). Bu yüzden bankacılık sektörünün denetimi ve gözetimine yönelik uluslararası düzeyde çalışmaları, özellikle Basel Bankacılık Denetim Komitesi yürütmektedir. 1988 yılında yayınlanan Basel-I kriterleri ile uluslararası bankacılık sisteminde istikrarın ve rekabetin sağlanması amaçlanmıştır. 2006 yılında yayımlanan Basel-II kriterleriyle ise bankacılık sektöründe sermaye yeterliliğine ilişkin bir standart oluşturulmuş fakat bu standardın ülkelerin kendi ulusal standartlarına göre belirlenebilme kolaylığı sağlanmıştır (BDDK, 2008: 1-2).

Basel Komitesi tarafından ilk olarak 1997 yılında yayımlanan ve 2006 yılında tekrardan güncelleştirilen "Bankaların Etkin Gözetimine İlişkin Temel İlkeler" ile 1999-2006 yıllarında yayınlanan "Temel İlkeler Yöntemi" ile bankacılık sisteminde gözetim ve denetime yönelik uluslararası düzeyde genel kabul görmüş bir sistem oluşturulmaya çalışılmaktadır. Fakat Basel Komitesi yayınlamış olduğu bu ilkeler ile bir yasal zorunluluk getirmemiştir. Özellikle Basel-II kriterleri ülkelere kendi iç standartlarına göre en iyi uygulamayı seçme konusunda imkân tanımaktadır. Bu sebeple ülkeler arasında denetim ve gözetim uygulamaları bakımından birtakım farklılıklar meydana gelmektedir. Bu anlamda ülkeden ülkeye uygulamalarda farklılık görülse de bankacılık sistemi denetim ve gözetim olmak üzere iki temel sistem ile değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu sistemler *Uzaktan Gözetim (Off-site)* ve *Yerinde Denetim (On-site)*'dir (Çinko ve Avcı, 2008: 26).

Bankaları denetleyen kurumlar, başarısız olma ihtimali bulunan bankaları incelemek için yerinde denetim ve uzaktan gözetim sistemlerini kullanmaktadır. Denetçiler sorunlu olan bankaları belirlemek için, bankaların çalışma ortamına giderek güvenilirlik ve doğruluklarına yönelik tüm incelemelerini bizzat yerinde yürütmektedirler (Gilbert ve diğerleri, 2000: 4). Yerinde denetim, bankaların finansal durum değerlendirmesi ve yürüttükleri faaliyetlerin yasa ve yönetmeliklere uygun olup olmadıklarının denetlenmesi amacıyla yapılmaktadır (Whalen ve Thomson, 1998: 18). Aslında yerinde denetim, genel olarak kamuya açıklanamayan banka performansları, kredi sınıflandırmaları, kredi zararları ve sermaye yeterliliği gibi finansal konularda bilgilendirmeler yapar. Ayrıca banka yönetimin yeterliliği ve uzmanlıkları konusunda da bir görüş bildirir (Curry ve diğerleri, 2003: 2-3).

Uzaktan gözetim sistemi, bankalarda edinilen finansal raporların çeşitli yöntemlerle incelenerek yorum yapılmasına yönelik bir sistemdir. Uzaktan gözetim sistemi gözetim ekranları ve ekonomik modeller olmak üzere iki temel yaklaşımdan oluşmaktadır. Gözetim ekranları yaklaşımında denetçilerin belirlemiş olduğu ölçütler ve bankalardan sağlanan finansal tablolar yardımıyla bankaların finansal durumları belirlenmeye çalışılmaktadır. Ekonomik modeller yaklaşımında ise denetçiler çeşitli ekonometrik yöntemleri kullanarak bankaların finansal durumlarını tespit etmeye çalışmaktadır. (Çinko ve Avcı, 2008: 27). Uzaktan gözetim sistemi bankaların risklerini belirleyerek kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmaktadır (Gilbert ve diğerleri, 2000: 7).

Son yıllarda denetim kurumları finansal yenilikler ve küreselleşme ile yeni denetim sistemleri geliştirmiştir. Bu yeni sistemler, bankanın finansal durumunu ve risk profillerini takip ederek denetim kurumları ve bankalar için erken uyarı görevini üstlenmektedir (Sarker, 2006: 3). Denetim kurumları tarafından genel olarak kullanılan bu sistemler; PATROL, ORAP, BOPEC, GİRAFE, PEARLS, CAMEL ve CAMELS olarak sıralanabilir. Bu sistemlerin yanı sıra bazı gelişmiş ülkelerde uygulanan ve yapılan analizlere destek veren erken uyarı sistemi ve değerlendirme sistemleri bulunmaktadır. Bu sistemler; SAABA, BAKIS, RAST, RATE, SEER, SCOR, Bireysel Banka İzleme ekranları gibi sistemlerdir. Çalışmada yalnızca derecelendirme sistemlerine değinilecektir.

Tablo 6: Bazı Gelişmiş Ülkelerin Belirlediği Risk Belirleme ve Erken Uyarı Sistemleri

Ülke	Denetimi Yapan Kurum	Sistem Adı	Uygulama Yılı	Sistemin Özelliği
Fransa	Bankacılık Komisyonu	Banka Analizi için Destek Sistemi (SAABA)	1997	Erken Uyarı Sistemi Modeli-Beklenen Sayı
Almanya	Alman Federal Denetim Ofisi	BAKIS	1997	Finansal Oran ve Benzer Grup Analizi Sistemi
İtalya	İtalya Bankası	Erken Uyarı Sistemi	Planlandı	Erken Uyarı Modeli-Sorun Çıkması ve Zamanlaması Tahmini
Hollanda	Hollanda Bankası	RAST	1999	Kapsamlı Banka Değerlendirme Sistemi
		Gözlemlene Sistemi	Planlandı	Finansal Oran ve Benzer Grup Analiz Sistemi
İngiltere	Finansal Servis Otoritesi	RATE	1998	Kapsamlı Banka Değerlendirme Sistemi
ABD	Federal Rezerv Sistem	Bireysel Banka İzleme Ekranları	1980	Finansal Oran Analizi
		İnceleme-Değerlendirme Tahmin Sistemleri	1993	Erken Uyarı Modeli-Derece Tahmini
		SEER Risk Sıralaması	1993	Erken Uyarı Modeli-Kayıp Tahmini
	FDIC	GMS-Büyüme İzleme Sistemi	1980 yılının ortaları	Basit Erken Uyarı Modeli-Yüksek Büyüme Gösteren Bankaları İncelemesi
		İstatistiksel CAMELS Raporlama Üzerinden Denetim SCOR Sistemi	1995	Erken Uyarı Modeli-Değerlendirme Düşüşlerini Tahmin Modeli
OCC	Banka Hesap makinesi (Bank Calculator)	Planlandı	Erken Uyarı Modeli-Sorun Çıkması Tahmini	

Kaynak: Sahajwala ve Bergh, 2000: 5

3.3.1. PATROL Derecelendirme Sistemi (Capital Adequacy, Profitability, Credit Quality, Organization and Liquidity)

PATROL derecelendirme sistemi, 1993 yılında İtalya Bankası tarafından oluşturulmuş uzaktan bir gözetim sistemidir. Bu sistem, bireysel bankaların finansal istikrarının sistematik bir şekilde tespit edilmesini sağlar ve yerinde yapılan incelemeleri programlayarak yönetsel kaynakların kullanımına öncelik verir. İtalyan bankacılık sektöründe yerinde denetim konusunda bir uygulama bulunmadığı için, PATROL değerlendirme notu, denetçinin analizi gerçekleştirmek amacıyla elde ettiği bilgilere dayalı olarak gerçekleştirilir (Sarker, 2006: 3).

PATROL uzaktan gözetim sistemi için temel girdiler, İtalya Merkez Bankası tarafından aylık, 6 aylık ve yıllık olarak düzenlenen mali bilgileri içermektedir. PATROL derecelendirme sistemi; sermaye yeterliliği, kredi kalitesi, kârlılık, likidite ve organizasyon olmak üzere beş bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler şu şekilde değerlendirilmektedir (Sahajwala ve Bergh, 2000: 10-11):

- *Sermaye yeterliliği*; kredi riski, pozisyon riski, piyasa riski, döviz kuru riski, işlem riski gözetilerek ve bir bankanın öz kaynakları için bulundurması gereken zorunlu kaynakları ile kendi sermaye düzenleyici hükümlerinin karşılaştırılması suretiyle değerlendirilir.
- *Kredi kalitesi*, merkezi kredi sicilinden ve bireysel kredi yoğunlaşma endeksinden elde edilen, düzenlenmiş batık kredi borçlarının toplam verilerine dayanılarak değerlendirilir.
- *Kârlılık*, olağanüstü gelirlerden arındırılmış ekonomik sonuçlar, batmış kedilerden kaynaklanan sermaye kayıplarının giderilmesi ve öz kaynak getirisi bankacılık sisteminin ortalaması ile ilgili olacak şekilde değerlendirilir. Ayrıca faiz marjı da dikkate alınmaktadır.
- *Likidite*, bir yıllık zaman dilimi süresince olabilecek krizlerin simüle (gizlenmesi) edilmesi ve normal çalışma koşulları altında vade uyumsuzluklarının incelenmesi ile değerlendirilir.
- *Organizasyonel bileşen*, denetçinin hazırladığı bilgilere, banka yönetimi ile yapılan toplantılardan elde edilen bilgilere ve yerinde denetim sonuçları temel alınarak değerlendirilir.

PATROL sisteminin her bileşeni, denetim kriterleri ve kılavuz ilkelerine göre 1 (en iyi) ile 5 (en kötü) puanı arasında değerlendirilmeye tabi tutulur. Bu beş bileşenin derecelendirilmesi, analistin kullandığı tüm niceliksel ve niteliksel bilgileri içeren 1 ile 5 ölçeği kapsamında, bir bileşik puana döndürülür. Bu puanlar, yerinde incelemelerin mevcut sonuçları ile kıyaslanarak onaylanır (Sarker, 2006: 4).

3.3.2. BOPEC Derecelendirme Sistemi (Bank Subsidiaries Covered By The Bank Deposit Insurance Fund, Other Subsidiaries, Parent Company, Earnings and Capital)

BOPEC derecelendirme sistemi, banka sahibi olan şirketlerin denetlenmesi amacıyla Amerikan Merkez Bankası tarafından oluşturulmuş yerinde denetim sistemidir. BOPEC puanı, BOPEC'in beş bileşeninden yola çıkarak hesaplanmaktadır. Bu bileşenler; Banka Mevduatı Sigorta Fonu Kapsamındaki İştirakler (B), Diğer Bağlı Ortaklıklar (O), Ana Şirket (P), Kazanç (E) ve Sermaye (C) olmak üzere beş tanedir. Bu bileşenler 1'den 5'e kadar derecelendirilmektedir. Bileşene verilen 1 puanı en iyi durumu gösterirken, verilen 5 puanı en kötü durumu göstermektedir (Sahajwala ve Bergh, 2000: 8). Denetim sonunda denetleyiciler banka sahibi olan şirketlerin genel ve mali durumu hakkındaki görüşlerini özetleyen bir bileşik BOPEC puanı verir. En iyi performansa sahip olan bankalara en iyi BOPEC puanını verilirken, en kötü performansa sahip olan bankalara ise beşte bir oranında puan verilir (Krainer ve Lopez, 2003: 4). Banka mevduatı sigorta fonu kapsamındaki iştirakler, diğer bağlı ortaklıklar ve ana şirket bileşenleri holding şirketinin ana mali durumundan etkilenmektedir. BOPEC derecelendirme sisteminde yönetim ayrı şekilde değerlendirmeye tabi tutularak tatmin edici, uygun ve tatmin edici olmayan olarak üç seviyede değerlendirilmektedir (Uysal, 2010: 14).

3.3.3. ORAP Derecelendirme Sistemi (Organization and Reinforcement of Preventive Action)

1997 yılında Fransız Bankacılık komisyonu tarafından, bankalar için çok faktörlü bir analiz sistemi olan, Yıllık Organizasyon ve Önleyici Faaliyet Değerlendirme Sistemini (ORAP) uygulamaya konulmuştur. ORAP derecelendirme sisteminin amacı, bankaların faaliyet alanlarındaki zayıflıklar ve riskle ilgili olan banka

bileşenlerinin nicel ve nitel bilgiler kullanılıp incelenerek bankacılık sistemindeki potansiyel zayıflıkları belirlemektir (Sahajwala ve Bergh, 2000: 11).

Bu sistemde Fransa Merkez Bankası ve Bankacılık Komisyonu ile dış denetçiler gibi çeşitli iç ve dış bilgi kaynaklarından yararlanılmaktadır. Bankaların mali raporları hususi bir veri tabanına aktarılır ve bu raporlardan yararlanılarak bankaların yerinde ve uzaktan denetimleri gerçekleştirilir. ORAP derecelendirme sistemi 14 bileşen üzerinde çeşitli değerlendirmeler yapılarak uygulanmaktadır. Bileşenler özellikle oranlar (sermaye yeterliliği, likidite, riskler ve sermaye), bilanço içi ve bilanço dışı faaliyetler (aktif kalitesi, batık krediler ve batık kredilere yönelik karşılıklar), piyasa riski, kazançlar (aktif getirisi, işletme geliri) ve nitel kriterlerden (ortaklar, iç kontrol ve yönetim) meydana gelmektedir. Her bileşen "1 en iyi durum" ile "5 en kötü durum" şeklinde derecelendirilmektedir. Derecelendirilen her bileşen daha sonra 1 ve 5 arasında sınıflandırılarak bileşik notlara çevrilir (Sarker, 2006: 4-5).

3.3.4. GIRAFE Derecelendirme Sistemi (Governance and Decision Making Processes, Information and Management Tools, Risks Analysis and Control Activities and Loan Portfolio Funding: Equity and Liabilities Efficiency and Liability)

GIRAFE derecelendirme sistemi, finans kurumlarına, mikro finans kurumlarına, denetleyicilere ve danışmanlara derecelendirme hizmeti sunmaktadır. Finans kurumlarının finansal ve organizasyonel performansı nesnel bir şekilde değerlendirilerek raporlandırılmaktadır (Sarker, 2006: 5). Bu derecelendirme sistemi banka yönetimi ve karar süreçleri, bilgi ve yönetim süreçleri, risk analizi, kontrol faaliyetleri, kredi portföy finansmanı, sermaye ve yükümlülüklerin analizi olmak üzere altı bileşenden oluşmaktadır. GIRAFE derecelendirme sistemi uzaktan gözetim sistemi olmasının yanı sıra yapılan analizlere banka yöneticilerinin görüşleri de eklenmektedir (Solak, 2010: 75).

3.3.5. PEARLS Derecelendirme Sistemi (Protection, Effective Financial Structure, Asset Quality, Rates of Return and Costs, and Liquidity and Signs of Growth)

Bankacılık sektöründe finansal istikrarın sağlanması amacıyla geliştirilen ve finansal oranlar kullanılarak incelemelerin yapıldığı uzaktan gözetim sistemidir. PEARLS derecelendirme sistemi varlıkların fiyatlandırılmasını, aktiflerin kalitesini, likidite ve büyüme eğilimini ölçmektedir. Bir bankanın büyüme eğilimini, toplam aktifler, dışsal krediler, tasarruf mevduatı, hisse senetleri, krediler ve sermaye piyasalarındaki etkinlikler ile ölçmesi bu sistemin diğer uzaktan gözetim sistemlerinden farklıdır (Solak, 2010: 76). PEARLS derecelendirme sistemindeki her harf bankalarda bir faaliyet alanını ölçmektedir. (P) Koruma, (E) Etkin finansal yapı, (A) Varlık kalitesi, (R) Getiri ve maliyet oranları, (L) Likidite, (S) Büyüme eğilimleri anlamına gelmektedir. PEARLS bileşenleri, temerrüt oranlarını, kazanç dışı varlıkların yüzdelerini ve kazançsız varlıkların finansmanını analiz ederek kazançsız varlıkların etkisini belirlemek için kullanılır (Sarker, 2006: 5).

3.3.6. CAMEL Derecelendirme Sistemi (Capital Adequacy, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity)

ABD’de denetim otoritelerince oluşturulan bir uzaktan gözetim sistemidir. CAMEL derecelendirme sistemi, ticari bankaların risk bazlı denetimleri ve genel durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu sistem, bankaların ve bankacılık sektörünün finansal durumuna, yasal düzenlemelere ne kadar uyulduğuna, yönetim kalitesinin ölçümüne ve iç kontrole yönelik olarak hazırlanmıştır. Genellikle yerinde denetim amaçlı olarak kullanılsa da ABD’de uzaktan gözetim sistemi olarak uygulanmaktadır. Bu sistem, belirlenen kriterler çerçevesinde bankaların finansal yapılarının analizi konusunda beş bileşene göre değerlendirilmektedir. Bunlar sisteme de adını veren (C) sermaye yeterliliği, (A) aktif kalitesi, (M) yönetim, (E) kârlılık ve (L) likidite bileşenlerinden oluşmaktadır (Atış, 2016: 497).

CAMEL derecelendirme sistemine göre sıkıntılı olduğu tespit edilen bankalar ABD’deki denetleme ve gözetleme kurumları tarafından belirli aralıklar dahilinde yerinde denetim incelemeleri geçirmişlerdir. Ancak yerinde denetimin her zaman

yapılması konusunda bazı sıkıntı ve aksaklıkların olması ve finansal sistemdeki değişiklikler ile teknolojik yeniliklerin gelişme göstermesinden dolayı yetkili denetim otoriteleri tarafından 1993 yılında Finansal Kurumları İzleme Sistemi (FIMS) kurulmuştur. FIMS bileşenleri, CAMEL derecelendirme sistemini bileşenleriyle çok benzemektedir. CAMEL derecelendirme sistem değerlerinin, uzun yıllar boyunca geçerliliğini devam ettirebilme yeterliliğini ölçmek için CAMEL İndirgeme Modeli geliştirilmiştir. Geliştirilen bu model sayesinde sağlam finansal yapısı bulunan bir bankanın izleyen yıllarda CAMEL derecelerinin düşme veya artma ihtimalleri araştırılmaktadır (Cole ve Gunter, 1995: 2- 3; Solak, 2010: 54).

3.3.7. CAMELS Derecelendirme Sistemi Capital Adequacy, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity To Market Risk)

Finansal sistem içerisinde, bankaların faaliyet alanlarının hızla artması, yaşanan mali krizler ve bankacılık sektörünün gelişimi, bazı gelişmiş ülkelerde denetim ve gözetimin önemini gündeme getirmiştir. CAMELS derecelendirme sistemi bankaların finansal yapı bozukluklarını tahmin etmek ve finansal sıkıntı yaşayabilmesi muhtemel olan bankaların belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş bir sistemdir. CAMELS sisteminin uygulanması ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de sistemin amacı bankaların finansal sağlamlık derecelerinin ölçülmesidir. Bankacılık sektörünü uzaktan ve yerinde gözetim sistemi olarak değerlendiren CAMELS, sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim yeterliliği, kazanç durumu, likidite ve piyasa riskine duyarlılık konularını ölçmektedir (Gasbarro ve diğerleri, 2002: 248).

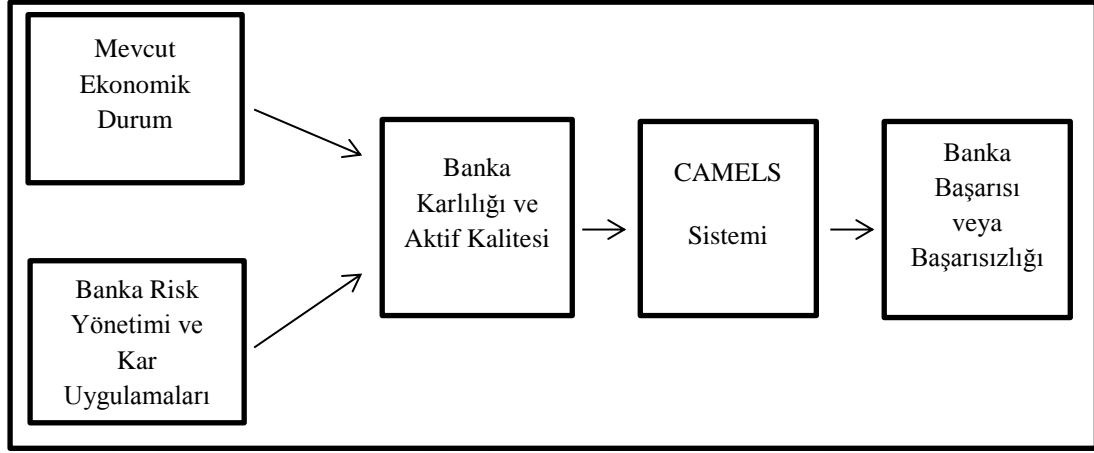
CAMELS derecelendirme sistemi, bir bankanın mali durumunu, yasalara ve düzenleyici politikalara uygunluğunu, yönetimin ve iç kontrol sisteminin kalitesini değerlendirir. Bu sebeple banka yöneticileri ve denetçiler uzaktan gözetim ve erken uyarı sistemi olarak CAMELS derecelendirme sistemini bankaların finansal durumlarını analiz etmek için kullanmışlardır. Denetleyiciler, CAMELS denetimi ile denetledikleri bankaların negatif ya da pozitif çıkmış sonuçlarına göre bankanın başarısız ya da başarılı olduğu sonucuna ulaşmazlar. Denetimi yapan kişiler bu sonuçları erken uyarı sistemi olarak değerlendirir ve sorunlu olan banka veya bankaların finansal sağlamlığı araştırarak gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. CAMELS, çok boyutlu olarak düşünüldüğünde sadece başarısız bankaları belirlenmesi ve başarısızlıklarının

giderilmesi üzerine olan bir sistem olmamakla birlikte mali açıdan güçlü olan bankaların belirlenmesini de sağlamaktadır (Cole ve Gunter, 1998: 3-4).

CAMELS bileşenleri, ekonomik sistem istikralı olduğu müddetçe bankaların denetimi noktasında anlamlı sonuçlar verecektir. Ekonomik sistemin herhangi bir sebeple kötüleştiği durumlarda ise denetim sonuçları bankaların gerçek mali durumunu yansıtmayacaktır. Bu sebeple yönetici veya deneticiler bu durumu önleyebilmek için CAMELS sisteminde çeşitli düzenlemeler yapabilirler (Solak, 2010: 51). 1997 yılında FED beş bileşenden oluşan bu sisteme piyasa riskine duyarlılık olan "S" bileşenini eklemiştir. Çeşitli ülke ve kuruluşlarca genel kabul görmüş olan CAMELS sistemi BDDK tarafından da kullanılmaktadır (Gündoğdu, 2017: 30). Bu bileşen, faiz oranı, piyasa, fiyat ve döviz riski faktörlerinin bankalar üzerindeki duyarlılığını ölçmeye çalışmaktadır. Piyasa riskine duyarlılık bileşeni sistematik risk olarak da ifade edilmektedir. Bu sistematik risk, zaman içinde ve kurumlar arasında değişmekle birlikte kriz dönemlerinde daha da belirginleşmektedir. ABD' de piyasa riskine duyarlılık bileşeninin ölçümünü geliştirmek için çeşitli çalışmalar devam etmektedir (Gasparro ve diğerleri, 2002: 248-249). Piyasa riskine duyarlılık bileşeni ile bankaların özellikle faiz ve döviz kuru risklerine karşı olan duyarlılıklarını ölçme olanağı elde edilmiştir. Bu sistem bankaları derecelendirerek denetlemenin yanı sıra denetçilerin bankalara olan gözlemlerini de ön plana çıkarmıştır (FED, 1997: 239-241).

Bir bankanın ekonomik durumunun ölçülmesinde banka yönetiminin başarısı da değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır. Bankanın güvenilirliğinin ve sağlamlığının değerlendirilmesi hususunda sadece kârlılık, aktif kalitesi ve sermaye yeterliliği değil banka yönetiminin başarısı da önemli bir konudur. Ayrıca bir bankanın ekonomik durumu ile mevcut piyasa koşulları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla bankanın yönetim politikası, kârlılık durumu ve varlıklarının kalitesinin, mevcut piyasa koşullarından etkilenmesi sonucunda bankanın başarılı veya başarısız olma durumu belirlenmektedir. Bu durum Şekil-6'da gösterilmiştir (Nuxoll ve diğerleri, 2003: 41).

Şekil 6: Bakanın Başarı Durumunun Ekonomik Durum ve Risk Yönetimi İle Değerlendirilmesi

Kaynak: Nuxoll ve diğerleri, 2003: 41

Bankalarda altı CAMELS bileşeni değerlendirilerek, CAMELS değerlendirme sistemi oluşturulmaktadır. Bu değerlendirme sistemi oluşturulurken çok sayıda finansal oran kullanılmakta ve değerlendirme 1 ile 5 arasında ölçek kullanılarak yapılmaktadır. Bileşenin analiz sonucunda "1" değerini alması en iyi performans gösteren bankayı temsil ederken, bileşenin aldığı değer "5" olması halinde ise en kötü performans gösteren banka temsil edilecektir. Dolayısıyla bileşenlerde 1'den 5'e doğru alınan notların artması kötüleşen durumu ifade etmektedir. Analizde altı bileşen değeri bu şekilde hesaplandıktan sonra, bu bileşenlerin ağırlıklı ortalaması alınacak ve bankanın genel CAMELS notu belirlenecektir. Bileşenlere verilen ağırlık dereceleri, bankanın yapısı, büyüklüğü ya da banka ile ilgili genel ve özel konular dikkate alınarak tamamen denetimi yapan denetçinin kontrolü altındadır (Kaya, 2001: 1). Tablo-7'de bileşenlere verilen 1 ile 5 arası puanların açıklamaları verilmiştir.

Tablo 7: CAMELS Değerlendirme Notları ve Açıklamaları

CAMELS DERECELERİ	AÇIKLAMA
Güvenilir ve Yeterli	
1	Banka her açıdan güvenli ve sağlamdır.
2	Bileşen değerleri üçten küçükse banka sağlam ve güvenilirdir.
Yetersiz	
3	Banka performansında sorunlar bulunmakta ve yeterli bir yapıda çalışmamaktadır. Denetçi analiz sonucunda tespit ettiği sorunlu analara yönelmeli ve gerekli önlemleri almalıdır.
4	Kötü ve güvensiz faaliyetler gösteren bankaları ifade eder. Mali ve idari performansları konusunda ciddi eksiklikleri vardır.
5	Ciddi ölçüde güvensiz, kötü uygulamalar ve faaliyetler gösteren bankalardır. Bir bankanın bu değeri alması iflas edeceğinin veya sigorta fonuna devredileceğinin göstergesi olabilir.

Kaynak: Gibert ve diğerleri, 2002: 48.

1970 yılının ortalarına kadar ABD'deki merkez bankalarının görevi, bankaların finansal performanslarını gözetlemek ve çeşitli önlemleri almaktı. Merkez bankaları, bankaların finansal performanslarını dereceler yoluyla ölçerken, bankalardan çeyrek dönemlerde edindikleri bilanço ve gelir tablolarıyla çeşitli hesaplamalar yaparak finansal performanslarını tespit etmekteydiler. Finansal sistemdeki liberalleşmenin hızlanması ve finansal yapıdaki derinleşme ile birlikte Tek Düzey Mali Kurumlar Derecelendirme Sistemi, 1979'da Federal Mali Kurumlar İnceleme komitesi (FFIEC) tarafından kurulmuştur (Cole ve diğerleri, 1995:1; Solak, 2010: 53). 1970'li yılların başlarında, ABD' deki federal yasa düzenleyici kuruluşlar tarafından bankalarda denetim aşamalarının şekillenmesinde yardımcı olması için CAMEL derecelendirme sistemi oluşturulmuştur. 1991 yılında çıkarılan Amerikan Federal Tasarruf Mevduatı Sigorta Kurumu Düzenleme Yasası (FDIC) ile mevduat toplama yetkisi bulunan bütün bankalara yılda bir kez CAMEL derecelendirme sistemini uygulama mecburiyeti getirilmiştir (Kandemir ve Arıcı, 2013: 64; Aytakin ve Sakarya, 2013: 34).

Amerikan merkez bankası (FED) tarafından saha dışı gözetim araçları belirlenmiş ve bankacılık sektörünün değerlendirilmesi amacıyla SEER-Denetleme Derecelerini Tahmin Sistemi ve SEER-Derecelendirme modelleri oluşturulmuştur. SEER- Denetleme Derecelerini Tahmin Sistemi modelinde, denetlenen her bankanın önümüzdeki iki yıl içinde başarısız olma olasılığını tahin etmek için bankanın en son üç

aylık finansal verileri kullanılır. İkinci sistem olan SEER- Derecelendirme modelinde ise, tahmini CAMELS değerleri hesaplanır. Son üç aylık veriler kullanılarak hesaplanan CAMELS değerleri ile tahmini olarak hesaplanan CAMELS değerleri kıyaslanarak gözetim bölümü araştırmacıları tarafından referans merkez bankalarına elde edilen veriler iletilir. Bu bankalar kendilerine sağlanan veriler ile CAMELS İnceleme Modeli oluşturarak, Federal Mevduat Sigorta Kurumu (FDIC) vekâletinde inceleme yaparlar (Gilbert ve diğerleri, 2002: 47-48).

ABD'nin dışında Hong Kong'da CAMELS derecelendirme sistemini 1999 yılı Nisan ayından beri FED'in sağlamış olduğu eğitim desteğiyle kullanmaya başlamıştır. Hong Kong CAMELS derecelendirme sistemiyle, denetim politikalarını risk temelli ve geleceğe yönelik oluşturmak ve bankaların yaşayabileceği muhtemel problemleri erken tespit ederek bu problemlere zamanında müdahale edebilmeyi amaçlamıştır. CAMELS derecelendirme sistemini Arjantin, Güney Kore ve Şili'de kullanmaktadır. Aynı şekilde İngiltere'nin denetimlerini gerçekleştirmede kullandığı RATE sisteminde, bankalara yönelik risk değerlendirmesi CAMELBCOM yöntemi kullanılarak yapılmaktadır. CAMELBCOM yönteminde her harf bir bileşeni göstermekte ve bu bileşenler genel reyting notuna çevrilmekte, bu noktada bankanın nihai RATE'i denilmektedir. (Kaya, 2001: 5-6).

- C: Sermeye
- A: Varlıklar
- M: Piyasa Riski
- E: Kazançlar
- L: Yükümlülükler
- B: İşleme (itibar, operasyonel riskler, iç kontrol mekanizmaları)
- C: Kontrol
- O: Organizasyon
- M: Yönetim

3.3.7.1. CAMELS Derecelendirme Sisteminin Bileşenleri

CAMELS derecelendirme sistemindeki her bir bileşen bankalara çeşitli dereceler vermektedir. Yalnızca CAMELS sitemini oluşturan bileşenlerin analizde kullanılması,

diğer ilgili faktörlerin dikkate alınmaması soruna neden olabilir. Bu denetim sistemi, hem bankalara gerekli olan denetimi sağlaması açısından hem de denetim sonuçlarının yerinde denetim yapan denetçilere fikir vermesi açısından faydalıdır (Sahajwala ve Bergh, 2000: 45). CAMELS derecelendirme sistemi altı bileşenden meydana gelmektedir. Bu sistemin kullanım alanları, denetim, değerlendirme ve gözetimdir. CAMELS sisteminde, bankanın büyüklüğü, yapısındaki karmaşıklık, sunulan faaliyetlerin zorluk dereceleri ve banka riski gibi faktörler hesaba katılır (Doğan, 2013: 46).

CAMELS derecelendirme sistemi ile bir bankanın performans analizi değerlendirmesinde, ilk olarak sermayesinin yeterli düzeyde olup olmadığı analiz edilir. Aktif kalitesi ve kârlılık analizleri ile bankalarda ortaya çıkabilecek olası riskler değerlendirilir. Bankalar, hizmet üzerine kurulu işletmeler olmalarından dolayı analizlerde yönetimin kalitesi de değerlendirilmektedir (İlgın, 2013: 79). Finansal sistem içerisinde yer alan bankaların ekonominin mevcut durumundan ve piyasalardaki durgunluk veya hareketliliklerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Bu sebeple sistemde, son olarak bankaların piyasa risklerine karşı duyarlılıkları analiz edilir. CAMELS sisteminde analiz için kullanılan finansal oranlar, aynı anda birden fazla bileşenin değerlendirilmesinde kullanılabilir. Örneğin; aktif kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılan finansal oranlar, bankanın piyasa riskine duyarlılığının ölçülmesi için de kullanılabilir (Aslan, 2014: 83).

3.3.7.1.1. Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy)

Sermaye yeterliliği, bankaların maruz kaldığı riskler sebebiyle meydana gelebilecek zararlara karşı yeterli düzeyde kaynak bulundurulması gerekliliğini ifade etmektedir. BDDK tarafından düzenlenen yönetmeliğe göre bankalar, %8 oranından az olmamak koşulu ile sermaye yeterlilik oranını hesaplamalı, iyi yönetebilmeli ve raporlamalıdır (Bankacılık Kanunu, 2005: 9552). Bankalar için sermaye yeterlilik düzeyini belirleyen bu bileşen bankacılık sisteminde, risklerin meydana gelmesiyle birlikte oluşan zararların önüne geçilebilmesi ve bankaların kullanabilecekleri sermaye miktarının belirlenerek sermayelerini güvence altına alabilmek açısından önemli bir husustur. Dolayısıyla bankaların sermaye yeterliliklerine negatif yönde etki edebilecek kredi riski, piyasa riski ve faiz riski gibi faktörler ölçülmeli, sağlam ve güçlü faaliyet

yapısının sürdürülmesine yönelik asgari sermaye yükümlülük oranı tespit edilmelidir. Bu sebeple bankaların sermayelerini tutar ve kalite açısından değerlendiren finansal rasyolar ile sermaye yeterliliği bileşeni ölçülmektedir (Aytekin ve Sakarya, 2013: 34-35).

Bankanın varlıkları arasındaki öz sermaye oranını, sermaye yeterliliği temsil etmektedir. Bir bankanın riskli piyasa koşullarını atlatabilmesinin koşulu öz sermaye unsuru ve yeterliliğidir. Denetçiler bankalarda ileriki dönemlerde meydana gelebilecek kayıplar karşısındaki direncini, sermaye yeterlilik rasyolarına göre değerlendirir. Bu nedenle mevduatlar sermayenin korunmasında önemli bir konumdadır. Mevduatlar, ayrıca banka riskinin düşürülmesinde de önemlidir. Özellikle bankacılık sektöründe büyük ve önemli bir yere sahip olan bankalar için gerekli önlemlerin alınması ahlaki tehlike riskini düşürecek, böylelikle sistem içerisindeki diğer bankalarda disipline edilmiş olacaktır (Solak, 2010: 58). ABD’de yerinde denetim yapan denetçiler bir bankanın sermaye yeterliliğini değerlendirirken aşağıdaki faktörleri dikkate almaktadır (Kaya, 2001: 3-4):

- Bankanın genel mali durumun değerlendirilmesinde sermaye düzeyi, niteliği ve banka büyüklüğünün de dikkate alınması
- Bankanın acil sermaye ihtiyacı olması durumunda ek sermaye çıkarabilecek kaynak imkânlarının bulunması
- Riskli varlıkların durumu ve risk içeren bu varlıklar için yeterli karşılığının ayrılıp ayrılmadığı, yeniden değerlendirme durumları
- Bilanço varlık yapısının çeşitli riskleri de kapsayacak bir biçimde ayrıştırılması (Örneğin, maddi ve maddi olmayan varlıkların durumu, risk yoğunlaşması, piyasa riskleri)
- Bilanço dışındaki işlemlerden kaynaklanan risklerin değerlendirilmesi
- Bankaların kârlılık ve kazanç durumu
- Bankaların ileriye dönük büyüme planları
- Bankaların geçmiş yıllardaki kârlarının büyüklüğü
- Sermaye piyasalarına erişim olanakları

Sermaye yeterlilik bileşeni ile doğrudan ilişkili olan ödeyebilirlik riskinin etkili bir şekilde yönetimi bankaların uzun vadede varlığını sürdürebilmesi bakımından

önemli bir konudur. Bankaların, meydana gelen diğer riskler sonucundaki kayıplarını, sahip olduğu öz kaynaklarıyla karşılayabilme durumunun olmaması ödeyebilirlik riskidir. Fakat buradaki asıl sıkıntı bütün riskler dikkate alındığında uygun öz kaynak düzeyinin nasıl belirleneceği ve ne olacaktır. Riskin artmasına bağlı olarak, bankanın ihtiyaç duyduğu öz kaynak miktarı da artma gösterecektir. Meydana gelen veya gelebilecek bütün riskler banka için potansiyel kayıp oluşturacak, bu kayıplardan korunmak ise öz kaynaklar ile mümkün olacaktır. Bu sebepten bir bankanın sahip olduğu öz kaynak miktarı, bankanın karşı karşıya kaldığı bütün riskleri karşılayabilecek bir seviyede olmalıdır (Uysal, 2010: 16). CAMELS sistemi içerisinde ilk sırada değerlendirilen sermaye yeterliliği, özellikle bankalardaki sigortasız mevduat kaynaklarına karşı savunma kalkanı görevi görmektedir. Sermaye yeterliliği, bankanın sermaye tabanının seviyesini ve kalitesini değerlendirerek bankayı olması muhtemel risklere karşı korumaktadır. Sonuç olarak bankayı bu değerlendirmeye bağlı olarak derecelendirmektedir (Whalen ve Thomson, 1988: 18). TBB'nin 2016 yılı verilerine göre sermaye yeterliliğinin ölçülmesine yönelik belirlediği oranlar aşağıdaki gibidir.

$$Oran1 = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Kredi+Piyasa+Operasyonel Riske Esas Tutar}} : \text{Sermaye yeterlilik rasyosu}$$

değerlendirilmesinde, hesaplanan rasyonun yapılan tanımına ve risk katsayılarına bağlılığının göz ardı edilmemesi gerekir. Örneğin; yüksek bir sermaye yeterlilik rasyosuna sahip olan bir bankada bu durum mali gücün ve etkinliğin göstergesi değil, Hazine üzerinden risk alındığını ve sahip olunan varlıklarının önemli bir bölümünün DİBS'lerinde oluştuğunun göstergesi olabilir (Akgüç, 2012: 504).

$$Oran2 = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Toplam Aktifler}} : \text{Bankanın sahip olduğu aktiflerinin yüzde kaçının öz}$$

kaynaklarıyla finanse edildiğini gösteren orandır. Özellikle kredi kullandıran bankalar alacaklarını tahsil aşamasında bir sorunla karşılaşmamak için bu oranın yüksek olmasını istemektedirler (Elmas, 2016: 210). Banka bilançolarındaki öz kaynak terimi, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, dönem kârı ve geçmiş yıllar kârının toplamından oluşmaktadır (Akgüç, 2012: 505).

$$Oran3 = \frac{\text{Özkaynaklar-Duran Aktifler}}{\text{Toplam Aktifler}} : \text{Bankaların duran aktiflerini kullanmadan}$$

aktiflerinin yüzde kaçını öz kaynakları ile finanse ettiğini gösteren orandır. Duran

aktifler, Takipteki Alacaklar (net) + İştirakler (net) + Bağlı Ortaklıklar (net) + Sabit Kıymetler toplamından oluşan kavramdır (TBB, 2016).

$$Oran4 = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Mevduat} + \text{Mevduat Dışı Kaynaklar}} : \text{Bankaların yabancı kaynakları, öz}$$

kaynak yükümlülükleri dışında kalan pasifleridir. Yani banka yabancı kaynakları, mevduat ve mevduat dışı kaynaklardan oluşmaktadır (Akgüç, 2012: 506). Banka yabancı kaynaklarının yüzde kaçının öz kaynakları ile finanse edildiğinin ölçen orandır.

$$Oran5 = \frac{\text{Bilanço İçi Döviz Pozisyonu}}{\text{Özkaynaklar}}$$

$$Oran6 = \frac{\text{Net Bilanço Pozisyonu}}{\text{Özkaynaklar}}$$

$$Oran7 = \frac{\text{Net Bilanço Pozisyonu} + \text{Net Nazım Hesap Pozisyonu}}{\text{Özkaynaklar}}$$

Oran5, Oran6 ve Oran7 ile ifade edilen oranlar günümüzde özellikle banka kaynaklarının önemli bir bölümünün yabancı para kaynaklardan oluşması nedeniyle, bankaların döviz kuru risklerinin ölçülmesi amacıyla kullanılmaktadır (Akgüç, 2012: 526).

3.3.7.1.2. Akif Kalitesi-A (Asset Quality)

Bir bankanın finansal açıdan sağlamlığını ve varlıklarının taşıdığı riskleri gösteren bileşen, aktif kalitesidir. Ayrıca bu bileşen, bankaların mevcut finansal durumları ile ileriki dönemlerde gösterecekleri finansal kapasitelerinin değerlendirilmesi konusunda da önemlidir. Banka varlıkları içerisinde en fazla pay verilen kredilerde olduğu için, aktiflerin kalitesini değerlendirme ölçütlerinin çoğu da kredilerin kalitesine yöneliktir (İlgin, 2013: 80). Kullanılan kredide öne çıkan husus taraf veya tarafların kalitesidir. Bankalarda belli bir sektör üzerinde yoğunlaşan krediler, gelecekte bankaya olumsuz yönde etki edebilir. Örneğin; Texas'da bankaların kullandıkları kredilerin petrol sektöründe yoğunlaşmasından dolayı birçok banka durumdan olumsuz etkilenmiştir. Bankaların yaşadığı bu riskin önüne geçilebilmesinin yolu ise kredi portföylerini çeşitlendirmektir. Böylece risk farklı sektörlere dağıtılmış olacaktır (Solak, 2010: 61).

Aktif kalitesi bileşeni kredilerin yanı sıra bankaların sahip oldukları maddi ve maddi olmayan varlıkların kalitesini, yatırım amaçlı portföylerin taşıdıkları kredi risklerini ve diğer varlıklarının kalitelerini de değerlendirmektedir. Birçok kaynaktan toplanan fonların, yatırım seçenekleri arasından en yüksek getiriye getirecek şekilde dağıtılmasıyla varlık kalitesini yükseltmek hedeflenir. Fonların dağıtımında yatırım seçenekleri ve bu yatırım seçeneklerinin risk düzeyleri ile bunların sağlayacakları getiri miktarları dikkate alınır. Bu riskler, konjonktürel dalgalanmalardan, döviz kurlarındaki hareketlilikten, borçların zamanında veya hiç ödenmemesinden, faiz oranlarındaki değişimlerden ve likidite azlığından oluşmaktadır (Arıçelik, 2010: 80). ABD’de yerinde denetim yapan denetçilerin aktif kalitelerini değerlendirmede kullandıkları kriterler aşağıda belirtilmiştir (Kaya, 2001: 3; Solak, 2010: 63):

- Kredi verme sürecindeki uygulamaların etkinliği, yönetimin değerlendirmesi, kredi verilirken gerekli olan risk değerlendirmesinin yapılmış olması
- Takibe alınan kredilerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve ayrılmış olan karşılıkların durumu
- Kredilerin risk seviyeleri ve bilanço dışı faaliyetler için verilen teminatların, türev ürünlerin, kredilerin üst sınırlarının incelenerek analiz edilmesi
- Yatırım ve kredi portföy durumlarının değerlendirilmesi
- Varlık yoğunluğunun analiz edilmesi
- Yöneticilerin sorunlu varlıkları zamanında belirlemesi ve tahsilat yönetimleri konusundaki başarıları
- İç kontrol ve bilgi yönetim sistemlerindeki yeterlilik durumu
- Özel nitelikli kredilerin hacmi
- Çeşitli sektörlere kullanılan kredilerin, toplam aktiflere oranı
- Menkul kıymetlerin risklilik düzeyi

Banka varlıklarının (aktiflerinin) değer yitirmesi bankalar için önemli bir risktir. Bankaların sahip oldukları kaynakların önemli bir bölümü, bankaya faiz yükü getiren yabancı kaynaklardan oluşmaktadır. Banka öz kaynaklarının bilanço içindeki payı görece olarak düşük olduğu için, banka bilançolarında kaynak yapısının (pasifin) esnekliği de düşüktür. Bu sebeple banka varlıklarının değerlerini kaybetme risklerinin az olması gerekir. Banka kaynaklarının önemli bir bölümünün faiz ödeme yükümlülüğü

bulundurmasından dolayı varlıklarının büyük bir bölümünün getiri sağlaması gerekmektedir. Bu sebeple bankalardaki varlıkların kalitesi hem gelir getirme gücü hem de değer kaybetme riski açılarından önemlidir (Akgüç, 2012: 521). TBB'nin 2016 yılı verilerine göre, bankaların aktif kalitesi ölçmeye ve değerlendirmeye yönelik belirlediği oranlar aşağıda verildiği gibidir.

$$Oran1 = \frac{\text{Toplam Krediler ve Alacaklar}}{\text{Toplam Aktifler}} : \text{Bankaların vermiş oldukları kredilerin ve}$$

alacakların toplam aktifler içindeki oranı gösterir. Bu oranın %50'nin altına düşmemesi istenmekle beraber, eğer düşerse bankaların asıl görevi olan kredi kullandırma yükümlülüklerini istenilen seviyede yerine getirmediği söylenebilir. Ayrıca bu oranın %65'i aşmaması gerektiği, aşarsa banka içinde likiditeye verilen önemin yeterli olmadığı söylenebilir (Akgüç, 2012: 521).

$$Oran2 = \frac{\text{Takipteki Krediler (brüt)}}{\text{Toplam Krediler ve Alacaklar}} : \text{Takibe alınmış bir kredinin ödenmeme riski}$$

oldukça yüksektir. Bankalar için takipteki kredilerin toplam krediler ve alacaklardaki payının yüksek olması bankalar için olumsuz bir durumdur (Aslan, 2014: 87).

$$Oran3 = \frac{\text{Duran Aktifler}}{\text{Toplam Aktifler}} : \text{Banka aktiflerinin yüzde kaçının duran varlıklara bağlı}$$

olduğunu gösteren orandır. Banka aktifleri içerisindeki bir aktifin likiditesi ne kadar yükse ise, getirisi bir o kadar düşük olmaktadır. Bu sebeple banka varlıkları içerisinde duran varlıkların fazla olması aktiflerinin kalitesini artıracaktır (Aslan,2014: 87).

$$Oran4 = \frac{\text{Toplam Krediler ve Alacaklar}}{\text{Toplam Mevduat}}$$

$$Oran5 = \frac{\text{Finansal Varlıklar (Net)}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

$$Oran6 = \frac{\text{Takipteki Krediler (net)}}{\text{Toplam Krediler ve Alacaklar}}$$

$$Oran7 = \frac{\text{Özel Karşılıklar}}{\text{Takipteki Krediler (brüt)}}$$

$$Oran8 = \frac{\text{Tüketici Kredileri}}{\text{Toplam Krediler ve Alacaklar}}$$

3.3.7.1.3. Yönetim Kalitesi (Management Quality)

Bankaların genel anlamda kurumsal yönetimi hem gösterdikleri faaliyet etkinlikleri hem de finansal sağlamlık dereceleri açısından önemli bir konudur. Bankacılık risk alma ve yönetme işi olarak değerlendirildiğinde yönetim kalitesinin aslında ne kadar önemli bir husus olduğu görülmektedir. Kaliteli ve grup çalışması anlayışına uygun olmayan bir yönetim grubunun bankayı verimli ve etkili bir şekilde yönetmesi beklenemez. Örneğin 1990'lı yılların başlarında İspanya'nın ekonomik koşullarının iyi olmasına rağmen, Banco Espanol de Credito sırf iyi yönetilemediği için iflas etmiştir (Küçükbüçakçı, 2004: 9).

Bankaların yönetim kaliteleri ölçülürken dikkate alınması gereken bazı noktalar vardır. Bu noktalar, gelişmiş ülke uygulamalarının takibi, banka içinde uygulanan politikaların amaçlara uygunlukları, risk olgusunun gelişmişliği, faaliyet gösterdikleri alanlardaki iç denetim sistemlerinin yeterliliği, bankanın mevcut durumuna uygun politika belirleyebilme gücü, üst yönetimin banka faaliyetlerine yönelik riskleri belirleyip zamanında müdahale edebilme başarısı, bankanın sektöre ait yenilikleri ve gelişmeleri takip edebilmesidir. Diğer taraftan bankanın sahiplerine ya da üst yöneticilerine kredi açılıp açılmadığı ve müşterilerine sunduklarını hizmet kaliteleri de önemli bir etkidir. Mevzuata uygun şekilde faaliyetlerini sürdüren bankaların ve denetçilerin değerlendirme ve uyarılarını dikkate alan üst yönetimin yönetim kalitesi artma gösterecektir (Aslan, 2014: 88). Bu bileşene göre ABD' de yerinde denetim ile ilgili banka yönetimi ve göstermiş olduğu performans değerlendirilirken aşağıdaki kriterler göz önüne alınmalıdır (Kaya, 2001: 3-4):

- Yönetim kurulunun bankanın almış olduğu bütün kararları desteklenme şartı
- Gerek yönetim kurulunun gerekse üst yönetimin yürütülen faaliyetlere ait olan riskleri kontrol altına alabilme başarıları ve sektördeki gelişmeleri takip edip, yeni mal ve hizmetlere yönelik uyumları ve çalışanlara kılavuzluk edebilme kapasiteleri
- Hizmet verdikleri alanlar için, iç denetim sistem yeterlilikleri ve bu sistem için en uygun politikaların üretilebilme düzeyleri
- Bankanın yönetim bilgi sistemi ve risk sistem yapılarının büyüklüğü ve yeterliliği

- Kanunlara ve yönetmeliklere uygun bir şekilde işleyiş
- Banka yönetim kurulunun, denetçilerin analiz, değerlendirme ve uyarılarını dikkate alarak daha sistematik ve yasalara uygun bankacılık sistemi oluşturma isteklilikleri
- Banka yönetiminin etkinliği ve yönetimdeki başarısı
- Bankanın genel performans görünümü ve faaliyetlerinde göstermiş olduğu başarısı
- Bankanın sektördeki rakiplerine göre başarı durumları Vasıflı personel ve en uygun programların varlığı

Hizmet veren işletme konumundaki bankalar için personel ve yönetimin etkinliği, kalitesi ve başarısı önemlidir. Hem kârlılık hem de bankanın itibarını etkileyen bu bileşen çeşitli oranlar kullanılarak ölçülmektedir. TBB'nin 2016 yılı verilerine göre bu bileşenin ölçülmesine yönelik verilen oranlar aşağıdaki gibidir.

$$Oran1 = \frac{Net\ Kar}{Personel\ Sayısı}$$

$$Oran2 = \frac{Faiz\ Dışı\ Gelirler\ (Net)}{Diğer\ Faaliyet\ Giderleri}$$

$$Oran3 = \frac{Net\ Dönem\ Karı\ (Zararı)}{Toplam\ Aktif}$$

$$Oran4 = \frac{Takipteki\ Krediler\ (Brüt)}{Toplam\ Krediler}$$

$$Oran5 = \frac{Net\ Dönem\ Karı\ (Zararı)}{Özkaynak}$$

$$Oran6 = \frac{Net\ Kar}{Şube\ Sayısı}$$

$$Oran7 = \frac{Toplam\ Faaliyet\ Gelirleri}{Toplam\ Aktif}$$

$$Oran8 = \frac{Personel\ Gideri}{Diğer\ Faaliyet\ Giderleri}$$

3.3.7.1.4. Kârlılık (*Earnings*)

Kârlılık, bankaların faaliyetlerinin ve uyguladıkları politikaların bir sonucu olmasından dolayı, bankanın göstermiş olduğu toplam performansın değerlendirilmesinde önemli bir bileşendir. Bu bileşenin ölçülmesine yönelik çeşitli kârlılık rasyoları kullanılmaktadır. Kârlılık rasyoları, kârın ölçülmesi için ve ölçüm sonucunda kârın yeterli düzeyde olup olmadığı değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Varlıkların ve kaynakların etkili ve iyi yönetildiğinin göstergesi kârlılıktır. Dolayısıyla kârlılık rasyoları, dönen varlıkların, duran varlıkların, borçların ve öz kaynakların etkili ve verimli bir şekilde yönetilip yönetilmediğini göstermektedir (Elmas, 2016: 235).

Bankalar kâr elde etme amaçlı kurulan kuruluşlar oldukları için, elde ettikleri kârı öz kaynaklarına ekleyerek finansal durumlarını güçlendirirler. Bir bankanın kârlılık durumunun iyi ya da kötü olması onun finansal gücünün göstergesidir. Yapılan kârlılık analizleri ayrıca, yönetimin başarısı ve faaliyetlerin etkinliği gibi konularda da değerlendirmeler yapılmasına olanak tanır. Kârlılığın ölçümünde, bankanın geçmiş yıllarda gösterdiği kârlılık durumu, elde edilen kârın kalitesi ve sürekliliği, bu kârın sektördeki diğer bankaların kârlılık durumları ile kıyaslanması, kârın piyasa risklerine olan duyarlılığı ve zarar söz konusu olduğunda ise banka sermayesinin bu zararı karşılayabilecek durumda olması önemli bir konudur. Bankaların kârlılık konusundaki başarıları sermaye yeterlilikleri ile yakından ilgilidir. Çünkü bir bankanın faaliyetlerini devam ettirmesi için sermayesini gereken düzeyde koruması ve gerekli olan kârı elde etmesi gerekir. Yani yüksek düzeyde kâr beklentisi olan bir bankanın güçlü bir sermaye yapısı bulunmalıdır (Aslan, 2014: 89).

Kârlılık bileşeninde, mevcut durumun devamlılığının yanı sıra elde edilen kazançların tarihsel ve kalite durumlarının değerlendirilmesi konuları üzerinde durulmaktadır. Bankaların kârlı ve verimli çalışıp çalışmadıklarının yanı sıra maliyetlerini asgari seviyede tutup tutmadıkları da değerlendirilmektedir. ABD’ de denetim yapan denetçilerin, bankaların kârlılık durumlarının değerlendirilmesi konusunda dikkate alması gereken hususlar aşağıda verildiği gibidir (Kaya, 2001: 4):

- Kârlılık durumlarının göstermiş oldukları eğilime bağlı bir şekilde değerlendirilmesi
- Dağıtılmayan kârların kullanımıyla bankada yeterli olan sermaye düzeyinin oluşturulup oluşturulmadığı
- Bankanın kazanç sağladığı kaynakların kalitesi
- Bankaların bütçe sitemleri ve yönetim bilgi sistemlerinin analizi
- Elde edilen kazançların piyasa risklerine olan duyarlılıkları
- Karşılık sisteminin ve yeniden değerlemenin durumu

Banka varlıklarının, kaynaklarının, yönetimin ve sektördeki diğer bankalara göre durum değerlendirilmesinin yapıldığı bu bileşen birçok oran yardımıyla analiz edilmekte ve yorumlanmaktadır. TBB'nin 2016 yılı verilerine göre bu bileşenin değerlendirilmesine yönelik belirlediği oranlar şöyledir:

$$Oran1 = \frac{Dönem Net Karı (Zararı)}{Toplam Aktifler} : \text{Aktif kârlılığı olarak da adlandırılan bu oran,}$$

bankanın varlıklarına yapmış olduğu yatırım sonucunda elde ettiği kazancı ve varlıklarının etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının ölçümünü yapar (Elmas, 2016: 238).

$$Oran2 = \frac{Dönem Net Karı (Zararı)}{Öz Kaynaklar} : \text{Banka ortaklarının bankaya koydukları}$$

sermayelerinin karşılığında elde ettikleri kazancı gösteren bu oran öz kaynak kârlılığı olarak ifade edilmektedir (Sarıslan ve Erol, 2008: 200).

$$Oran3 = \frac{Vergi Öncesi Kar}{Toplam Aktifler}$$

$$Oran4 = \frac{Dönem Net Karı (Zararı)}{Ödenmiş Sermaye}$$

$$Oran5 = \frac{Toplam Gelirler}{Toplam Giderler}$$

$$Oran6 = \frac{Faiz Gelirleri}{Toplam Aktifler}$$

$$Oran7 = \frac{Faiz Dışı Gelirler}{Faiz Dışı Giderler}$$

3.3.7.1.5. Likidite Durumu (Liquidity)

Kısa vadeli borç ödeme gücünün ve kaynakların ne kadarının nakit olarak elde tutulduğunu gösteren oranlar likidite oranlarıdır. Bir banka için borçlarını zamanında ödeyebilme gücü, bankanın likidite seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Bankalar borçlarını ve üstlendikleri faaliyetlerin vadelerini göz önüne alarak kendi likidite derecelerini belirlemelidirler (Aslan, 2014: 9). Bankalarda likidite, aktiflerinin nakit olarak alınan ödeme araçlarına kısa sürede dönüştürülebilir olmasıyla sağlamaktadır. Bir bankanın likidite durumuna not verilirken, fonlama gereksinimi ile mevcut likit kaynakları karşılaştırılır, bankanın sektördeki büyüklüğü ve risk görünümüyle ilgili olarak fon yönetimi uygulamalarının yeterliliği dikkate alınır (Arıçelik, 2010: 84).

Likidite riski bankalar için, görev ve sorumluluklarını yerine getirememe olasılıkları ve faaliyetlerini devam ettirebilmeleri açısından belki de varlık kalitesi ve öz kaynak yeterlilikleri bakımından daha önemli bir konudur. Bankaların sektördeki başarısızlıkları ve tasfiye aşamasına gelmelerinde, likidite yetersizlikleri çoğu kez öz kaynak yetersizliklerinden daha çok karşılaşılan bir durumdur (Akgüç, 2012: 511). Bir bankadaki likidite seviyesi, nakit girişlerindeki azalışı ve nakit çıkışlarındaki artışı belli bir süre idare edecektir. Mevcut likidite durumuna göre bu süre uzayabilir veya kısalabilir. Nitekim likidite sıkıntısı yaşayan birçok banka bu durumu daha fazla sürdüremeyerek iflas etmiştir. Buna rağmen artan rekabet ortamında, likidite stratejilerini iyi yöneten bir banka kâr maksimizasyonu sağlayabilir. Banka yönetimi bu riski, varlık kalemleri arasındaki likit aktiflerini etkin bir şekilde çalıştırarak azaltabilir, fakat bu durumu bütünüyle kontrol altında tutabilmesi mümkün değildir (Solak, 2010: 69). Bankaların yeterli düzeyde likidite bulundurmasındaki amaç, müşterilerinin mevduatlarını çekme ve kredi talepleri konusunda herhangi bir sorun yaşamak istememeleridir. Bu sebepten bankaların bilanço varlıklarında, likit kalemleri içerisinde fazlalık görülebilir. Ancak yüksek seviyedeki likit varlıkların banka için aynı oranda yüksek maliyet oluşturacağı göz ardı edilmemesi gerek bir konudur. Bankaların aktifleri içerisinde nakit ve nakit benzeri varlıklarının fazla olması aynı zamanda bankaların kârlılık performansına da zarar verecektir. Aksi bir durumda yani likidite sıkıntısı yaşayan bir bankada güven ortamı sağlanamayacak ve faaliyetleri durma noktasına gelecektir (Aslan, 2014: 90).

Bankaların likidite durumlarının değerlendirmesi bu bileşen aracılığıyla yerine getirilmektedir. ABD’de yerinde yapılan denetimler konusunda yapılan değerlendirmelerde aşağıdaki kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Kaya, 2001: 4):

- Likidite kaynaklarının hem gelecek hem de şu an ki zaman için değerlendirilmesi ve bankanın ihtiyacı olan likiditenin faaliyetlerini ve durumunu olumsuz bir şekilde etkilemesine izin vermeden giderilmesi
- Para, sermaye ve diğer piyasalara erişim olanakları
- Bankaların fon kaynaklarının bilanço ve bilanço dışı gibi farklılaştırılma durumları
- Kısa vadeli hareketli fonlara bağımlılık durumu
- Mevduatların gelişim seyri ve istikrarı
- Varlıkların menkul kıymetlere dönüştürülebilme hızı ve ihtiyaç olması durumunda kolaylıkla satılabilme imkânları
- Bankalardaki likidite politikalarının, kaynaklarını yönetmedeki etkinlik, likidite stratejilerini en uygun şekilde belirleyebilme ve yönetim bilgi sistemlerini de kapsayacak bir biçimde değerlendirilmesi

Bankalar için önemli bir husus olan likidite yeterliliğinin ölçümü çeşitli rasyolar yardımıyla ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. TBB 2016 yılı verilerine göre likidite yeterliliğinin ölçümünde kullanılan rasyolar aşağıda verilmiştir.

$Oran1 = \frac{Likit\ Aktifler}{Toplam\ Aktifler}$: Banka kaynaklarının ne oranda likit aktiflere yatırıldığını gösteren orandır. Bankaların finansal kaldıraç derecelerinin yüksek olmasında kaynaklı, pasifleri içerisinde yükümlülükler önemli derecede ağırlık taşıdığından, bankalar kaynaklarının büyük bir bölümünü likit aktiflere yatırmak zorundadırlar (Akgüç, 2012: 515).

$Oran2 = \frac{Likit\ Aktifler}{Kısa\ Vadeli\ Yükümlülükler}$: Kısa vadeli yükümlülükler, mevduatlar dışında bankaların yurtiçindeki ve yurtdışındaki bankalardan aldıkları kısa vadeli krediler ile para piyasalarına olan borçlarını içermektedir. Oranın yüksek çıkması bankanın kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama gücünü gösterirken, aşırı yüksek

çıkması ise bankanın kaynaklarını etkin kullanmadığını gösterir bu da bankanın kârlılığını olumsuz yönde etkiler (Akgüç, 2012: 512; Aslan, 2014: 92).

$Oran3 = \frac{TP \text{ Likit Aktifler}}{\text{Toplam Aktifler}}$: Türk parası cinsinden likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payı belirlenir.

$Oran4 = \frac{YP \text{ Likit Aktifler}}{YP \text{ Likit Pasifler}}$: Bu oranın %80 ve üzerinde olması istenir. Bankaların sahip oldukları yabancı para aktiflerinin, yabancı para pasiflerini karşılayabilecek şekilde yeterli oranda veya düzeyde likidite bulundurmaları gerektiğini ortaya koyan orandır (Akgüç, 2012: 513-514).

$$L5 = \frac{\text{Likit Aktifler}}{(\text{Mevduat} + \text{Mevduat Dışı Kaynaklar})}$$

3.3.7.1.6. Piyasa Riskine Duyarlılık (Sensitivity To Market Risk)

Basel Komitesinin 1997 yılında CAMEL sistemine piyasa riskini eklemesi ile sistem CAMELS adını almıştır. Piyasa riskine duyarlılık bileşeni ile piyasa fiyatlarında, kurlarda, faiz oranlarında veya hisse senedi fiyatlarındaki değişimlerin bankaların mali durumlarını ya da mevcut sermaye düzeylerini etkileme dereceleri değerlendirilir. Sermaye varlıklarını fiyatlama modelinde ifade edilen riski içeren bu risk, sistematik bir risk olmakla birlikte mali, politik, yasal veya uluslararası ekonomik bir olaydan kaynaklanabilmektedir (Uysal, 2010: 21).

Bankaların maruz kaldıkları riskler içerisinde en çok karşılaştıkları risk, faiz oranındaki değişmelerden kaynaklanan piyasa riskidir. Faiz oranlarındaki artma veya düşmeye bağlı olarak bankalar, bilanço pozisyonları üzerinden çeşitli zararlara uğrayabilirler. Kur riski ve hisse senedi fiyatlarındaki değişimlerden kaynaklanan riskler de bankaları etkileyen piyasa riskleri arasındadır. Bankaların döviz cinsinden sahip oldukları varlık ve yükümlülükleri arasında oluşan fark nedeni ile döviz kurlarındaki dalgalanmalar sonucunda maruz kaldıkları risk kur riskidir. Bankaların faaliyetleri yoğun olarak hisse senedi işlemlerinden oluşuyorsa, hisse senedi fiyatlarındaki ani düşüşlerden kaynaklanan risk banka için bir piyasa riskidir (Aslan, 2014: 93). Bankaların piyasa risklerine olan duyarlılıkları yerinde denetim yoluyla değerlendirilirken aşağıdaki kriterler dikkate alınmaktadır (Kaya, 2001: 5):

- Bankaların elde ettiği kazancın ve sermaye değerlerinin piyasa koşullarındaki değişimlere olan negatif duyarlılığı
- Banka yönetim kurulunun karşı karşıya kalınan piyasa risklerini zamanında tespit etmesi ve kontrol altına alma başarısı
- Ticari nitelikte olmayan işlemlere karşı bankaların karşılaştıkları faiz riski yapısı
- Bankaların ticari ve yabancı para işlemlerinden kaynaklanan piyasa riski durumu

Bankaların maruz kaldıkları faiz oranı riski, kur riski, hisse senedi riski gibi riskler ölçülürken ve değerlendirilirken birçok orandan yararlanılmaktadır. Bankalar birliğinin 2016 yılı verilerine göre bankaların piyasa risklerine olan duyarlılıkları aşağıdaki oranlar yardımıyla değerlendirilmektedir.

$Oran1 = \frac{Yabancı\ Para\ Aktifler}{Toplam\ Aktifler}$: Toplam aktifler içerisinde yabancı para aktiflerin ne düzeyde yer kapladığını ölçer.

$Oran2 = \frac{Yabancı\ Para\ Pasifler}{Toplam\ Pasifler}$: Toplam pasifler içerisinde yabancı para pasiflerin ne düzeyde yer kapladığını ölçer.

$Oran3 = \frac{Yabancı\ Para\ Aktifler}{Yabancı\ Para\ Pasifler}$: Bankalar için döviz pozisyonunun göstergesi olan bu oran aynı zamanda aktif kalitesini de göstergesidir. Faiz ve döviz kuru arasındaki ilişkiden yararlanan bankalar, kazanç elde etmek amacıyla döviz pozisyonu açabilir. Ancak piyasada oluşabilecek finansal krizlerden bankanın kayba uğrama riski bulunmaktadır. Bir bankanın finans yöneticisi, ekonomideki faiz ve kur riskini dikkate alarak bir döviz dengesi kurmaya çalışmalıdır (Aslan, 2014: 94).

$$Oran4 = \frac{Finansal\ Varlıklar\ (Net)}{Toplam\ Aktifler}$$

$$Oran5 = \frac{Faiz\ Dışı\ Gelirler\ (Net)}{Toplam\ Aktifler}$$

$$Oran6 = \frac{Faiz\ Gelirleri}{Toplam\ Aktifler}$$

3.4. LİTERATÜR TARAMASI

CAMELS performans analizi ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası alanda yapılmış olan tezler ve makaleler incelenmiştir. Tez ve makalelerin her birinin CAMELS analizini hangi açıdan inceledikleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Yapılan tarama sonuçları aşağıda verildiği gibidir.

3.4.1. Uluslararası Literatür Taraması

Baral (2005) çalışmasında Nepal’de faaliyet gösteren ortak girişim bankalarının mali durumlarını incelemek amacıyla CAMEL analizi kullanmıştır. Ortak girişim bankalarının, diğer ticari bankalara göre mali yapılarının daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca CAMEL analiz sisteminin farklı bileşenlerinin incelenmesinde ortak girişim bankalarının finansal durumlarının büyük çaplı şokları yönetmek için o kadar güçlü ve sağlıklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nimalathanan (2008) çalışmasında, 1999-2006 yılları itibariyle Bangladeş’te faaliyet gösteren 48 bankanın finansal performansını karşılaştırmalı olacak şekilde incelemek amacıyla CAMELS derecelendirme sistemini kullanmıştır. Analizin sonuçlarına göre 3 bankanın güçlü bir performansı olduğu, 31 bankanın performansının tatmin edici düzeyde olduğu, 7 bankanın normal düzeyde bir performansı olduğu, 5 bankanın performansının marjinal düzeyde olduğu ve son olarak 2 bankanın performansının tatmin edici bir düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mitrica ve diğerleri (2010) çalışmalarında, Romanya’da faaliyet gösteren tüm bankaları 2009-2010 yılları için CAMELS analizine tabi tutmuşlardır. 2009 yılı için yönetilebilir bir risk seviyesi bulunduğu gözlemlenmiştir. Romanya bankacılık sisteminin dış fonlara maruz kalmasının başka bir risk göstergesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bankaların borç portföylerindeki kalitede düşme görülmüştür.

Cristopoulos ve diğerleri (2011) çalışmalarında, ABD’nin en büyük yatırım bankası olan Lehman Brothers’ın CAMELS oranları yardımıyla ekonomik kriz öncesi dönem olan 2003-2007 yılları arasındaki finansal durum analizi incelemişlerdir. Sonuç olarak verilen kredilerin kötü ve şüpheli olduğu, yönetimin bu durumu tersine

çevirmede isteksiz olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak, bankanın risklere ya da istikrarsız koşullara karşı savunmasız olduğu görülmüştür.

Prasad ve Ravinder (2012) çalışmalarında, 2005-2006 ve 2009-2010 yılları itibariyle Hindistan'da faaliyet gösteren 20 milli bankayı, CAMEL sistemindeki her bileşene eşit ağırlıklar vererek incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre Canara Bankasının sermaye yeterliliği açısından en yüksek değeri aldığı gözlemlenmiştir. Andhra Bank & Bank of Baroda'nın aktif kalitesi açısından en üst sırada yer alan banka olduğu görülmüştür. Punjab & Sindh bankasının yönetim yeterliliği açısından en iyi performans değerine sahip olan banka olduğu görülmüştür. Kârlılık açısından en iyi performansı Hint bankasının gösterdiği gözlemlenmiştir. Likidite bileşeni açısından ise en iyi performansın Baroda bankasına ait olduğu görülmüştür. Bütün bileşenler bazında bakıldığında ise en iyi performansı Andra bankasının gösterdiği, en kötü performansı Hindistan Merkez Bankası gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Rozzani ve Rahman (2013) çalışmalarında Malezya'da faaliyet gösteren İslami ve geleneksel bankaların performanslarını CAMELS yöntemi kullanarak incelemiştir. 2008- 2009 yılları arasında 19 konvansiyonel banka ve 16 katılım bankası incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre konvansiyonel ve katılım bankalarının benzer performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Her iki banka grubunda da kârlılık ve likidite değerlerinin düşük çıktığı gözlemlenmiştir.

Helhel ve Varshalomidze (2014) çalışmalarında, Gürcistan'da faaliyet gösteren 6 yabancı sermayeli bankanın 2007-2013 dönemleri itibariyle gösterdikleri finansal performansı CAMELS sistemi ile incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre 2008 yılında yaşanan küresel krizin ve Rusya ile olan savaşın etkisiyle 6 bankadan hiçbirinin CAMELS bileşenleri açısından bir iyileşme göstermediği ve performansları anlamında gelişme kaydetmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Gupta (2014) çalışmasında, 2009-2013 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde CAMEL analizi kullanılarak Hindistan'daki kamu bankalarının performansını değerlendirmiştir. Kamu bankalarının genel performanslarının birbirinde ayrı çıktığı gözlemlenmiştir. Ayrıca en düşük sıradaki bankaların istenilen standartlara gelebilmesi için performanslarını artırmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çağıl ve Mukhtarov (2014) çalışmalarında, 2007-2010 dönemleri itibariyle Azerbaycan'da faaliyet gösteren yerli ve özel sermayeli bankaların performanslarını CAMELS sistemi ile incelemişlerdir. Çalışmanın genel sonuçlarına göre yabancı sermayeli bankaların yerli sermayeli bankalara göre daha iyi performans sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bileşenler bazında ise aktif kalitesi değerleri ile piyasa riskine duyarlılık değerleri açısından yerli sermayeli bankaların daha iyi performans sergiledikleri gözlemlenmiştir. Yabancı sermayeli bankaların ise, sermaye yeterliliği, yönetim kalitesi, kârlılık ve likidite değerleri açısından yerli sermayeli bankalara göre daha iyi performans sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kumar ve Murty (2017) çalışmalarında Hindistan'da faaliyet gösteren iki özel sermayeli ve iki kamu sermayeli bankanın 2012-2016 dönemleri için performans analizini CAMEL sistemini kullanarak incelemişlerdir. Özel ve kamu bankaları için yapılan CAMEL oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak ise, bu bankaların modern teknoloji, iyileştirme mekanizması ve bankacılık reformlarını uygulamaları olarak gösterilmiştir.

3.4.2. Ulusal Literatür Taraması

Kaya (2001) çalışmasında, 1997-2000 yılları itibariyle Türk Bankacılık sektörünün durum analizini CAMELS yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonucunda CAMELS sisteminin bileşenlerinin 2000 yılında 1997 yılına göre kötüleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 1997 yılında aktif büyüklüğü bileşeninde küçük bankaların daha iyi performans gösterdiğine, 2000 yılında bu performansın büyük bankalar lehine değiştiği gözlemlenmiştir. Genel olarak CAMELS sisteminin öngörü gücünün iyi olduğu, bu sisteme göre 1997 yılında başarılı olan bankaların sadece %17'sinin TMSF kapsamında olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada bankaların 1997 yılında aldıkları CAMELS değeri ile TMSF bünyesine alınma olasılıkları değerlendirilmiş ve 1997 yılındaki aldıkları CAMELS notu yükseldikçe TMSF bünyesine alınma olasılıklarının düştüğü gözlemlenmiştir.

Beycan (2007) çalışmasında, Türkiye'deki kamu bankalarının 2002-2006 dönem performansları, CAMELS analizi ile incelenmiştir. Türk bankacılık sektöründe, uygulanan yapılandırma faaliyetleri ile birlikte, kamu bankalarının performanslarında

yıllar itibariyle iyileşme görülmüştür. Piyasa riskine duyarlılık bileşeni (S) dışında aktif kalitesi (A) ve likidite (L) bileşenlerinde yıllar içerisinde iyileşme olduğu gözlemlenmiştir. Piyasa riskine duyarlılık bileşenin negatif çıkması, kamu bankalarının sektörde faaliyet gösteren mevduat ve ticari bankalara göre taşıdıkları piyasa riskinin daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Sermaye yeterliliği (C), yönetim kalitesi (M) ve kârlılık (E) bileşenleri açısından kamu bankalarının oldukça iyi performans sergilediklerini sonucuna ulaşılmıştır.

Çinko ve Avcı (2008) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe CAMELS derecelendirme sisteminin uygulanabilirliğini test etmek istemişlerdir. Çalışmayı 1996-2001 yılları arasında faaliyetine devam eden bankalar ile TMSF'ye devredilen bankalar olmak üzere 44 banka üzerinden incelemiştir. Sonuçlara göre TMSF'ye devredilen bankaların devredilmeyen bazı bankalara göre daha iyi CAMELS puanı aldığı gözlemlenmiştir. CAMELS sistemi kullanılarak, bir bankanın TMSF'ye devrinin uygun olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Solak (2010) çalışmasında, Türk bankacılık sektöründeki ticari bankaların 2001 krizi öncesi ve sonrası gösterdikleri performansı CAMELS analizi ile incelemiştir. İncelenen dönem 1995-2008 yıllarını içermektedir. Analiz yapılırken ticari bankalar kamu, özel ve yabancı ayrımına tabi tutularak hem ayrı ayrı hem de ortak performans puanları hesaplanmıştır. Analiz sonucunda bulunan puanların 2001 krizini öngörme konusunda başarılı olduğu görülmüştür. Analiz edilen bankaların, 6 bileşen bazında en kötü performansı 2001 yılında sergilediği gözlemlenmiştir. Kriz sonrası dönemde analiz edilen bankaların sermaye yeterlilikleri, aktif ve yönetim kalitelerinde iyileşme olduğu görülmüştür. 2008 dönemi performans değerlerinin hepsinde düşme gözlemlenmiş ancak dünya piyasalarında yaşanan banka iflaslarının Türkiye'de yaşanmadığı görülmüştür. 2001 krizinden çok etkilenen banka gruplarının kamu ve özel bankalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu dönemde kamu bankalarında yaşanan görev zararlarının ekonomiye yansımalarının kötü olduğu gözlemlenmiştir. Birçok özel ticari bankanın batık krediler nedeniyle TMSF bünyesine alındığı söylenmiştir. Sonuç olarak, bankaların uzaktan gözetim sistemleriyle belli dönemler itibariyle analiz edilmesine ve sonuçların kamuoyu ile paylaşılmasının, bankalara yaşadıkları sorunlar konusunda destek sağlanabileceği öngörülmüştür.

Arıçelik (2010) çalışmasında, kamu ve özel sermayeli ticari bankaların 2002-2009 dönemleri itibariyle performansını CAMELS analizi ile değerlendirmiştir. Bu dönemler boyunca bileşenler bazında en fazla artış gösteren performans değerlerinin, aktif kalitesi, yönetim kalitesi ve likidite bileşenlerinde olduğu gözlemlenmiştir. Dönemler itibariyle değişim göstermeyen bileşenin piyasa riskine duyarlılık olduğu görülmüştür. Çalışmada dönemler ikiye ayrılmış ve 2002-2007 yılları arasında bileşen değerlerinde iyileşme gözlemlendiği görülmüştür. 2008-2009 dönemleri itibariyle küresel finansal krizle birlikte bileşen değerlerinde ılımlı oranlarda düşme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uysal (2010) çalışmasında, Türkiye'deki mevduat banlarının 2005-2008 dönemleri itibariyle CAMELS analizini yapmıştır. 2005 döneminin seçilmesindeki amacı bankacılık sisteminde uygulanan yeniden yapılandırma reformlarının sona erme dönemi olmasına bağlamıştır. Kamu bankaların CAMELS performans değerlerinin hem sektör içerisinde hem de diğer banka grupları içerisinde yüksek değeri aldığı gözlemlenmiştir. Sermaye yeterliliği bileşen değerinde 2006 yılı için tüm bankaların performans değerlerinde düşüş yaşandığı, bu dönemden sonra ise değerlerin kamu bankaları hariç yükselmeye geçtiği dönem olarak görülmüştür. Aktif kalitesi bileşeninde genelde tüm bankalarda baz yılına göre performans düşüklüğü olduğu, ama son dönemde kamu bankalarının baz yılı değerinin üstüne çıktığı gözlemlenmiştir. Yönetim kalitesi bileşeninde kamu bankaları haricinde tüm banka gruplarında yıllar itibariyle iyileşme görüldüğü, sadece özel sermayeli bankaların son yılda, baz değerinin üzerine çıktığı görülmüştür. Kârlılık bileşeninde, 2006 yılı hariç en iyi görünüme sahip olan bankaların yabancı sermayeli bankalar olduğu gözlemlenmiştir. Likidite bileşeninde her banka grubunun ayrı değerlere sahip olduğu görülürken, son dönemde kamu bankalarının diğer banka gruplarına göre daha iyi görünüme sahip olduğu gözlemlenmiştir. Piyasa riskine duyarlılık bileşeninde ise, her banka grubunun performans değerleri düşerken, baz yılının da altında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sakarya (2010) çalışmasında, 2005-2007 dönemleri arasında hisse senetleri İMKB' de işlem gören altısı yerli, yedisi yabancı toplam 13 bankanın etkinliklerini CAMELS derecelendirme sistemiyle değerlendirmeye tabi tutmuştur. Elde edilen sonuçlara göre sermaye yeterlilik oranının yabancı sermayeli bankalarda yerli sermayeli

bankalara göre daha düşük çıktığı gözlemlenmiştir. Varlık kalitesi bileşeninin paralel seyir izlemekle beraber yabancı sermayeli bankalarda biraz daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Yönetim kalitesi açısından her iki banka türünün performans değerlerinin, paralel bir seyir izlediği gözlemlenmiştir. Kârlılık ve likidite açısından yerli sermayeli bankaların yabancı sermayeli bankalara göre daha iyi performans gösterdiği görülmüştür. Piyasa riskine duyarlılık bileşeninde, yabancı sermayeli bankaların değerlerinin, yerli sermayeli bankalara göre daha hassas çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tükenmez ve diğerleri (2010) çalışmalarında, Türkiye’de faaliyet gösteren 3 kamu sermayeli banka ile 5 özel sermayeli bankanın 2003-2007 dönemleri itibariyle gösterdikleri finansal performansı CAMELS sitemi ile incelemiştirlerdir. Analiz sonucunda incelenen bankaların %88’inde CAMELS puanları konusunda gelişme gösterdikleri görülmüştür. Bu gelişimin büyük ölçüde likidite bileşeninden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. CAMELS puanları düşük olan bankalarda bu düşüklüğün, Aktif kalitesi, Yönetim yeterliliği ve Piyasa riskine duyarlılık bileşenlerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Analize dahil edilen bankaların hiç birisinde 5 yıllık dönem itibariyle bütün bileşenler bazında bir iyileşme sağlamadıkları görülmüştür. Bu bankaların farklı bileşenler açısından gelişme gösterdikleri ve bankaların uyguladıkları stratejilerin kırılabilirlik ve kriz etkisi taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İlgın (2013) çalışmasında, kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2002- 2012 dönemleri itibariyle performans ölçümlerini CAMELS sistemi ile değerlendirmiştir. İncelenen dönemler ve bileşenler genelinde en iyi performans yabancı sermayeli bankalar sahip olduğunu en düşük performansa özel sermayeli bankaların sahip olduğu gözlemlenmiştir. Kamu sermayeli bankaların, kârlılık açısından en iyi performansı gösterdiği, aktif, yönetim ve likidite bileşenleri açısından ise en kötü performansı gösteren banka grubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Piyasa riskine duyarlılık ve yönetim kalitesi açısından iyi bir performans sergileyen bankaların özel sermayeli bankalar olduğu ancak sermaye yeterlilikleri bakımından diğer banka gruplarının altında kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı sermayeli bankaların, sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve likidite bileşenleri açısından en iyi performans

değerine sahip olduğu ancak kârlılık ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından en düşük performansa sahip olan banka grubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan (2013) çalışmasında, 2006-2011 dönemleri itibarıyla katılım bankaları ve ticari bankaların performans ortalamaları CAMELS analiz sistemi ile incelenmiştir. Katılım bankalarının performansının genel anlamda ticari bankalara göre düşük olduğu görülmüştür. Ancak 2008 küresel finansal krizden, ticari bankaların katılım bankalarına oranla daha fazla etkilendiği, nitekim katılım bankalarının 2008 yılında performanslarının pozitif olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Likidite ve yönetim kalitesi bileşenleri bakımından katılım bankalarının ticari bankalara göre performans değerleri oldukça düşük gözlemlenmiştir. Sadece piyasa riskine duyarlılık bileşeni açısından katılım bankalarının ticari bankalara göre daha iyi performans değerine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Faizsiz bir bankacılık sistemi uygulayan katılım bankalarının, ticari bankalara göre piyasa riskinden daha az etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aytekin ve Sakarya (2013) çalışmalarında, BIST'teki mevduat bankalarının 2001 yerel finansal krizi ile 2008 küresel finansal krizinin Türk bankacılık sistemine olan etkisini CAMELS analizi yöntemiyle incelemiştir. Bir bankanın yerel kriz döneminin öncesinde ve sonrasında pozitif performans değerine sahip olduğu, yine küresel kriz öncesi ve sonrasında pozitif değere sahip olduğu sadece küresel kriz döneminde negatif değere sahip olduğu görüşmüştür. İki bankanın sadece yerel kriz döneminde negatif değer aldığı, öncesi ve sonrasında pozitif değer aldığı, küresel kriz öncesi ve sonrası dönemde pozitif değer aldığı gözlemlenmiştir. Bir bankanın performans değerinin yerel kriz döneminde, öncesinde ve sonrasında negatif değer aldığı, küresel kriz döneminde, öncesinde ve sonrasında pozitif değer aldığı görülmüştür. Bir bankanın performans değerinin hem yerel kriz dönemi hem de küresel kriz döneminde negatif değer aldığı görülmüştür. Bir bankanın performansının sadece yerel kriz döneminde pozitif değer aldığı, diğer dönemlerin hepsinde negatif değer aldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, incelenen dönemler arasında finansal krizlerin öncesinde ve sonrasında analizde kullanılan bankaların CAMELS puanları ve bileşenleri arasında bir farklılık olup olmadığı test edilmiş ve istatistiki açıdan bir fark bulunamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Abdullayev (2013) çalışmasında 2005-2008 (dezenflasyon süreci) yılları arasındaki TMSF dışındaki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaları CAMELS analizine yöntemiyle incelemiştir. Sermaye yapılarına göre kamu sermayeli bankaların birinci, özel sermayeli bankaların ikinci çıktığı ve yabancı sermayeli bankaların sermaye etkinlik değerlerinin eksi çıktığı gözlemlenmiştir. Her üç bankanın likidite durumunun gözlemlenen yıllar itibariyle düşük çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kandemir ve Arıcı (2013) çalışmalarında Türkiye’de faaliyet gösteren 3 kamu sermayeli, 11 özel sermayeli ve 11 yabancı sermayeli toplamda 25 mevduat bankasının 2001-2010 yılları arasındaki performansları CAMELS yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda bankaların sermaye yeterliliklerinin zaman zaman sektörün gerisinde kaldığı, Basel 2 kriterine göre öngörülen sınırın üzerinde gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Aktif kalitesi açısından en iyi performansı yabancı sermayeli mevduat bankalarının gösterdiği, en kötü performansı ise kamu sermayeli mevduat bankalarının gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yönetim kalitesi açısından ise en iyi banka grubunun yabancı sermayeli mevduat bankaları olduğu gözlemlenmiştir. Kazanç bileşenleri açısından en iyi performansın kamu sermayeli mevduat bankalarına ait olduğu, en kötü performansın ise yabancı sermayeli mevduat bankalarına ait olduğu gözlemlenmiştir. Likidite bileşeni açısından tüm bankaların ihtiyatlı bir davranış sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Piyasa riskine duyarlılıkta faiz ve kur riskine en açık olan grubun yabancı sermayeli mevduat bankaları olduğu, kur riskinden en az etkilenen grubun kamu sermayeli mevduat bankaları olduğu ve faiz riskinden en az etkilenen grubun ise özel sermayeli mevduat bankaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ecer (2013) çalışmasında, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 11 özel sermayeli bankanın 2008-2011 dönemleri itibariyle gösterdikleri performansı Gri İlişkisel Analiz Yaklaşımı çerçevesinde CAMELS sistemi ile analiz etmiştir. CAMELS bileşmelerinden sadece sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, kârlılık ve likidite bileşenleri ve 12 finansal oran kullanılarak analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda en iyi performansı Garanti Bankasının gösterdiği, en kötü performansı ise Turkish Bank’ın gösterdiği gözlemlenmiştir. Özel sermayeli bankaların finansal performanslarındaki en önemli başarının aktif kalitesi bileşeninden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca

kârlılığı yüksek olan bankaların performans sıralamasında ilk sıralarda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2014) çalışmasında, Türkiye'deki mevduat, kalkınma ve yatırım bankaları arasından seçilen 7 bankanın, 2002-2012 dönem performansları CAMELS sistemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda 11 yıllık dönem içerisinde sadece 4 bankanın gösterdiği belli yıllardaki performansları CAMELS analizini anlamlı hale getirmiştir. Çalışmada genel olarak bankaların CAMELS notlarının çok yüksek veya çok düşük değerler aldığı gözlemlenmiştir. Türk bankacılık sektöründe önemli yeri olan 7 bankanın belli dönemler dışında olumsuz puanlar aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak CAMELS analizinin, seçilmiş olan referans değerler doğrultusunda bankaların gerçek performanslarını yansıtmadığını ve banka performanslarının tek bir analiz çerçevesinde yorumlanmasının doğru olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ege ve diğerleri (2015) çalışmalarında, 2002-2010 dönemleri arasında CAMELS analizi yöntemiyle Türk bankacılık sisteminde yer alan kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının mali durumlarını tespit etmeye çalışmışlardır. Analiz sonucunda kamu sermayeli mevduat bankalarının özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarına göre sermaye yeterliliğinin daha yüksek düzeyde çıktığı gözlemlenmiştir. Yabancı sermayeli bankaların aktif kalitesinin kamu ve özel sermayeli bankalara göre daha iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir. Yönetim yeterliliği bileşeninin her üç banka türü için de paralel çıktığı aynı zamanda kamu sermayeli mevduat bankalarının, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kârlılık bileşeninin de banka grupları arasında birbirine yakın değerler aldığı, kamu bankalarının kârlılık durumunun özel ve yabancı bankalara göre daha iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir. Likidite bileşeni açısından yabancı sermayeli mevduat bankalarının kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha olumlu değerler aldığı görülmüştür. Kamu sermayeli mevduat bankalarının piyasa riskine duyarlılık değerinin, özel ve yabancı sermayeli bankalara göre, piyasalarda meydana gelebilecek olası dalgalanmalara karşı daha yüksek düzeyde çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş ve Nalbantoğlu (2015), çalışmalarında Türk bankacılık sektörünün 2002-2013 dönemleri itibariyle değişimlerine ve gelişimlerini inceleyerek analiz için seçilen kamu, yerli özel, yabancı ve katılım bankalarının performans analizlerini karşılaştırmalı

olarak CAMELS yöntemiyle incelemişlerdir. Faiz sistemine dayalı olarak çalışan bankaların, katılım bankalarına göre sermaye bileşeni açısından daha güçlü performans gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunların içerisinde ise kamu bankalarının yerli özel ve yabancı özel bankalara göre daha güçlü sermaye yapıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aktif kalitesi bileşeni açısından kamu sermayeli bankalar ile katılım bankalarının sektör ortalamasının altında kaldığını, yerli ve yabancı özel sermayeli bankaların aktif yeterliliğinin sektör ortalamasının üzerinde çıktığı gözlemlenmiştir. Yerli özel bankaların yönetim kalitesi açısından en iyi performansa sahip olan banka grubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kârlılık bileşeni açısından yine yerli özel bankaların en iyi performansı gösterdiği, onları kamu bankaları ve katılım bankalarının takip ettiği gözlemlenmiştir. Yabancı özel bankaların ise son yıllarda artan takip oranları sebebi ile kârlılık bileşeni açısından en zayıf banka grubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Likidite bileşeni açısından analizdeki bütün banka gruplarının birbirine paralel performans gösterdiği gözlemlenmiştir. Son bileşen piyasa riskine duyarlılıkta, katılım bankaları ile yabancı sermayeli özel bankaların diğer banka gruplarına göre daha başarılı performans sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun ve Karğın (2016) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe yabancı bankalar tarafından satın alınan 3 bankanın satın alma öncesi ve sonrasında performanslarında artış gösterip göstermedikleri CAMELS derecelendirme sistemi ile analiz edilmiştir. Bu bağlamda üç bankanın oranlarını mevduat bankalarının ortalamalarıyla karşılaştırılarak incelenmişlerdir. Sınır ötesi satın alma işlemine tabi tutulan üç bankanın göstermiş olduğu performans da satın alma yılından sonraki 3 dönemde azalma gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu bankalar satın alma dönemlerinden önce, sektördeki mevduat bankalarının ortalamasının üzerinde bir performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gündoğdu (2017) çalışmasında, aktif büyüklüklerine göre 2005-2015 dönemleri itibariyle Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 10 bankanın finansal performansını CAMELS sistemi ile değerlendirmiştir. Türk bankacılık sektörünün 2005 yılında ciddi oranda zarar ettiği ve 2006 yılında Yapı Kredi Bankası hariç diğer 9 bankada iyileşmeler görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Akbank'ın, Halkbank'ın, Garanti Bankası'nın, İş Bankası'nın, Vakıf Bank'ın ve Ziraat Bankası'nın 2005-2015 dönemleri

için pozitif performans gösterdiği, Finansbank, Denizbank, Yapı Kredi Bankası ve TEB bankalarının kötü performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. 2008 krizi sonrasında Akbank, İş Bankası, Vakıflar Bankası ve Ziraat Bankasında küçük düşüşler görüldüğü, Garanti Bankası ve Halkbank'ın bu dönemden itibaren yükselişe geçtiği gözlemlenmiştir. 10 banka içerisinde en iyi gelişme gösteren bankanın Ziraat Bankası olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bayramoğlu ve Gürsoy (2017) çalışmalarında, Türkiye'de faaliyet gösteren 25 tane mevduat bankasının 2005-2015 dönemleri itibariyle risk ve performans analizini CAMELS Derecelendirme Sistemi ile hem bireysel hem de sektörel ölçekte incelemişlerdir. Bu bankalardan 3 tanesini kamu bankası, 10 tanesini yerli özel banka ve 12 tanesini yabancı sermayeli bankalar oluşturmuştur. Bireysel bazda yapılan değerlendirme sonuçlarına göre; kamu sermayeli bankaların güçlü bir mali yapılarının olduğuna, özel bankaların sermaye yeterliliği ve likidite bileşenleri açısından güçlü olduğu, yönetim kalitesi açısından zayıf bir performans sergiledikleri, yabancı sermayeli bankalarda ise varlık kalitesi ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından güçlü, yönetim kalitesi ve likidite açısından zayıf performans gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Türk bankacılık sektörünün sektörel bazda, sermaye yeterliliği, varlık kalitesi ve likidite bileşenleri açısından güçlü, yönetim kalitesi ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından zayıf performans gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

4. BÖLÜM: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN 2009-2016 DÖNEMİ CAMELS DERECELENDİRME SİSTEMİ İLE PERFORMANS ANALİZİ

Çalışmanın beşinci bölüme kadar olan kısmında Türk bankacılık sektörünün yapısı ve gelişimi konusunda bilgiler verilmiştir. Bankacılık sisteminin performansının ölçülmesindeki önemden ve performansın değerlendirilmesi hususunda kullanılan çeşitli yöntemlerden bahsedilmiştir. Bankaların finansal performanslarının ölçülmesinde kullanılan yöntemlerden biri olan CAMELS Derecelendirme Sistemi ve finansal oranlar yardımıyla Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 11 mevduat bankasının 2009-2016 performans analizi bu bölümde incelenecektir.

4.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türk bankacılık sektörü Mayıs ayı 2018 verilerine göre, 52 adet banka ile faaliyetlerine devam etmektedir. Bunlardan, 34 adedi mevduat bankasından, 13 adedi kalkınma ve yatırım bankasından ve 5 adedi katılım bankasından oluşmaktadır. Şube sayısı yaklaşık olarak 12.000'dir. Ancak bir önceki yıla göre şube sayısında 158 adetlik bir azalma olmuştur. Türk bankacılık sektörü 208.000 çalışan sayısı ile Türkiye'deki istihdama doğrudan katkı yapmaktadır (TBB, 2018). Türk bankacılık sektörü fon sağlama, hizmet ve kaydi para yaratma fonksiyonlarının yanı sıra istihdama olan katkısı ile de Türkiye ekonomisine önemli yararlar sağlamaktadır. Sektör içerisinde böylesine önemli görevi bulunan bankaların yaşadığı olumsuzluklar da direk olarak ekonomiye yansımaktadır. Yaşanan olumsuzlukların giderilmesi amacıyla da sistem sürekli olarak mevzuatlar ile düzenlenmekte ve yapılan analizler ile denetlenmektedir. Özellikle yapılan Basel düzenlemeleriyle bankalarının bulundurmaları gereken sermaye yeterlilik oranlarında bir artış gerçekleşmiştir. Risklere ve krizlere yönelik yapılan bu düzenlemeler, sektörün aslında sürekli olarak gözetim ve denetim altında tutulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Finansal sistem içerisinde önemli bir yer edinen bankaların uyguladıkları politikaların takip edilmesi, finansal durumlarının sürekli izlenmesi, analiz edilmesi ve denetlenmesi sektörde meydana gelebilecek olası risklere ve krizlere karşı önlem

mahiyetinde olacaktır. Yapılan analizler neticesinde bankaların gösterdikleri performanslar sürekli gözetim halinde olacak, böylelikle istenmeyen bir durumla karşılaşıldığında, bankanın performansını olumlu yönde etkileyecek ekonomik politikalar uygulanmaya konulacaktır. Bankaların performans ölçümünü uzaktan gözetim ve yerinde denetim amacıyla yerine getiren sistemlerden biri de CAMELS derecelendirme sistemidir.

Finansal sistemde politika belirleme, kaydi para yaratma, fon aktarma gibi önemli görevler üstlenen bankaların finansal durumlarının ve performanslarının analiz edildiği bu çalışmada, tek tek bankalara ve sektöre yönelik önemli değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ve BIST’te kayıtlı olan 11 mevduat bankasının 2009-2016 yıllarını kapsayan 8 yıllık dönem içerisinde göstermiş oldukları finansal performanslarını CAMELS derecelendirme sistemi ile analiz etmektir. Bankaların finansal kriz sonrası dönemde göstermiş oldukları performansın değerlendirilmesi amacıyla analiz dönemi olarak 2009-2016 yıllarını kapsayan 8 yıllık süreç seçilmiştir.

4.2. ÇALIŞMANIN KISITLARI

Çalışmada bazı kısıtlar bulunmaktadır. Çalışmaya sadece Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları ve bu bankalardan da hisse senetleri BIST’te işlem görenler analize dahil edilmiştir. Katılım, yatırım ve kalkınma bankalarının işleyiş farklılıkları olduğu için ve incelenen dönemler itibariyle finansal verilerinin bulunmadığı için analize dahil edilmemişlerdir. Analiz sonucunda elde edilen veriler hem incelenen dönemler itibariyle hem seçilen bankalar bazında hem de bileşenlere verilen değerler bakımından çalışmaya konu olan bankaların durumlarını göstermektedir. Başka bir ifadeyle analiz sonuçlarının diğer sektörler ve diğer banka veya banka grupları için genelleme yapılarak yorumlanması yanlış olacaktır. Ayrıca finansal performansları analiz edilen bankaların aldıkları olumlu veya olumsuz notların gelecek dönemler içinde de tekrar edebileceği yönünde bir öngöründe bulunmak doğru olmayacaktır.

4.3. ÇALIŞMANIN VERİ SETİ VE YÖNTEMİ

Çalışmada Türk bankacılık sektöründe 2009-2016 dönemleri itibariyle faaliyet gösteren ve BIST’te işlem gören kamu sermayeli, yerli sermayeli ve özel sermayeli mevduat bankalarının finansal performansları analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler, Türkiye Bankalar Birliği’nin her yıl yayınladığı "Seçilmiş Rasyolar 2006-2016" istatistiki raporlarından elde edilmiştir. Analizde kullanılan veriler kamuya açık veriler olma özelliği taşımaktadır. Çalışmanın kısıtını BIST’te kayıtlı mevduat bankalarının oluşturmasından dolayı analizde 11 adet banka kullanılmıştır. Bunlardan 2 adedi kamu sermayeli, 5 adedi özel sermayeli, 4 adedi de yabancı sermayeli mevduat bankalarıdır. Çalışmada performans analizi yapılan bankalar Tablo 8’de görüldüğü gibidir.

Tablo 8: Çalışmada Performans Analizi Yapılan Bankalar

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Türkiye Garanti Bankası A. Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Deniz Bank A.Ş.
	Şekerbank T.A.Ş.	ICBC Turkey Bank A.Ş.
	Türkiye Ekonomi Bankası A.Ş.	QNB Finansbank A. Ş.
	Yapı Kredi Bankası A. Ş.	

Kaynak: KAP-BIST Şirketleri, 2018

Analizde 24 adet finansal oran kullanılmıştır. Bu oranlar hem bankaların bilanço ve gelir tabloları incelenerek hem de literatürde yapılan çalışmalardan ve yazarların öznel değerlendirmelerinden yola çıkılarak seçilmiştir. Bileşenlerin ağırlıklandırılmasında, daha önce yapılan çalışmalardan ve öznel değerlendirmemelerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve likidite bileşenlerine %20 oranında, kârlılık ve piyasa riskine duyarlılık bileşenlerine %15 oranında ve yönetim kalitesi bileşenine %10 oranında değer verilmiştir. Analizde

kullanılan CAMELS bileşenleri ve bileşenlerin değerini ölçmek için kullanılan finansal oranlar Tablo 9’da verilmiştir. Alt oranlamalar daha sonraki yorumlamalarda kolaylık sağlanması amacıyla harf verilerek sınıflandırılmıştır. Alt oranların bileşenleri olumlu veya olumsuz etkileme yönlerine bakılarak ilişkinin yönü belirlenmiştir. Örneğin; Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranının artması bankanın sermaye yeterlilik oranını artıracaktır. Dolayısıyla ilişkinin yönü bileşeni olumlu yönde etkileyecektir. Takipteki Krediler/ Toplam Krediler ve Alacaklar oranının artması bankanın aktif kalitesini düşüreceğinden ilişkinin yönü bileşeni olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 9: CAMELS Bileşenleri, Belirlenen Rasyolar ve Ağırlık Değerleri

BİLEŞENLER VE RASYOLAR	Kısaltma	İlişkinin Yönü	Oranlara Verilen Ağırlık	Bileşenlere Verilen Ağırlık
SERMAYE YETERLİLİĞİ	C			20%
1.Sermaye Yeterliliği Oranı	C1	(+)	30%	
2.Özkaynaklar / Toplam Aktifler	C2	(+)	30%	
3.(Özkaynaklar-Duran Aktifler) / Toplam Aktifler	C3	(+)	20%	
4.Bilanço içi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar	C4	(-)	20%	
VARLIK KALİTESİ	A			20%
1.Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar	A1	(-)	30%	
2.Duran Aktifler / Toplam Aktifler	A2	(-)	20%	
3.Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler	A3	(-)	30%	
4. Toplam krediler ve Alacaklar / Toplam Mevduat	A4	(+)	20%	
YÖNETİM YETERLİLİĞİ	M			10%
1.Şube Başına Net Kâr	M1	(+)	25%	
2.Personel Gideri/ Diğer Faliyet Giderleri	M2	(-)	25%	
3.Faiz Dışı Gelirler (Net) / Diğer Faaliyet Giderleri	M3	(+)	25%	
4.Toplam Faaliyet Gelirleri / Toplam Aktifler	M4	(+)	25%	
KÂRLILIK	E			15%
1.Vergi Öncesi Kâr / Toplam Aktifler	E1	(+)	20%	
2.Toplam Gelirler / Toplam Giderler	E2	(+)	20%	
3.Net Dönem Kârı (Zararı) / Özkaynaklar	E3	(+)	30%	
4. Dönem Net Kârı (zararı) / Toplam Aktifler	E4	(+)	30%	
LİKİDİTE DURUMU	L			20%
1.Likit Aktifler / Toplam Aktifler	L1	(+)	25%	
2.Yabancı Para Likit Aktifler / Yabancı Para Pasifler	L2	(+)	25%	
3.Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	L3	(+)	25%	
4.Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	L4	(+)	25%	
PİYASA RİSKİNE DUYARLILIK	S			15%
1.Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler	S1	(-)	25%	
2.Faiz Dışı Gelirler (Net) / Toplam Aktifler	S2	(+)	25%	
3.Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler	S3	(+)	25%	
4.Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	S4	(+)	25%	

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Çalışmanın uygulama kısmında bankaların 2009-2016 yılı CAMELS bileşik değerleri aşağıdaki adımlar takip edilerek incelenmiştir (Gündoğdu, 2017: 31-32; Aytekin ve Sakarya, 2013: 39):

1. *Adım: Verilerin Oluşturulması:* Performans analizi yapılan 11 bankanın 2009-2016 yıllarına ait 6 bileşen bazında ve bu bileşenlerle ilişkili 24 finansal oran yardımıyla çalışmanın veri seti oluşturulmuştur.
2. *Adım: Referans Değerinin Oluşturulması:* 11 bankanın 8 yıllık dönem için 24 finansal oranı ayrı ayrı analiz edilmiştir. Başka bir ifadeyle söz konusu yıla ilişkin 264 (11*24) finansal oranın, aritmetik ortalaması alınarak her yıl için referans değerleri hesaplanmıştır.
3. *Adım: Banka Değerinin Oluşturulması:* Her bir bankanın ilgili yıla ait finansal oranı hesaplanmıştır. (Bu değerler TBB'nin yayınladığı istatistiki raporlarda hesaplanmış olarak bulunmaktadır.)
4. *Adım: Endeks Değerinin Oluşturulması:* Her bankanın ilgili yıla ait banka değerinin yine ilgili yıla ait referans değere bölünüp 100 ile çarpılmasıyla hesaplanmıştır.
5. *Adım: Sapma Değerinin Oluşturulması:* Analizde kullanılan 24 finansal oranının bileşenleri etkileme yönlerine göre (+), (-) hesaplanan değerdir. İlişkinin yönü (+) ise endeks değerden 100 çıkarılarak, ilişkinin yönü (-) ise 100 'den endeks değer çıkarılarak hesaplanmıştır.
6. *Adım: Sapma Değerinin Ağırlıklandırılması:* 11 bankanın, her bir finansal oran için bulunan sapma değerinin, oranlara verilen ağırlık değerlerinin çarpılmasıyla hesaplanmıştır.
7. *Adım: Ağırlıklı Sapma Değerlerin Toplanması:* Altıncı adımda hesaplanan ağırlıklı sapma değerlerin her bileşen bazında ayrı ayrı toplanmasıyla hesaplanmıştır.
8. *Adım: Toplam Ağırlıklı Sapma Değerlerin Bileşen Bazında Ağırlıklandırılması:* Yedinci adımda bulunan toplam ağırlıklı sapma değerlerin, bileşenlere verilen ağırlık değerleri ile çarpılarak hesaplanmıştır.
9. *Adım: Bileşik CAMELS Değerlerinin Hesaplanması:* Sekizinci adımda bulunan sapma değerlerin bileşen bazındaki ağırlık değerlerinin toplanmasıyla hesaplanmıştır.

10. Adım: CAMELS Notu Verilmesi: Hesaplanan CAMELS bileşen değerlerine 1 ile 5 skalasında not verilir.

Çalışmada endeks değer hem grup bazında hesaplanmış hem de banka bazında hesaplanmıştır. Ayrıca 10. adım olan CAMELS notu hesaplaması yapılmamıştır. Çalışmanın herkese açık olan nicel veriler ile yapılması ve analizde kullanılan bankalara ait nitel verilerin bulunmaması sebeplerinden ötürü CAMELS notu verilmesinden kaçınılmıştır. Tek bir notu yorumlamak yerine her bileşene ait bileşik CAMELS değerlerinin yorumlanmasının daha sağlıklı olacağı düşünülmüştür (Kandemir ve Arıcı, 2013: 73).

4.4. ÇALIŞMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Çalışmada elde edilen bulgular grup bazında değerlendirildikten sonra her bankanın ait olduğu grubun altında banka bazında değerlendirmesi yapılmıştır. Tablolarda yer alan pozitif değerler ilgili banka grubunun ve bankanın sektöre oranla daha iyi bir performans göstergesine sahip olduğunu, negatif değerlerin ise, sektöre oranla daha kötü performans göstergesine sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Diğer bir ifadeyle banka grubu veya banka x ekseninin üzerinde yani pozitif değerle seyrediyorsa performansı sektöre göre daha iyi, x ekseninin altında yani negatif değerle seyrediyorsa performansı sektöre göre daha kötü durumda demektir. 2009-2016 dönemleri itibariyle hesaplanan referans değerler Tablo 10'da verilmiştir. Referans değerlerinin hesaplanmasından sonraki aşamalar, yani CAMELS bileşen değerlerinin oluşturulması için izlenen adımlar Tablo 11 'de verilmiştir. Tablo 11'deki hesaplamalar kamu bankalarının 2009 yılı için hesaplanan CAMELS bileşik değerine aittir. Bu hesaplamalar her yıl için, her banka grubu için ve 11 adet mevduat bankası için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar daha önce ifade edilen adımlar izlenerek hesaplanmıştır.

Tablo 10: 2009-2016 Yılları İçin Hesaplanan Referans Değerleri

BİLEŞENLER VE RASYOLAR	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
C								
C1	18,46	16,84	15,13	16,50	14,75	15,23	14,48	15,13
C2	13,37	13,05	11,76	12,98	11,29	11,58	10,70	10,39
C3	9,86	9,94	8,77	9,82	8,45	8,41	7,53	7,28
C4	66,09	48,07	60,42	49,26	77,71	84,43	90,36	75,52
A								
A1	6,05	4,41	3,46	3,44	3,64	3,64	3,90	3,95
A2	4,07	3,57	3,33	3,67	3,20	3,41	3,69	3,75
A3	52,02	55,84	57,27	58,86	60,12	61,21	60,28	60,59
A4	84,41	90,74	96,13	99,07	104,11	107,50	114,84	110,94
M								
M1	1,77	1,91	1,74	1,96	1,92	1,76	1,75	2,66
M2	46,20	44,61	44,95	43,41	43,26	43,03	42,06	43,33
M3	66,68	74,11	71,30	67,71	66,78	54,77	43,68	56,78
M4	7,84	6,42	5,34	5,99	5,37	5,08	4,54	4,85
E								
E1	2,53	2,42	1,87	2,09	1,63	1,41	1,08	1,46
E2	153,49	150,24	139,80	145,20	146,78	137,60	132,61	139,78
E3	16,96	16,10	13,91	13,05	12,50	10,31	8,57	11,24
E4	2,08	1,98	1,56	1,64	1,37	1,12	0,91	1,18
L								
L1	29,34	28,92	28,47	27,92	25,21	24,30	25,38	24,53
L2	26,22	25,43	28,93	35,86	35,85	33,43	34,38	30,91
L3	49,57	49,17	50,81	50,51	47,26	45,23	50,25	45,62
L4	36,52	35,90	34,98	35,28	31,26	30,16	31,07	29,97
S								
S1	27,99	25,88	21,81	18,17	16,02	15,16	15,47	15,22
S2	2,03	2,11	1,78	1,78	1,68	1,34	1,03	1,26
S3	10,64	7,81	7,48	8,48	6,83	7,50	7,13	7,39
S4	67,41	73,28	72,34	73,61	71,30	69,35	72,56	75,13

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

2. Adım: Referans değerlerin hesaplanmasında ilgili finansal oranın ilgili yıldaki banka değerleri toplanmış ve çalışmada 11 adet banka kullanıldığı için 11'e bölünmüştür. Örneğin; 2009 yılı C1 oranı için Halkbank'ın, Vakıfbank'ın, Akbank'ın, Şekerbank'ın, TEB'in, İşbankası'nın, Yapı Kredi Bankası'nın, Denizbank'ın, Garanti

Bankası'nın, Finansbank'ın, ICBC Bank'nın değerleri toplanarak 11'e bölünmüştür. Bu işlem 24 oran ve her bir yıl için aynı şekilde hesaplanmıştır.

3. *Adım:* Tabloda bulunan banka değeri, bankaların hesaplanan yıla ait finansal oranlarıdır. Bu finansal oranlar Bankalar Birliği'nin İstatistiki Raporlar çalışmasından alınmıştır. Çalışmada hem grup bazında hem de banka bazında analiz yapıldığı için banka değeri, grup bazında hesaplanırken ilgili grubun ilgili yıla ait finansal oranlarının toplanıp, grup içerisinde yer alan banka sayısına bölünerek hesaplanmıştır. Örneğin; Halk Bank'ın 2009 yılı C1 oranı ile Vakıf Bank'ın 2009 yılı C1 oranının toplanıp 2'ye bölünmesi ile C1 oranının 2009 yılına ait banka değeri bulunmuştur. Bu işlem 8 yıllık dönem ve her banka grubu için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

4. *Adım:* Endeks değerler, banka değerleri veya banka grup değerlerinin ilgili yılın referans değerine bölünüp 100 ile çarpılması sonucunda hesaplanmıştır. Örneğin, 2009 yılı C1 oranının banka grup değeri (15,7), 2009 yılı referans değerine (18,86) bölünmüş ve 100 ile çarpılmıştır ((15,7/18,86) *100)).

5. *Adım:* Sapma değerleri bulunurken oranların bileşenleri etkileme yönü göz önüne alınarak hesaplamalar yapılmıştır. İlişkinin yönü (+) ise endeks değerinden 100 çıkarılmış, ilişkinin yönü (-) ise, 100'den endeks değer çıkarılarak sapma değerler hesaplanmıştır. Örneğin C1 oranının endeks değeri 85,19 olarak hesaplanmıştır. Oranının bileşeni etkileme yönü pozitif olduğu için 85,19 endeks değerinden 100 çıkarılmış ve sapma değeri -14,81 olarak hesaplanmıştır. Aynı şekilde C4 oranının endeks değeri 27,26 olarak hesaplanmıştır. Oranın bileşeni etkileme yönü negatif olduğu için 100'den 27,26 endeks değeri çıkarılmış ve sapma değeri 72,74 olarak hesaplanmıştır.

6. *Adım:* Bulunan sapma değerler finansal oranlara verilen ağırlık değerleriyle çarpılmıştır. Örneğin, C1 oranının sapma değeri (-14,81), orana verilen %30 ağırlık değeriyle çarpılmış ve (-4,44) değeri hesaplanmıştır. Aynı işlem C2, C3 ve C4 oranları için de hesaplanmıştır. Bütün bileşenlerin altında bulunan oranların sapma değerleriyle oranlara verilen ağırlık değerleri çarpılarak hesaplamalar yapılmıştır.

7. Adım: Bileşenlerin altında bulunan sapma değerleriyle oranlara verilen ağırlık değerlerinin çarpılmasıyla elde edilen değerler toplanmış ve her bileşenin ağırlıklı değerine ulaşılmıştır. Örneğin, $C1 (-4,47) + C2 (-6,57) + C3 (-4,98) + C4 (14,15) = (-1,45)$ olarak sermaye yeterliliği bileşeninin ağırlıklı değerine ulaşılmıştır.

8. Adım: Toplanan ağırlıklı sapma değerler daha sonra bileşenlere verilen ağırlık değerleriyle çarpılmıştır. Bulunan değerler bileşenlerin grup bazında aldıkları ağırlık değerleridir. Örneğin, yedinci adımda hesaplanmış olan -1,45 ağırlıklı değeri ile bileşene verilen %20 ağırlık değeri çarpılmış ve bulunan değer (-0,29) sermaye yeterliliği bileşeninin grup bazındaki ağırlıklı değerini oluşturmuştur.

9. Adım: Her 6 bileşen için bulunan ağırlıklı grup değerleri toplanarak CAMELS birleşik değerleri bulunmuştur. Örneğin, sermaye yeterliliği bileşen değeri (0,29) + aktif kalitesi bileşen değeri (0,84) + yönetim yeterliliği bileşen değeri (0,28) + karlılık bileşen değeri (2,37) + likidite bileşen değeri (-1,48) + Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri (-0,30) toplanarak 2009 yılı CAMELS bileşik değerine (1,42) ulaşılmıştır.

Banka grupları bazında hesaplanan CAMELS bileşik değerleri Tablo 12-13-14-15-16-17-18 ve 19'da sırasıyla verilmiştir. Tablo 20'de ise, bileşenler ve grup bazında hesaplanan CAMELS bileşik değerleri tek bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11: 2009 Yılı Kamu Bankalarının CAMELS Birleşik Değeri

Bileşenler Ve Rasyolar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	Referans Değer	Banka Grup Değeri	Endeks Değeri	Sapma Değeri	Ağırlıklı Değerler	Grup Bazında Ağırlıklandırma	Birleşik CAMELS Değeri
C		20%					-1,45	-0,29	1,42
C1	(+)	30%	18,46	15,7	85,19	-14,81	-4,44		
C2	(+)	30%	13,37	10,4	78,10	-21,90	-6,57		
C3	(+)	20%	9,86	7,4	75,09	-24,91	-4,98		
C4	(-)	20%	66,09	18,0	27,26	72,74	14,55		
A		20%					4,20	0,84	
A1	(-)	30%	6,05	5,6	93,19	6,81	2,04		
A2	(-)	20%	4,07	3,0	74,74	25,26	5,05		
A3	(-)	30%	52,02	53,4	102,71	-2,71	-0,81		
A4	(+)	20%	84,41	75,6	89,61	-10,39	-2,08		
M		10%					2,82	0,28	
M1	(+)	25%	1,77	2	133,57	33,57	8,39		
M2	(-)	25%	46,20	45,1	97,72	2,28	0,57		
M3	(+)	25%	66,68	63,3	94,89	-5,11	-1,28		
M4	(+)	25%	7,84	6,3	80,53	-19,47	-4,87		
E		15%					15,80	2,37	
E1	(+)	20%	2,53	2,9	112,74	12,74	2,55		
E2	(+)	20%	153,49	153,1	99,77	-0,23	-0,05		
E3	(+)	30%	16,96	22,6	133,46	33,46	10,04		
E4	(+)	30%	2,08	2,31	110,88	10,88	3,26		
L		20%					-7,41	-1,48	
L1	(+)	25%	29,34	26,4	89,96	-10,04	-2,51		
L2	(+)	25%	26,22	26,8	102,27	2,27	0,57		
L3	(+)	25%	49,57	46,6	93,98	-6,02	-1,50		
L4	(+)	25%	36,52	30,7	84,14	-15,86	-3,96		
S		15%					-1,99	-0,30	
S1	(-)	25%	27,99	31,9	113,98	-13,98	-3,49		
S2	(+)	25%	2,03	1,4	67,69	-32,31	-8,08		
S3	(+)	25%	10,64	10,6	99,21	-0,79	-0,20		
S4	(+)	25%	67,41	93,8	139,12	39,12	9,78		

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

4.4.1. Banka Grupları Bazında CAMELS Bileşik Değerlerinin Değerlendirilmesi

Analiz ilk olarak banka grupları bazında değerlendirilmiştir. Tablo 20’de kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2009-2016 yılları CAMELS bileşik değeri verilmiştir. Sadece bu bileşik değerlerine bakılarak değerlendirmelerde bulunmak yanlış olacağı için, her banka grubunun bileşen değerleri ayrıca değerlendirilmiştir.

Tablo 20: 2009-2016 Yılları İtibariyle Grup Bazında CAMELS Bileşik Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
KSMB	1,42	1,33	4,34	4,75	5,95	4,77	7,82	2,43	4,10
C	-1,45	3,47	8,64	7,48	4,97	5,07	10,48	7,00	5,71
A	4,20	0,03	1,62	0,25	3,23	0,44	1,62	2,02	1,68
M	2,82	7,60	12,72	10,88	7,22	10,11	13,92	1,61	8,36
E	15,80	13,77	21,30	17,68	17,93	13,24	25,73	6,14	16,45
L	-7,41	-15,12	-15,95	-4,17	5,36	-1,21	-8,49	-7,59	-6,82
S	-1,99	5,48	6,77	1,95	-1,18	6,06	12,33	7,09	4,56
ÖSMB	0,45	2,98	-2,34	1,61	1,30	2,69	2,08	-0,44	1,04
C	2,34	5,55	-4,03	-0,90	-1,93	-1,74	-0,21	-5,50	-0,80
A	0,56	0,24	3,73	9,23	6,07	5,57	3,45	-0,42	3,56
M	1,91	4,65	-2,01	2,74	3,71	5,14	7,87	8,73	4,09
E	-3,28	5,65	-12,86	-1,95	4,34	5,34	5,13	1,37	0,47
L	0,90	2,17	2,71	0,30	-1,76	2,93	-2,89	-5,54	-0,15
S	-0,04	0,09	-4,61	-0,63	-1,34	0,17	3,00	5,18	0,23
YSMB	-1,28	-4,39	0,75	-4,39	-4,59	-5,75	-6,51	-0,67	-3,35
C	-2,21	-2,04	0,72	-2,62	-0,08	-0,36	-4,98	3,37	-1,02
A	-2,80	-5,83	-5,47	-11,66	-9,20	-7,19	-5,12	-0,49	-5,97
M	-3,80	-10,86	-3,84	-8,86	-8,25	-11,48	-16,80	-11,72	-9,45
E	-3,80	-9,59	5,42	-6,39	-14,39	-13,30	-19,28	-4,78	-8,26
L	2,58	0,71	4,59	1,71	-0,47	-3,06	7,86	10,72	3,08
S	1,05	-2,89	2,38	-0,19	2,27	-3,24	-9,92	-10,02	-2,57

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 20’ye göre KSMB CAMELS bileşik değerleri açısından analiz dönemi boyunca pozitif değerler olarak sektör ortalamasının üzerinde performans göstermişlerdir. En düşük değerini 2010 (1,33) yılında alarak, ÖSMB’nın gerisinde kalmışlardır. En yüksek değerini ise 2015 (7,82) yılında almışlardır. İncelenen dönemler itibariyle KSMB’nın CAMELS bileşik endeks değer ortalaması 4,10 olarak

hesaplanmıştır. 2009 yılında sermaye yeterliliği, 2013 yılı hariç diğer yıllarda likidite yeterliliği açısından negatif ve 2009-2013 yıllarında piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından negatif değerler alan KSMB, genel itibariyle Türk bankacılık sektöründe performans anlamında en iyi banka grubunu temsil etmektedir. Bu bağlamda KSMB'nın sadece likidite endeks ortalaması negatif çıkmıştır. Sermaye yeterliliği, yönetim, kârlılık ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından en iyi performans değerine sahip olan KSMB'nın karlılık durumlarını ve aktiflerini yönetmede başarılı oldukları ve piyasada oluşabilecek risklere karşı daha az kırılgan oldukları söylenebilir.

Tablo 20'ye göre, ÖSMB CAMELS bileşen değerleri açısından 2011 ve 2016 yıllarında negatif diğer yıllarda pozitif değerler almışlardır. Ayrıca 2011 yılı CAMELS bileşik değerleri bazında en düşük performans gösteren banka grubu olmuştur. En yüksek CAMELS bileşik değeri 2010 (2,98) yılı, en düşük değeri ise 2011 (-2,34) yılıdır. İncelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik endeks değer ortalaması 1,04 olarak hesaplanmıştır. Sermaye yeterliliği ve likidite bileşenleri endeks ortalaması dışında pozitif değerler alan ÖSMB, Türk bankacılık sektöründe performans anlamında ikinci en iyi banka grubunu temsil etmektedir. Aktiflerini yönetme konusunda en iyi banka grubu olan ÖSMB, likidite yeterliliği ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri açısından kırılgan bir yapıya sahiptir.

Tablo 20'ye göre, YSMB CAMELS bileşen değerleri açısından 2011 yılı hariç diğer yıllarda negatif değerler alarak sektör ortalamasının altında kalmışlardır. En yüksek CAMELS bileşen değerini 2011 (0,75) yılında, en kötü değerini ise 2015 (-6,51) yılında almıştır. İncelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik endeks değer ortalaması -3,35 olarak hesaplanmıştır. YSMB'nın sermaye yeterlilik düzeyinin düşük olduğunu, aktiflerini yönetme konusunda başarısız olduğu, karlılık açıdan iyi durumda olmadığı, piyasada oluşabilecek risklere karşı fazla kırılgan olduğu, bu yüzden yönetim yeterliliği açısından başarısız olduğu söylenebilir. YSMB, diğer banka gruplarına göre işletme sermayesi yeterliliği ve borçlarını dönen varlıklarıyla ödeyebilme gücü açısından iyi bir performans değerine sahiptir. Piyasalarda meydana gelebilecek likidite sıkışıklığında nakit sıkıntısı yaşamayacaktır.

➤ *Sermaye Yeterliliği Bileşen Değerlerinin Değerlendirilmesi (C)*

Bankalarda beklenmeyen olası riskleri ve kayıpları karşılama kabiliyetini değerlendirme yöntemlerinden biri de sermaye yeterliliğidir. Sermaye yeterlilik bileşeninin yüksek olması, bankalarda meydana gelebilecek ani mevduat kayıplarına karşı güçlü bir durumda olduğunun göstergesidir. Bankalar ekonomik sistemdeki işleyişlerinden ve görevlerinden dolayı yüksek düzeylerde borçlanan mali kurumlardır. Dolayısıyla düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar bankaların sermaye yeterlilik durumlarını yakından takip etmektedir. Örneğin; Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranında meydana gelebilecek bir azalma bankaların kredilerden veya piyasadan kaynaklanan kayıpları önleme hızını kesecektir. Yüksek düzeydeki sermaye yeterlilik oranları denetim otoriteleri tarafından sorun olarak görülme bile, banka hissedarları açısından sorun teşkil etmektedir. Sermayenin atıl düzeyde olması, bankalarda riskten kaçınıldığı şekilde yorumlanabilmektedir (Kandemir ve Arıcı, 2013: 75-76). Buna rağmen bankalarda sermaye yeterlilik düzeyinin yüksek olması, olası risklere ve kayıplara karşı mali yapılarının sağlam olduğunun göstergesidir. Sermaye yeterlilik bileşeninin değerlendirilmesinde Tablo 9’da belirtildiği gibi 4 adet finansal oran kullanılmıştır.

Tablo 21: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Sermaye Yeterliliği Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
KSMB	-1,45	3,47	8,64	7,48	4,97	5,07	10,48	7,00	5,71
ÖSMB	2,34	5,55	-4,03	-0,90	-1,93	-1,74	-0,21	-5,50	-0,80
YSMB	-2,21	-2,04	0,72	-2,62	-0,08	-0,36	-4,98	3,37	-1,02

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 22: Grup Bazında Sermaye Yeterlilik Rasyoları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
C1								
Sektör	20,91	19,18	16,68	18,06	15,35	16,37	15,60	15,54
KSMB	18,40	16,74	14,53	17,22	13,55	15,57	14,57	14,03
ÖSMB	19,71	18,22	15,49	17,10	14,81	15,29	14,64	14,52
YSMB	18,76	17,33	16,88	17,61	15,44	16,45	15,69	16,86
C2								
Sektör	13,33	13,42	11,93	13,45	11,31	11,77	11,25	11,13
KSMB	9,40	9,88	9,13	11,02	9,34	10,66	10,06	9,85
ÖSMB	13,04	13,39	11,70	13,29	11,37	11,63	11,04	10,96
YSMB	14,71	13,60	11,89	13,31	10,27	10,39	10,94	11,30
C3								
Sektör	9,85	10,28	9,08	10,28	8,54	8,79	7,96	7,87
KSMB	7,18	7,85	7,20	8,61	7,16	7,77	7,08	6,91
ÖSMB	8,83	9,48	8,24	9,57	8,19	8,45	7,36	7,37
YSMB	10,94	10,71	9,28	10,29	7,48	7,46	7,51	7,68
C4								
Sektör	33,85	33,00	43,85	34,41	57,29	57,06	57,57	46,98
KSMB	9,53	12,75	5,86	12,50	19,76	17,13	13,45	-4,59
ÖSMB	25,66	21,74	44,89	31,57	59,16	59,53	66,85	59,41
YSMB	119,23	126,44	125,27	96,65	143,22	150,50	102,01	90,27

Kaynak: TBB- Seçilmiş Rasyolar, 2016

Tablo 22’de banka grupları bazında sermaye yeterlilik rasyosunun (C1), 8 yıllık dönem boyunca pozitif değer aldığı görülmektedir. Ancak rasyonun hem sektör ortalaması hem de grup bazında azaldığı, buna rağmen Basel 2’de öngörülen %8’lik asgari sermaye düzeyin üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre sermaye yeterlilik düzeyi, CAMELS bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca KSMB ve ÖSMB için negatif değerler alırken YSMB için pozitif değer almıştır. Tablo 22’de, bankaların öz kaynaklarıyla aktiflerini karşılama düzeyini gösteren Özkaynaklar/Toplam Aktifler rasyosunun (C2), yıllar itibariyle gerek sektörde gerekse banka gruplarında dalgalı şekilde seyir izlediği görülmektedir Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre CAMELS bileşen değerleri 8 yıl boyunca KSMB’da negatif değerler alırken, ÖSMB’da 2010 yılı hariç pozitif değerler almıştır. YSMB ise, 2015 ve 2016 yılı hariç pozitif değerler almıştır. Bankanın duran varlıklarını kullanmadan aktiflerinin yüzde kaçını öz kaynaklarıyla karşıladığını gösteren (Özkaynaklar-Duran Varlıklar) /Toplam Aktifler rasyosu (C3), Tablo 22’ye göre sektör ve banka grupları

bazında dalgalı bir seyir izlemiştir. Bu oran, Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre CAMELS bileşen değerleri 8 yıl boyunca KSMB ve ÖSMB için negatif değerler alırken, YSMB'da pozitif değerler almıştır. Tablo 22'de, Bilanço içi döviz pozisyonu/Özkaynaklar rasyosu (C4), yıllar itibariyle hem sektörel bazda hem de grup bazında dalgalı bir seyir izlemiştir. Ancak KSMB sektör ortalamasının altında kalırken, ÖSMB ve YSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Bankaların özkaynakları içerisinde bilanço içi döviz pozisyonunun yüksek düzeyde olması yabancı para varlıklarının yüksek düzeyde tutulduğunun göstergesidir. Yabancı para varlıkların yüksek düzeyde olması bankaları döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakacaktır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre CAMELS bileşen değerleri 8 yıl boyunca YSMB için negatif değerler almıştır. KSMB 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler alırken, ÖSMB 2016 ve 2011 yılları hariç pozitif değerler almıştır.

Tablo 21'e göre, KSMB sermaye yeterlilik bileşen değerinde 2009 yılı hariç pozitif değerler almıştır. 2015 yılında 10,48'lik sermaye yeterliliği ile en yüksek değeri alırken, 2009 yılında -1,45 sermaye yeterliliği ile en düşük değeri almıştır. Ayrıca incelenen dönem itibariyle KSMB'nin sermaye yeterlilik endeks ortalaması 5,71 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB sermaye yeterlilik bileşeninde 2009 ve 2010 yılları hariç negatif değerler almıştır. 2010 yılında 5,55'lik sermaye yeterliliği ile en yüksek değeri alırken, 2016 yılında -5,50'lik sermaye yeterliliği ile en düşük değeri almıştır. Ayrıca incelenen dönem itibariyle ÖSMB'nin sermaye yeterlilik endeks ortalaması -0,80 olarak gerçekleşmiştir. YSMB ise 2011 ve 2016 yılları hariç negatif sermaye yeterlilik bileşen değeri almışlardır. En yüksek sermaye yeterlilik değeri 3,37 olarak 2016 yılında gerçekleşirken, en düşük değeri -4,98 ile 2015 yılında gerçekleşmiştir. Ek olarak YSMB'nin endeks ortalaması -1,02 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak incelenen dönemler itibariyle sermaye yeterlilik bileşeni açısından en iyi banka grubu KSMB olmuştur.

➤ *Aktif Kalitesi Bileşen Değerlerinin Değerlendirilmesi (A)*

Bankaların finansal sağlamlık düzeyini ve varlıklarının taşıdığı riskleri gösteren aktif kalitesi, bankalar için önemli bir faktördür. Bankaların aktifleri içerisinde kredilerin payının yüksek olmasından dolayı kredilerin iyi yönetilmesi ve taşıdıkları

risklerin en aza indirilmesi gerekmektedir. Aktif kalitesinin değerlendirilmesinde Tablo 9’da belirtildiği gibi 4 adet finansal oran kullanılmıştır.

Tablo 23: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Aktif Kalitesi Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
KSMB	4,20	0,03	1,62	0,25	3,23	0,44	1,62	2,02	1,68
ÖSMB	0,56	0,24	3,73	9,23	6,07	5,57	3,45	-0,42	3,56
YSMB	-2,80	-5,83	-5,47	-11,66	-9,20	-7,19	-5,12	-0,49	-5,97

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 24: Grup Bazında Aktif Kalitesi Rasyoları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
A1								
Sektör	5,43	3,71	2,67	2,85	2,69	2,75	2,96	3,20
KSMB	4,47	3,33	2,53	3,28	2,90	2,98	2,74	2,93
ÖSMB	5,39	3,31	2,38	2,24	2,27	2,42	2,84	3,36
YSMB	7,85	6,07	4,40	4,94	4,35	4,06	3,89	3,97
A2								
Sektör	3,48	3,14	2,84	3,17	2,77	2,99	3,29	3,26
KSMB	2,22	2,04	1,92	2,42	2,19	2,89	2,98	2,93
ÖSMB	4,21	3,92	3,46	3,72	3,18	3,18	3,68	3,59
YSMB	8,18	7,05	6,50	6,41	6,16	2,52	1,64	1,63
A3								
Sektör	47,71	52,90	57,23	59,23	62,10	64,06	65,23	66,14
KSMB	41,51	49,18	54,24	54,68	58,52	62,05	64,93	67,19
ÖSMB	47,55	52,74	57,91	60,14	63,26	64,63	65,20	65,46
YSMB	59,79	60,06	58,94	63,31	61,89	63,33	63,83	63,79
A4								
Sektör	75,11	82,78	95,05	99,86	107,66	114,38	116,62	117,35
KSMB	55,45	64,22	76,98	77,19	87,23	99,87	104,49	108,37
ÖSMB	77,14	85,02	98,09	104,43	109,87	113,61	112,17	109,98
YSMB	98,31	103,93	100,08	106,30	110,08	109,20	114,10	111,47

Kaynak: TBB- Seçilmiş Rasyolar, 2016

Tablo 24’te banka grupları bazında Takipteki Krediler (brüt)/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı (A1), sektörel ve banka grupları arasında 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle birlikte YSMB’ında sektör ortalamasının üstünde değerler aldığı görülmüştür. Takibe alınmış bir kredinin toplam krediler ve alacaklar içerisindeki payının yüksek olması bankalar için olumsuz bir göstergedir. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre YSMB’nın CAMELS bileşen değeri 8 yıllık dönem boyunca

negatif değerler almıştır. ÖSMB pozitif değerler alırken, KSMB 2014,2012 ve 2010 yıllarında negatif değerler almıştır. Tablo 24’te Duran Aktifler/Toplam Aktifler oranı (A2), hem sektör hem de banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB yıllar itibariyle sektör ortalamasının altında değerler alırken, ÖSMB sektör ortalamasının üzerinde değer almıştır. YSMB ise 2014, 2015 ve 2016 yılları haricinde sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Aktif varlıklar içerisinde duran varlıkların değerinin yüksek olması bankaların aktif kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumu Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19 doğrulamaktadır. Buna göre KSMB 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler alırken, ÖSMB negatif değerler almıştır. Tablo 24’te Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler oranı (A3), hem sektör hem de banka gruplarında yıllar itibariyle artış göstermiştir. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre 8 yıllık dönem boyunca KSMB ve YSMB negatif değerler alırken, ÖSMB pozitif değerler almıştır. Tablo 24’te Toplam krediler ve Alacaklar/Toplam Mevduat oranı (A4), hem sektör hem de banka gruplarında yıllar itibariyle artış göstermiştir. KSMB sektör ortalamasının altında kalırken, ÖSMB ve YSMB sektör son 3 yıl haricinde ortalamasının üzerinde değerler almışlardır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre 8 yıllık dönem boyunca YSMB pozitif değerler alırken, KSMB (2016 yılı hariç) ve ÖSMB negatif değerler almıştır.

Tablo 23’e göre KSMB’nın aktif kalitesi bileşen değeri yıllar itibariyle pozitif değerler almıştır. KSMB’nın aktif kalitesinin en yüksek olduğu yıl 2009 (4,20), en düşük olduğu yıl ise 2010 (0,03)’dur. Ayrıca KSMB’nın incelenen dönem itibariyle endeks ortalaması 1,68 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB’nın aktif kalitesi bileşen değeri 2016 yılı hariç pozitif değerler almıştır. ÖSMB’nın aktif kalitesinin en yüksek olduğu yıl 2012 (9,23), en düşük olduğu yıl 2016 (-0,42)’dir. Bununla birlikte incelenen dönem itibariyle ÖSMB’nın aktif kalitesi endeks ortalaması 3,56 olarak hesaplanmıştır. YSMB’nın aktif kalitesi bileşen değeri yıllar itibariyle negatif değerler almıştır. Ayrıca aktif kalitesi endeks ortalaması -5,97 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak aktif kalitesi bileşen değeri açısından en iyi performansı gösteren banka grubu ÖSMB olurken, en kötü performans değerini YSMB göstermiştir.

➤ *Yönetim Kalitesi Bileşen Değerinin Değerlendirilmesi (M),*

Bankaların faaliyetleri sonucunda elde ettikleri kârlılık, üstlendikleri riskler ve varlıklarının yönetimi gibi konular yönetim kalitesinin ölçülmesinde kullanılan göstergelerdendir. Yönetim kalitesi sadece gösterilen performans ile ilgili olmayıp, aynı zamanda eğitim düzeyi ve uzmanlık gerektiren unsurları da içerdiği için değerlendirilmesi en zor olan bileşendir. Yönetim kalitesinin değerlendirilmesinde Tablo 9’da belirtildiği gibi 4 adet finansal orandan yararlanılmıştır.

Tablo 25: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Yönetim Kalitesi Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
KSMB	2,82	7,60	12,72	10,88	7,22	10,11	13,92	1,61	8,36
ÖSMB	1,91	4,65	-2,01	2,74	3,71	5,14	7,87	8,73	4,09
YSMB	-3,80	-10,86	-3,84	-8,86	-8,25	-11,48	-16,80	-11,72	-9,45

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir

Tablo 26: Grup Bazında Yönetim Kalitesi Rasyoları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
M1								
Sektör	2,16	2,26	1,94	2,21	2,14	2,18	2,29	3,38
KSMB	2,53	2,51	1,85	2,18	2,26	2,29	2,56	3,20
ÖSMB	2,27	2,55	2,11	2,41	2,48	2,32	2,13	3,27
YSMB	1,00	0,93	1,20	1,25	0,68	1,00	1,67	3,02
M2								
Sektör	45,53	44,45	45,05	42,94	43,30	42,38	40,41	42,87
KSMB	48,92	47,63	45,77	43,43	44,25	42,20	40,36	42,59
ÖSMB	43,44	42,42	44,09	42,01	42,26	41,65	39,94	43,20
YSMB	45,98	44,87	45,12	42,81	42,93	42,85	40,29	41,90
M3								
Sektör	73,57	76,48	71,62	66,51	64,57	57,65	47,40	61,03
KSMB	56,31	76,83	64,80	63,04	65,39	61,01	55,27	62,64
ÖSMB	95,06	94,94	86,78	77,48	75,29	64,76	52,88	69,46
YSMB	40,08	33,38	41,10	45,35	39,13	36,67	35,28	51,29
M4								
Sektör	7,21	5,98	5,05	5,61	4,94	4,71	4,44	4,67
KSMB	5,94	5,18	4,60	5,32	4,81	4,38	4,23	4,49
ÖSMB	7,48	6,24	5,09	5,48	5,01	4,82	4,49	4,72
YSMB	9,16	6,87	5,96	7,03	5,25	5,21	4,76	5,12

Kaynak: TBB- Seçilmiş Rasyolar, 2016

Tablo 26’da Şube Başına Net Kar oranı (M1), sektör ve banka gruplarında yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlemiştir. YSMB incelenen 8 yıllık dönem itibariyle sektör ortalamasının her yıl için altında kalmıştır. Her banka grubu da yönetim kalitesini 2016 yılında yükseltmiştir. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre YSMB şube

başına net kâr oranında 2014 ve 2009 yılları hariç negatif değerler alırken KSMB pozitif değerler almıştır. Tablo 26’da Personel Gideri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı (M2), hem sektör hem de banka gruplarında dalgalı seyir izlemiştir. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre YSMB 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler alırken, KSMB ve ÖSMB pozitif değerler almıştır. Tablo 26’da Faiz Dışı Gelirler (Net)/Diğer Faaliyet Giderleri oranı (M3), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. YSMB sektör ortalamasının altında kalırken, ÖSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre YSMB 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler alırken, KSMB (2009 yılı hariç) ve ÖSMB pozitif değerler almıştır. Tablo 26’da Toplam Faaliyet Gelirleri/Toplam Aktifler oranı (M4), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB sektör ortalamasının altında değer alırken, YSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre KSMB 2009 ve 2016 yılları hariç negatif değerler alırken, YSMB 2015 ve 2016 yılı hariç pozitif değerler almıştır.

Tablo 25’e göre KSMB yönetim kalitesi bileşen değeri yıllar itibariyle pozitif değerler almıştır. KSMB en yüksek yönetim kalitesi değerini 2015 (13,92) yılında, en düşük değerini 2016 (1,61) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle KSMB’nın endeks ortalaması 8,36 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB’nın yönetim kalitesi bileşen değeri 2011 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek değerini 2016 (8,73) yılında, en düşük değerini 2011 (-2,01) yılında almışlardır. Ayrıca ÖSMB’nın incelenen dönemler itibariyle endeks ortalaması 4,09 olarak hesaplanmıştır. YSMB’nın yönetim kalitesi bileşen değeri incelenen dönemler itibariyle negatif değerler almıştır. Bununla birlikte YSMB’nın incelenen dönemler itibariyle endeks ortalaması -9,45 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak yönetim kalitesi bileşen değeri açısından en iyi performansı KSMB gösterirken, en kötü performansı YSMB göstermiştir. YSMB’nın yönetim kalitesindeki bu düşüklük kârlılık oranlarındaki düşüklükten ve aktiflerini iyi yönetememekten kaynaklanmaktadır.

Kârlılık Bileşen Değerinin Değerlendirilmesi (E)

Bankaların faaliyetlerinin ve uygulamış oldukları politikaların bir sonucu olarak ortaya çıkan kârlılık, bankalardaki toplam performansın değerlendirilmesinde önemli bir bileşendir. Kârlılık bileşeninin değerlendirilmesinde Tablo 9’da belirtildiği gibi 4 adet finansal oran kullanılmıştır.

Tablo 27: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Kârlılık Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
KSMB	15,80	13,77	21,30	17,68	17,93	13,24	25,73	6,14	16,45
ÖSMB	-3,28	5,65	-12,86	-1,95	4,34	5,34	5,13	1,37	0,47
YSMB	-3,80	-9,59	5,42	-6,39	-14,39	-13,30	-19,28	-4,78	-8,26

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 28: Grup Bazında Kârlılık Rasyoları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
E1								
Sektör	3,01	2,73	2,05	2,23	1,75	1,64	1,43	1,77
KSMB	3,19	2,83	2,05	2,32	2,01	1,80	1,77	1,91
ÖSMB	3,01	2,88	2,13	2,25	1,85	1,70	1,31	1,74
YSMB	2,23	1,80	1,61	1,86	0,79	0,97	1,13	1,61
E2								
Sektör	157,18	153,38	142,93	147,86	150,19	142,24	138,12	146,79
KSMB	151,73	153,33	142,38	152,73	158,48	143,87	140,40	150,10
ÖSMB	161,90	157,16	145,01	146,26	149,86	143,52	137,81	144,62
YSMB	145,18	135,41	130,65	139,20	132,94	130,14	132,84	143,03
E3								
Sektör	18,29	16,55	13,75	12,95	12,77	11,00	10,19	13,48
KSMB	27,21	23,35	17,27	16,19	16,99	13,38	13,89	16,14
ÖSMB	18,51	17,57	14,42	13,30	14,01	11,46	9,75	13,52
YSMB	13,07	10,59	12,32	10,86	5,96	7,38	8,05	12,30
E4								
Sektör	2,44	2,22	1,64	1,74	1,44	1,30	1,15	1,51
KSMB	2,56	2,31	1,58	1,78	1,59	1,43	1,40	1,60
ÖSMB	2,41	2,35	1,69	1,77	1,59	1,33	1,08	1,49
YSMB	1,92	1,44	1,46	1,44	0,61	0,77	0,88	1,37

Kaynak: TBB- Seçilmiş Rasyolar, 2016

Tablo 28’de Vergi Öncesi Kâr/Toplam Aktifler oranı (E1), hem sektör hem de banka gruplarında yıllar itibariyle azalmış ancak 2016 yılında bir artma olmuştur. KSMB sektör ortalamasının üzerinde bir kârlılık göstermiştir. ÖSMB 2015 ve 2016 yılı hariç sektör ortalamasının üzerinde bir kârlılık göstermiştir. YSMB ise sektör

ortalamasının altında bir kârlılık performansı göstermiştir. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre KSMB'nın 8 yıllık dönem boyunca pozitif değer aldığı, YSMB'nın 2011 yılı hariç negatif değerler aldığı görülmüştür. Tablo 28'de Toplam Gelirler/Toplam Giderler oranı (E2), sektör ve banka gruplarında yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB ve ÖSMB bazı yıllar sektör ortalamasının üzerinde, bazı yıllar altında değer almıştır. Ancak YSMB 8 yıllık dönem boyunca sektör ortalamasının altında değer almıştır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre YSMB 2009 yılı hariç negatif değerler almıştır. KSMB ise 2009 yılı hariç pozitif değerler almıştır. Tablo 28'de Dönem Net Kârı (Zararı)/Özkaynaklar oranı (E3), sektör, KSMB ve ÖSMB bazında 2016 yılına kadar azalan bir seyir izlerken 2016 yılındaki değerlerinde bir artış olmuştur. YSMB'ında ise dalgalı bir seyir söz konusudur. Ayrıca KSMB ve ÖSMB'nın özkaynak kârlılığı sektör ortalamasının üzerinde değerler alırken, YSMB'nın öz kaynak kârlılığı sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre YSMB 2011 yılı hariç negatif değerler almıştır. KSMB ise 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. Tablo 28'de Dönem Net Kârı (Zararı)/Toplam Aktifler oranı (E4), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB ve ÖSMB sektör oranlamasıyla yakın değerler alırken YSMB yine sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre KSMB 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler alırken, YSMB 2011 yılı hariç negatif değerler almıştır.

Tablo 27'ye göre göre KSMB'nın kârlılık bileşen değerleri yıllar itibariyle dalgalı bir seyir göstermekle birlikte pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değeri 2015 (25,73) yılında, en düşük kârlılık bileşen değeri ise 2016 (6,14) yılındadır. KSMB'nın incelenen dönemler itibariyle kârlılık endeks ortalaması 16,45 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB'nın kârlılık bileşen değeri 2009, 2011 ve 2012 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değeri ise 2010 yılında 5,65 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB'nın incelenen dönemler itibariyle kârlılık endeks ortalaması 0,47 olarak hesaplanmıştır. YSMB'nın kârlılık bileşen değeri 2011 yılı hariç negatif değerler olarak sektörün altında kalmıştır. YSMB'nın incelenen dönemler itibariyle kârlılık endeks ortalaması -8,26 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak kârlılık bileşen değerleri açısından en iyi performansı KSMB gösterirken, en kötü performansı YSMB göstermiştir. Bu bağlamda KSMB yürütmüş oldukları faaliyetler açısından diğer banka gruplarına göre daha kârlı ve verimli çalışmaktadırlar.

Likidite Bileşen Değerinin Değerlendirilmesi (L)

Likidite bileşeni, bankaların borçlarını ödeyebilme durumlarını, dönen varlıklarının güvenilirlik düzeyini, likidite durumlarını, olası kriz ve piyasa hareketliliklerine karşı faaliyetlerini sürdürebilme yeteneklerini gösteren önemli göstergelerden biridir. Likidite bileşeni Tablo 9’da belirtildiği gibi 4 finansal oran kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 29: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Likidite Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
KSMB	-7,41	-15,12	-15,95	-4,17	5,36	-1,21	-8,49	-7,59	-6,82
ÖSMB	0,90	2,17	2,71	0,30	-1,76	2,93	-2,89	-5,54	-0,15
YSMB	2,58	0,71	4,59	1,71	-0,47	-3,06	7,86	10,72	3,08

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir

Tablo 30: Grup Bazında Likidite Rasyoları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
L1								
Sektör	33,02	32,80	30,93	31,30	28,53	27,62	26,28	25,11
KSMB	29,73	30,17	27,78	30,33	30,24	28,27	26,34	24,72
ÖSMB	34,89	34,09	31,52	31,66	27,50	27,11	27,43	26,22
YSMB	33,35	33,91	35,59	32,25	30,48	29,67	25,78	25,51
L2								
Sektör	32,23	27,78	30,41	37,81	35,83	33,49	33,51	31,01
KSMB	39,29	33,02	36,66	48,69	47,23	43,33	42,02	38,77
ÖSMB	32,50	28,82	29,84	37,24	34,14	32,83	35,02	31,59
YSMB	24,89	20,18	29,50	31,72	32,98	29,98	29,79	29,41
L3								
Sektör	54,34	54,71	53,38	56,58	54,14	52,94	50,59	47,37
KSMB	44,83	45,14	41,33	50,42	51,78	48,85	45,94	41,99
ÖSMB	56,67	56,93	54,86	57,10	52,94	52,73	51,78	48,14
YSMB	59,14	61,66	71,36	59,17	56,47	54,31	50,41	48,21
L4								
Sektör	40,88	40,64	37,75	39,57	35,09	34,12	32,30	30,89
KSMB	33,89	34,63	31,76	36,04	35,06	33,37	30,92	29,00
ÖSMB	43,48	42,62	38,71	40,48	34,19	33,70	33,84	32,42
YSMB	43,43	43,56	44,96	41,45	38,41	37,28	32,38	32,23

Kaynak: TBB- Seçilmiş Rasyolar, 2016

Tablo 30’da Likit Aktifler/Toplam Aktifler oranı (L1), sektör ve banka gruplarında genel olarak yıllar itibariyle azalan değerler almıştır. YSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler alırken KSMB ile ÖSMB bazı yıllar sektöre yakın ve üstünde değerler alırken bazı yıllar altında değerler almıştır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19’a göre, KSMB 2013 yılı hariç negatif değerler alırken, YSMB 2014 yılı hariç

pozitif değerler almıştır. Tablo 30 'da Yabancı Para Likit Aktifler/Yabancı Para Pasifler oranı (L2), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler alırken, YSMB sektör ortalamasının altında değerler almıştır. ÖSMB ise sektör ortalamasına yakın değerler almıştır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, KSMB 2010 yılı hariç pozitif değerler alırken, YSMB 2016 yılı hariç negatif değerler almıştır. Tablo 30'da Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler oranı (L3), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB sektör ortalamasının altında değerler almıştır. ÖSMB 2009, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında sektörün üzerinde değerler alırken diğer yıllarda sektöre yakın ve altında değerler almıştır. YSMB 2015 ve 2016 yıllarında sektöre yakın değerler alırken, diğer yıllarda sektör ortalamasının üzerinde değerler almışlardır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, KSMB 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. YSMB 2014 ve 2013 yılları hariç pozitif değerler almıştır. Tablo 30'da Likit Aktifler/ (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar) oranı (L4), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB sektör ortalamasının altında değerler alırken YSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. ÖSMB ise bazı yıllar sektör ortalamasının üzerinde değer alırken bazı yıllar sektöre yakın değerler almıştır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, KSMB 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. YSMB 2014 yılı hariç pozitif değerler almıştır.

Tablo 29'a göre likidite bileşeni KSMB 2013 (5,36) yılı hariç negatif değerler olarak sektör ortalamasının altında kalmıştır. Ayrıca KSMB'nin incelenen dönemler itibariyle likidite endeks ortalaması -6,82 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB'nin likidite bileşeni 2013, 2015 ve 2016 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite değerini 2014 (2,93) yılında, en düşük değerini 2016 (-5,54) yılında almıştır. Bununla birlikte ÖSMB'nin incelenen dönemler itibariyle likidite endeks ortalaması -0,15 olarak hesaplanmıştır. YSMB'nin likidite bileşeni 2013 ve 2014 yılları haricinde pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite bileşen değerini 2016 (10,72) yılında, en düşük değerini 2014 (-3,06) yılında almıştır. Ayrıca YSMB'nin incelenen dönemler itibariyle likidite endeks ortalaması 3,08 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak likidite bileşen değerleri açısından en iyi performans gösteren banka grubu YSMB olurken, en kötü performans gösteren banka grubu KSMB olmuştur. Bu sonuçlara göre YSMB piyasalarda ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı diğer banka gruplarına göre daha

dayanıklı bir likidite pozisyonuna sahiptir. Ayrıca işletme sermayesinin yeterli düzeyde olduğu ve nakit ihtiyacının da olmadığı söylenebilir.

➤ *Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşen Değerinin Değerlendirilmesi (S)*

Piyasa riskine duyarlılık bileşeni, piyasa fiyatlarında, kurlarda, faiz oranlarında ve hisse senedi fiyatlarındaki değişimlerin bankaların mali durumlarını veya mevcut sermaye düzeylerini etkileme derecelerini değerlendirir. Piyasa riskine duyarlılık bileşeninin değerlendirilmesi için Tablo 9’da belirtildiği gibi 4 finansal oran kullanılmıştır.

Tablo 31: 2009-2016 Yılı Grup Bazında Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort.
KSMB	-1,99	5,48	6,77	1,95	-1,18	6,06	12,33	7,09	4,56
ÖSMB	-0,04	0,09	-4,61	-0,63	-1,34	0,17	3,00	5,18	0,23
YSMB	1,05	-2,89	2,38	-0,19	2,27	-3,24	-9,92	-10,02	-2,57

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 32: Grup Bazında Piyasa Riskine Duyarlılık Rasyoları

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
S1								
Sektör	35,18	32,12	26,14	22,66	18,83	17,28	15,97	15,15
KSMB	44,35	38,47	33,26	28,45	23,50	20,48	17,57	16,25
ÖSMB	34,57	32,60	25,14	22,32	18,52	17,92	16,94	16,15
YSMB	21,64	20,39	18,15	14,80	13,98	11,87	14,58	14,51
S2								
Sektör	1,97	1,95	1,66	1,61	1,45	1,28	1,04	1,20
KSMB	1,04	1,40	1,20	1,21	1,21	1,11	1,01	1,02
ÖSMB	2,59	2,47	1,99	1,86	1,72	1,46	1,18	1,42
YSMB	1,86	1,38	1,48	1,72	1,24	1,13	0,95	1,25
S3								
Sektör	10,47	7,89	7,43	8,25	6,59	7,14	7,12	7,29
KSMB	10,97	8,26	8,06	8,67	6,79	7,30	7,33	7,58
ÖSMB	9,84	7,52	6,99	7,88	6,48	6,98	7,08	7,27
YSMB	12,65	9,10	8,57	9,78	7,21	8,12	7,44	7,63
S4								
Sektör	85,76	85,51	85,46	86,91	84,27	83,98	85,70	88,56
KSMB	95,98	94,14	97,88	95,11	94,47	94,56	96,27	101,26
ÖSMB	90,61	91,49	87,15	89,03	84,75	84,48	84,32	86,24
YSMB	53,89	52,61	60,65	63,52	65,60	65,07	77,59	79,55

Kaynak: TBB- Seçilmiş Rasyolar, 2016

Tablo 32’de Finansal Varlıklar (net)/Toplam Aktifler oranı (S1), sektör ve banka gruplarında yıllar itibariyle azalan bir seyir göstermiştir. KSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler alırken, YSMB sektör ortalamasının altında değerler almıştır. ÖSMB ise 2014, 2015 ve 2016 yılı hariç sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Tablo

12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, KSMB ve ÖSMB 2015-2016 yılları hariç negatif değerler alırken, YSMB 2015 ve 2016 yılları hariç pozitif değerler almıştır. Tablo 32'de Faiz Dışı Gelirler (net)/Toplam Aktifler oranı (S2), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB ve YSMB sektör ortalamasının altında kalırken, ÖSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Nitekim Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, KSMB 2015 yılı hariç, YSMB ise 2013 yılı hariç negatif değerler almıştır. ÖSMB ise 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. Tablo 32'de Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler oranı (S3), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB ve YSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler alırken, ÖSMB sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, YSMB 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. KSMB 2010, 2011, 2015 ve 2016 yılları haricinde negatif değerler alırken, ÖSMB 2011 yılı hariç pozitif değerler almıştır. Tablo 32'de Yabancı Para Aktifler/Yabancı Para Pasifler oranı (S4), sektör ve banka gruplarında dalgalı bir seyir izlemiştir. KSMB sektör ortalamasının üzerinde değerler alırken, YSMB sektör ortalamasının altında değerler almıştır. ÖSMB ise 2015 ve 2016 yılları haricinde sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Tablo 12-13-14-15-16-17-18-19'a göre, KSMB 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler alırken, ÖSMB negatif değerler almıştır. YSMB 2016, 2015, 2013 ve 2009 yılları haricinde negatif değerler almıştır.

Tablo 31'e göre, piyasa riskine duyarlılık bileşeni KSMB'da 2009 ve 2013 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek bileşen değerini 2015 (12,33) yılında, en düşük değerini ise 2009 (-1,99) almıştır. Ayrıca KSMB'nın incelenen dönemler itibariyle piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 4,56 olarak hesaplanmıştır. ÖSMB'nın piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 2009, 2011, 2012 ve 2013 yılları haricinde pozitif değerler almıştır. En yüksek bileşen değeri ise 2016 (5,18) yılında, en düşük değerini ise 2011 (-4,61) yılında almıştır. Bununla birlikte ÖSMB'nın incelenen dönemler itibariyle piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 0,23 olarak hesaplanmıştır. YSMB'nın piyasa riskine duyarlılık bileşeni 2009, 2011 ve 2013 yılları haricinde negatif değerler almıştır. En yüksek bileşen değeri ise 2012 (2,38) yılında, en düşük değerini ise 2016 (-10,02) yılında almıştır. Bununla birlikte YSMB'nın incelenen dönemler itibariyle piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması -2,57 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak piyasa riskine duyarlılık bileşeni açısından performansı en

iyi olan banka grubu KSMB olurken, en düşük performansa sahip olan banka grubu YSMB olmuştur. Bu bağlamda KSMB, piyasalarda meydana gelebilecek döviz kuru riski, enflasyon, faiz riski gibi risklere karşı diğer banka gruplarına göre daha az kırılgan bir yapıya sahiptir.

4.4.2. Banka Bazında CAMELS Bileşik Değerlerinin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Akbank, Denizbank, Finans Bank, Garanti Bankası, Halk Bankası, ICBC Turkey Bank, İş Bankası, Şekerbank, Türkiye Ekonomi Bankası, Vakıflar Bankası, Yapı ve Kredi Bankası olmak üzere 11 adet mevduat bankasının 2009-2016 dönemleri itibariyle CAMELS bileşik değerleri Tablo 32’de verilmiştir. Bir önceki başlık altında banka grupları arasında CAMELS bileşik değerlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu başlık altında ise bankaların ayrı ayrı CAMELS bileşik değerleri değerlendirilecektir.

Tablo 33: 2009-2016 Dönemi Banka Bazında CAMELS Bileşik Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AKBANK	24,67	23,97	20,18	25,08	18,96	25,66	28,57	30,17
DENİZ	-4,46	-16,29	1,49	-2,28	-16,05	-9,26	-4,31	-6,38
FİNANS BANK	-8,13	-6,74	-3,47	-7,81	-7,91	-5,74	-13,83	-10,36
GARANTİ	22,77	20,18	21,70	13,99	10,99	10,21	10,43	7,74
HALK	-4,43	2,34	6,65	9,30	8,15	3,51	7,44	0,07
ICBC	-15,30	-14,72	-18,01	-21,31	-5,41	-18,21	-18,33	-27,08
İŞ BANK	8,54	3,54	0,82	0,35	-0,68	5,15	2,82	1,99
ŞEKER	-18,17	-15,31	-11,78	-5,64	-14,14	-17,35	-22,92	-30,32
TEB	-4,60	0,34	-14,89	-9,23	-4,86	-3,63	4,68	0,22
VAKIF	7,28	0,33	-6,45	1,03	3,75	6,02	8,36	2,96
YAPI KREDİ	-8,31	-1,07	-5,83	-1,69	7,21	2,20	-2,07	-4,23

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

4.4.2.1. Akbank’ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

30 Ocak 1948’de bölgedeki pamuk üreticilerine finansman sağlamak amacıyla Adana’da kurulmuş özel sermayeli mevduat bankasıdır. Genel müdürlüğünü 1954 Kasım ayında İstanbul’a taşıyan Akbank, 1990 Temmuz ayında İMKB’de işlem görmeye başlamıştır. Banka TBB’nin 2017 verilerine göre yurt içinde 800, yurtdışında 1 şubesiyle ve 14 binin üzerinde çalışanıyla faaliyetlerine devam etmektedir. Akbank’ın yönetim kurulu başkanı Suzan Sabancı Dinçer, genel müdürü ise Hakan Binbaşgil’dir.

Tablo 34: Akbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değeri	24,67	23,97	20,18	25,08	18,96	25,66	28,57	30,17	24,66
C	33,36	13,09	9,43	17,35	2,59	13,36	19,66	21,06	16,24
A	44,29	50,69	54,64	63,38	60,37	58,30	52,69	51,99	54,54
M	30,01	24,12	16,63	28,36	21,87	31,68	40,35	44,50	29,69
E	24,04	15,98	9,17	10,15	16,57	28,25	34,28	33,14	21,45
L	19,14	43,69	33,28	35,09	19,72	27,98	26,83	31,56	29,66
S	-8,63	-15,55	-15,56	-16,28	-15,02	-11,15	-2,95	-1,18	-10,79

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 34'e göre Akbank'ın CAMELS bileşik değeri 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. En yüksek CAMELS bileşik değerini 2016 yılında (30,17), en düşük CAMELS bileşik değerini ise 2013 (18,96) yılında almıştır. Ayrıca 8 yıllık dönem boyunca CAMELS bileşik değer endeks ortalaması 24,66 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterlilik bileşeni 8 yıllık dönem itibariyle dalgalı bir seyir izlemekle birlikte pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterlilik değerini 2009 (33,36) yılında, en düşük sermaye yeterlilik değerini ise 2013 (2,59) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariye sermaye yeterlilik bileşeninin endeks ortalaması 16,24 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında sermaye yeterlilik bileşen değerinin bu kadar düşük çıkmasının iki sebebi bulunmaktadır. İlki Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranının diğer yıllara göre daha yüksek oranda gerçekleşmesidir. Bilanço içi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranı 2013 yılında 91,7 olarak gerçekleşmiştir. Bankanın özkaynakları 2013 yılında döviz kuru riskinden olumsuz yönde etkilenmiştir. Aynı şekilde 2011 yılında da bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynaklar içerisindeki oranı (73,5) diğer yıllara göre yüksektir. İkincisi ise, 2013 yılında bankanın sermaye yeterlilik oranı sektör ortalamasının altında kalmasıdır. Bankanın sermaye yeterlilik oranının 2009, 2012, 2015 ve 2016 yıllarında endeks oranlamasının üzerinde değerler alması, sermaye yeterliliğine olumlu yönde katkı yapmıştır.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2012 (63,38) yılında, en düşük değerini ise 2009 (44,29) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariye aktif kalitesi bileşeninin endeks ortalaması 54,54 olarak

hesaplanmıştır. 2009 yılında bileşen değerinin düşük çıkmasının nedeni takipteki kredilerinin toplam krediler içindeki payının yüksek olmasından ve duran varlıklarının toplam aktifler içindeki payının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Genel olarak bankanın aktiflerini ve kredi politikalarını iyi yönettiği söylenebilir.

Yönetim kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek yönetim kalitesi bileşen değerini 2016 (44,50) yılında, en düşük değerini ise 2011 (16,63) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle yönetim kalitesi bileşeninin endeks ortalaması 29,69 olarak hesaplanmıştır. Bankanın yönetim kalitesindeki bu başarısı kredilerini, aktiflerini iyi yönetmesinden ve dolayısıyla yüksek kâr elde etmesinden kaynaklanmaktadır. Bankanın şube başına net kar oranı ve Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri oranı sektör ortalamasının üstünde değerler alırken, Personel Gideri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı sektör ortalamasının altında değerler almıştır.

Kârlılık bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2015 (34,28) yılında, en düşük değerini ise 2011 (9,17) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle kârlılık bileşeninin endeks ortalaması 21,45 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kârlılık oranları sektör ortalamasının üzerinde gerçekleştiği için bankanın kârlılık bileşen değerleri diğer bankalara göre daha iyi durumdadır.

Likidite bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite bileşen değerini 2010 (43,69) yılında, en düşük değerini ise 2009 (19,14) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle likidite bileşeninin endeks ortalaması 29,66 olarak hesaplanmıştır. Bankanın likidite oranları sektör ortalamasının üzerinde değerlere sahip olduğu için bu bileşen değeri bakımından diğer bankalara göre daha iyi durumdadır.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri yıllar içinde dalgalı bir seyir izlemekle beraber negatif değerler almıştır. En yüksek değerini 2016 (-1,18), düşük değerini ise 2012 (-16,28) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle piyasa riskine duyarlılık bileşeninin endeks ortalaması -10,79 olarak hesaplanmıştır. Bankanın para varlıkları içerisinde yabancı para varlıklarının yüksek olması bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya getirmiştir. Son yıllarda yabancı para oranlarını azalmasıyla

birlikte piyasa riskine duyarlılık bileşen değerinin de azaldığı görülmektedir. Ayrıca bankanın faiz dışı gelirlerinin aktif toplamına oranının sektör ortalamasının gerisinde kalması ve finansal varlıklarının toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasının çok üzerinde değerler alması bileşen değerinin negatif değerler almasında etkili olmuştur.

4.4.2.2. Denizbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

Denizbank geliştirmekte olan Türk denizcilik sektörüne finansman sağlamak amacıyla 1938 yılında bir devlet bankası olarak kurulmuştur. Zorlu Holding tarafından 1997'de Özelleştirme İdaresi'nden satın alınmıştır. 2012 Eylül ayı itibariyle Rusya'nın en büyük bankalarından olan Sherbank bünyesinde hizmet vermeye devam etmektedir. TBB verilerine göre yurtiçinde 707, yurtdışında 1 ve 14 binin üzerinde çalışanıyla faaliyetlerine devam etmektedir. Denizbank'ın yönetim kurulu başkanı Herman Gref, genel müdürü ise Hakan Ateştir.

Tablo 35: Denizbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değeri	-4,46	-16,29	1,49	-2,28	-16,05	-9,26	-4,31	-6,38	-7,19
C	-15,65	-45,16	-14,86	-12,69	-39,97	-28,69	3,64	-6,86	-20,03
A	-2,82	-4,76	-3,65	-11,25	-7,43	-6,32	-25,12	-10,53	-8,99
M	-11,67	-21,56	-8,55	-14,82	-22,60	-22,28	-17,35	-11,78	-16,32
E	18,81	-9,44	33,54	12,85	-29,13	-17,46	0,33	-25,98	-2,06
L	-17,96	-13,07	1,64	5,31	-2,12	14,61	8,40	9,00	0,73
S	7,81	-0,79	4,62	6,64	3,20	-2,23	-0,04	2,49	2,71

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 35'e göre Denizbank'ın CAMELS bileşik değerleri 2011 yılı hariç negatif değerler almıştır. En yüksek değerini 2011 (1,49) yılında, en düşük değerini ise, 2010 (-16,29) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik değeri endeks ortalaması -7,19 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değeri 2015 yılı dışında negatif değerler almıştır. En yüksek değerini 2015 (3,64), en düşük değerini ise, 2010 (-45,16) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle sermaye yeterlilik endeks ortalaması -20,03 olarak hesaplanmıştır. Bankanın sermaye yeterlilik oranı 2016 ve 2015 yılları

haricinde sektör ortalamasının çok altında gerçekleşmiştir. Özkaynaklar/Toplam aktifler oranı ile (Özkaynaklar-Duran Aktifler) / Toplam aktifler oranı 8 yıllık dönem boyunca sektör ortalamasının çok altında kalmıştır. Bankada Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynak oranının sektör ortalamasının çok üzerinde değerler alması bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. İncelenen oranların sektöre göre kötü değerler alması bankanın sermaye yeterlilik bileşen değerine olumsuz yönde etki etmiştir.

Aktif kalitesi bileşen değeri 8 yıllık dönem itibariyle negatif değerler olarak sektör ortalamasının altında kalmıştır. Bununla birlikte aktif kalitesi bileşen değeri endeks ortalaması -8,99 olarak hesaplanmıştır. Bankanın takipteki kredilerinin toplam krediler içindeki payının sektör ortalamasına göre yüksekliği, Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler oranının 2013 yılından sonra sektör ortalamasının üzerinde değerler alması ve Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Mevduat oranının 2013 yılından sonra sektör ortalamasına göre düşük değerler alması bankanın kredi politikasını iyi bir şekilde yönetemediğinin göstergesidir. Ayrıca bankanın duran varlıklarının toplam aktifler içindeki oranının sektör ortalamasına göre yüksekliği varlık kalitesini yönetmede sıkıntı yaşadığını ve bankanın atıl halde bulunan varlıkları olduğunun göstergesidir.

Yönetim yeterliliği bileşen değeri 8 yıllık dönem itibariyle negatif değerler olarak sektör ortalamasının altında kalmıştır. Bununla birlikte yönetim yeterliliği endeks ortalaması -16,32 olarak hesaplanmıştır. Nitekim aktiflerini, kredi politikalarını ve kârlılığını iyi yönetemediği için bankanın yönetim yeterliliğinin ölçülmesinde kullanılan oranlar bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Şube başına net kârın sektör ortalamasına göre düşüklüğü, Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri oranının sektör ortalamasına göre düşüklüğü ve Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranının sektör ortalamasının üzerinde olması bankanın yönetim yeterliliğini olumsuz yönde etkilemiştir. İncelenen oranlar içerisinde yalnızca Toplam Faaliyet Gelirleri/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır.

Kârlılık bileşen değeri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemiştir. Bileşen değeri 2010, 2013, 2014 ve 2016 yılları dışında pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2011 (33,54) yılında, en düşük değerini ise 2013 (-29,13) yılında almıştır. Ayrıca kârlılık bileşeninin incelenen dönemler itibariyle endeks

ortalaması -2,06 olarak hesaplanmıştır. 2011 yılında bileşen değerinin yüksek çıkmasının nedeni, özkaynak kârlılığı ile aktif kârlılığı oranlarının sektör ortalamasına göre yüksek olmasıdır. Aynı şekilde 2013 yılında bileşen değerinin bu kadar düşük çıkmasının nedeni, özkaynak kârlılığı, aktif kârlılığı ve vergi öncesi kârlılığın sektör ortalamasının altında kalmasındandır.

Likidite bileşen değeri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemiştir. Bileşen değeri 2009, 2010 ve 2013 yılları dışında pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite bileşen değerini 2014 (14,61) yılında, en düşük değerini ise 2009 (-17,96) yılında almıştır. Ayrıca likidite bileşeninin incelenen dönemler itibariyle endeks ortalaması 0,73 olarak hesaplanmıştır. 2014 yılında likit aktiflerin, toplam aktifler ve kısa vadeli yükümlülükleri içerisindeki payının sektör ortalamasının üstünde olmasından dolayı bileşen değeri yüksek çıkmıştır. Aynı şekilde 2009 yılında likit aktiflerin, toplam aktifler, kısa vadeli yükümlülükler ve mevduatlar içindeki oranı sektör ortalamasının altında kaldığı için bileşen değeri bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Genel olarak bankanın piyasada oluşabilecek risklere karşı likidite ihtiyacını karşılayabilecek durumda olduğu söylenebilir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemiştir. Bileşen değeri, 2010, 2014 ve 2015 yılları haricinde pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık bileşen değerini 2009 (7,81) yılında, en düşük değerini ise 2014 (-2,23) yılında almıştır. Ayrıca piyasa riskine duyarlılık bileşeninin incelenen dönemler itibariyle endeks ortalaması 2,71 olarak hesaplanmıştır. Genel olarak bankanın para varlıkları içerisinde yabancı para değerinin sektör ortalamasına göre azlığının döviz kuru riskini azalttığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca faiz ve faiz dışı gelirlerinin toplam aktifler içindeki oranının sektöre göre daha iyi durumda olması ve Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranının sektör ortalamasının altında değerler almasından dolayı bankanın piyasa riskine duyarlılık bileşeni bu durumdan olumlu yönde etkilenmiştir.

4.4.2.3. Finansbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

Finansbank 2011 yılında faaliyete başlamıştır. 2015 yılında Katar'ın önemli bankalarından olan Qatar National Bank tarafından satın alınan finans bank, yurt

içinde 541, yurt dışında 1 şubesiyle faaliyetlerine devam etmektedir. Bankanın yönetim kurulu başkanı Dr. Mehmet Ömer Arif Aras, genel müdürü ise, Temel Güzelogludur.

Tablo 36: Finansbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değeri	-8,13	-6,74	-3,47	-7,81	-7,91	-5,74	-13,83	-10,36	-8,00
C	-33,47	-20,63	-11,94	-14,09	-0,45	-11,40	-19,42	-29,75	-17,64
A	-8,32	-16,65	-24,83	-28,55	-25,69	-18,28	-22,86	-14,51	-19,96
M	-15,83	-9,31	-3,14	-2,46	-9,48	3,89	-8,01	-9,82	-6,77
E	-0,95	13,38	12,92	-0,56	-15,79	2,64	-5,98	2,06	0,96
L	19,33	4,05	10,07	1,21	2,20	-9,72	-16,49	2,83	1,68
S	-12,74	-7,79	1,64	5,39	1,34	9,06	-2,55	-9,36	-1,88

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 36'ya göre Finansbank'ın 8 yıllık dönem itibariyle CAMELS bileşik değerleri negatif değerler almıştır. En yüksek CAMELS bileşik değerini 2011 (-3,47), en düşük değerini ise, 2015 (-13,83) yılında almıştır. İncelenen dönem itibariyle CAMELS bileşik endeks değer ortalaması -8,00 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşeni 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler olarak sektör ortalamasının altında kalmıştır. Bununla birlikte sermaye yeterliliği endeks ortalaması -17,64 olarak hesaplanmıştır. Bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynaklar içerisindeki oranının sektör ortalamasının çok üzerinde olması yıllar itibariyle bileşenin değerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bankanın sermaye yeterlilik oranı 2014-2013-2012 ve 2011 yılları haricinde sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Nitekim tablo 36'da sermaye yeterlilik bileşen değerleri en düşük değerlerini almıştır.

Aktif kalitesi bileşeni 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler olarak sektör ortalamasının altında kalmıştır. Bununla birlikte aktif kalitesi bileşen değerinin endeks ortalaması -19,96 olarak hesaplanmıştır. Bankanın takipteki kredilerinin ve alacaklarının toplam aktifler içerisindeki oranı sektör ortalamasının oldukça üzerinde değerler almıştır. Bankanın kredi portföy yönetiminde ve kredi tahsilatında sıkıntı yaşandığı söylenebilir. Duran varlıklarının toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasına yakın ve altında değerler alması, bankanın varlıklarını yönetmede başarılı olduğunu göstermektedir.

Yönetim yeterliliği bileşen değeri 2014 (3,39) yılı hariç negatif değerler almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle yönetim kalitesinin endeks ortalaması -6,77 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kredi politikalarını ve kârlılığını iyi yönetememesinin sonucu olarak yönetim kalitesi bileşeni negatif değerler almıştır. Bankanın şube başına net kârının 2011 yılı hariç sektör ortalamasının altında kalması bankaya olumsuz yönde etki etmiştir. Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı sektör ortalamasının altında değerler almış ve bileşeni olumlu yönde etkilemiştir. Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri oranı 2014-2012 ve 2011 yılları haricinde sektör ortalamasının altında değerler aldığı için bileşene olumsuz yönde etki etmiştir.

Kârlılık bileşen değerleri 2009, 2012, 2013 ve 2015 yılları dışında pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2010 (13,38) yılında, en düşük değerini ise, 2013 (-15,79) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle kârlılık endeks ortalaması 0,96 olarak hesaplanmıştır. Kârlılık bileşenini değerlendirmek amacıyla kullanılan kârlılık oranları sektör ortalamasına ya çok yakın ya da altında değerler aldığı için bankanın kârlılık bileşen değerleri dalgalı bir seyir izlemiştir. Karlılık oranları 2011-2010 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır.

Likidite bileşen değerleri 2014 ve 2015 yılları haricinde pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite bileşen değerini 2009 (19,33) yılında, en düşük değerini ise, 2015 (-16,49) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle likidite endeks ortalaması 1,68 olarak hesaplanmıştır. Likit aktifleri iyi yönetmeyi başaran bankanın bileşen değerleri genel olarak durumdan olumlu etkilenmiştir. Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler ve Likit Aktifler/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar) oranı 2016-2011-2010 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde değerler olarak bileşeni olumlu yönde etkilemiştir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlemiştir. En yüksek piyasa riskine duyarlılık bileşen değerini 2014 (9,06) yılında, en düşük değerini ise, 2009 (-12,74) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması -1,88 olarak hesaplanmıştır. Bankanın para varlıkları içerisinde yabancı para varlıklarının yüksek olması bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya getirmiştir. Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler oranı 2014-2013-2012 yılları dışında ve Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranı 2016 ve 2015 yılı

haricinde sektör ortalamasının altında değerler aldığı için bileşen değerini olumsuz yönde etkilemiştir.

4.4.2.4. Garanti Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1946 yılında Ankara'da kurulan Garanti Bankası 1950 yılında genel müdürlüğünü İstanbul'a taşımış ve 1983 yılında Doğu Holding bünyesine katılmıştır. 1990 yılında hisse senetleri İMKB'de işlem görmeye başlayan bankayı, 2001 yılında bir İspanyol bankası olan Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA(BBVA) satın almıştır. Böylece Garanti bankası yabancı sermayeli mevduat bankası olarak faaliyetlerine devam etmektedir. TBB verilerine göre bankanın yurtiçinde 922, yurtdışında 8 adet şubesi ve 18,6 bin çalışanıyla faaliyetlerine devam etmektedir. Bankanın yönetim kurulu başkanı Süleyman Sözen, genel müdürü ise Ali Fuat Erbil'dir.

Tablo 37: Garanti Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşen Değerleri	22,77	20,18	21,70	13,99	10,99	10,21	10,43	7,74	14,75
C	16,07	27,33	23,93	18,80	15,33	9,68	18,78	15,00	18,11
A	16,65	16,00	18,28	17,21	16,97	15,37	8,23	7,30	14,50
M	48,22	31,60	37,50	20,65	19,83	26,93	30,19	29,69	30,58
E	30,00	21,42	28,29	12,02	10,82	23,40	35,70	36,16	24,72
L	35,37	31,04	25,78	24,06	11,29	4,11	-9,21	-16,42	13,25
S	-1,12	-7,10	0,72	-12,58	-8,91	-12,18	-10,01	-12,19	-7,92

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 37'ye göre, Garanti Bankası'nın CAMELS bileşik değeri 8 yıllık dönem boyunca azalan bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek bileşik değerini 2009 (22,77) yılında, en düşük değerini ise 2016 (7,74) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın CAMELS bileşik değer endeks ortalaması 14,75 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri incelenen dönemler itibariyle pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterliliği bileşen değerini 2010 (27,33) yılında, en düşük değerini ise 2014 (9,68) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması 18,11 olarak hesaplanmıştır. 2010 yılında bankanın sermaye yeterlilik düzeyinin yüksek çıkması sermaye yeterlilik

oranının sektör ortalamasının üzerinde olmasından ve Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranının sektör ortalamasının altında olmasındandır. 2016 yılına doğru gidildikçe bankanın sermaye yeterlilik oranı sektör ortalamasına yakın veya aşağısında değerler almıştır. Ayrıca Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranının sektör ortalamasına yakın ve 2016 yılında sektör ortalamasına göre yüksek değer almasından dolayı sermaye yeterlilik bileşen değeri yıllar itibariyle düşüşe geçmiştir.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2011 (18,28) yılında, en düşük değerini ise 2016 (7,30) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması 14,50 olarak hesaplanmıştır. Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı ve Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler oranı Sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bankanın kredi portföy yönetimi ve kredilerindeki tahsilat becerisi bankanın kredi politikalarını iyi yönettiğinin göstergesidir. Ancak Duran Aktifler/Toplam Aktifler oranının 2016-2015 yıllarında sektör ortalamasının üstünde değerler alması bankada son dönemlerde atıl halde varlık bulunduğunu göstermektedir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek yönetim yeterliliği bileşen değerini 2009 (48,22) yılında, en düşük değerini ise 2013 (19,83) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması 30,58 olarak hesaplanmıştır. Bankanın sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, kârlılık ve likidite yönetimindeki başarısı yönetim yeterliliğine olumlu yönde etki ederek sektör ortalamasının üzerinde değerler almasına sebep olmuştur. Bankanın şube başına net kârı sektör ortalamasına göre oldukça yüksek seviyededir. Diğer faaliyet giderleri içerisinde personel giderleri sektör ortalamasının oldukça aşağısında değerler almıştır.

Kârlılık bileşeni değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2016 (36,16) yılında, en düşük değerini ise 2013 (10,82) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması 24,72 olarak hesaplanmıştır. Özkaynak kârlılığı, aktif kârlılığı ve vergi öncesi kârı incelenen yıllar itibariyle sektör

ortalamasının üzerinde değerler alması kârlılık bileşen değerini olumlu yönde etkilemiştir. 2012 ve 2013 yılında diğer yıllara göre daha düşük kârlılık değeri almasının sebebi kârlılık oranlarının sektöre çok yakın değerler almasından kaynaklanmaktadır.

Likidite durumu bileşen değerleri 2015 ve 2016 yılları haricinde pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite durumu bileşen değerini 2009 (35,37) yılında, en düşük değerini ise 2016 (-16,42) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması 13,25 olarak hesaplanmıştır. Bankanın 2016-2015-2014-2013 yılları itibariyle likit aktiflerindeki düşüş bileşen değerinin azalmasına yol açmıştır. Özellikle 2016 ve 2015 yıllarında bankanın Likit aktif değerleri sektör ortalamasının altında kalmıştır. Nitekim bu durum bileşik değerini etkilemiş ve değerler negatif olarak çıkmıştır. Bankanın son yıllarda likidite durumunu iyi yönetemediği söylenebilir. Ayrıca likidite ve aktif değerlerinin son yıllarda düşüşe geçmesine bağlı olarak CAMELS bileşik değerinin de düşüşe geçtiği görülmektedir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 2011 (0,72) yılı hariç negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması -7,92 olarak hesaplanmıştır. Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranı 2016-2015-2014 ve 2013 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler oranı 2016 yılı hariç sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bankanın son yıllarda faiz gelirlerindeki düşüklük ve menkul değerlerinin toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasının üzerinde olması, bankanın faiz gelirlerinde azalma olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4.2.5. Halk Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1933 yılında esnaf, sanatkâr ve küçük meslek sahiplerine finansman sağlamak amacıyla kurulmuştur. 1938 yılında faaliyetlerine başlar ve halen kamu sermayeli mevduat bankası olarak sektörde hizmet vermektedir. TBB verilerine göre yurtiçinde 1759, yurt dışında 21 şubesi ve 18 bin çalışanıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

Tablo 38: Halk Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değerleri	-4,43	2,34	6,65	9,30	8,15	3,51	7,44	0,07	4,13
C	-8,44	-8,44	4,61	9,34	4,08	9,78	13,26	6,88	3,88
A	6,03	2,10	4,33	2,64	6,31	-3,39	2,93	4,99	3,24
M	1,21	14,47	22,58	23,94	18,76	9,23	13,90	-3,68	12,55
E	35,21	42,29	48,08	44,14	41,06	22,21	31,13	0,06	33,02
L	-41,94	-33,33	-26,78	-12,14	-6,72	-11,79	-16,79	-12,46	-20,24
S	-6,41	4,06	4,99	2,11	-4,13	2,26	9,97	3,66	2,06

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 38'e göre, Halk Bankası'nın CAMES bileşik değerleri 8 yıllık dönem itibariyle dalgalı bir seyir izlemiştir. En yüksek bileşik değerini 2012 (9,30) yılında, en düşük değerini ise 2009 (-4,43) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın CAMELS bileşik değeri endeks ortalaması 4,13 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 2009 ve 2010 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterliliği bileşen değerini 2015 (13,26) yılında, en düşük değerini ise 2009-10 (-8,44) yıllarında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması 3,88 olarak hesaplanmıştır. Sermaye yeterlilik bileşenini değerlendirilirken kullanılan bütün oranlar sektör ortalamasının altında kalmasına rağmen, bankanın CAMELS bileşik değerlerinin genellikle pozitif olmasının nedeni bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynaklar içerisindeki oranının sektör ortalamasının altına kalmasındandır. Dolayısıyla bankanın döviz kuru riskine karşı daha temkinli davrandığı şeklinde bir yorum yapılabilir. Ancak bankanın sermaye yeterlilik düzeyi incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının altında değerler almıştır.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemiştir. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2013 (6,31) yılında, en düşük değerini ise 2014 (-3,39) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması 3,24 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Takipteki krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı 2015-2014-2012-2011 ve 2010 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Mevduat oranı incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının altında değerler

almıştır. Bankanın kredi politika yönetiminde ve kredilerin geri ödenme süresinde sıkıntı yaşadığı söylenebilir. Duran Aktifler/Toplam Aktifler oranı 2014 yılı hariç sektör ortalamasının altında değerler almıştır.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 2016 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek yönetim yeterliliği bileşen değerini 2012 (23,94) yılında, en düşük değerini ise 2016 (-3,68) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması 12,55 olarak hesaplanmıştır. Bankanın yıllar itibariyle kârlılık durumunu iyi yönetmesi yönetim kalitesine de olumlu yönde etki etmiştir. 2016 yılında bankanın negatif değer alması, kârlılık oranlarını 2016 yılında düşürmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı 2016-2015 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üstünde değerler aldığı için yönetim kalitesine olumsuz yönde etki etmiştir.

Kârlılık bileşeni değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2011 (48,08) yılında, en düşük değerini ise 2016 (0,06) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması 33,02 olarak hesaplanmıştır. Özkaynak kârlılığı, aktif kârlılığı ve vergi öncesi kâr oranları 2016 yılı hariç sektör ortalamasının üzerinde değerler aldığı için kârlılığa olumlu yönde katkı sağlamıştır. Ancak Toplam Gelirler/Toplam Giderler oranı 2009-2014-2015 ve 2016 yıllarında sektör ortalamasının altında değerler almıştır.

Likidite durumu bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması -20,24 olarak hesaplanmıştır. Bankanın likidite bileşeninin ölçülmesinde kullanılan oranlar sektör ortalamasının oldukça aşağısında değerler almıştır. Özellikle piyasada ortaya çıkabilecek bir likidite sıkışıklığında bankanın ciddi sorunlar yaşayabileceği söylenebilir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 2009 ve 2013 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık değerini 2015 (9,97) yılında, en düşük değerini 2009 (-6,41) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 2,06 olarak hesaplanmıştır.

Bankanın faiz ve faiz dışı gelirlerinin toplam aktifleri içerisindeki oranı sektör ortalamasının üzerindedir. Bankanın Yabancı Para Aktifler/Yabancı Para Pasifler oranı sektör ortalamasının üzerinde değerler olarak bileşeni olumlu yönde etkilemiştir.

4.4.2.6. ICBC Turkey Bank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1986 yılında Tekstil Bankası olarak İstanbul'da kurulan bankanın hisse senetleri 1990 yılından itibaren İMKB'de işlem görmeye başlamıştır. 2015 yılına kadar hisse senetlerinin önemli bir bölümüne sahip GSD Grup, hisselerini Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait Industrial and Commercial Bank of China Limited'e devretmiştir. Banka böylece yabancı sermayeli banka olarak faaliyetlerine devam etmeye başlamıştır. TBB verilerine göre bankanın yurtiçinde 44 şubesi bulunmaktadır. Bankanın yönetim kurulu başkanı Xu Keen, genel müdürü ise Gao Xiangyang'dır.

Tablo 39: ICBC Turkey Bank'ın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değerleri	-15,30	-14,72	-18,01	-21,31	-5,41	-18,21	-18,33	-27,08	-17,30
C	24,23	30,31	5,75	-2,50	24,79	28,97	-22,92	9,72	12,29
A	-16,72	-17,92	-18,23	-24,06	-20,67	-19,52	19,27	33,21	-8,08
M	-35,92	-44,17	-41,18	-37,38	-20,76	-54,46	-72,04	-56,96	-45,36
E	-63,05	-63,73	-53,04	-49,88	-23,47	-61,76	-107,2	-69,64	-61,47
L	-26,43	-19,19	-19,14	-23,73	-13,27	-21,23	48,73	40,80	-4,18
S	10,23	10,23	2,55	-0,23	13,45	-7,60	-27,08	-25,89	-3,04

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 39'a göre, ICBC Turkey Bank'ın 8 yıllık dönem boyunca CAMELS bileşik değerleri negatif değerler almıştır. En yüksek bileşik değerini 2013 (-5,41) yılında, en düşük değerini ise 2016 (-27,08) yılında almıştır. Ayrıca incelen dönemler itibarıyla bankanın CAMELS bileşik değeri endeks ortalaması -17,30 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 2012 ve 2015 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterliliği bileşen değerini 2010 (30,31) yılında, en düşük değerini ise 2015 (-22,92) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibarıyla bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması 12,29 olarak hesaplanmıştır. Bankanın 2011-2012 ve 2015 yıllarında sermaye yeterlilik oranları sektör ortalamasının altında

değerler almıştır. Ayrıca bu yıllarda Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranının sektör ortalamasının üzerinde olması bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranı sadece 2016 yılında sektör ortalamasının altında değer almıştır. 2015 yılında sermaye yeterlilik oranının, Özkaynaklar/Toplam Aktifler ve (Özkaynaklar-Duran Aktifler)/Toplam Aktifler oranının sektör ortalamasının altında değerler alması sermaye yeterlilik bileşen değerinin negatif çıkmasına sebep olmuştur.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 2015 ve 2016 yılları dışında negatif değerler almıştır. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2016 (33,21) yılında, en düşük değerini ise 2012 (-24,06) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması -8,08 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı 2016 yılı dışında sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Ayrıca Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktif oranı 2016 ve 2015 yılında sektör ortalamasının altında değerler olarak bileşeni olumlu yönde etkilemiştir. Bankanın Duran Aktifler/ Toplam Aktif oranı 2016-2015-2014 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının altında değerler olarak bileşen değerine olumlu yönde katkı yapmıştır. Diğer yıllarda ise oranın sektör ortalamasının üstünde değerler alması, varlıklarının bir kısmının atıl halde bulunduğu göstergesidir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması -45,36 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kârlılık, aktif ve likidite durumlarını iyi yönetememesinden kaynaklı yönetim yeterliliği bileşen değerleri negatif çıkmıştır. Ayrıca bankanın şube başına net kâr oranı sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı sektör ortalamasının çok üstünde değerler almıştır. Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri oranı 2013 yılı dışında sektör ortalamasının çok altında değerler almıştır. Tüm bu olumsuzluklar yönetim yeterliliği bileşen değerlerine de yansımış ve bileşen değerleri negatif değerler almıştır.

Kârlılık bileşeni değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması -61,47 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kârlılık oranları incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının altında kalmıştır. Ayrıca 2015 yılında bankanın en kötü performans

değerini (-107,19) göstermesinin nedeni, 2015 yılında özkaynak kârının, aktif kârının ve vergi öncesi kârın kâr değil zarar etmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer yıllarda ise bütün kârlılık oranları sektör ortalamasının çok altında değerler almıştır. Nitekim bu durum kârlılık bileşenine de olumsuz yönde yansımış ve bankanın CAMELS bileşik değerini düşürmüştür.

Likidite durumu bileşen değerleri 2015 ve 2016 yılları hariç negatif değerler almıştır. En yüksek likidite değerini 2015 (48,73) yılında, en düşük değerini ise 2009 (-26,43) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması -4,18 olarak hesaplanmıştır. Bankanın likidite bileşen değerinin ölçülmesinde kullanılan oranlar 2015 ve 2016 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde değerler olarak bileşen değerine olumlu yönde etki etmiştir. Bankanın son 2 yılda likidite sıkışıklığını düzeltmeye başladığı söylenebilir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 2012, 2014, 2015 ve 2016 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık değerini 2013 (13,45) yılında, en düşük değerini 2015 (-27,08) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması -3,04 olarak hesaplanmıştır. Bankanın faiz dışı gelirlerinin toplam aktifler içerisindeki oranı 2013 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üzerindeyken diğer yıllarda altındadır. Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranının 2015 ve 2016 yılında sektör ortalamasının üzerinde değerler alması bankanın finansal varlıklarının risk taşımaya başladığının göstergesidir.

4.4.2.7. İş Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1924 yılında Türkiye'nin ilk milli bankası olarak kurulmuş olan bankanın hisse senetleri hem BIST'te hem de Londra borsalarında işlem görmektedir. Özel sermayeli mevduat bankası olarak yurt içinde 1342, yurtdışında 22 şubesi ile faaliyetlerine devam etmektedir. Bankanın yönetim kurulu başkanı H. Ersin Özince, genel müdürü Adnan Bali'dir.

Tablo 40: İş Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değeri	8,54	3,54	0,82	0,35	-0,68	5,15	2,82	1,99	2,82
C	2,51	7,05	5,12	8,72	4,82	9,09	6,32	5,22	6,11
A	-7,36	-10,42	0,26	1,49	5,20	6,19	2,88	1,88	0,01
M	23,73	13,88	12,78	15,81	5,02	13,98	10,76	7,69	12,96
E	3,35	9,94	6,79	10,34	7,41	17,00	16,40	19,69	11,36
L	50,61	27,29	5,90	-5,96	-1,22	8,94	3,82	3,61	11,62
S	-23,27	-27,47	-24,90	-24,19	-27,03	-24,32	-22,10	-25,85	-24,89

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 40'a göre, İş Bankası'nın CAMELS bileşik değeri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemiştir. En yüksek değerini 2009 (8,54) yılında, en düşük değerini 2013 (-0,68) yılında almıştır. Bununla birlikte bankanın incelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik değeri endeks ortalaması 2,82 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterliliği bileşen değerini 2014 (9,09) yılında, en düşük değerini ise 2009 (2,51) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması 6,11 olarak hesaplanmıştır. Sermaye yeterlilik oranı yıllar itibariyle sektör altında veya sektörle aynı değerleri almıştır. (Özkaynaklar-Dura Aktifler)/Toplam Aktifler oranı incelenen dönem boyunca sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranı 2016 ve 2015 yıllarında sektör ortalamasının üstünde değerler almıştır.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 2009 ve 2010 yılları dışında pozitif değerler almıştır. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2014 (6,19) yılında, en düşük değerini ise 2010 (-10,42) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması 0,01 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı 2009 yılı haricinde sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Banka kredi portföy yönetimi ve kredi tahsilat politikasını iyi bir şekilde yönetmektedir. Ancak Duran Aktifler/Toplam Aktifler oranı incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının üstünde değerler almıştır. Bankanın atıl halde bulunan varlıkları aktif kalitesi bileşen değerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. En yüksek yönetim yeterliliği bileşen değerini 2009 (23,73) yılında, en düşük değerini ise 2013 (5,02) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması 12,96 olarak hesaplanmıştır. Bankanın yıllar itibariyle kârlılık oranlarını artırması, son yıllarda kredi politikasını iyi yönetmesi yönetim yeterliliği bileşen değerini olumlu yönde etkilemiştir. Ayrıca bankanın Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri oranı sektör ortalamasının üstünde değerler almıştır. Bankanın yönetim yeterliliğini olumsuz yönde etkileyen tek oran Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranının sektör ortalamasının üstünde değerler almasıdır.

Kârlılık bileşeni değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2016 (19,69) yılında, en düşük değerini ise 2009 (3,35) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması 11,36 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kârlılık oranları, yıllar itibariyle sektör ortalamasının üzerinde ve yakın değerler almasından dolayı kârlılık bileşeni durumdan olumlu yönde etkilenmiştir.

Likidite durumu bileşen değerleri 2012 ve 2013 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite değerini 2009 (50,61) yılında, en düşük değerini ise 2012 (-5,96) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması 11,62 olarak hesaplanmıştır. 2012 ve 2013 yıllarında bankanın likit aktif değerleri sektör ortalamasının altında kalmıştır. Bankanın yıllar itibariyle likidite yeterliliğinin düşmesinin sebepleri; likit aktiflerin toplam aktifler içerisindeki oranının düşmesi ve yabancı para likit pasiflerindeki artıştır. Bankanın işletme sermayesinin düşmesine bağlı olarak, olası bir likidite krizinde nakit sıkıntısı yaşayabileceği söylenebilir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması -24,89 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının üstünde ve sektöre yakın değerler almıştır. Faiz Gelirleri/Toplam Aktifler oranı 2016 yılı sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bankanın faiz ve döviz kuru riskinden olumsuz yönde etkilendiği söylenebilir.

4.4.2.8. Şekerbank'ın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1953 yılında pancar üreticilerine finansman sağlamak amacıyla Pancar Kooperatifleri Bankası olarak Eskişehir'de kurulmuştur. 1956 yılında genel müdürlüğünü Ankara'ya taşıyarak Şekerbank adını alan banka özel sermayeli mevduat bankası olarak faaliyetlerine devam etmektedir. TBB verilerine göre yurtiçinde 273 şubesi bulunmaktadır. Bakanın yönetim kurulu başkanı Dr. Hasan Basri Gökten, genel müdürü Servet Taze'dir.

Tablo 41: Şekerbank'ın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değerleri	-18,17	-15,31	-11,78	-5,64	-14,14	-17,35	-22,92	-30,32	-16,96
C	-11,95	-11,37	-2,75	-7,03	-4,02	-12,22	-10,69	-26,92	-10,87
A	-21,23	-27,42	-37,00	-20,46	-39,18	-47,58	-45,40	-51,97	-36,28
M	-26,16	-18,28	-18,49	-0,42	-13,18	-9,88	-18,39	-11,36	-14,52
E	-17,53	-21,03	-37,31	0,59	-15,39	-6,82	-46,61	-46,89	-23,87
L	-22,46	-18,55	11,33	-23,74	-25,82	-24,05	-24,70	-50,68	-22,33
S	-11,99	7,58	9,01	30,42	21,90	9,52	13,75	25,07	13,16

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 41'e göre, Şekerbank'ın incelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik değerleri negatif değerler almıştır. İncelenen dönem itibariyle bankanın CAMELS bileşik değerleri endeks ortalaması -16,96 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması -10,87 olarak hesaplanmıştır. Sermaye bileşen değerinin hesaplanmasında kullanılan sermaye yeterlilik oranı, Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranı, (Özkaynaklar-Duran Aktifler)/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının altında değerler olarak bileşen değerine olumsuz yönde etki etmişlerdir. Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranı sektör ortalamasının çok üzerinde değerler olarak bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Sermaye yeterliliğinin 2011 ve 2012 yıllarında diğer yıllara göre daha iyi çıkmasının sebebi Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynak oranının bu yıllarda sektöre yakın değerler almasından kaynaklanmaktadır.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması -36,28 olarak hesaplanmıştır. Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı ile Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam Aktifler oranının sektör ortalamasının çok üstünde değerler alması bankanın kredi politikasını etkin bir şekilde yönetemediğinin göstergesidir. Kredilerinin geri ödenme sürelerinin uzun olması, batık krediler olduğunu göstermektedir. Ayrıca bankada duran varlıklarının toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasına göre çok yukarıda olması bankada atıl halde olan varlıkların bulunduğu işaret etmektedir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması -14,52 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kârlılık, aktif ve likidite durumlarındaki başarısızlık yönetim yeterliliği bileşenini olumsuz etkilemiştir. Bankanın şube başına kârı incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı 2016 ve 2012 yılları haricinde sektör ortalamasının çok üstünde değerler alarak bileşen değerlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Kârlılık bileşeni değerleri 2012 (0,59) yılı hariç negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması -23,87 olarak hesaplanmıştır. Bankanın kârlılık oranları sektör ortalamasının altında kaldığı için bileşen değeri incelenen yıllar itibariyle negatif değerler almıştır. 2012 yılında bileşen değerinin pozitif çıkmasındaki sebep vergi öncesi kârın ve özkaynak kârlılığının 2012 yılında sektör ortalamasının üstünde değer almasından kaynaklanmaktadır.

Likidite durumu bileşen değerleri 2011 (11,33) yılları hariç negatif değerler almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması -22,33 olarak hesaplanmıştır. Bankanın likidite durumunun ölçülmesinde kullanılan oranlar 2011 yılı hariç sektör ortalamasının altında kamıştır. Piyasada meydana gelebilecek likidite sıkışıklığında bankanın büyük problemlerle karşılaşması muhtemel görünmektedir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 2009 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık değerini 2016 (25,07) yılında, en düşük değerini 2009 (-11,99) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 13,16 olarak hesaplanmıştır. Bankanın faiz gelirleri ile faiz dışı gelirlerinin toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasının üzerinde olması bankanın bileşen değerine olumlu yönde katkı yapmıştır. Ayrıca Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranının 2011 yılı dışında sektör ortalamasının altında değerler alması bankanın finansal varlıklarının döviz kuru ve faiz riski taşımadığının göstergesidir.

4.4.2.9. Türkiye Ekonomi Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1927 yılında Kocaeli'nde özel sermayeli mevduat bankası olarak kurulan banka, 1982 yılında Çolakoğlu Grubu tarafından satın alınmış ve genel müdürlüğünü İstanbul'a taşımıştır. 2005 yılında bankanın hisselerinin önemli kısmını Paribas satın almıştır. TBB verilerine göre bankanın yurtiçinde 500, yurtdışında 4 şubesi bulunmaktadır. Yönetim kurulu başkanı Yavuz Canevi, genel müdürü Ümit Leblebici'dir.

Tablo 42: Türkiye Ekonomi Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değerleri	-4,60	0,34	-14,89	-9,23	-4,86	-3,63	4,68	0,22	-4,00
C	-13,09	-22,16	-16,66	-24,36	-10,79	-20,37	-12,12	-25,49	-18,13
A	7,93	16,89	6,62	12,50	10,72	12,29	16,13	11,44	11,81
M	-25,66	-17,41	-34,83	-25,16	-19,36	-14,92	-0,96	-4,33	-17,83
E	-27,19	-15,33	-54,69	-25,04	-20,08	-6,17	25,19	1,59	-15,21
L	4,41	17,52	-3,79	-5,47	-6,17	-5,95	-12,81	1,60	-1,33
S	14,61	12,86	-2,93	3,39	8,90	10,64	18,36	19,37	10,65

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 42'ye göre, Türkiye Ekonomi Bankası'nın CAMELS bileşen değerleri 2015 ve 2016 yılı haricinde negatif değerler almıştır. En yüksek değerini 2015 (4,68) yılında, en düşük değerini 2011 (-14,89) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönem itibariyle bankanın CAMELS bileşik değerleri endeks ortalaması -4,00 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması -18,13 olarak hesaplanmıştır. Sermaye yeterlilik oranı, Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranı, (Özkaynaklar-Duran Aktifler) /Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının altında değerler olarak bileşen değerine olumsuz yönde etki etmişlerdir. Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar oranı sektör ortalamasının çok üzerinde değerler olarak bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakmıştır.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca dalgalı bir seyir izlemiştir. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2010 (16,89) yılında, en düşük değerini ise 2011 (6,62) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması 11,81 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranının sektör ortalamasının altında ve Toplam Krediler ve Alacaklar/Toplam mevduat oranının sektör ortalamasının üzerinde olması bankada etkin bir kredi politikası izlendiğinin göstergesidir. Duran Varlıklar/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının altında olduğu için bankada atıl halde varlık bulunmadığı görülmektedir. Tüm bunlar aktif kalitesi bileşen değerine olumlu yönde etki etmiştir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması -17,83 olarak hesaplanmıştır. Bankanın özellikle kârlılık oranlarındaki düşüklük yönetim yeterliliği bileşenini olumsuz yönde etkilemiştir. Şube başına net kar oranı ve Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri sektör ortalamasının altında değerler almıştır. 2011 ve 2012 yılında bileşen değerinin çok düşük çıkmasının nedeni Toplam Faaliyet Gelirleri/Toplam Aktifler oranının bu yıllarda sektör ortalamasının oldukça aşağısında değer almasından kaynaklanmaktadır.

Kârlılık bileşeni 2015 ve 2016 yılları haricinde negatif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2015 (25,19) yılında, en düşük değerini ise 2011 (-54,69) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması -15,21 olarak hesaplanmıştır. Bankanın 2015 yılı özkaynak ve aktif kârlılığı, sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Diğer yıllarda kârlılık oranları sektör

ortalamasının altında değerler olarak bileşen değerini olumsuz yönde etkilemişlerdir. 2015 yılında bankanın kârlılığında kredi tahsilat becerileri doğrudan etki etmiştir.

Likidite durumu bileşen değerleri 2011, 2012, 2013, 2014 ve 2015 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite değerini 2010 (17,52) yılında, en düşük değerini ise 2015 (-12,81) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması -1,33 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Likit Aktifler/Toplam Aktifler oranı 2016 ve 2010 yıllarında, Yabancı Para Likit Aktifler/Yabancı Para Likit Pasifler oranı 2016-2015-2014-2010 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üstünde değerler almıştır. Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler oranı sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bankada yıllar itibariyle dalgalı bir likit aktif düzeyi bulunmaktadır. Piyasalarda meydana gelebilecek olası bir dalgalanmada bankanın nakit sıkıntısı yaşayabileceği görülmektedir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 2011 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık değerini 2016 (19,37) yılında, en düşük değerini 2011(-2,93) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 10,65 olarak hesaplanmıştır. Bankanın faiz gelirlerinin toplam aktifler içerisindeki oranının genellikle sektör ortalamasının üzerinde olması bankanın bileşen değerine olumlu yönde katkı yapmıştır. Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının oldukça aşağısında olması bankanın finansal varlıklarının risk taşımadığının göstergesidir.

4.4.2.10. Vakıflar Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1954 yılında kurulan banka, kamu sermayeli mevduat bankası olarak faaliyetlerine devam etmektedir. TBB verilerine göre bankanın, yurtiçinde 954, yurt dışında 3 şubesi bulunmaktadır. Bankanın yönetim kurulu başkanı İsmail Alptekin, genel müdürü Mehmet Emin Özcan'dır.

Tablo 43: Vakıflar Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değerleri	7,28	0,33	-6,45	1,03	3,75	6,02	8,36	2,96	2,91
C	5,55	6,03	-29,75	5,62	5,87	0,36	7,69	7,12	1,06
A	2,38	-2,04	-1,09	-2,14	0,15	4,27	1,09	-0,96	0,21
M	4,42	0,72	2,86	-2,18	-4,31	10,99	13,94	6,89	4,16
E	-3,60	-14,76	-5,49	-3,22	-5,19	4,27	20,33	12,21	0,57
L	27,12	3,09	-5,13	3,80	17,44	9,38	-0,20	-2,71	6,60
S	2,43	7,03	8,55	1,79	1,77	9,87	14,69	10,52	7,08

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Vakıf Bank'ın CAMELS bileşik değerleri 2011 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek değerini 2015 (8,36) yılında, en düşük değerini 2011 (-6,45) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönem itibariyle bankanın CAMELS bileşik değerleri endeks ortalaması 2,91 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 2011 yılı hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterliliği bileşen değerini 2015 (7,69) yılında, en düşük değerini ise 2011 (-29,75) yıllarında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması 1,06 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Sermaye yeterlilik oranı, Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranı, (Özkaynaklar-Duran Aktifler) /Toplam Aktifler oranı incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Ancak bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynaklar içerisindeki oranının sektör ortalamasının altında olması bileşenin değerini olumlu yönde etkilemiş ve bankayı döviz kuru riskine karşı korumuştur.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 2010, 2011, 2012 ve 2016 yılları dışında pozitif değerler almıştır. En yüksek aktif kalitesi bileşen değerini 2014 (4,27) yılında, en düşük değerini ise 2012 (-2,14) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması 0,21 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı ile Toplam Krediler ve Alacaklar /Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Bankanın kredi politika yönetimi ve kredilerinin tahsilatı süresinde problemler yaşadığı söylenebilir. Duran Aktifler/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının altında olması bankada atıl varlık bulundurmadığını göstermektedir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri 2012 ve 2013 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek yönetim yeterliliği bileşen değerini 2015 (13,94) yılında, en düşük değerini ise 2013 (-4,31) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması 4,16 olarak hesaplanmıştır. Bankanın son 3 yılda kârlılığını artırması yönetim yeterliliğe de olumlu yansımıştır. Şube başına net kar oranı sektör ortalamasıyla aynı değerlere sahiptir. Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranı sektör ortalamasının altında değerler aldığı için bileşene olumlu yönde yansımıştır. 2012 ve 2013 yılında bileşenin negatif değerler almasının sebebi Faiz Dışı Gelirler/Diğer Faaliyet Giderleri oranının bu yıllarda sektör ortalamasının altında değerler almasından kaynaklanmaktadır.

Kârlılık bileşeni 2014, 2015 ve 2016 yılları haricinde negatif değerler almıştır. En yüksek kârlılık bileşen değerini 2015 (20,33) yılında, en düşük değerini ise 2010 (-14,76) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın kârlılık endeks ortalaması 0,57 olarak hesaplanmıştır. 2014, 2015 ve 2016 yıllarında bankanın kârlılık bileşen değerinin pozitif çıkması öz kaynak kârlılığının sektör ortalamasının üzerinde değerler almasından kaynaklanmaktadır. Diğer yıllarda kârlılık oranları sektör ortalamasının altında kalmıştır. Bankanın Toplam Gelirler/Toplam Giderler oranının genel olarak yüksek değerler aldığı ancak sektör ortalamasının altında kaldığı için bileşeni negatif yönde etkilediği görülmektedir.

Likidite durumu bileşen değerleri 2011, 2015 2016 yılları hariç pozitif değerler almıştır. En yüksek likidite değerini 2009 (27,12) yılında, en düşük değerini ise 2011 (-5,13) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması 6,60 olarak hesaplanmıştır. Bankanın likit aktif değerleri 2009 yılı haricinde sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bileşen değerinin genel olarak pozitif çıkma nedeni Yabancı Para Likit Aktifler/Yabancı Para Likit Pasifler oranının sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmesindedir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık değerini 2015 (14,39) yılında, en düşük değerini 2013 (1,77) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 7,08 olarak hesaplanmıştır. Faiz ve faiz dışı gelirlerin toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasının üzerinde

olması bankanın bileşen değerine olumlu yönde etki etmiştir. Ayrıca bankanın Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranının sektör ortalamasının altında kalması, bankanın finansal varlıklarının risk taşımadığını göstermektedir.

4.4.2.11. Yapı ve Kredi Bankası'nın CAMELS Bileşik Değerinin Değerlendirilmesi

1944 yılında kurulan bankayı 2005 yılında Koçbank A.Ş satın almıştır. Özel sermayeli mevduat bankası olarak faaliyetine devam eden bankanın yurtiçinde 865, yurtdışında 1 şubesi bulunmaktadır. Bankanın yönetim kurulu başkanı Yıldırım Ali Koç, genel müdürü Gökhan Erün'dür.

Tablo 44: Yapı ve Kredi Bankası'nın CAMELS Bileşen Değerleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ort
Camels Bileşik Değerleri	-8,31	-1,07	-5,83	-1,69	7,21	2,20	-2,07	-4,23	-1,72
C	0,89	0,20	-15,31	0,84	-2,25	1,43	-0,82	-1,35	-2,05
A	-24,76	-6,48	-4,90	-10,76	-6,75	-1,33	-9,05	-15,42	-9,93
M	14,06	20,51	13,85	3,25	24,21	4,84	7,61	7,16	11,94
E	0,91	21,28	11,75	-5,82	33,21	-5,55	-3,60	-0,70	6,43
L	-47,19	-42,55	-33,16	1,57	4,67	7,71	-7,58	-13,79	-16,29
S	29,08	23,05	11,31	3,54	4,54	6,61	7,96	8,48	11,82

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 44'e göre, Yapı ve Kredi Bankası'nın CAMELS bileşik değerleri 2013 ve 2014 yılları hariç negatif değerler almıştır. En yüksek değerini 2013 (7,21), en düşük değerini 2009 (-8,31) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın CAMELS bileşik değerleri endeks ortalaması -1,72 olarak hesaplanmıştır.

Sermaye yeterliliği bileşen değerleri 2011, 2013, 2015 ve 2016 yılları haricinde pozitif değerler almıştır. En yüksek sermaye yeterliliği bileşen değerini 2014 (1,43) yılında, en düşük değerini ise 2011 (-15,31) yıllarında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın sermaye yeterliliği endeks ortalaması -2,05 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Sermaye yeterlilik oranı, Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranı, (Özkaynaklar-Duran Aktifler) /Toplam Aktifler oranı incelenen dönemler itibariyle sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bankanın bilanço içi döviz pozisyonunun

öz kaynaklar içerisindeki oranı sektör ortalamasına yakın ve üzerinde değerler almıştır. Bankanın döviz kuru riskiyle karşı karşıya kalması ve sermaye yeterlilik düzeyinin sektör ortalamasının altında kalması bileşen değerini olumsuz yöne etkilemiştir.

Aktif kalitesi bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır. İncelenen dönemler itibarıyla bankanın aktif kalitesi endeks ortalaması -9,93 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı ile Toplam Krediler ve Alacaklar /Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının çok üzerinde değerler almıştır. Bankanın kredi portföy yönetimi ve kredi tahsilatı konularında problem yaşadığı görülmektedir. Takipteki kredilerinin sektör ortalamasının çok üzerinde olması bu krediler için ayırmış olduğu karşılıkların da sektör ortalamasına göre düşük olması, bankayı kredilerinin geri ödenmeme riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Duran Aktifler/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının oldukça üzerinde değerler almıştır. Bankada atıl halde varlık bulundurulduğu görülmektedir.

Yönetim yeterliliği bileşen değerleri yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlemekle beraber pozitif değerler almıştır. En yüksek yönetim yeterliliği bileşen değerini 2013 (24,21) yılında, en düşük değerini ise 2012 (3,25) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibarıyla bankanın yönetim yeterliliği endeks ortalaması 11,94 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Personel Giderleri/Diğer Faaliyet Giderleri oranının sektör ortalamasının altında olması, şube başına kârın sektör ortalamasıyla aynı olması ve Toplam Gelirler/Toplam Aktifler oranının 2013-2011-2010 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde olması bileşeni olumlu yönde etkilemiştir.

Kârlılık bileşen değerleri 2012, 2014, 2015 ve 2016 yılları dışında pozitif değerler almıştır. En yüksek kârlılık değerini 2013 (33,21), en düşük kârlılık değerinin ise 2012 (-5,82) yılında almıştır. Bununla birlikte bankanın incelenen dönemler itibarıyla kârlılık değeri endeks ortalaması 6,43 olarak hesaplanmıştır. Özkaynak kârlılığı, aktif kârlılığı ve Toplam Gelirler/Toplam Giderler oranı 2013-2011-2010 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Kredi tahsilat sürecinin uzaması bankanın son dönemde kârlılık oranlarındaki düşüşün sebeplerinden birisidir.

Likidite durumu bileşen değerleri 2012, 2013 2014 yılları hariç negatif değerler almıştır. En yüksek likidite değerini 2014 (7,71) yılında, en düşük değerini ise 2009 (-

47,19) yılında almıştır. Bununla birlikte incelenen dönemler itibariyle bankanın likidite durumu endeks ortalaması -16,29 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Likit Aktifler/Toplam Aktifler oranı, Yabancı Para Likit Aktifler/Yabancı Para Likit Pasifler oranı, Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler oranı ve Likit Aktifler/ (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar) oranı sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Bankanın olası bir krizde likidite sıkıntısı yaşayacağı görülmektedir.

Piyasa riskine duyarlılık bileşen değerleri 8 yıllık dönem boyunca pozitif değerler almıştır. En yüksek piyasa riskine duyarlılık değerini 2009 (29,08) yılında, en düşük değerini 2012 (3,54) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle bankanın piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması 11,82 olarak hesaplanmıştır. Bankanın Yabancı Para Aktifler/Yabancı Para Pasifler oranı 2014-2010 ve 2009 yıllarında sektör ortalamasının üzerinde, diğer yıllarda sektör ortalamasına yakın değerler almıştır. Aynı şekilde Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler oranının sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Finansal Varlıklar/Toplam Aktifler oranı sektör ortalamasının altında değerler alması bankanın finansal varlıklarının risk taşımadığını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Fon arz edenler ile fon talep edenleri bir araya getiren finansal sistem içerisinde önemli bir paya sahip olan bankacılık sektörünün performansı sürekli olarak denetim ve gözetim altında tutulmaktadır. Özellikle küreselleşme ve teknolojinin gelişimi ile birlikte uluslararası alanda da faaliyetlerine devam eden birçok banka için denetim otoriteleri tarafından birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin başında BASEL kriterleri yer almaktadır. Basel kriterleriyle bankalara özellikle bulundurmaları gereken asgari sermaye yeterlilik düzeyi gibi mali yükümlülükler yüklenmiştir. Yüklenen bu mali yükümlülükler ile hem bankaların hem de ekonominin olası krizlere karşı korunması hedeflenmiştir.

Finansal sistem içerisinde böylesine önemli bir yer kaplayan bankacılık sektörü birçok riski de bünyesinde barındırmaktadır. Hem ekonomi hem de finansal sistem içerisinde önemli bir yeri olan bankacılık sektöründe yaşanacak olumlu veya olumsuz bir durum ekonomiye de doğrudan etki edecektir. Bankacılığın artan önemine bağlı olarak, meydana gelebilecek riskleri zamanında fark edebilmek ve önleyebilmek için çeşitli önlemlerin alınması ekonomiyi ve finansal sistemi olası risklerden koruyacaktır. Bankaların faaliyetlerinin düzgün ve sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için ülkelerin ve kurumların önermiş oldukları çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Uluslararası derecelendirme kuruluşları, bankaların özellikle kredi limitlerini derecelendirmektedir. Ayrıca, bankaların kendi bünyelerinde yaptıkları analizler de bulunmaktadır. Bunlardan biri de ABD’de denetim otoriteleri tarafından oluşturulan ve bankaların risk bazlı denetimlerini uzaktan denetim sistemiyle yerine getiren CAMELS Derecelendirme Sistemi’dir. Birçok ülkede genel kabul gören CAMELS, bankaların finansal performansının değerlendirilmesi amacıyla banka içindeki veya banka dışındaki analistler tarafından analiz edilmektedir. CAMELS analiz tekniğiyle bankaların performans analizleri önceden belirlenen finansal oranlar ve sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, yönetim yeterliliği, kârlılık, likidite durumu ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri ile değerlendirilmektedir. Türkiye’de de BDDK tarafından bankaların finansal performanslarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmakta olan CAMELS analizinin sonuçları kamuoyu ile paylaşılmamaktadır.

Çalışmada hisse senetleri BIST’te işlem gören 11 mevduat bankasının 2009-2016 dönemi finansal performansı, 24 adet finansal oran kullanılarak hem grup bazında hem de banka bazında CAMELS derecelendirme sistemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın ilk kısmında banka grupları bazında yapılan analiz ile hem sektör hem de CAMELS’ı oluşturan bileşenler ayrı değerlendirilmiştir. İkinci kısmında ise banka bazında yapılan analizler sektör ve bileşenler bazında ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Çalışmada, 11 mevduat bankasının 8 yıllık dönem içerisinde gösterdikleri finansal gelişimi ortaya konulmaktadır. Bankaların finansal gelişim süreçlerinin yanı sıra ekonomide meydana gelebilecek olası risklere karşı, ne kadar güçlü kalabilecekleri de çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Kamu sermayeli mevduat bankalarının değerlendirilmesi;

- CAMELS bileşik değeri açısından en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşik değerini 2015 (7,82) yılında, en düşük bileşik değerini ise 2010 (1,33) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik değerinin endeks ortalaması 4,10 olarak hesaplanmıştır.
- Sermaye yeterliliği bileşen değeri açısından en yüksek performansı gösteren banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2015 (10,48), en düşük bileşen değerini ise 2009 (-1,45) yılında almıştır.
- Aktif kalitesi bileşen değeri açısından sektörde ikinci en yüksek performansa sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2009 (4,20), en düşük bileşen değerini ise 2010 (0,03) yılında almıştır.
- Yönetim yeterliliği bileşen değeri açısından en yüksek performansa sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2015 (13,92), en düşük bileşen değerini ise 2016 (1,61) yılında almıştır.
- Kârlılık bileşen değeri açısından en yüksek performansa sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2015 (25,73), en düşük bileşen değerini ise 2016 (6,14) yılında almıştır.

- Likidite durumu bileşen değeri açısından en düşük performansa sahip olan banka grubu olmuştur. İncelenen 8 yıllık dönem boyunca negatif değerler almıştır.
- Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri açısından en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2015 (12,33), en düşük bileşen değerini ise 2009 (-1,99) yılında almıştır.
- Analize dahil edilen KSMB, Halkbank ve Vakıflar Bankası'dır. Halkbank'ın hem bileşenler hem de CAMELS bileşik değerleri açısından incelenen dönemler itibariyle Vakıflar Bankasına göre daha yüksek değerler aldığı görülmüştür.

Kamu sermayeli mevduat bankalarının incelenen dönemler itibariyle kârlılık oranları sektör ortalamasına ya çok yakın değer almış ya da sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Aktif yönetimleri ve kredi politikalarında bazı yıllar itibariyle sıkıntı yaşanmıştır. Kamu sermayeli bankalarının kredi kullandırma standartlarında iyileştirme yapmaları gerekmektedir. Kredi tahsilat süresinin uzaması bankaların aktif kalitelerine ve kârlılıklarına zarar vermektedir. Sermaye yeterlilik oranları hem sektör ortalamasının hem de asgari sermaye yeterlilik düzeyinin (%8) üzerindedir. Bununla birlikte bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynakları içerisindeki oranının sektör ortalamasının altında olması KSMB'nı döviz kuru riskine karşı korumaktadır. Kârlılık, aktif yönetimi ve risklere karşı tedbirli bir politika izlemeleri yönetimin kalitesine olumlu yönde yansımıştır. Ancak piyasada meydana gelebilecek likidite yetersizliği durumunda KSMB'nın büyük sorunlar yaşayabileceği söylenebilir. Likit aktif değerlerinin en azından likidite sıkışıklığı olduğu dönemlerde müşterilerinin ihtiyaçlarına karşılık verebilecek düzeye çekmesinde fayda olacağı düşünülmektedir.

Özel sermayeli mevduat bankalarının değerlendirilmesi;

- CAMELS bileşik değerleri açısından sektörde ikinci en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşik değerini 2010 (2,98) yılında, en düşük bileşik değerini ise 2011 (-2,34) yılında almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik değerinin endeks ortalaması 1,04 olarak hesaplanmıştır.

- Sermaye yeterliliği bileşen değeri açısından ikinci en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2010 (5,55), en düşük bileşen değerini ise 2016 (-5,50) yılında almıştır.
- Aktif kalitesi bileşen değeri açısından sektörde en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2012 (9,23), en düşük bileşen değerini ise 2016 (-0,42) yılında almıştır.
- Yönetim yeterliliği bileşen değeri açısından ikinci en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2016 (8,73), en düşük bileşen değerini ise 2011 (-2,01) yılında almıştır.
- Kârlılık bileşen değeri açısından ikinci en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2010 (5,65), en düşük bileşen değerini ise 2011 (-12,86) yılında almıştır.
- Likidite durumu bileşen değeri açısından ikinci en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2011 (2,93), en düşük bileşen değerini ise 2016 (-5,54) yılında almıştır.
- Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri açısından ikinci en yüksek performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2016 (5,18), en düşük bileşen değerini ise 2011 (-4,61) yılında almıştır.
- Analize dâhil edilen ÖSMB, Akbank, Şekerbank, Türkiye Ekonomi Bankası, İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankasıdır. Bu bankalar CAMELS bileşik değerleri ve bileşen değerleri açısından en yüksek performanstan en düşük performansa göre; Akbank, İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye Ekonomi Bankası ve Şekerbank şekilde sıralanmıştır.

Özel sermayeli mevduat bankaları incelenen dönemler itibariyle genellikle sektörün takipçisi olmuştur.

Yabancı sermayeli mevduat bankalarının değerlendirilmesi;

- CAMELS bileşik değeri açısından sektörde en düşük performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşik değerini 2011 (0,75) yılında, en düşük bileşik değerini ise 2015 (-6,51) yılında

almıştır. Ayrıca incelenen dönemler itibariyle CAMELS bileşik değerinin endeks ortalaması -3,35 olarak hesaplanmıştır.

- Sermaye yeterliliği bileşen değeri açısından en düşük performansı gösteren banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2016 (3,37), en düşük bileşen değerini ise 2015 (-4,98) yılında almıştır.
- Aktif kalitesi bileşen değeri açısından sektörde en düşük performansa sahip olan banka grubu olmuştur. Aktif kalitesi bileşen değerleri incelenen dönemler boyunca negatif değerler almıştır.
- Yönetim yeterliliği bileşen değeri açısından en düşük performansa sahip olan banka grubu olmuştur. Yönetim yeterliliği bileşen değerleri incelenen dönemler boyunca negatif değerler almıştır.
- Kârlılık bileşen değeri açısından en düşük performansa sahip olan banka grubu olmuştur. Kârlılık bileşen değerleri 2011 (5,42) yılı hariç negatif değerler almıştır.
- Likidite durumu bileşen değeri açısından en yüksek performansa sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2016 (10,72), en düşük bileşen değerini ise 2014 (-3,06) yılında almıştır.
- Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri açısından en düşük performans değerine sahip olan banka grubu olmuştur. En yüksek bileşen değerini 2011 (2,38), en düşük bileşen değerini ise 2016 (-10,02) yılında almıştır.
- Analize dâhil edilen YSMB, Denizbank, Finansbank, Garanti Bankası ve ICBC Turkey Bankası'dır. Bu bankalar CAMELS bileşik değerleri ve bileşen değerleri açısından en yüksek performanstan en düşük performansa göre; Garanti Bankası, Denizbank, Finansbank ve ICBC Turkey Bankası şeklinde sıralanmıştır.

Yabancı sermayeli mevduat bankaları sermaye yeterlilik düzeyi açısından asgari sermaye yeterlilik düzeyinin üzerinde değerler alırken, sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Ayrıca bankaların bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynaklar içerisindeki oranının fazlalığı bankaları döviz kuru riskiyle karşı karşıya getirmiştir. Bilanço içi döviz pozisyonunda azalmaya gidilmesi bankalarda döviz kuru riskini azaltıcı bir önlem olabilir. Bankanın hem kredi hem de varlık yönetimi konularına dikkat etmesi gerekmektedir. Tahsilat sorunu olan bankaların kredi tahsilat sürelerinde

azalmaya gitmesi ve müşteri analizlerini daha etkin şekilde yaptıktan sonra kredi kullandırmaları gerekmektedir. Atıl halde varlık bulunduran bankaların getiri sağlayacak yatırım alanlarında varlıklarını değerlendirmeleri gerekmektedir. Aktif yönetimini etkin şekilde yönetmeye başladıklarında bankaların kârlılık düzeyleri de doğrudan artmaya başlayacaktır. Likit varlıklarını müşterilerine kredi olarak kullandırlarsa ekonomide para arzına doğrudan katkı sağlayabileceklerdir. Ayrıca likit aktifler faiz oranlarının yüksek olduğu yatırım alanlarında değerlendirilirse faiz geliri sağlayacaktır. Böylece bankanın kârlılık ve yönetim kalitesinde artış meydana gelecektir.

Banka bazında değerlendirme sonuçları;

Analizde kullanılan 11 bankanın CAMELS bileşik değerlerine göre en yüksek performanstan en düşük performansa doğru sıralaması aşağıdaki gibidir.

1. *Akbank:* Bankanın piyasa riskine duyarlılık bileşeni dışındaki tüm bileşenlerinin endeks ortalaması pozitif değerler almıştır. Akbank aktif kalitesi ve likidite durumu bileşen değerleri endeks ortalaması açısından en yüksek değerlere sahip olan bankadır. Bankanın takipteki kredilerinin, toplam krediler ve alacaklar içerisindeki oranı sektör ortalamasının altındadır. Bu durum bankanın kredi politikasını ve kredilerinin geri ödeme sürecinin doğru bir şekilde yönetildiğinin göstergesidir. Likidite yeterliliğinin ölçülmesinde kullanılan bütün oranlar sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Likit varlıklarındaki yükseklik ilerleyen dönemlerde daha da artacak olursa, bankanın atıl halde bulunan likit varlıkları oluşacaktır. Bankanın atıl halde bulunan likit varlıklarını müşterilerine kredi olarak kullandırması hem kârlılığın olumlu yönde yansıyacak hem de ekonomideki para arzının artmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda likit aktiflerin faiz getirisi sağlayacak yatırım alanlarında kullanılması da banka karını ve yönetimin başarısını artıracaktır. Bankanın piyasa riskine duyarlılık bileşen değerlerinin negatif değerler alması bankanın piyasada meydana gelen risklerden kolay etkilendiğini göstermektedir. Özellikle bankanın finansal varlıklarının toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasının

üzerinde değer alması faiz ve döviz kuru riskini artırmıştır. İlerleyen dönemlerde bankanın bu oranının sektör oranlamasına yakın veya altında değerler alacak şekilde bir politika uygulaması gerektiği görülmektedir. Ayrıca bankanın son yıllarda sermaye yeterlilik oranının sektör ortalamasının altında kaldığı görülmüştür. Bankanın özkaynaklarının piyasada oluşan risklere maruz kaldığı görülmektedir. Bu bakımdan bankanın sermaye yeterlilik düzeyinin tekrardan gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2. *Garanti Bankası:* Bankanın piyasa riskine duyarlılık bileşeni dışındaki tüm bileşenlerinin endeks ortalaması pozitif değerler almıştır. Garanti Bankası sermaye yeterliliği, yönetim kalitesi bileşenleri endeks ortalaması açısından en yüksek değerlere sahip olan bankadır. Bankanın son yıllarda sermaye yeterlilik düzeyini düşürmesi ilerleyen dönemlerde özkaynak sıkıntısı yaşayabileceğini göstermektedir. Bu yüzden bilanço içi döviz pozisyonunu sektör ortalamasına yakın düzeye çekmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Banka kredi politikasını iyi yönetirken 2016 ve 2015 yıllarında duran varlık artırımına gitmiştir. Bankada atıl halde bulunan varlıkların getiri sağlayacak faaliyet alanlarına yönlendirilmesi, bankanın kârlılık düzeyine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Bankada son yıllarda hem özkaynak düzeyinin hem de likit aktif değerlerinin düşmesi, bankayı olası bir ekonomik dalgalanmada olumsuz etkileyebilecektir. 2016 ve 2015 yıllarındaki likit aktif değerlerinin sektör ortalamasının altında değerler alması likidite riski yaşayabileceğini göstermektedir. Piyasada yaşanabilecek nakit sıkıntısında en azından müşterilerinin kredi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla likit aktiflerinin tekrardan eski seviyesine çekilmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Bankanın faiz gelirlerini artırmaya yönelik faaliyet alanlarını genişletmesi ve finansal varlıklarının değerini sektöre yakın seviyeye çekmesi bankayı piyasa riskine karşı koruma altına alabilecektir.
3. *Halk Bankası:* Bankanın likidite durumu dışındaki bütün bileşenlerinin endeks ortalaması pozitif değerlere sahiptir. Halk Bankası, kârlılık

endeks ortalaması açısından en yüksek performans değerine sahip olan bankadır. Banka en yüksek kâr oranına sahip olmasına karşın 2016 yılında kârlılık oranlarında ciddi anlamda azalışlar olmuştur. 2016 yılında kârlılık oranlarının düşmesindeki önemli sebeplerden birisi takipteki kredilerinin 2016 yılında artış göstermesindedir. Batık krediler için ayırdıkları karşılıklar da kârlılığa olumsuz yönde etki etmiştir. Bankanın kredi tahsilat politikasını tekrardan gözden geçirmesi gerekmektedir. Bankada hem özkaynak yeterliliği hem de likit aktifler sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Mevduat olarak topladığı fonların geri dönüş süresi uzadığı için bankanın likit aktiflerini artırmak amacıyla hem getiri sağlayacak yatırım alanlarına yönelmesi hem de tahsilat becerisini geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca banka, müşterilerinin kredi ihtiyaçlarına zamanında karşılık verebilmesi için, piyasada meydana gelen herhangi bir durgunlukta ana faaliyetlerine devam edebilmesi ve piyasada meydana gelebilecek faiz oranı artışından getiri sağlayabilmek için likit varlıklarını tekrardan gözden geçirmesi gerekmektedir.

4. *Vakıflar Bankası*: Bankanın bütün bileşen değerlerinin endeks ortalaması pozitifdir. Bankanın sermaye yeterlilik düzeyi düşük olmasına rağmen, bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynakları içerisindeki düşüklüğü bankanın bileşen değerine olumlu yönde katkı sağlamıştır. Bankanın likit aktif değerlerini sektör ortalamasına yakın bir seviyeye çekmesinde yarar olacağı düşünülmektedir. Çünkü olası bir likidite sıkışıklığında bankanın likit aktifleri yetersiz kalacaktır. Kredi tahsilat politikasını gözden geçirmeleri ve tahsilat sürelerini en kısa süreye çekmeleri gerekmektedir. Kredilerin zamanında tahsil edilmemesi ve ayrılan karşılıkların sektör ortalamasını aşması bankanın kârlılık düzeyini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bankanın etkin bir tahsilat politikası izlemesiyle hem aktif kalitesini hem de kârlılık düzeyini yükseltebileceği düşünülmektedir.
5. *İş Bankası*: Bankanın piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri endeks ortalaması dışındaki bütün değerleri pozitifdir. Bankanın bilanço içi döviz pozisyonunu ve finansal varlıklarını sektör ortalamasına yakın seviyeye

çekmesi, bankayı piyasa riskine karşı koruyabilecektir. Bankanın duran varlıklarını getiri sağlayacak yatırım alanlarında kullanması ile hem aktif kalitesini hem de kârlılık düzeyini artırabileceği düşünülmektedir. Bankanın 2010 yılından sonra likit aktiflerini kredi olarak kullandırması ile aktif kalitesinde artış sağlanmıştır. Bankanın 2011 yılından sonra yabancı para likit aktiflerindeki düşüş, piyasada yaşanabilecek döviz kuru dalgalanmasına karşı, bankayı olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu yüzden bankanın yabancı para yükümlülük değerlerinin sektör ortalamasına yakın değerler alacak şekilde değerlendirilmesinde fayda olacağı düşünülmektedir.

6. *Yapı ve Kredi Bankası:* Bankanın yönetim yeterliliği, kârlılığı ve piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması pozitif, diğer bileşen değerleri negatiftir. Banka özkaynakları içerisindeki bilanço içi döviz pozisyonunu düşürürse, döviz kuru riskini azaltabilecektir. Ayrıca sermaye yeterlilik düzeyini sektör ortalamasına yakın düzeye çekmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Bankanın atıl halde bulunan varlıkları getirili yatırımlarda değerlendirilmediği için kârlılık düzeyi de yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir göstermiştir. Ayrıca varlıkların getiri sağlayan alanlarda kullanılmaya başlamasıyla bankanın likidite düzeyinde artma olacağı düşünülmektedir. Kredi tahsilat sürelerinin, müşterinin ve kredi portföylerinin gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.
7. *Türkiye Ekonomi Bankası:* Bankanın aktif kalitesi ve piyasa riskine duyarlılık bileşenlerinin endeks ortalaması pozitif iken diğer bileşen değerlerinin endeks ortalaması negatiftir. Bankanın özkaynakları içerisindeki döviz pozisyonunun, sektör ortalamasına göre fazla olması bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bankanın sermaye yeterlilik düzeyini artırması için bilanço içi döviz pozisyonunu sektör ortalamasına yakın bir seviyeye çekmesi gerektiği düşünülmektedir. Likit aktiflerini bankanın yükümlülüklerini karşılayabilecek seviyeye çekmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Aksi takdirde piyasadaki likidite sıkışıklığında bankanın nakit sıkıntısı yaşayabileceği öngörülmektedir. Bankanın kârlılık oranlarındaki düşüklük yönetim

yeterliliğini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bankanın yabancı kaynaklardan ziyade özkaynaklarıyla borçlanması finansal kaldıraç düzeyini düşürmektedir. Banka uluslararası piyasalardan borçlanıp getiri sağlayacak alanlarda yatırım faaliyeti sürdürecektir olursa, kârlılık oranlarında artış yaşanacak ve bankanın CAMELS değerinde yükselme meydana gelebilecektir.

8. *Denizbank*: Bankanın likidite durumu ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri endeks ortalaması pozitif iken diğer bileşen değerleri negatiftir. Bankanın 2016 ve 2015 yılları dışında sermaye yeterlilik oranı sektör ortalamasının altında değerler almıştır. Ayrıca özkaynaklarının toplam aktifler içerisindeki oranının sektör ortalamasının altında olması ve Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynak oranının sektör ortalamasının çok üzerinde değerler alması bankayı döviz kuru riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bankanın sermaye yeterlilik düzeyinin tekrardan gözden geçirilmesi ve özkaynakları içerisindeki bilanço içi döviz pozisyonunun düşürülmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı sektör ortalamasının oldukça üzerindedir. Bankanın kredi politikalarını yönetmede ve kredilerini geri tahsil etme aşamasında problem yaşadığı söylenebilir. Bankanın kredilerin geri ödenme sürelerini düşürmek için kredi portföyünü ve müşterilerini daha iyi değerlendirmesi gerektiği düşünülmektedir. Bankanın aktifleri içerisinde duran varlık oranının sektör ortalamasının çok üzerinde olması bankada atıl halde bulunan varlıklar olduğunun göstergesidir. Atıl halde bulunan varlıklar bankanın yüksek getirili yatırımlarında azalmaya yol açtığı için kârlılık düzeyi de olumsuz etkilemiştir. Bankanın getiri sağlayacak alanlar bulması ve atıl haldeki varlıklarını bu alanlara kaydırması için çalışmalar yürütmesi gerektiği düşünülmektedir.
9. *Finansbank*: Bankanın kârlılık ve likidite bileşenleri endeks değer ortalaması pozitif iken diğer bileşen değerleri negatiftir. Bankanın özkaynak yeterlilik düzeyi sektör ortalamasının gerisinde kalmıştır. Ayrıca bilanço içi döviz pozisyonunun özkaynaklar içerisindeki oranının

sektör ortalamasının çok üstünde değer almasından dolayı banka döviz kuru riskine maruz kalmıştır. Bankanın özkaynaklarını inceleyip bilanço içi döviz pozisyon oranını sektör ortalamasına yakın bir düzeye çekmesi gerektiği düşünülmektedir. Bankanın Takipteki Krediler/Toplam Krediler ve Alacaklar oranı sektör ortalamasına göre oldukça yüksek değerler almıştır. Bankanın kredi portföyünü ve müşterilerini iyi değerlendirmesi ve kredilerin geri ödenme süreleri için çalışma yapması gerektiği düşünülmektedir. Banka Finansal Varlık/Toplam Aktifler oranını düşürerek ve yabancı para pasifleri karşısında yabancı para aktiflerini yükselterek piyasada oluşabilecek risklere karşı önlem alabilir.

10. Şekerbank: Piyasa riskine duyarlılık bileşen değeri endeks ortalaması dışındaki bütün değerleri negatiftir. Ayrıca Şekerbank piyasa riskine duyarlılık endeks ortalaması açısından en iyi performans değerine sahip olan bankadır. Bankanın finansal varlıklarının döviz kuru ve faiz riski taşımaması, faiz ve faiz dışı gelirlerinin sektör ortalamasına göre yüksek olması piyasa riskine duyarlılık değerine olumlu yönde katkı sağlamıştır. Bankada atıl halde bulunan duran varlıklarının getiri sağlayacak yatırım alanlarında kullanılması gerektiği düşünülmektedir. Bankanın kredi tahsilat süresini azaltması, müşterilerini ve kredi portföylerini daha iyi araştırması gerektiği düşünülmektedir.

11. ICBC Turkey Bank: Bankanın sermaye yeterliliği bileşen değeri endeks ortalaması dışındaki bütün değerleri negatiftir. Sermaye yeterlilik düzeyi bakımından bazı yıllar haricinde sektör ortalamasının üzerinde değerler almıştır. Bankanın kredi portföy yönetimi ve kredilerin geri dönüş süresi için çalışma yapmasında fayda olduğu düşünülmektedir. Son dört yıllık dönemde bankanın duran varlıklarında artışa gitmesi atıl halde varlık bulundurulduğunun göstergesidir. Atıl halde bulunan varlıklar getiri sağlayacak faaliyet alanlarında değerlendirilmelidir. Bankanın 2015 yılında zarar etmesi ve diğer yıllardaki kârlılık oranlarının sektör ortalamasının çok altında kalması kârlılık bileşenini olumsuz yönde etkilemiştir. Yönetimin kârı artırmak için öncelikle batık kredileri, likidite düzeyini ve kâr sağlayacak faaliyet alanlarını yeniden

değerlendirmesi gerekmektedir. 2016 ve 2015 yıllarında likit varlıklarını iyileştirmeye başlaması ilk adımı attıklarının göstergesi niteliğindedir. Bankanın faiz gelirlerini artıracak faaliyet alanlarına yönelmesi ve bilanço içi döviz pozisyonunu düşürecek politikalar izlemesi piyasa riski baskısını azaltacaktır.

CAMELS Derecelendirme Sistemi, daha önce değinilen performans türlerinden nispi, finansal ve formüle dayalı performansı içermektedir. Bu sistem, denetim otoriteleri, banka yönetimi ve banka dışındaki analistler tarafından kullanılmaktadır. CAMELS derecelendirme sistemi, hem banka grupları bazında hem de tek tek banka bazında yapılan analizlerde kullanılan, bankaların finansal performanslarını hızlı, maliyetsiz, nesnel ve karşılaştırmalı şekilde değerlendiren bir sistemdir. Yapılan analiz sonuçları banka yönetimine, yatırımcılara, analistlere, risk yöneticilerine ve devletlere bankaların finansal sağlamlık dereceleri hakkında bilgi sağlamaktadır. Bu bağlamda CAMELS, finansal sistem içerisinde erken uyarı sistemi gibi çalışarak bankalardaki olası başarısızlıklara zamanında müdahale edilmesini kolaylaştıracaktır. Bankacılık sektörünü denetim ve gözetim mekanizmasıyla değerlendiren bu sistem, ekonomik kesimdeki birçok kişiye bankalar hakkında doğru bilgiler sağlayacaktır. Bankalar maliye ve para politikalarına yön verme ve kaydi para yaratma fonksiyonuyla ekonomik sistemi doğrudan etkileyen finansal kurumlar oldukları için, bu çalışmada yapılan analizler ve elde edilen sonuçlar literatüre katkı sağlayıcı niteliktedir. Literatürde CAMELS derecelendirme sistemine yönelik yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada, Türk finans sektöründeki mevduat bankalarının mali performans değerlendirmesini hem grup bazında hem de banka bazında incelendiği için literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Literatürde yapılan çalışmalarda genellikle sadece banka grupları bazında ya da sadece banka bazında analiz yapıldığı için diğer çalışmalardan bu konuda farklılık göstermektedir.

Çalışmada analize dâhil edilen dönemler genişletilir, mevduat bankaları yanında kalkınma ve yatırım bankaları da analize dâhil edilerek tüm sektörün finansal performansı değerlendirilirse, ileride yapılacak olan çalışmalarda daha faydalı sonuçlar elde edilebilecektir. Bunlara ek olarak, CAMELS derecelendirme sistemi ve doğrusal ve doğrusal olmayan ekonometrik yöntemler birlikte kullanılarak bankacılık sektörünün

finansal performansı karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilirse, daha sonraki çalışmalara yol gösterici nitelikte olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Abdullayev, M. (2013). “*Türk Bankacılık Sektöründe Dezenflasyon Sürecinde Camels Analizi*”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 37: 97-112.
- Ağca, V. ve Tunçer, E. (2006). *Çok Boyutlu Performans Değerleme Modelleri ve Bir Balanced Scorecard Uygulaması*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1): 173-193.
- Ağdelen, Z. ve Erkut, H. (2003). *İnsan Kaynakları Yönetiminin Firma Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi*. İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 2(4): 64-75.
- Akbalık, M. (2001). *Bankacılık Sisteminde Kârlılık ve Kârlılığı Belirleyen Boyutların İrdelenmesine İlişkin Bir Model Denemesi ve Türkiye Uygulaması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdeniz, H. A. ve Durmaz, F. (1998). *Verimliliğin Genel Performans Üzerindeki Yansımalarının Uygulaması*. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, 13(2): 85-99.
- Akgüç, Ö. (2011). *Ticaret Bankalarının Yönetimi*. İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık.
- _____ (2012). *Banka Finansal Tablolarının Analizi*. İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık.
- Aktaş, F. (2017). *Finansal Performans Analizi: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Firmalarda Bir Uygulama*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Albarak Y. E. ve Erkut, H. (2005). *Banka Performans Değerlendirmede Analitik Hiyerarşi Süreç Yaklaşımı*. İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 4(6): 47-58.
- Alga, E. (2006). *Bankacılık Sektöründe Performans Değerlendirme Sisteminin Uygulamadaki Sorunları ve Çözüm Önerileri: Bir Araştırma*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Altay, E. (2015). *Bankacılıkta Risk*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Arıçelik, G. (2010). *Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: Camels Analizine Dayalı Bir inceleme*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, B. G. ve Ergeç, E. H. (2010). *The Efficiency of Participation and Conventional Banks in Turkey: Using Data Envelopment Analysis*. International Research Journal of Finance and Economics, (57): 159-168.
- Aslan, İ. (2007). *Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(18): 49-66.
- Aslan, M. (2014) *Bankacılık Sektöründe Camels Analizi ve Bir Uygulama*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Atış, G. A. (2016). *Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi. Bankacılığın El Kitabı*. (481-508). Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları.
- Aytekin, S. ve Sakarya, Ş. (2013). *BIST'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının 201 ve 2008 Finansal Krizleri Çerçevesinde CAMELS Derecelendirme Sistemi İle Değerlendirilmesi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2): 25-58.
- Ball, L. M. (2011). *Money, Banking and Financial Markets*. New York. Worth Publishers 41 Madison Avenue.
- Baral, K. J., (2005). *Health Check-up of Commercial Banks in the Framework of CAMEL: A Case Study of Joint Venture Banks in Nepal*. The Journal of Nepalese Business Studies, 2(1), 41-55.
- Basel Committee on Banking Supervision International. (2005) *Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*.
- Bauer, P. W., Berger, A. N., Ferrier, G. D. ve Humphrey, D. B. (1998). Consistency Conditions for Regulatory Analysis of Financial Institutions: A Comparison of

Frontier Efficiency Methods. Forthcoming, Journal of Economics and Business (2): 1-30.

Bayramoğlu, M. F. ve Gürsoy, İ. (2017). *Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Bireysel Ve Sektörel Risk Derecelendirmesi: Bir CAMELS Analizi Uygulaması*. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. 15 (1): 1-19.

BDDK (2002). Diğer Raporlar-Gelişme Raporu. *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılanma Programı: Gelişme Raporu -(V), (1-49)*.

_____ (2006). Yayınlar ve Raporlar- Finansal Piyasalar Raporları. *Finansal Piyasalar Raporu, (Aralık 2006)*.

_____ (2007). Basel- Basel-II- Basel-II’ ye Uyum Çalışmaları. *10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II)*.

_____ (2008). Çalışma Tebliğleri. *CRD-Basel 2 Ülke Uygulamaları*. Sayı-1, Ocak 2008.

_____ (2010). Sıkça Sorulan Sorular. Basel- Basel-III- Çalışma Raporları. (29.11.2010). *Sorularla Basel III*.

_____ (2010). Sıkça Sorulan Sorular- Basel. *Basel III nedir?*

_____ (2017). İstatistik- Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri. *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri-Eylül 2017*.

Bektaş, H. (2013). *Türk Bankacılık Sektöründe Etkinlik Analizi*. Sosyo-Ekonomi Dergisi, 19(19): 277-294.

Berger A. N. ve Humphrey, D. B. (1997). Efficiency of Financial Institutions: International Survey and Directions for Future Research. *European Journal of Operational Research*, 98(2): 175-212.

Beycan, M. (2007). *Bankalarda Performans Değerlemesi Ve Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bititçi, Ü. S., Carrie A. S. ve McDevitt, L. (1997). *Integrated Performance Measurement Systems: An Audit and Development Guide*. The TQM Magazine MCB University Press 9(1): 46-53.
- Bozdoğan, E., Alta, M. ve Bozdoğan, A. (2010). *Bankacılık Sisteminde Etkinlik ve Verimlilik (Veri Zarflama Analizi İle Bir Uygulama)*. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1): 33-47.
- Bumin, M. (2009). *Türk Bankacılık Sektörünün Kârlılık Analizi: 2002-2008*. Maliye ve Finans Yazıları, 23 (84): 39-60.
- Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2015). *İşletmelerde Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Christopoulos, A. G., Mylonakis J. Diktapanidis, P., (2011). *Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System*. International Business Research, 4(2), 11-19.
- Cihangir, M. (2004). *Türkiye'de Banka Birleşmeleri ve Birleşen Bankaların Verimlilik Ve Etkinliğinin Ölçülmesi Üzerine Karşılaştırmalı- Uygulamalı Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coelli, T. (1996). *A Data Envelopment Analysis Program*. Centre of Efficiency and Productivity Analysis-CEPA Working Paper: 2-49.
- Cole, R. A., ve Gunter, J.W. (1995). *A CAMEL Rating's Shelf Life*. Federal Reserve Bank Of Dallas Financial Industry Studies, Dallas, 1-23.
- _____ (1998). *Predicting Bank Failures: A Comparison of On- and Off-Site Monitoring Systems*. Journal of Financial Services Research 13(2): 103-117.
- Cole, R. A., Cornyn, B. G., and Gunther, J. W. (1995). *A New Monitoring System for Banking Institutions*. Federal Reserve Bulletin, 1-15.

- Cooper W, Seiford M. L. ve Tone, K. (2001). Data Envelopment Analysis A Comprehensive Text With Models, Applications, References And Dea-Solver, 31 (3): 19-29.
- Coskun, S. A. ve Kargin, S. (2016). *Sinir Ötesi Birlesme ve Satin Almaların Bankaların Finansal Performansına Etkileri: Üç Banka Üzerinde CAMELS Analizi*. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (69).
- Curry, T.J., Elmer, P.J. and Fissel, G.S. (2003). *Using Market Information to Help Indentify Distressed Institutions: A regulatory Perspective*. FDIC Banking Review, 15(3): 1-16.
- Çağıl, G ve Mukhtarov, S. (2014). “Azerbaycan Ticari Bankacılık Sektörünün Camels Yöntemi İle Performans Analizi”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi 11 (41), 77-94.
- Çakmak, N. ve Ocaklı, E. (2006). “*Performans Değerlendirmesi Gerekli Midir? Neden?*” *Gazi Üniversitesi ÜNAK’06 Bilimsel İletişim ve Bilgi Yönetimi Sempozyumu, Ankara, 212-230*.
- Çelik, F. ve Kızıl, İ. (2008). *Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı Ve Türk Bankacılığı*. Doğu Üniversitesi Dergisi, 9 (1): 19-34.
- Çinko, M. ve Avcı, E. (2008). *CAMELS Derecelendirme Sistemi ve Türk Ticari Bankacılık Sektöründe Başarısızlık Tahmini*. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 2(2): 25-48.
- Daff, R. L, (2000). *Organization Theory and Design*. A.B.D: South-Western College Publishing, Thomson Learning.
- Daley, J. ve Matthews, K. G. (2009). *Measuring bank efficiency: tradition or sophistication? - A note*. Cardiff Economics Working Papers, (24): 1- 10.
- Demirci, F.S. (2005). *Verimlilik Bilinci Ve Kültürünün İşlevselliği, Değişime Katkısı*. Verimlilik Dergisi, 1(3): 27-48.

- Dilek, B. İ. (2009). *Performans Değerlendirme Ve Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinçer, Ö. (2016). *Türkiye'de Katılım Bankacılığının Multi-Moora Yöntemi İle Finansal Performans Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dişkaya, A. M. (2006). *Performans Yönetimi Sistemi Ve Bir Finans Şirketinin Performans Değerlendirme Sisteminin İncelenmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, İ. Ç. (2013) *Katılım Bankaları Performans Analizi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ecer, F. (2013). *Türkiye'de Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: 2008- 2011 Dönemi*. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (2):171-189.
- Ege, İ., Topaloğlu, E, E., Karakozak, Ö. (2015). "CAMELS Performans Değerleme Modeli: Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama", Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (4), 109-126.
- Elitaş, C. ve Ağca, V. (2006). Firmalarda Çok Boyutlu Performans Değerleme Yaklaşımları: Kavramsal Bir Çerçeve. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2): 343-369.
- Elmas, B. (2016). *Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Elmas, B. ve Öz, Y. (2009). *Bankaların Yeni Risk Düzenlemeleri Kapsamında Basel II ve Kobiler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (1): 391-402.
- Ertuğrul, A. ve Zaim, O. (1996). *Türk Bankacılığında Etkinlik, Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz*. Ankara: Ünal Ofset.

- FED. (1997). *83rd Annual Report 1996*. Board of Governors of the Federal Reserve System Washington D.C, 1-365.
- Gasbarro, D., Sadguna, M. ve Zumwalt, K. (2002). *The Changing Relationship Between CAMEL Ratings and Bank Soundness during the Indonesian Banking Crisis*. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 19: 247–260.
- Gilbert, R. A, Meyer, P. A. ve Vaughan, D. M. (2002). *Could a CAMELS Downgrade Model Improve Off-Site Surveillance?* Federal Reserve Bank Of St. Louis Working Paper Series, St. Louis, 47-63.
- _____ (2000). *The Role of a CAMEL Downgrade Model in Bank Surveillance*. Federal Reserve Bank Of St. Louis. Working Paper 2000-021A.
- Göçer, İ. ve Özdemir, A. (2012). *2008 Küresel Krizinin Yayılma Süreci ve Etkileri: Seçilmiş Ülkeler İçin Ekonometrik Bir Analiz*. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1): 191-210.
- Gökçen, B. (2012). *2001-2010 Basel I Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Göküş, M., Bayrakçı, E. ve Taşpınar, Y. (2014). *Kamu Performans Yönetiminin Memurlar Tarafından Değerlendirilmesi: Bir Alan Çalışması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı: 57-73.
- Gupta, CA R., (2014). *An Analysis of Indian Public Sector Banks Using Camel Approach*, *IOSR Journal of Business and Management*, 16(1), 94-102.
- Güleryüz, T. (2005). *Türkiye'deki Finansal Piyasalar ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkinliği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülcü, A. Coşkun, A. Yeşilyurt, C. Coşkun, S. ve Esener, T. (2004). *Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nin Veri Zayıflama Analizi Yöntemiyle*

- Göreceli Etkinlik Analizi*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 5(2): 87-104.
- Gültekin, A.C. (2016). *Basel III Uygulamaları Ve Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Bir Çalışma*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul: Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, F.B., Nalbantoğlu, Ö. (2015). “*Türk Bankacılık Sektörünün Camels Analizi Yöntemiyle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi*”, AKÜ İİBF Dergisi 17 (2), 83-106.
- Gündoğdu, A. (2017). *Türkiye’de Mevduat Bankalarının CAMELS Analizi*. Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 4(2): 26-43.
- Gündoğdu, B. (2011). *Türk Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma Ve Rekabet*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, A. (2011). *Banka İşlemleri*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Gürel, E. Gürel, B. ve Demir, N. (2012). *Basel III Kriterleri*. Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi 1(3-4) 16-28.
- Helhel, Y. ve Varshalomidze, M. (2014). *Gürcistan’da Faaliyet Gösteren Yerli Sermayeli Özel Ticari Bankaların Camels Derecelendirme Sistemi İle Değerlendirilmesi*. 18. Finans Sempozyumu Denizli / 15- 18 Ekim: 413-424.
- Hilton, W. R., Maher, W. M., Selto, H. F. (2003). *Cost Management – Strategies For Business Decisions*. New York: Mc Graw – Hill.
- İlgın K. (2013). *Finansal Krizlerin Bankaların Performanslarına Etkisi: Türk Mevduat Bankalarında Camels Modelinin İncelenmesi Ve Örnek Bir Uygulama*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Işık, İ. Gündüz, L. Kılıç, O. ve Uysal, D. (2004). *Assessing The Relationship Between Liberalization, Ownership And Performance: The Case Of Turkish Banks*. International Business & Economics Research Journal, 3(1): 39-52.
- Işık, İ. ve Akçaoğlu, E. (2006). *An Empirical Analysis of Productivity Developments in Traditional Banks: The Initial Post-Liberalization Experience*. Central Bank Review, Central Bank of the Republic of Turkey, (1): 1-35.
- İnan, A.E (2000). *Banka Etkinliğinin Ölçülmesi ve Düşük Enflasyon Sürecinde Bankacılıkta Etkinlik*. Bankacılar Dergisi, 1 (34): 82-96.
- Jones, G. S., Spratt, S. (2001): *Will the Proposed New Basel Capital Accord Have a Net Negative Effect on Developing Countries?* Institute of Development Studies University of Sussex Brighton.
- Kabadayı, E.T. (2002). *İşletmelerdeki Üretim Performans Ölçütlerinin Gelişimi, Özellikleri ve Sürekli İyileştirme İle İlişkisi*. Doğu Üniversitesi Dergisi, 3(2): 61-75.
- Kabakçı, Ç. C. (2014). *Tarıma Dayalı Sanayi İşletmelerinde Topsis Yöntemiyle Finansal Performans Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaderli, C. Y. ve Deniz, F. (2013). *Sermaye Piyasasında Faaliyet Gösteren Banka Kökenli Aracı Kurumların Etkinlik Performanslarının Veri Zarflama Analiziyle Ölçülmesi*. Dayanışma Dergisi, (119): 69-76.
- Kale, S. (2009). *Veri Zarflama Analizi İle Banka Şubelerinin Performansının Ölçülmesi*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kandemir, T. ve Arıcı, D. N. (2013). *Mevduat Bankalarında CAMELS Performans Değerlendirme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1): 61-87.

- KAP (2018). Şirketler- BIST Şirketleri-Sektörler-Mali Kuruluşlar-Bankalar ve Özel Finans Kurumları.
- Karaaslan, E. (2015). *Basel Kriterleri ve Basel III' ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaemir, Ç. (2013). *Eğitim Merkezlerinde Etkinlik Analizleri: Veri Zarflama Analizi Kullanarak Performans Analizi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaman, R. (2009). *İşletmelerde Performans Ölçümünün Önemi Ve Modern Bir Performans Ölçme Aracı Olarak Balanced Scorecard*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16: 410-427.
- Kaya, Y. T. (2001). *Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi*. BDDK Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporları: 2001/6, 1-20.
- Kaya, Y. T. Ve Doğan, E. (2005). Dezenflasyon Sürecinde Türk Bankacılık Sektöründe Etkinliğin Gelişimi. BDDK, ARD Çalışma Raporları, 1-16.
- Kayhan, M.Ö. (2009). *Bankacılık Hizmetlerinin Pazarlanması: Halk Bankası Samsun Bölge Koordinatörlüğü Uygulama Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Khalid A. A., Diane, H.P. (2002). *Redesigning a Square Peg: Total Quality Management Performance Appraisals*. Total Quality Management 13(1): 39-51.
- Kıllı, M. (2004). *Toplam Etkinlik ve Veri Zayıflama Analizi Üzerine Karşılaştırmalı Yaklaşımlar ve Bir Uygulama*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıngır, S. ve Taşkiran, E. (2006). *Performans Değerlendirme Çalışmalarına İlişkin İşgören Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1): 195-216.

- Krainer, J. Ve Lopez, J. A. (2003). *Forecasting Bank Supervisory Ratings using Securities Market Information*. Federal Reserve Bank of San Francisco Economic Research Department, 101 Market Street San Francisco, CA 94105, 1-46.
- Kumar, K. A., Murty, A. V. N. (2017). *Financial Performance Of Selected Public And Private Sector Banks Based On Camel Model With Reference To Indian Banking Sector*. International Journal in Management and Social Science 5 (4), 99-107.
- Kutlar, A. ve Kartal, M. (2004). *Cumhuriyet Üniversitesinin Verimlilik Analizi: Fakülteler Düzeyinde Veri Zarflama Yöntemiyle Bir Uygulama*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2): 51.
- Küçükbuçakçı, R. (2004). *Banka Yeniden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları*. Ankara: TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
- Külahi, E. Tiryaki, G. ve Yılmaz, A. (2013). *Türkiye’de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci*. Öneri Dergisi, 10(40): 185-200.
- Mitrica, E., Moga, L., Stanculescu, A. (2010). *Risk Analysis of the Romanian Banking System – an Aggregated Balance Sheet Approach*. Economics and Applied Informatics, 16(2), 177-184.
- Nimalathasan, B. (2008). *A Comparative Study Of Financial Performance Of Banking Sector In Bangladesh – An Application Of Camels Rating System*. Annuals of University of Bucharest, Economic and Administrative Series, (2): 141-152.
- Nuxoll, A. D., O’Kefee, J. ve Samolyk, K. (2003). *Do Local Economic Data Improve Off-Site Bank-Monitoring Models?* FDIC Banking Review, Volume 15, No. 2, Washington D.C. 39-54.
- Okur, H. (2010). *Bankaların Performans Değerlendirmelerinde Bilgisayarın Ve Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü.

- Özçalar, N. (2010). *Bir Kamu Kuruluşundaki Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 39(1): 106-124).
- Özer, H. (1997). *Kamu kesiminde Performans Denetimi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*. T.C. Sayıştay 135. Kuruluş Yıldönümü Yayınları.
- Özer, M. A. (2009). *Performans Yönetimi Uygulamalarında Performansın Ölçümü ve Değerlendirilmesi*. Sayıştay Dergisi, 1 (73), 3-29.
- Özerol, H. (2013). *Finansçı Olmayanlar İçin Finans*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Özgür, E. (2007). *Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği Ve Mevduat Bankaları İle Rekabet Edebilirliği*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özince, E. (2005). *Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri*. Bankacılar Dergisi, 1(53): 18-22.
- Öztorul, G. (2011). *Performance Evaluation Of Banks And Banking Groups: Turkey Case*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parasız, İ. (2007). *Finansal Kurumlar ve Piyasalar*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- _____ (2011). *Türkiye’de ve Dünya’da Bankacılık*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Pehlivan, P. (2015). Türk Bankacılık Sektörü Verimliliğinin Rasyo Analizi Yöntemi İle İncelenmesi: 2005-2014. Dayanışma Dergisi, (123): 29-40.
- Prasad, K.V.N., Ravinder, G. (2012). *A Camel Model Analysis of Nationalized Banks in India*. *International Journal of Trade and Commerce*, 1(1): 23-33.
- Reis, Ş. Kılıç, Y. ve Buğdan, M. (2016). *Banka Kârlılığını Etkileyen Faktörler: Türkiye Örneği*. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 1(72): 21-36.
- Resmî Gazete “5411 nolu Bankacılık Kanunu”, (01.11.2005), 9537-9540.

- Robson, J. (2005). *Implementing A Performance Measurement System Capable Of Creating A Culture Of High Performance*. International Journal of Productivity and Performance Management, 54(2): 137-145.
- Rozzani, N., Rahman, A.R. (2013). *Camels and Performance Evaluation of Banks in Malaysia: Conventional Versus Islamic*. Journal of Islamic Finance and Business Research, 2(1), 36-45.
- Sahajwala, R. ve Bergh, P. V. (2000). *Supervisory Risk Assessment And Early Warning Systems*. Basel Committee On Banking Supervision Working Papers, No: 4, 1-53.
- Sakarya, Ş. (2010). “*CAMELS Derecelendirme Sistemine Göre İMKB’deki Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi*”. Kilis 7 Aralık Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Prof. Dr. Alaattin YAVAŞÇA Özel Sayısı, 7-21.
- Sarıaslan, H. ve Erol, C. (2008). *Finansal Yönetim, Kavramlar, Kurumlar ve İlkeler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sarker, A. A. (2006). *CAMELS Rating System in the Context of Islamic Banking: A Proposed ‘S’ for Shariah Framework*. Journal of Islamic Economics, 1-26.
- Sazak, F. (2015). *Basel II ve III Kriterlerinin Kobi’lerin Finansman ve Sermaye Yapılarına Etkileri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solak, S. (2010). *Türk Ticari Bankacılık Sektörünün 2001 Krizi Öncesi Ve Sonrası Camels Analizi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şamiloğlu, F. ve Akgün, A. İ. (2015). *Finansal Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Şendoğdu, A. (2006). *Bankacılığa Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- TBB (2008). Araştırmalar ve Yayınlar. *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007"*, (1-293).
- _____ (2018). Araştırmalar ve Sunumlar. *Bankalarımız 2017 Mayıs*, (1-306).
- _____ (2012). *Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*. Yayın No: 280.
- _____ (2016). Banka ve Sektör Bilgileri. *Türkiye Bankacılık Sistemi Seçilmiş Rasyolar*. Aralık.
- _____ (2017). Araştırmalar ve Sunumlar. *Uluslararası Karşılaştırmalar İtibariyle Bankalar Sektörü Ocak 2017*, (1-42).
- _____ (2018). Araştırmalar ve Sunumlar. *Türkiye'de Bankacılık Sektörü 2013-2017 Eylül*, (1-60).
- TDK, (2018). Güncel Türkçe Sözlük.
- TMSF, (2018). *TMSF'nin Misyonu*.
- TMSF, (2018). Raporlar ve Yayınlar, Faaliyet raporları. 3 Aylık Raporlar.
- Toprak, M., Coşkun, M. (2012). *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Tükenmez M., Kutay N ve Akkaya G.C. (2010). “*Kamu ve Özel Sermayeli Ticari Bankalarda CAMELS Performans Değerleme Modeli Üzerine Bir İnceleme*”, İktisat İşletme ve Finans, 25 (293): 95-112.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2013). Araştırma Notları-1 İslami Finans. Mayıs 2013.
- Ulu, E. (2009). *Türk Bankacılık Sektöründe Vergi Kanunlarının Kârlılık Üzerine Etkileri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Uysal, M. (2010). *Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Camels Performans Analizi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Whalen, G. ve Thomson, J. (1998). *Using Financial Data To Identify Changes In Bank Condition*. Economic Review-Federal Reserve Bank of Cleveland, 24(2): 17-26.
- Wignall, A. B., Atkinson, P. (2010). *Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity*, OECD Journal: Financial Market Trends, 2010(1): 1-23.
- Yağcılar, G. G. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*. BDDK Kitapları No:10.
- Yaşa, A. (2008). *Bankacılık Sektöründe Etkinlik ve Veri Zarflama Yöntemi İle Ölçülmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yayar R. ve Karaca S. S. (2014). Efficiency Analysis In Turkish Banking Sector. Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2): 1-15.
- Yayla, M. ve Kaya, Y. T. (2005). *Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci*. BDDK Çalışma Raporları.
- Yazıcı, M. (2011). *Bankacılığa Giriş*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Yenice, E. (2006). *Kamu Kesiminde Performans Ölçümü ve Bütçe İlişkisi*. Sayıştay Dergisi 1(61): 57-68.
- Yükçü, S. ve Atağan, G. (2009). *Etkinlik, Etkililik Ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(4): 1.

ÖZGEÇMİŞ

- Adı Soyadı : Seda ERDOĞAN
- Doğum Yılı ve Yeri : 1991/TOKAT
- Eğitim Durumu
- Lisans Öğrenimi : Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi-
Maliye Bölümü
- Yüksek Lisans Öğrenimi : Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yabancı Dili : İngilizce
- Bilimsel Faaliyetleri : Finansal Okuryazarlık Bilgi Düzeyinin Ölçülmesi:
İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama.
IJBEMP (International Journal of Business, Economics
and Management Perspectives Uluslararası İşletme,
Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi) Yıl: 2,
Sayı:7, Haziran 2017, s. 58-72.
- İş Deneyimi : MENTE Enerji Yazılım Danışmanlık- Satış Temsilcisi
(2018)
- İletişim
- E-Posta Adresi : erdoganades@gmail.com